PUBLICAREA SOCIETĂŢII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA CU ASISTENŢA SOCIETĂŢII FILOZOFICE S PETERSBURG ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE PSIHOLOGII fondat de prof N Ya Grotom și A A Abrikosov ANUL XII Sub redactia cărții S N Trubetskoy și L M Lopatin Cartea a V-a ( ) MOSCOVA Litografia tip a parteneriatului I N Ktsshnerev și str Pimenovskaya, cu b casa Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " CUPRINS Pagină" Articole dedicate memoriei lui S S Korsakov S S Korsakov, ca om și persoană publică - V Rota I La caracteristicile semnificației științifice a lui Serghei Sergeevich Korsakov -Vl sârbească XIII Personalitatea și viziunea asupra lumii a lui S S Korsakov -L M Lo- patina XXXIX Vederi psihologice și filozofice ale lui S S Kors- kova -A N Bernshtein L S S Korsakov, ca clinician-profesor - H P Postovsky LXXIX Saint-Simon și școala lui -B N Chicherina Despre elemente a priori de cunoaștere (Conceptul de număr) - G Chelpanova (Sfârșit) •Nietzscheanul anilor patruzeci Max Stirner și ai lui filosofia egoismului -V θ Grădinar (Sfârşit) Mecanica idealurilor sociale - F V Sofronova (Sfârșit) Nevoia obiectivă de progres - A Yarotsky (Sfârşit) Vezi pe verso Biblioteca "Runivers" IV Critică și bibliografie I Pliant bibliografic IL Revista revistelor Rivista filosofica martie-iunie -N K Waldenberg Controversă I Răspuns domnului Aikhenwald -A Nechaeva II Câteva cuvinte despre articolul domnului Nechaev - Y Aikhenvald Societatea psihologică (Rapoarte despre întâlniri) Materiale pentru statistica jurnalului ANUNTURI - Biblioteca "Runivers" S S Korsakov, ca om și persoană publică *) Societatea de Psihologie și Societatea Neurologilor și Psihiatrilor, legate de multe interese comune și relații personale ale membrilor, s-au adunat astăzi pentru a comemora persoana care a fost expresia personificată a legăturii dintre aceste două societăți, care în timpul vieții le-a dat timpul său , puterea și abilitățile sale, iar după moarte a lăsat o moștenire inepuizabilă, spirituală Activitățile din societățile învățate pot fi rareori consacrate mult timp și mai puțin decât alți oameni, acoperite cu muncă obligatorie și urgentă Răposatul Serghei Sergheevici Korsakov, cu mintea sa mereu vie, luptă pentru cunoașterea adevărurilor superioare, nu putea rămâne străin de sarcinile Societății Psihologice A intrat în ea înarmat cu datele experienței și observației științei fiziologice moderne, cu un grup de prieteni și studenți și a întâlnit oameni de alte vederi și direcții filosofice, parțial complet opuse; dar nu erau dușmani în diferite tabere; S S putea avea doar prieteni, iar dacă ar exista un război, atunci războiul tovarășilor de arme ajutându-se reciproc în lupta împotriva unui inamic comun - întunericul Discurs ținut la o reuniune comună a Societății Psihologilor și Neuropatologilor și Psihiatrilor la octombrie Întrebări de filosofie, carte o Biblioteca "Runivers" Și V R o t y prestigiu S S a urmărit cu un interes deosebit lucrarea de gândire abstractă a colegilor săi; l-au atras mai ales argumentele adversarilor ideologici, pentru ca l-au asistat la o dezvoltare mai completa si mai detaliata si stabilirea bazelor opiniilor pe care le dezvoltase anterior Lăsând pe alții să detalieze meritele lui Korsakov în fața Societății de Psihologie, care l-a ales președinte și membru de onoare, nu pot decât să subliniez încă o dată că, oricât de valoroasă a fost participarea lui S S la activitățile științifice ale Societății, indiferent cât de valoroasă a fost utilă munca lui a fost în Consiliul Societății, dar cea mai importantă a fost influența sa ca persoană, ceea ce a contribuit foarte mult la faptul că uneori dezacorduri puternice de opinii și direcții nu se reflectau în relațiile personale dintre membri, că în Societatea nu existau partide ostile care se luptă, nu existau eleni și evrei, ci s-a creat o alianță de persoane,

înarmate cu arme, deși inegale, dar îndreptate către același scop, la fel de drag tuturor Societatea Neuropatologilor din Moscova, care adună anual oaspeți în acest auditoriu pentru întâlnirile sale solemne, dezvoltă probleme științifice și practice din domeniul neuropatologiei și psihiatriei în reuniunile sale regulate, publică un jurnal voluminos, special și ocupă un loc onorabil printre ruși și străini oamenii de știință ai Societății, au apărut abia după IO ani înainte de moartea lui S S El a luat cel mai arzător rol la înființarea acesteia, a scris un proiect de cartă înainte de a fi aleasă o comisie în acest scop și, într-o serie întreagă de ședințe ale acesteia, a discutat în detaliu fiecare paragraf, aproape fiecare cuvânt S S poate fi numit și nașul Societății, pentru că el a fost cel care a insistat să se numească nu Societatea de neuropatologie și psihiatrie, ci Societatea Neurologilor și Psihiatrilor, adică o societate formată din specialişti capabili nu numai să-şi dezvolte propria specialitate Biblioteca "Runivers" S S KORSAKOV BUNĂ domeniu de cunoaștere, dar capabili cu interes și autoritate să rezolve probleme practice care fac obiectul cunoștințelor lor speciale La deschiderea Societăţii, S S , ţinut de diverse îndatoriri, nemaifiind linişte sau odihnă, şi-a luat însă asupra sa funcţia dificilă şi responsabilă de secretar El a văzut că nimeni mai bun decât el nu va fi capabil să dea ton și direcție afacerilor tinerei Societăți și să facă față unei mulțimi de întrebări practice detaliate care necesitau nu numai o rezoluție teoretică corectă, ci și o muncă supărătoare Chiar nu avea timp; dar s-a putut renunța la treburile personale, s-a putut, în sfârșit, să sacrifice somnul pentru a începe să întocmească exemplare în minutiozitatea și imparțialitatea proceselor-verbale ale ședințelor, pentru a pregăti materiale pentru discuție în comisiile care lucrează în numele societății, să rezolve diverse probleme teoretice și practice care au apărut fie în cadrul Societății, fie supuse examinării acesteia de către diverse societăți și instituții, în principal consilii și adunări zemstvo Prin participarea sa cu autoritate la studiul critic al planurilor de amenajare a unui număr de instituții psihiatrice proiectate pentru construcție, S S a oferit, prin intermediul Societății Neurologilor și Psihiatrilor, un serviciu important în stabilirea corectă a cazului psihiatric zemstvo din Rusia Ca să nu mai vorbim de faptul că prin comunicările sale, și mai ales prin obiecțiile și remarcile sale la retorile altora, a adus o contribuție valoroasă la viața științifică a Societății și a dat un ton academic obiectiv dezbaterii Servind tinerilor neuropatologi ca model al deplinei demnități a atitudinii față de subiectele de dispută științifică, ca secretar și mai târziu tovarăș al președintelui, S S a creat pentru totdeauna un exemplu de talent și minuțios ve- * Biblioteca "Runivers" IV V ROTH În munca sa, ca complice, s-a bucurat de cea mai mare autoritate printre camarazii săi datorită efectului fermecător al personalității sale morale Societatea noastră a lucrat și lucrează în fața ochilor oamenilor de știință medicali din lume Rapoartele despre întâlnirile sale sunt publicate atât în reviste medicale rusești, cât și străine; pentru a deveni membru al acesteia și pentru a lua parte la dezbatere necesită o anumită experiență, o furnizare decentă de informații speciale și un anumit obicei de a lucra științific Încă de la începutul înființării sale, în rândul lucrătorilor debutanți în domeniul specialității noastre, a fost nevoie de întâlniri cu un caracter mai puțin oficial, în care să poată vorbi fără ezitare despre întrebări științifice, să retragă eseurile pe care le-au citit și să-și împărtășească observații, poate nu încă pe deplin maturate și pentru

tipărire S S a ghicit această nevoie și a aranjat în clinica de psihiatrie, parcă, ședințe suplimentare și oarecum pregătitoare vineri, libere de ședințe ale Societății Acordând o mare semnificație educațională și educativă acestor întâlniri de tovarăș neconstrâns, S S a luat parte activ la ele și, de obicei, apărea el însuși cu rezumate, servind, ca întotdeauna, ca un exemplu încurajator pentru alții Activitate neobosită remarcabilă în Societățile învățate, muncă independentă și talentată în domeniul științific, conducerea exemplară a unei clinici speciale, care a necesitat mult efort și mult timp, citirea unui curs obligatoriu de prelegeri și încă două cursuri opționale care durau câteva ore pe săptămână , vizite atente ședințele Facultății și ale Consiliului , participarea la dispute, practica medicală a unui medic accesibil, celebru - acest lucru ar putea fi satisfăcut chiar și de o personalitate remarcabilă chiar și în Occident, unde oamenii sunt sârguincioși și condițiile de muncă sunt mai favorabile decât ale noastre ! Biblioteca "Runivers" S S KORSAKOV V Dar pentru S S aceste limite au fost înguste Impregnat de conștiința importanței oricărei munci colective atât pentru cauza progresului, cât și pentru îmbunătățirea morală și mentală a lucrătorilor înșiși, nu a economisit nici timp, nici energie pentru vreo lucrare de apropiere a oamenilor pe baza activității comune dedicate către scopuri mai înalte Începând cu organizarea unei Societăți speciale de neuropatologi și psihiatri, el a căutat să unească toți medicii ruși implicați în această specialitate într-o uniune de neuropatologi și psihiatri ruși Carta scrisă de el, aproape fără modificări, a fost adoptată de comisia formată din inițiativa sa în cadrul celui de-al VI-lea Congres Pirogov de la Kiev, iar această lucrare se apropie acum de finalizare Sindicatele și congresele medicilor specialiști nu sunt însă decât verigi mai mult sau mai puțin independente ale unei uniuni mai extinse a tuturor medicilor ruși, a cărei expresie este Societatea Medicilor Ruși în memoria lui Pirogov S S Korsakov a lucrat cu sârguință la organizarea Congreselor Pirogov de la Moscova, a fost timp de mulți ani membru și președinte al consiliului de administrație al Societății Pirogov, editor al revistei Societății care a apărut odată cu participarea sa și, în plus, a elaborat diverse numere speciale legate de activitățile Societății Următorul pas după o grupare separată, națională de persoane, unite în numele anumitor interese științifice și publice, va fi apropierea internațională a oamenilor de aceleași profesii, aceasta este cea mai solidă fundație pentru viitoarea unire pașnică a tuturor societăților civilizate S S a considerat de datoria lui să participe la congrese internaţionale speciale şi generale de medicină, fiind demn de reprezentare telele științei ruse în munca colectivă a oamenilor de știință din Occident Era conștient de marea importanță Biblioteca "Runivers" secolul al VI-lea p o t b succesul Congresului Internațional al Medicilor de la Moscova în cucerirea pașnică de către Rusia culturală a poziției sale cuvenite între alte țări civilizate Dându-și ultimul curaj organizării Congresului Internațional al Medicilor de la Moscova, a participat mai mult decât la ședințele IOO ale comitetelor executive și de organizare, a convocat ședințe ale comisiilor speciale de organizare, a condus nenumărate negocieri, a călătorit prin Moscova, a călătorit la Petersburg, a păstrat pas peste tot unde îi era frică de omisiuni - chiar și în chestiunile care nu i-au fost încredințate, a deranjat, a verificat, a ordonat, a ridicat în picioare mulți doctori tineri și bătrâni; de multe ori nu avea timp să ia masa, petrecea nopți nedormite în griji și purta pe umerii lui cea mai mare parte din povara organizării materiale

a congresului A avut o mulțime de îndatoriri, renunțând în același timp la drepturi și la o funcție oficială mai proeminentă Afacerea organizării de congrese internaționale nu a deturnat S S de la alte afaceri publice De asemenea, a participat, cât a putut, la multe alte societăți caritabile, științifice și de altă natură, desigur, mai puțin decât în cele două ale noastre, cu o singură excepție, totuși! A luat mai ales de aproape soarta unei alte Societăți, i-a dedicat mult timp; i-a dat probleme, poate mai mult decât orice altă afacere - mă refer la Societatea pentru Ajutorul Studenților Inadecvați Ca tânăr medic, a început să lucreze în comitetul acestei Societăți, lovindu-i pe toți cu acuratețea și atitudinea mai mult decât conștiincioasă față de îndatoririle sale Fiind ales președinte al Societății, el și-a dedicat toată puterea spirituală dezvoltării și îmbunătățirii treburilor acesteia Perioada președinției S S a fost una dintre cele excepționale din viața Societății în ceea ce privește activitatea de succes, intensă Ea este cunoscută tuturor din rapoartele comisiei; dar nu toată lumea știe ce a dat S S comitetului Biblioteca "Runivers" S S KORSAKOV VII ultimele și singurele ore, joi seara, destinate unui răgaz de la munca grea a săptămânii între prieteni și cunoștințe Seara târziu, aproape la miezul nopții, S S se întorcea acasă în acea zi de la ședințele comitetului, unde de obicei continuau discuțiile despre treburile comitetului și unde nu îl așteptau odihnă și distracție, ci aceleași conversații de afaceri și oameni amabili cu cereri de ajutor în cuvânt şi delom Și când toată lumea s-a împrăștiat, proprietarul a petrecut mult timp pentru lucrări scrise urgente Nu putem enumera și caracteriza aici toate ramurile activității publice a lui Korsakov; nu putem spune decât că peste tot a adus un pârâu viu, peste tot a deschis noi orizonturi, a deschis noi drumuri, grație nu numai unei priviri pătrunzătoare, ci grație muncii sârguincioase, amănunțite, minuțioase Avea o abilitate remarcabilă de a-i infecta pe alții cu exemplul său, de a-i uni pe toți într-o familie prietenoasă, muncitoare cu energie, și datorită acestui lucru a obținut rezultate excepționale Toți apropiații lui care îl cunoșteau pe S S erau complet perplexi de modul în care a reușit să facă față treburilor sale Era imposibil să te gândești la odihnă sau la orice fel de distracție în ultimii ani Fiecare minut liber, în timp ce mânca, în timpul călătoriilor, în timp ce aștepta în instanță, unde el figura adesea ca un expert, era dedicat afacerilor lor: citind, notând sau gândindu-se la diverse întrebări imediate Adeseori trebuia să facă cea mai grea muncă noaptea, smulgând ore din somn, după o zi plină de ocupații plictisitoare Repausul obișnuit de vară pentru noi toți nu exista pentru el; chiar și călătoriile scurte în străinătate erau mai mult de jumătate de natură de afaceri Pentru a putea lucra așa cum a lucrat Korsakov și pentru a face ceea ce a făcut în ultimii - ani din viață, nu este suficient să ai unul neobosit Biblioteca "Runivers" vin V ROTH energie, eficiență colosală, o minte mereu activă, experiență practică și tact, este necesară și o pârghie puternică pentru activitate, un impuls puternic, care acționează neîncetat Dacă aplicăm lui S S standardul pe care ni-l sugerează experiența cotidiană, atunci ar trebui să admitem în el un fel de pasiune, un puternic stimul egoist care menține o excitare constantă a sistemului nervos, care nu-i permitea să simtă oboseală , foamea și alte privațiuni Degeaba ar fi să căutăm un asemenea stimulent în toate activitățile S S , n-am găsi nicio urmă de motive egoiste ambițioase, de luptă pentru faimă, de dragoste pentru glorie Cum era S S înainte de a înota în marea furtunoasă a activității sociale? Un intern al spitalului angajat conștiincios, un medic practic, foarte

îndrăgit de pacienți, o persoană simpatică care nu își pregătește munca și timpul pentru nimeni și, prin urmare, este ocupat de dimineața până seara, aparent lipsit de posibilitatea de a-și dedica orice timp știință și asistență socială - un astfel de S S s-a prezentat unor persoane care nu erau foarte apropiate de el Obișnuit cu faptul că fiecare tânăr mai mult sau mai puțin talentat se grăbește să iasă în evidență din mulțime, să se distingă în ceva: să publice articole, să se certe în Societăți etc , și nevăzând din S S cea mai mică manifestare de ambiție tânără sau îngâmfare, mulți doctori, care nu știau cum s-a dezvoltat personalitatea lui morală și nu bănuiau câte cunoștințe și energie potențială acumulau în el, nu bănuiau că o persoană care nu declara nimic despre bursa lui va studia și munci cu sârguință mai mult decât mulți muncitori universitari, astfel încât să colecteze o recoltă bogată de cunoștințe teoretice și experiență clinică, datorită lecturii diligente, observării obiective și studiului atent al pacienților lor Biblioteca "Runivers" S S KORSAKOV IX Cei care îl cunoșteau pe S S aproape de întrebarea ce îl împiedică să meargă înainte ar răspunde - modestia! Capabil din fire, obișnuit din copilărie cu munca asiduă, cu o atitudine conștiincioasă față de îndatoririle sale, S S poseda o inimă extrem de amabilă și sensibilă Atât ca tânăr, cât și ca profesor, a fost pătruns de idealuri morale înalte, care de-a lungul anilor și-au schimbat oarecum aspectul, poate, dar i-au intrat în carne și oase și au făcut pentru el, din datorie, o sarcină deloc împovărătoare , ci o misiune de viață revigorantă Această îndatorire în primele zile ale activității medicale a lui S S se reducea la serviciul direct și ajutorul aproapelui, era o reacție de simțire la cerințe și nevoi, a căror satisfacere i-a luat aproape tot timpul În condiții mai primitive de viață socială, poate că S S ar fi continuat să-și schimbe puterea cu o mică monedă de virtute obișnuită, ar fi dobândit gloria unei persoane dezinteresate, amabile și a unui creștin adevărat; toată lumea s-ar fi plecat în fața calităților inimii sale, dar cele mai bune proprietăți ale minții și ale voinței sale nu ar fi putut atinge acea perfecțiune, datorită căreia această persoană modestă și blândă de pretutindeni trebuia să joace rolul principal, deși neostentativ Dimpotriva, intr-o blanda de tari culturale, bogata in diferite domenii ale vietii publice, cu o mentiune despre depozitul individualist, S S poate i-ar fi fost dedicat intr-o zi, s-ar lua el insusi cu o stiinta universitara, si atunci, ar fi fost dedicat nu avea un dubios, el ar separa faima Pasteur și Virchow Avem puține cifre în Rusia și prea multe solicitări pentru puterea și abilitățile lor În astfel de condiții, este aproape imposibil ca o persoană care nu urmărește niciun obiectiv personal, condusă de un sentiment de iubire față de aproapele său, de ideea de a servi societatea, să se limiteze la un singur lucru, Biblioteca "Runivers" V ROTH X un domeniu de activitate El, în cotitura modernă a vieții noastre, ca pe un câmp de luptă, va trebui să țină pasul, atâta timp cât va fi o picătură de forță, oriunde sunt slăbiți și răniți De îndată ce S S a pornit pe calea activității publice, de îndată ce s-a convins de forțele proprii și apreciat de ceilalți, s-a trezit într-un vârtej de activitate intensă și nu se putea liniști decât pe patul de boală Profesorul Kozhevnikov, S S , i-a evaluat anterior pe toți și i-a convins să intre într-o clinică de neurochirurgie pentru un termen de trei ani ca stagiar Aici, interesul pentru un domeniu special de cunoaștere a crescut și s-a dezvoltat S S a început să caute contacte cu camarazi care erau angajați în aceeași specialitate și nu s-a gândit să schimbe fapta vie de a-și ajuta aproapele pentru ocupația exclusivă a științei

În cercul tovarășilor care au fondat ulterior Societatea Neurologilor și Psihiatrilor, el a găsit simpatie, aprecierea cuvenită și un stimulent pentru a-și împărtăși cunoștințele, rezultatele observațiilor sale Aici era obișnuit, fără jenă, să vorbească în public Mai târziu, a trebuit să acționeze ca lider în Congresul de la Pirogov, ca o persoană deja autorizată în psihiatrie, apoi a trebuit să preia departamentul, ca cel mai pregătit și demn candidat pentru aceasta, a trebuit să-și asume multe alte lucruri, pentru că nu cineva le putea face mai bine decât el Și că slujirea oamenilor în toate aceste domenii de activitate socială și științifică a făcut posibilă aplicarea cât mai fructuoasă a forțelor și abilităților sale, a aceasta pentru el, cu toată modestia sa, nu putea exista nicio îndoială Cu cât sarcina devenea mai largă, cu atât puterile și abilitățile lui Korsakov s-au dezvoltat O minte clară și puternică i-a luminat domeniul de activitate; aspirațiile ideologice au fost create și trecute în acțiune sub presiunea unui sentiment altruist strălucitor Biblioteca "Runivers" S S KORSAKOV XI Cu o combinație cu totul excepțională de înalte calități ale spiritului, ieșite din intelectul obișnuit și voință puternică, S S era complet lipsit de aspectele negative ale minții și caracterului inerente fiecărui muritor: nu numai că nu avea cutare sau cutare viciu, cutare sau cutare ciudățenie, de care nici măcar oamenii mari nu sunt liberi, dar ai căuta în zadar chiar și neajunsuri minore sau mici slăbiciuni Lipsit de motive și obiceiuri egoiste, era liber de frânele interne și era întotdeauna bucuros să ofere ajutor și slujire oricui apela la el, chiar și în perioada de cea mai mare tensiune a activităților sale sociale Pentru toată lumea a rămas o persoană amabilă, simplă și prietenoasă, în ciuda complexității și înaltă a sarcinilor care îi umpleau mintea Trăind o viață atât de intensă, muncind timp de zece, constant în condiții excepționale, debilitante ale nervilor, nu se poate salva forțele până la bătrânețe Noi, prietenii lui S S , am prefera să-l vedem mai puțin activ, dar mai durabil Am prefera, poate, ca el să-și concentreze toată energia într-un singur domeniu și să se limiteze la gloria unui mare om de știință Mai devreme am menționat Virchow, care și-a dobândit un nume istoric în acea primă perioadă a activității sale, când a lucrat doar în domeniul anatomiei patologice În ultimele trei decenii l-am întâlnit pe Virchow ca lider în diverse domenii; peste tot ocupă o poziţie de conducere, fiind o autoritate; dar dacă nu ar fi fost prima jumătate a activității sale, lumea întreagă nu l-ar fi onorat ieri S S ar fi respins onorurile: nu erau în armonie cu natura lui spirituală Nu și-ar dori să trăiască pentru glorie, nu și-ar dori să-și cumpere câțiva ani în plus de viață cu prețul păcii și al refuzului de a face ceea ce considera a lui Biblioteca "Runivers" XII V ROT creanţă Numele lui va trăi în continuare în știință; amintirea lui va trăi cât suntem în viață, dar spiritul lui nu va muri pe pământ În timpul vieții sale, el a comunicat studenților și prietenilor săi din jur, iar această moștenire spirituală va fi transmisă din ce în ce mai departe, și în aceasta - nemurirea pe pământ, pe care regretatul Korsakov și-ar putea dori, pentru că nu va fi exprimată în glorificare a numelui său, dar în continuarea faptelor și aspirațiilor sale V Rot Biblioteca "Runivers" Despre caracteristicile semnificației științifice a lui Serghei Sergeevich Korsakov "Această combinație, pe de o parte, de satisfacere a nevoii de a preveni și atenua suferința oamenilor și, pe de altă parte, nevoia de cunoștințe superioare face ca știința noastră să fie una dintre acele științe cărora oamenii gânditori își dedică de bunăvoie întreaga viață, în ciuda poverii muncii O persoană care intră

conștient în slujba acestei științe nu o părăsește aproape niciodată: dimpotrivă, deseori lasă moștenirea serviciului copiilor săi și altor membri ai familiei * S S Korsakov Psihiatria rusă datează din timpuri recente Nestor și fondatorul ei, profesorul Ivan Mikhailovici Balinsky, sunt în viață și sănătoși până astăzi Prima clinică de boli mintale înființată de el și deschisă în la Academia de Medicină Militară a reunit în jurul lui un cerc de psihiatri educați științific, al căror succesor și adjunct imediat, Ivan Pavlovici Merzhesvsky, timp de mulți ani (din) a continuat cu onoare afacerea a început, și cu munca sa științifică, precum și cu activități practice, a oferit servicii importante patriei noastre, care nu este bogată în oameni de știință adevărați Dar acest cerc de medici *) Discurs rostit la ședința comună a Societății Neuropatologilor și Psihiatrilor și a Societății de Psihologie din octombrie Biblioteca "Runivers" XIV VL SÂRB formându-se din el însuși prima și multă vreme rămasă singura societate de psihiatri, era, parcă, ceva străin, superficial în raport cu restul Rusiei, nu era decât o oază printre deșertul nemărginit În urmă cu douăzeci de ani, starea generală a psihiatriei din Rusia era cu adevărat teribilă Spitalele zemstvo au rămas în aceeași stare imposibilă în care au trecut în jurisdicția zemstvolor din ordine Primul spital zemstvo pentru bolnavi mintal, construit special pentru aceasta și care îndeplinește cerințele moderne pentru acea vreme, a fost deschis de către zemstvo Tver din Burashev abia în Anterior, ca și în alte orașe de provincie, sub numele de azil de nebuni, era un anexă la spitalul general, un anexă la fel de neplăcut deopotrivă medicilor și administratorilor și tolerabil doar ca un rău necesar Conducerea lor a fost încredințată unuia dintre rezidenți - un chirurg, un ginecolog sau un medic internist - ca o ocupație suplimentară, fără a lua aproape timp de la adevărata afacere a spitalului general Uneori, în această îndatorire esențial neplăcută, toți medicii spitalului erau implicați pe rând, cu excepția cazului în care printre ei se afla unul căruia nu i se putea încredința o afacere mai responsabilă decât gestionarea unui azil de nebuni Și, într-adevăr, această numire a fost simplificată la extrem: s-a rezumat la faptul că medicul a intrat timp de IO minute în așa-numita cameră de farmacie, unde, conform spuselor directorului, a păstrat istoricul de caz prescris de legea, întrerupând din când în când notele monotone "too, too" sau "idem, idem" în note scurte, dar semnificative: "legat în mâneci" sau "murit atunci" Descrierea manifestărilor bolii la noi internări a fost făcută adesea și în privat din cuvintele aceluiași paznic și cu greu pot greși împotriva adevărului afirmând că în aceste vechi aziluri de nebuni probabil nu erau puțini bolnavi care a intrat Biblioteca "Runivers" PENTRU CARACTERISTICILE SEMNIFICAȚII ȘTIINȚIFICE S S KORSAKOV XV și a murit (recuperarea a fost un eveniment excepțional), neavând niciodată la un medic Numai persoanele care, dintr-un motiv oarecare, au intrat în conflict cu legea, subiecții testului au fost chemați pentru negocieri personale sau, mai degrabă, pentru a verifica ce a raportat supraveghetorul despre ei, în timp ce declarația din partea subiectului de testare cel puțin, de exemplu, că el este Hristos, a provocat un ordin imediat să-l lege în mâneci și să-l supună unui suflet rece pe cap; adeseori, intrarea de a doua zi scria: "subiectul și-a retras cuvintele " b ușa de la intrare la capătul coridorului central slab luminat și înapoi - Bolnavii, sau cei amărăciți și furiosi, sau cei jalnici și asupriți au fost lăsați în întregime pe seama grija paznicului si a servitorilor Lenjeria si halatele de toaleta li s-au dat doar vechi si rupte, care nu mai puteau fi folosite in spitalul

general, hainele calduroase, desigur, nu erau disponibile, si de aceea bolnavii erau "expulzati" la curtea lipsită de orice vegetaţie la comandă specială - numai în zilele toride de vară Nu exista leac; dar în loc de ea, pacificarea sub toate formele s-a practicat pe scară largă; de cele mai multe ori pentru asta serveau: cheile paznicilor, suflete reci, legarea în mâneci grele de piele, pe alocuri lanțuri și cătușe, aproape peste tot - întemnițare în întuneric și frig Și acesta nu este doar un nume, este, într-adevăr, o cameră complet întunecată și neîncălzită, care a servit la îmblânzirea celor mai neliniştiţi Am văzut una dintre aceste camere în urmă cu doar ani: într-un mic dulap erau: o canapea de piele și două scaune puternice din lemn, fiecare cu o gaură în mijloc; nu mai era nimic Biblioteca "Runivers" XVI VL SÂRB spus, abia mai era loc de trecere Cel mai încântat pacient, legat în mâneci, mai mult, era încă legat nemișcat de canapea; alţi doi, tot în mâneci, erau înşurubat de fotolii - şi în această poziţie trebuiau să rămână toată noaptea, iar uneori mai mult - până la pacificare - răsplătindu-se reciproc cu abuzuri selective şi scuipat reciproc Așa era poziția, dacă nu a tuturor, atunci a marii majorități a spitalelor de provincie Dar nici la Moscova lucrurile nu au fost cu mult mai bune Predarea psihiatriei, deși inclusă în programa universitară, era pur teoretică, sub forma unui mic anexă la doctrina bolilor nervoase; nu era nicio clinică, iar medicii și-au terminat cursurile fără să vadă un singur bolnav mintal Pentru întregul oraș și provincie a existat un singur spital Preobrazhensky, care se afla sub autoritatea ordinului și sub controlul direct al curatorului nemedicului De sărbători, spitalul era plin de vizitatori curioși, pentru care accesul era complet gratuit, iar comercianții moscoviți l-au asediat în grămadă pe pacientul slab la minte, care și-a dobândit o reputație de ghicitor Doar o singură cunoștință specială era necesară de la medici - aceasta este capacitatea de a lega pacienții; este adevărat că mânecile de piele folosite în provincii au fost înlocuite cu cămăși de febră, dar această înlocuire, ca orice îmbunătățire, necesita metode mai complexe Mânecile erau un guler, sau, mai bine zis, o armură de piele, deși extrem de grea și incomodă, dar stătea la fel de bine, indiferent cine o purta; era Forma turnată odată pentru totdeauna Legarea prin cămașă necesita deja o îndemânare individuală considerabilă: pacientul, legat liber, putea fi dezlegat cu ușurință, pe de altă parte, legarea prea strânsă provoacă uneori nu numai paralizia din cauza compresiei nervoase, ci chiar necroza membrelor Și deși slujitorii legau bolnavii la propria discreție, totuși, peste- Biblioteca "Runivers" PENTRU CARACTERISTICILE SEMNIFICAȚII ȘTIINȚIFICE S S KORSAKOV XVII, semnul că pacientul a fost bine conectat a aparținut medicilor: este clar, așadar, că medicul senior nu a acordat onoarea de a preda această artă nimănui și el însuși a supravegheat cursurile medicilor nou-veniți un singur jurnal special (acum sunt dintre ele), nu a existat un singur manual de psihiatrie, nu doar original, ci chiar tradus - prima ediție a Krafft-Ebing în limba rusă a apărut abia în - apoi într-o oarecare măsură este posibil imaginați-vă acea situație nefavorabilă în mijlocul căreia a început activitatea lui Serghei Sergheevici Imediat după finalizarea cursului în , a intrat ca stagiar cu normă întreagă la spitalul Preobrazhensky, dar un an mai târziu l-a părăsit, după ce a primit o invitație de a lua locul unui stagiar la clinica nervoasă, care se afla pe atunci încă în spitalul Novo-Ekaterininsky sub supravegherea lui A Ya Kozhevnikov După ani, adică în , Serghei Sergheevici s-a întors din nou la spitalul Preobrazhensky, de data aceasta ca stagiar supranumerar, nedorind să întrerupă drumurile unui

camarad superior din serviciu Și acum, deja după ani de activitate medicală independentă - din care, în plus, ani au fost petrecuți în studiul bolilor nu mentale, ci nervoase - el efectuează o muncă enormă în ceea ce privește consecințele sale practice, schimbând radical toate atitudinile anterioare faţă de bolnavii mintal Conducerea unui spital privat M F Becker, în , decide să interzică folosirea oricăror măsuri violente în tratamentul bolnavilor mintal și este primul nu numai la Moscova, ci și în Rusia, care refuză necondiționat folosirea cămășii de febră și legarea a pacienţilor sub orice formă "Pentru a pune în aplicare această idee, erau necesare acele calități ale minții și inimii pe care S S le poseda", spune cel mai apropiat asistent al său la acea vreme, dr Bazhenov, "dragostea și mila lui nesfârșită Întrebări de filosofie, carte o Biblioteca "Runivers" XVIII VL SÂRB bolnavilor, fidelitatea lui indestructibilă față de ceea ce el considera în mod fundamental corect și adevărat, energia și strictețea sa uimitoare față de sine și perseverența sa dezinteresată în muncă, la marginea unei isprăvi "" Acum douăzeci de ani pentru o chestiune care acum ni se pare simplă, firesc, obligatoriu, era nevoie de o persoană care să nu ezite să dea de dragul triumfului unei idei cunoscute fără să-și socotească atât timpul, cât și munca, și sănătatea pentru azil, smulgându-și ore din somn și odihnă pentru spital și asumarea, dacă este cazul, a îndatoririlor de gardian sau de asistent medical, necruțându-și timpul și necruțându-și puterile, fie și doar pentru a-i învăța pe alții și a arăta prin exemplu cum se desfășoară viața unei instituții psihiatrice a principiului neconstrângere" - Fără un lider, fără experiență personală, cu protestul vechilor angajați, Serghei Sergheevici și-a îndeplinit isprava muncii - eliberarea bolnavului mintal de măsurile de constrângere Primul test a fost foarte dificil: tocmai în acel an în spital a existat un pacient extrem de emoționat și posedând o forță fizică extraordinară, cu tendință spre distrugere; este suficient să spunem că, după însănătoșirea sa, Aripa în care stătea a trebuit să fie re-reparată Desigur, distrugerea adusă de acest pacient depindea în mare măsură de noutatea materiei și de experiența încă insuficientă a conducătorilor înșiși, dar, în același timp, aceasta avea și partea ei bună Odată ce a fost posibil să se desfășoare în mod constant un sistem de neconstrângere în raport cu pacientul cel mai greu de îngrijit, atunci obiecțiile față de utilizarea acestui sistem în alte cazuri, obișnuite, au căzut de la sine în toate spitalele din Moscova și apoi s-au răspândit și Biblioteca "Runivers" LA CARACTERISTICI ALE IMPORTANȚEI ȘTIINȚIFICE C S KORSAKOV XIX la majoritatea spitalelor ruseşti în general Și dacă în prezent nu considerăm spitalul, unde se folosește legarea, confortabil și adecvat pentru sarcina sa, atunci îi datorăm în întregime S S , care a început toată lucrarea pe riscul și riscul său și a finalizat-o cu brio Principiul neconstrângerii schimbă complet atitudinea medicului și a întregului personal îngrijitor față de bolnavi; conține nu numai o latură negativă - a refuza să se lege, ci conține o latură pozitivă și mai importantă, în care constă în principal toată semnificația sa enormă Este necesar să se creeze astfel de condiții pentru bolnavi care ar face legarea complet superfluă, iar apoi, ca o cruzime inutilă, cade de la sine "Latura negativă - expulzarea rapidă decisivă a cămășii este importantă pentru că pune o cerință inevitabilă de a îmbunătăți imediat totul, de a introduce imediat partea pozitivă" *) Această latură pozitivă include, pe lângă o cameră bună, igienă, alimente hrănitoare , haine confortabile si curate, timpul corect, distractia si folosirea pe scara larga a muncii, inca cateva conditii, pe care le voi transmite in cuvintele lui S S *)

este de dorit si, daca se poate, sa-i satisfaca pe bolnavi Si daca este posibil să câștigi dragostea pacientului prin împlinirea multora dintre nevoile sale mărunte, atunci chiar și o mică expresie de nemulțumire va acționa disciplinar, iar aceasta poate înlocui acea proprietate "vindecătoare" a cămășii, pe care mulți oameni laudă " Un medic care vrea să introducă în sine un sistem fără reținere trebuie să-și amintească că fără el nu poate ieși nimic, că trebuie hotărât !) S Korsakov La întrebarea neconstrângerii Lucrările Congresului I al Patriei psihic , pagina) Ibid , p * Biblioteca "Runivers" XX VL SÂRB a interveni în toate, a intra în toate lucrurile mărunte, ca prezența unui medic într-o instituție să fie mult mai mare în sistemul fără reținere decât în celălalt sistem ""Cu cât mai mult fără reținere pentru pacienți, cu atât mai mult restricție pentru medic" Aceste condiții includ în continuare "tratamentul corect, individualizarea fiecărui caz, efortul de a-și explica fiecare simptom și utilizarea rezonabilă a tuturor mijloacelor Nu există nimic mai rău decât utilizarea nesăbuită a medicamentelor puternice pentru a elimina doar convulsii Utilizarea, de exemplu, a drogurilor narcotice fără indicații din partea bolii în sine, dar numai pentru a elimina un simptom neplăcut, de exemplu, țipete, revoltă, este foarte dăunătoare Violența violentă nu dăunează bolnavului, dar cloralul îi poate dăuna și, pentru ca el să nu facă rău altora, trebuie doar să-l îndepărtezi de alții și să-i așezi corect daunele, dar și cu succes, pot fi înlocuite, adaugă S S : "Nu pot, desigur, să enumer tot ceea ce face parte din partea pozitivă a sistemului fără reținere și de aceea această latură este în permanență vie, în continuă creștere: mintea umană, ghidată de cerințele umanității, inventează constant noi mijloace și metode de a aduce viața bolnavului psihic mai aproape de viața unui om obișnuit, fără a-l pune în condiții de pericol mai mare - iar suma acestor mijloace și metode constituie latura pozitivă a non-tulburării - Principalele condiții , totuși toate sunt enumerate: aceasta este dragoste și interes pentru afacerea asumată de medic, perspectivă asupra tuturor nevoilor și nevoilor cele mai mici ale pacienților cu dorința deplină de a le îndeplini întotdeauna, dacă numai acestea sunt permise, individualizare strictă și cel mai studiul amănunțit al fiecărui pacient până la cel mai mic detaliu, iar în fruntea tuturor se află mintea umană, ghidată de cerințele umanității Aceste condiții, într-adevăr, transformă legarea Biblioteca "Runivers" PENTRU CARACTERISTICILE SEMNIFICAȚII ȘTIINȚIFICE S S KORSAKOV XXI nu la o măsură complet excesivă de cruzime, tortură pentru pacient și medic, și ei au fost cei care au creat particularitatea acelei școli de psihiatri, care a primit numele Moscova, dar ar putea fi mai degrabă numită Korsakov "Cine dintre noi nu s-ar înroși", spune dr N N Bazhenov, "dacă ar fi trebuit să-i mărturisească lui Serghei Sergheevici că a recurs să-și lege pacienții?!" Cred că, care dintre noi nu s-ar înroși în fața noastră înșine, chiar și la simplul gând de a apela la acest mijloc, deoarece deja gândul de legare ar mărturisi despre inconsecvența sa internă, despre incapacitatea de a îndeplini corect sarcina care i se încredințează și, poate, despre absența unei minți conduse de umanitate Principiul neconstrângerii a pătruns în carnea și oasele noastre într-o asemenea măsură, latura sa pozitivă a împins până acum înapoi chiar și cea mai mică nevoie de a recurge la obligatoriu în orice scop, ca să nu mai vorbim de medical, dar chiar și în sensul unui vizibilă și ordinul poliției, că susținătorii legării ni se par vorbind într-o limbă complet de neînțeles pentru noi Și iată ce, apropo, citim în prelegerile clinice despre boli mintale ale medicului

principal al Clinicii de Psihiatrie din Sankt Petersburg, dr Erlitsky, - prelegeri publicate în "Într-adevăr, sistemul de neconstrângere absolută merită mai mult decât reproș, aplicarea lui ar echivala cu o barbarie cruntă, neconformă cu regulile de bază ale umanității și nepotrivit titlului de medic Toate declarațiile zgomotoase ale psihiatrilor de fotoliu la congrese, în presă și din cadrul departamentului despre utilizarea efectivă a lipsei de reținere absolută în instituțiile pe care le administrează nu sunt altceva decât neadevăruri neceremonioase sau mass-media malefice "*) Și după câteva rânduri din această dură critică găsim propriile indicii pozitive "Când vine furia maniacului !) Er gitsky Prelegeri clinice despre suflet boala S -Pb , p Biblioteca "Runivers" XXII L SERBE până la limite extreme și amenință cu consecințe periculoase pentru sine și pentru cei din jur, atunci imediat este necesar să se recurgă la impunerea unei camisole de reținere, al cărei efect benefic, ca sedativ, indiferent de orice alt beneficiu, a fost fără îndoială dovedit prin observatie clinica Cu cât în astfel de cazuri se îmbracă pacientului o camisolă de castitate mai repede, cu atât sunt mai multe șanse să o scoată în curând, cu cât pacientul se liniștește mai repede " "Nu pot decât să remarc aici minciuna faptică: observațiile clinice, dimpotrivă, arată că legarea nu se calmează, ci crește excitația; medicii care au încetat să mai folosească legarea, au încetat să vadă gradele extreme de excitare și sunt gata să alunge din clasificarea lor forma maniei furiei, sau mania furibunda, atât de frecventă înainte prea străin și de neînțeles pentru noi, cât de neînțeles ar fi o predică despre beneficiile torturii și pedeapsa cu moartea, cât de străine sunt strigătele de trâmbiță despre măreția pumnului, chiar dacă este îmbrăcat în armură Dorința de a extinde cât mai mult latura pozitivă a anxietății, aceasta, după S S , latura veșnic vie, de a pune pacientul cât mai aproape de condițiile obișnuite și aproape de el de viață, s-a exprimat, pe lângă expulzare de o cămașă de febră, în alte privințe Într-un spital privat, S S Becker a fost primul, cel puțin la Moscova, care a distrus gratiile de la ferestrele mai multor secții; datorită lui au fost îndepărtate gratii în toate secțiile clinicii de psihiatrie; datorită lui, spitale nou amenajate, ca zemstvo provincial din sat Meshchersky și orașul din casa lui Kanatchikov au găsit că este cât se poate de posibil să se facă fără baruri sau să le lase ca excepție în unele departamente (dacha lui Kanatchik) Mai mult, a fost unul dintre primii din Rusia care a recomandat așa-numita metodă îngrijirea familială a bolnavilor (așa-numita familie de patronaj) Biblioteca "Runivers" y caracteristici de semnificație științifică p Cu Korsakov, xxш liai)!), care constă în faptul că pacienții decedați și în siguranță sunt plasați în grija unor familii străine de țărani sau locuitori din oraș, rămânând în același timp sub controlul constant al administrației spitalului; această metodă de caritate, care era practicată la acea vreme pe scară largă în Scoția și Belgia, parțial în Germania, și-a găsit ulterior aplicarea în țara noastră (Ryazan, Ekaterinoslav, Moscova, Balakhna, orașul Nijni Novgorod) În sfârșit, la aceeași categorie de măsuri practice iyatiy ar trebui atribuite și introducerea în clinică a așternutului pacienților și distrugerea așa-numitelor departamentul violent sau de izolare Este de remarcat faptul că, la fel cum expulzarea legăturii nu s-a limitat doar la latura negativă, ci a dus la o serie întreagă de măsuri pozitive, ținând întotdeauna cont că bolnavul mintal este diferit de alți pacienți, că este bolnav mintal și prin urmare, are nevoie de supraveghere și îngrijire specială, la fel cum inovațiile ulterioare nu numai că l-au

distrus pe prima, dar l-au înlocuit cu una mai bună și mai perfectă, fără a pierde din vedere particularitățile pacienților Deci gratiile sunt distruse, pentru ca fac o impresie extrem de proasta tuturor pacientilor; dar, pe de altă parte, ramele sunt aranjate în așa fel încât să fie imposibil să sari pe fereastră fără a sparge geamul S-au distrus izolatoarele, s-au introdus lenjerie de pat și astfel s-a realizat ordinea exterioară a spitalelor și liniștea bolnavilor Sergey Sergeevich consideră că este necesar să se prevină posibilitatea abuzului de acest sistem de repaus la pat El atrage atenția asupra faptului că acest sistem duce la inactivitate, calmează nu numai pacienții, ci și medicii, necesită o individualizare strictă în numirea acestui regim și indică necesitatea în multe cazuri de a nu suprima, ci, dimpotrivă,) La întrebarea despre caritatea bolnavilor mintali!, acasă Lucrările Congresului I al Patriei psiho Biblioteca "Runivers" XXIV VL SÂRB excita energia mentală a pacienților; prin urmare, sistemul de așternut nu poate și nu trebuie să înlocuiască modalități complet diferite de a influența pacientul, iar munca, divertismentul, influența mentală în multe cazuri trebuie recunoscute ca fiind necesare ca și în alte sisteme de tratament Se spune de obicei, remarcă el, că bolile mintale sunt ca cele somatice, iar dacă odihna este necesară pentru cele din urmă, atunci este la fel de necesară pentru prima; în același timp însă, ei pierd din vedere faptul că în tratamentul bolilor somatice recurg adesea la exerciții și mișcări sporite Cei dintre tovarășii care constată cu satisfacție că, sub influența repausului la pat, spitalele pentru bolnavi mintal devin în multe privințe asemănătoare cu spitalele somatice, uită că acest lucru este departe de a fi laudabil: într-un spital de bolnavi mintal bine organizat , ar trebui făcut mult mai mult pentru bolnavi decât în spitalele generale, care de multe ori nici măcar nu au grădină pentru plimbare, iar în această privință nu spitalele de bolnavi mintal ar trebui să imite spitalele generale, ci invers Acord o atenție deosebită acestor indicații valoroase Cu toată dorința noastră de a aduce tulburările mintale mai aproape de tărâmul patologiei interne și având în vedere înrudirea reală și incontestabilă a acestor două ramuri ale medicinei, nu trebuie totuși să pierdem niciodată din vedere diferența esențială dintre ele Prin urmare, partea pozitivă în îngrijirea bolnavilor mintal trebuie să rămână în continuare vie pentru totdeauna și să nu caute să înlocuiască înțelegerea celor mai mici nevoi ale pacientului cu o camisolă de castitate Altfel, vom ajunge cu ușurință la conectarea sistemului de așternut cu sistemul de camisole și mâneci, așa cum se practica, și se practică acum, în spitalele prereforme Dacă activitățile lui Serghei Sergheevici s-ar limita la Biblioteca "Runivers" PENTRU CARACTERISTICI ALE SEMNIFICAȚII ȘTIINȚIFICE O S KORSAKOV XXV numai prin revoluția majoră pe care a introdus-o în atitudinea de mult stabilită față de bolnavul mintal, atunci și atunci ea ar fi constituit un monument de nezdruncinat pentru el Influența lui în această, ca să spunem așa, relație practică nu poate fi considerată doar locală, Moscova; discipolii și adepții săi direcți care i s-au alăturat își pun în practică părerile în cele mai îndepărtate colțuri ale Rusiei Comoditatea relațiilor internaționale, congresele, reunirea medicilor de toate naționalitățile, fac cu ușurință posibilă împrumutarea lucrurilor bune - adesea involuntar și inconștient - chiar și în afara patriei lor Și cine știe cât de mare este influența Rusiei și a Moscovei chiar și în faptul că anul trecut am văzut deja în Franța mai multe spitale de unde a fost expulzat legarea bolnavilor, în timp ce în urmă cu ani doar un Magnan nu s-a legat în departamentul său, și

Nicăieri nu am văzut o asemenea masă de pacienți legați de scaune, ca în spitalul de stat din Charenton, al cărui dispozitiv trebuia să servească drept model pentru toate spitalele franceze În ceea ce privește așternuturile, se poate stabili deja cu certitudine că, deși această metodă este de mult cunoscută și aplicată cu succes în Germania, principalul imbold al interesului viu pe care l-a trezit în ultimii ani și care a dus la adoptarea ei în Franța, a venit din Rusia Dar Serghei Sergheevici a făcut mai mult, dând o descriere clasică a noii forme dureroase trecute cu vederea anterior, în spatele căreia numele lui Korsakov fusese deja stabilit Aceasta este o tulburare psihică în combinație cu nevrita multiplă, pe care a numit-o psihoză polineuritică sau cerebropathia psychica toxaemica Trebuie remarcat faptul că la acea vreme doctrina nevritei multiple tocmai se dezvolta În Europa, atunci a tunat numele de Charcot, care se bucura de cea mai mare autoritate în domeniul neuropatologiei Descris de genialul clinician Duchenne'Mb din Boulogne, diverse Biblioteca "Runivers" XXVI sa SÂRB Forme de paralizie "spinală", în curând, datorită lui Charcot și studenților săi, s-au găsit și căptușeala anatomică corespunzătoare sub formă de deteriorare a celulelor coarnelor anterioare ale măduvei spinării Forma schematică, doctrina înfrângerii celulele coarnelor anterioare a devenit cel mai iubit departament al neuropatologilor din toate țările "În vremea când doctrina poliomielitei a atras atenția generală, s-a uitat importanța bolilor sistemului nervos periferic pentru paralizia atrofică; orice paralizie cu atrofie era considerată spinală Adevărat, au fost raportate cazuri departamentale, în care nu s-au găsit pulii nervoși ai coarnelor anterioare în stare de paralizie atrofică, ci doar nervii periferici au fost depistați, dar aceste fapte nu au fost la timp pentru timpul de timp, nu au luat părerile opiniile oamenilor de știință în sfârșit, în anul ig o a apărut un articol de Leyden'a Ueber Poliomyelitis und Neuritis, în care autorul a subliniat în detaliu necesitatea unei verificări substanțiale a tot ceea ce știm despre poliomielită și a insistat asupra necesității de a recunoaște o formă independentă de nevrite multiplă ") Această lucrare a atras atenția dintre toți neuropatologii și a servit drept impuls cel mai puternic pentru dezvoltarea întregii doctrine moderne a nevritei multiple, care la început, totuși, s-a întâlnit cu o neîncredere destul de mare din partea terapeuților; îmi amintesc de vremea când unii luminați de la Moscova, nu fără venin, a remarcat că pacienții ar putea răspunde cu încredere la diagnosticul latin al medicilor "nevrita" cu cuvintele rusești "nu minți") S S Korsakov Despre paralizia alcoolică Disertare p - · - La doctrina patogenezei paraliziei spinale atrofice și a nevrozei multiple Arhiva psiho Vezi de asemenea Les paralysies alcooliques Archive di Psichiatria Biblioteca "Runivers" PENTRU CARACTERISTICILE SEMNIFICAȚII ȘTIINȚIFICE S S KORSAKOV XXVII Faptele confirmau noua viziune, iar entuziasmul a ajuns la punctul în care a existat chiar o îndoială dacă acele modificări care au fost atribuite anterior poliomielitei nu erau întotdeauna cauzate de nevrite și că chiar modificările din celulele coarnelor anterioare erau schimbări în succesiv pentru afectarea nervilor periferici Această îndoială nu a fost confirmată și, pe de altă parte, au existat și astfel de oameni de știință care nu au îndrăznit să abandoneze opinia anterioară și care au afirmat, ca Erh, că nevrita, a cărei existență reală nu poate fi negata, este totuși o consecință a înfrângerea celulelor coarnelor anterioare Chiar înainte de apariția lucrării lui Leyden, fiind stagiar în clinica nervoasă, Serghei Sergeevich a început să adune material despre o problemă de interes pentru el, iar în toamna anului , cea mai

completă monografie dintre toate monografiile existente "despre paralizia alcoolică" , care conține mult mai mult decât aceasta promite un titlu modest, deoarece în esență disertația sa reprezintă o dezvoltare detaliată și extrem de completă a chestiunii nevritei multiple în general Principala sa concluzie este că mucoasa anatomică a paraliziei alcoolice, care a fost considerată fie un esențial leziune, adică fără modificări anatomice sau suferințe ale coloanei vertebrale, că nevrita multiplă trebuie considerată căptușeală anatomică, deși, adaugă el, există multe motive să presupunem că în această boală pot exista modificări atât în măduva spinării, cât și în creier Trebuie să adaug că observațiile ulterioare confirmă din ce în ce mai mult această poziție de asumare dar acest lucru nu este de ajuns, propriile sale observații au introdus multe lucruri noi, esențiale în această învățătură și au conturat deja în plină dezvoltare un clinician talentat, cu încredere care să tragă noi drumuri Boala "Korsakov" este un nume care nu a avut originea Biblioteca "Runivers" XXVIII VL SÂRB noi, dar în străinătate, a creat un nume mondial pentru autorul său, iar acest nume nu mai aparține istoriei Moscovei sau Rusiei, ci istoriei medicinei, care nu cunoaște naționalități Pe lângă disertația sa, S S a dedicat o serie întreagă de articole în rusă și limbi străine pentru a clarifica și fundamenta forma dureroasă pe care a descris-o Simptomele activității mentale în boala Korsakoff sunt atât de tipice și caracteristice încât prezența lor oferă adesea cheia înțelegerii întregului proces al bolii, forțează să caute și să găsească efectiv simptomele fizice care le corespund, adesea ușor exprimate și, prin urmare, nefiind atenți când este folosit cercetare majoră Și totalitatea acestora și a altora face din el singurul lucru - cu excepția) i Tulburarea activității mentale în paralizia alcoolică Buletin de psihiatrie și neurop vol IV, nr Tulburare psihică în combinație cu nevrita multiplă Revista medicală, Această lucrare a fost tradusă în franceză și germană sub titlurile: a) Sur une forine de maladies mentales combinée avee la neurite multiple dégénérative (Compte-rendu du Congrès international de médecine mentale) b) Eine psychische Storung combinirt mit multiplei* Neuritis (Psychosis polyneuritica, Cerebropathia psychica toxaemica) Allg Zeitschr f Psih Câteva cazuri de cerebropatie particulară în nevrita multiplă "Săptămânal Clinic Ziar" Tradus în germană sub titlul: Ueber eine besondere Form psychischer Storung combinirt mit multiplei* Neuritis Arc f Psihiatrie XXI, La simptomatologia formei polineuritice a psihozelor post-tifoide Colecție dedicată L Kozhevnikov) (Împreună cu V P Serbsky:) Un caz de psihoză polineuritică cu autopsie Acolo Tradus în germană sub titlul Ein Fall von polyneuritis-cher Psychose mit Autopsie Arc f Psih XXII Aceasta ar trebui să includă și: Etude medical-psychologique sur une forme des maladies de la memoire Revue philosophique Erinnerungstauschungen (Pseudoreminiscensen) bei polyneuritischer Psychose Zeitschr f Psih Biblioteca "Runivers" PENTRU CARACTERISTICILE SEMNIFICAȚII ȘTIINȚIFICE S S KORSAKOV XXIX, poate o varianta a paraliziei progresive, este o boala psihica in care fenomenele vietii ne dau increderea de a prezice cu acuratete schimbarile ce vor fi constatate de anatomopatolog Și aceasta este garanția că "boala lui Korsakov" nu este o creație efemeră, ci va rezista presiunii secolelor viitoare Această cea mai mare realizare în domeniul psihiatriei din ultimul deceniu nu ascunde în niciun caz alte aspecte ale activității științifice a lui S S - Cu haosul de opinii care a caracterizat lucrarea clasică a lui Meynerl'z despre Amentia - opiniile psihiatrilor asupra formelor acute de boli mintale înainte de

apariția lucrării clasice vaniy, raportul său la Congresul al IV-lea al Societății Medicilor Ruși în memoria lui N I Pirogov x) stabilește puncte valoroase de sprijin pentru a distinge între confuzia acută și nebunia acută ; iată a doua boală "Korsakov" - numită de el paranoia hyperphantasica, unde delirul este asociat în principal cu produsele Fantasia și foarte mic, de exemplu Omul-pasăre (Doboso-Janos), a cărui descriere interesantă a fost făcută de S S), împreună cu o comparație a acestui subiect microsomatic cu un subiect microcefalic și !) La problema formelor acute de nebunie Lucrările celui de-al IV-lea Congres General Rusă temp în memoria lui N I Pirogov Moscova - "Medin Recenzie*) Unul dintre neajunsurile aparatului Antelm este că nu este foarte convenabil pentru capete foarte mici (ex microcefale) și pot desena doar acele curbe care corespund planurilor meridialelor Modificările făcute de S S fac posibilă trasarea unui cerc corespunzător celei mai mari lungimi Adaptarea lui face posibilă, de asemenea, utilizarea cefalometrului lui Antelm în scopul pentru care este alocat encefalometrul lui D N Zernovt și utilizarea atlasului său Vezi "Curs de psihiatrie"* a -a ed pp ,) Un caz de microsomatism deosebit Canal, total neurop și nebun, cu Moskov univ Biblioteca "Runivers" XXX VL SÂRB pitic -Scris în numele Biroului Secţiei de Psihiatrie a celui de-al XIII-lea Congres Internaţional de la Paris pe tema programului, un raport despre aşternutul bolnavilor mintal *) reprezintă lucrarea cea mai completă şi fundamentată pe această problemă În acest raport, în mare măsură, punctele de vedere adesea diametral opuse ale cercetătorilor individuali sunt împăcate subliniind că "prin conținut de pat, adesea nu s-a înțeles același lucru: în timp ce unii au vorbit despre conținutul de pat ca "despre sistem" structura generală a spitalului, alții au vorbit despre ea doar ca o metodă terapeutică în unele cazuri, între timp, aceste două părți ale așternutului ar trebui să fie strict distinse "Psihiatria", spune S S , "dintre toate științele medicale, ne aduce cel mai aproape de întrebările filozofice Cunoașterea pe sine, cunoașterea celor mai înalte proprietăți spirituale ale unei persoane, a fost întotdeauna una dintre cele mai profunde aspirații ale oamenilor gânditori, iar psihiatria oferă mai mult decât alte ramuri ale medicinei material pentru aceasta Studiul manifestărilor mentale, atât de convenabil pentru psihiatru, oferă atât de multe informații de o importanță capitală încât mulți psihologi consideră că este necesar pentru ei înșiși să se familiarizeze cu știința noastră; ea dă o nouă interpretare multor Fapte, pune în lumină aspectele obscure ale vieții mentale ") (!) Repaus la pat (odihnă în pat) în tratamentul formelor acute de boli mintale și modificările pe care le-ar putea aduce în organizarea unităților dedicate nebunilor - XIII Congres Internațional de Medicină Paris Masson și C-ie editori Păstrarea la pat în tratamentul formelor acute de boli mintale și schimbările pe care le provoacă în organizarea instituțiilor pentru bolnavi mintal "Revista de neuropatie și psihiatrie numită după S S Korsakov" ƀ V P Serbsky , acest raport a fost publicat în Archives de Neurologie (nr , octombrie) şi în Jurnalul Clinic (nr , septembrie)) Curs de psihiatrie Ed , p Biblioteca "Runivers" PENTRU CARACTERISTICILE SEMNIFICAȚII ȘTIINȚIFICE S S KORSAKOV XXXI De asemenea, a determinat în principal alegerea specialității sale medicale, în spatele cadrului îngust al căreia se afla o dorință profundă de "cunoaștere a celor mai înalte proprietăți spirituale ale unei persoane* Dintre lucrările sale referitoare la acest domeniu, unele sunt strâns legate de studiul tulburărilor mintale - cum ar fi studiile despre tulburările de memorie *), despre psihologia microcefalelor), altele sunt de natură pur

psihologică) Pe de altă parte, psihiatria, mai mult decât alte ramuri ale medicinei, propune o serie întreagă de întrebări pur practice, extrem de importante și complexe, adesea strâns legate de alte departamente ale științei, precum, de exemplu, jurisprudența Întrebări medico-legale *), măsuri împotriva alcoolismului δ), înființarea de spitale și aziluri pentru bolnavi mintal și alcoolici, elaborarea unei clasificări practice pentru raportarea instituțiilor, includerea bolilor mintale în temeiurile legale de divorț) și) Pe lângă articolele de mai sus, aceasta include o secțiune a cursului pe care l-a citit despre psihopatologie generală: "Tulburări dureroase ale memoriei și diagnosticul lor" Moscova,) La psihologia microcefalelor "Încercare filozofie and psychol " Cartea (i)) La problema liberului arbitru Proceedings of the Moscow Psychological Society, vol - Observaţii la articolul lui L M Lopatin: despre asociaţiile mobile "Încercare filozofie and Psychol " , v ( ), p - Observații asupra cărții lui N N Lange: Psychological research The law of perception Theory of volitional attention Ibid , v ( ), p) Reglementări cu privire la problema examinării medico-legale psihiatrice "Buletinul juridic") Lois et mesures prophylactiques contre l'alcoolisme Arhiva de Psihiatrie ') La lista lucrărilor tipărite ale lui S S compilată de mine ("Medical Review", , iunie; vezi, de asemenea, biografia lui V K Roth în Journal of Neuropathology and Psychiatry, numită după S S Korsakov, , cartea i) , ar trebui adăugat: "La problema necesității includerii bolilor psihice printre motivele legitime ale desfacerii căsătoriei" Rapoarte despre ședințele generalului neurop și psiho , constând din Imperial Moscova Univ pentru - și mai departe Moscova , p ui Acest raport este cea mai bună dovadă a grijii cu care S S a tratat fiecare îndatorire pe care și-a asumat-o, chiar și în modestul rol de membru al comisiei În plus: "Cu privire la problema amenajării spitalelor private", Jurnalul lui S S Korsakov, , carte Biblioteca "Runivers" XXXII VL SÂRB o serie de alte exigențe urgente ale vieții - au găsit întotdeauna în fața lui S S un muncitor simpatic și un interpret talentat Această latură a activității S S este greu de contabilizat, întrucât ea s-a desfășurat mai ales în ședințele societăților, în lucrările congreselor, în munca a numeroase comisii) Abundența acestor nevoi practice prezentate de viață, pe de o parte, și, pe de altă parte, o rară sensibilitate și respect pentru opiniile celorlalți, împreună cu dorința de a uni toți lucrătorii din același domeniu într-o singură familie, au format baza visului de lungă durată al lui S S de a organiza un sindicat rus de psihiatri și neuropatologi *) Datorită simpatiei întâlnite în rândul participanților la Congresul VI Pirogov, acest vis este aproape de a fi realizat; proiectul de carte elaborat de S S în toate detaliile a fost deja luat în considerare în comisia compusă în acest scop și în Societățile de psihiatrie, iar acum așteaptă sancțiuni abia la viitorul Congres Pirogov de la Moscova din ianuarie Înființarea unirii, la egalitate cu jurnalul numelui său care a apărut deja (acesta este și un vis vechi al defunctului), va fi o demnă coroană a activității multiple și atât de timpurii întrerupte a S S Puterile rare de observare ale unui clinician talentat și vasta sa experiență practică și-au găsit expresia deplină într-un binecunoscut manual de psihiatrie Compilat inițial din prelegerile susținute de S S în primii ani'), "Cursul său de psihiatrie") a apărut prin !) Vezi în principal rapoartele despre întâlnirile societății neurop și psiho , constând din Imperial Moscova Univ) Despre organizarea congreselor medicale pe anumite specialități în general și înființarea Uniunii Ruse a Psihiatrilor și Neuropatologilor în special Jurnal total Rusă medici

în memoria lui N I Pirogov Despre structura Uniunii Ruse a Psihiatrilor Reprezentant despre întâlnire total neurop şi psihic , constând la Imperial Moscova Univ pentru - , p) Un curs de psihiatrie alcătuit din prelegerile date în - , Moscova) Curs de psihiatrie Moscova Biblioteca "Runivers" PENTRU CARACTERISTICILE SEMNIFICAȚII ȘTIINȚIFICE S S KORSAKOV XXXIII doi ani deja dublat volumul, iar a doua ediție postumă J) și-a dublat volumul Spre regretul nostru extrem, S S nu a avut timp să revizuiască o parte destul de semnificativă (aproximativ a patra) a noii ediții și din această cauză am pierdut multe indicii valoroase cu care, judecând după schițele sale, urma să completeze cele rămase necorectate parte Acest manual poate rezista cu ușurință în comparație cu cele mai bune manuale în limbi străine, dar mi-e teamă să fiu părtinitoare și aș prefera să dau o recenzie care este dată de un complet străin, profesorul Shcherbak (Varșovia *): "merită o atenție deosebită un manual de psihiatrie complet original și excelent, este, după părerea mea, cel mai bun ghid al bolilor mintale pentru studenți Manualul este scris foarte simplu și ușor de înțeles; în același timp, descoperă la autor o mare observație și uneori surprinzătoare acuratețe a descrierilor și caracteristicilor: unele Forme sunt caracterizate de el în aproape câteva rânduri, dar atât de viu încât tabloul clinic este imprimat în cel mai distinct mod Apariția manualului de către S S ar trebui privită în mod pozitiv ca un eveniment remarcabil în literatura medicală rusă Nu sunt în măsură să enumer aici întreaga masă de lucruri noi introduse în acest manual, care anterior au fost lăsate netratate sau au primit altă acoperire Voi sublinia doar că clasificarea bolilor psihice propusă de S S reprezintă avantaje semnificative și mari față chiar și de cea mai reușită și comună clasificare a lui Krafft-Ebing a Aceasta include, în primul rând, identificarea unui grup mare de tulburări mentale tranzitorii asociate cu boli generale, care sunt o consecință a) Curs de psihiatrie a -a ed Moscova, ișoj) A E Shcherbak În memoria profesorului S S Korsakov Eseul biografic Varşovia Întrebări de filosofie, carte o Biblioteca "Runivers" XXXIV VL SÂRB otrăvire sau se dezvoltă pe cont propriu Aceste tulburări, care sunt des întâlnite și de mare importanță practică, rămân încă în condeiul majorității autorilor, și numai în scăpări - departe de a fi în întregime - au fost introduse ocazional într-una sau alta clasificare Este destul de ciudat și cel mai convenabil să subdivizați al doilea grup mare de boli mintale pe termen lung Pe lângă "tulburări psihice organice" mai include două departamente: "forme de bază ale psihozei" și "constituții psihopatice și psihoze constituționale" fie că sunt la persoane anterior complet sănătoase, fie la persoane cu degenerare ereditară sau dobândită; sunt caracterizate printr-o combinație de semne mentale și una sau alta succesiune a modificării lor; ele se pot dezvolta fie ca boli complet aleatorii, fie ca boli înrădăcinate într-un anumit sol "Constituțiile psihopatice și psihozele constituționale" au, dimpotrivă, principala trăsătură caracteristică a solul pe care se dezvoltă; ele constituie o manifestare a unei constituții incorecte, sunt întotdeauna asociate cu caracteristicile unui organism dat, cu proprietățile de bază ale unei organizații care există într-o anumită perioadă de timp sau sunt inerente de la naștere Aici, în prim plan se află depozitul general al structurii mentale a unei persoane date, care aduce propria sa nuanță chiar și în cazul în care una dintre formele psihozelor de bază și organice se dezvoltă pe această bază Prin urmare, conform clasificării S S , nu este suficient să se determine doar Forma bolii - totuși cu sau fără o anumită căptușeală anatomică - ci în fiecare caz trebuie să se străduiască și să clarifice constituția

psihopatică, dacă există, întrucât una şi aceeaşi persoană poate exista simultan şi unele dintre formele de bază Biblioteca "Runivers" PENTRU CARACTERISTICILE SEMNIFICAȚII ȘTIINȚIFICE S S KORSAKOV XXXV nyh sau psihoze organice și un fel de constituție psihopatică: melancolia se poate dezvolta la o persoană cu constituție isterică, manie datorată alcoolismului cronic etc O astfel de distribuție face posibilă clasificarea diferitelor boli mintale, indiferent de opiniile personale mult diferite ale cercetătorilor individuali asupra originii acestor sau altor tulburări mintale, ceea ce conferă clasificării S S o stabilitate mult mai mare și o vitalitate mai mare în comparație cu alte tulburări pur subiective și înghețat într-o definiție bună ziua Forma clasificărilor În timp, noi "Forme" și "constituții" stabilite pe baza altor puncte de vedere, pot fi adăugate la acest sau acel grup, sau una sau alta dintre cele descrise pot fi șterse, schema în sine nu va suferi de acest lucru în vedere asupra fiabilității principiului care stă la baza împărțirii Și S S însuși nu numai că a prevăzut necesitatea acestor schimbări, care erau inevitabil legate de progresul științei, ci și le-a îndeplinit de bunăvoie în limitele înguste ale subdiviziunilor stabilite, dar, pe dimpotrivă, pentru a permite dezvoltarea ulterioară a cunoștințelor noastre cu privire la Formele individuale de boală mintală În vederea acestui ultim scop, în clasificarea S S formele complet elucidate de boală mintală "Formele de bază" aici aparțin yasichoza mixtă - boli constând din o combinație de tipuri simple separate; în grupa "constituțiilor" se conturează constituții psihopatice puțin studiate: i) asociate cu boli ale metabolismului general și de nutriție și boli cronice ale sistemelor și organelor individuale (cașexie, tuberculoză, artrită etc),) în curs de dezvoltare ca urmare a cerebral b şi în special psi Biblioteca "Runivers" XXXVI VL SÂRB boli chimice,) care se dezvoltă în legătură cu procesele perioadelor de dezvoltare,) asociate cu caracteristicile rasiale și) alte constituții care nu se disting suficient Aș dori doar să-mi îndrept atenția către capitolul care se ocupă cu o atât de completă exhaustivitate despre studiul bolnavilor - cea mai solidă bază pentru extinderea actuală a cunoștințelor noastre - și către paginile referitoare la îngrijirea bolnavilor, îndatoririle asumate în acest respect de catre personalul de asistenta medicala si acele calitati care i se cer - pagini care contureaza personalitatea morala a S S În toate lucrările lui Serghei Sergheevici - și pe lângă lucrările tipărite, a completat și mai multe scrise - analize detaliate ale pacienților, rapoarte în diferite comisii pe o mare varietate de probleme, examinări la tribunal etc , etc - peste tot acolo este tovarășul lor inevitabil, un element de creativitate, capacitatea de a-și găsi și de a-și introduce pe propriul, simplu și clar, indicând un drum care nu a fost încă conturat Acest lucru afectează atât micile cât și marile Ca un fleac, pot evidenția dorința de a înlocui numele latin "amentia" cu cel grecesc, deoarece alte forme ale bolii au primit numele de la rădăcinile grecești, iar acest cuvânt se găsește "dys-poia" toxine în originea bolilor psihice în general și psihozei polineuritice în special, idee pe care S S o dezvoltă de mult timp și care se confirmă din ce în ce mai mult în patologia bolii psihice Acest element creativ este o caracteristică integrală a întregului depozit mental al lui Serghei Sergeevich, mereu activ, activ, străduindu-se constant să-și împlinească scopul Nu fără motiv, în concepțiile sale psihologice, el a acordat o importanță atât de mare a ceea ce corespunde apercepției active Biblioteca "Runivers" PENTRU CARACTERISTICILE SEMNIFICAȚII ȘTIINȚIFICE S S KORSAKOV XXXVII Wundt și

ceea ce el însuși a numit "forța călăuzitoare a minții" Și în ultima sa lucrare despre conținutul patului, el lasă deoparte întrebarea dacă odihna la pat paralizează această energie activă, această forță călăuzitoare a intelectului și dacă există vreo corespondență între frecvența mai mare a diagnosticului de "demență precoce" și prea mult repaus la pat în unele spitale A fost sarcina mea să schițez doar câteva linii pentru a caracteriza semnificația științifică a S S Dar am pierdut în el nu numai un mare și talentat om de știință, ci am pierdut și o personalitate publică remarcabilă și o forță morală neobișnuit de puternică Fără a intra în tărâmul care va servi drept subiect al altor comunicări, voi observa doar că această putere s-a bazat pe aceeași activitate, aceeași forță dirijatoare, dar nu a unei singure minte, ci a unei inimi impecabil de pură Oamenii de înaltă moralitate sunt de două feluri: unii își salvează sufletele, părăsind lumea și ispitele ei, aceștia sunt asceți, oameni sfinți; alții, dimpotrivă, aspiră la ciclul vieții, își depun sufletul pentru alții și, la porunca filantropului Dr Haas, se grăbesc să facă binele Din această ultimă categorie aparținea și Serghei Sergheevici: "nevoia de a preveni și alina suferința oamenilor" era la fel de puternică la el ca și "nevoia de cunoștințe superioare" Că a fost un "om" în cel mai bun sens al cuvântului este dovedit de durerea autentică care i-a cuprins pe toți cei care l-au cunoscut la vestea morții sale și de dorința generală de a-i perpetua memoria În , S S a scris poezii dedicate memoriei unui om bun și prietenului său apropiat S A Yuryev Ceea ce a scris este destul de aplicabil pentru el însuși Într-o conversație amicală, în cuvinte A spus accidental - peste tot Biblioteca "Runivers" XXXVIII VL SÂRB A repetat despre dragoste, bunătate, Despre o viață demnă de rațiune, Și despre sensul în lume - armonios, Ca corurile, legătura dintre toate fenomenele Și dorințele umane El a trăit și a făcut așa cum a învățat; Tot ce este suflet, a iubit, S-a rugat la tot ce este frumos, S-a luptat cu tot ce este necurat, înșelător Vl Sârb Biblioteca "Runivers" Personalitatea și viziunea asupra lumii a lui S S Korsakov) A trecut aproape un an și jumătate de la moartea lui S S Korsakov Durerea acută a persoanelor apropiate a avut timp să se potolească și să se stingă, dar cu cât golul social care s-a format după el este mai sensibil, cu atât mai persistent este gândul de neînlocuit al unei persoane care a plecat de la noi Cu cât gândești mai mult, cu atât mai ferm devine conștiința că astfel de oameni se nasc rar, acea fericire mare pentru societatea în care se nasc și mare durere și pagubă atunci când părăsesc scena Și când te gândești la asta, întrebarea devine din ce în ce mai persistentă: care este cheia naturii unor astfel de oameni, ce îi face atât de puțin ca alții? De ce urmează o cale atât de îndrăzneață, originală și în același timp atât de adevărată și niciodată înșelătoare? De ce este influența lor atât de benefică și de ce acțiunile lor sunt atât de neclintite? S-au scris multe despre S S Korsakov și s-au spus multe Și în toate aceste recenzii despre el, indiferent de la cine provin, de la oameni care l-au cunoscut îndeaproape, sau de la oameni care doar de la distanță i-au urmărit activitățile, în toate iese o trăsătură comună: surprinderea la munca colosală a lui viața pe care și-a luat-o asupra sa Ceea ce a făcut singur în viața lui enervant de scurtă ar fi putut fi suficient din abundență pentru a umple existența multor oameni buni și talentați una i) i) Discurs rostit la reuniunea comună a Societății Psihologilor și Neuropatologilor și Psihiatrilor Cehi din octombrie Biblioteca "Runivers" HC L LOPATYN Nu este un merit public care ar fi trebuit să-i perpetueze numele în posteritate? Dar aceasta este o parte foarte mică

din ceea ce a făcut el Activitatea lui nu se încadrează deloc într-o formulă, într-o singură descriere succintă, pentru aceasta a fost prea diversă și cu mai multe fețe S S Korsakov este un om de știință cu o reputație europeană recunoscută, este un profesor minunat, este un director ideal de clinică, este o persoană publică altruistă care a descoperit în toată Societatea de serviciu public, la care soarta l-a împins, un uimitor cadou ca organizator - acesta este un medic fără mercenar și binefăcătorul pacienților săi este un prieten dezinteresat și serios al tinerilor; în cele din urmă, este un cetățean ferm, de neclintit, care a iubit cu pasiune Rusia și a susținut steagul științei ruse și demnitatea națională a Rusiei Dar, așa cum a trebuit să spun cândva, această varietate de talente și fapte nu este principala particularitate a personalității lui S S Korsakov Cel mai curios și chiar misterios lucru la el este structura absolut excepțională a caracterului său moral Numim geniu o dezvoltare neobișnuit de puternică a facultăților creative pozitive ale spiritului uman într-o anumită direcție Geniul poate fi o calitate a minții și atunci avem mari gânditori sau oameni de știință celebri care marchează cu numele lor noi epoci din istoria gândirii umane Geniul, mai departe, poate fi o proprietate a Fanteziei artistice creative și apoi obținem opere de artă grozave În cele din urmă, geniul poate fi un semn al abilităților morale ale unei persoane și apoi apar oameni sfinți, drepți, cu o conștiință neobișnuit de clară a datoriei, cu un sentiment moral neobișnuit de subtil și de receptiv, cu o morală neclintit de fermă Biblioteca "Runivers" PERSONALITATEA ȘI VIZIUNEA LUI S S KORSAKOV XLI prin voinţă şi prin dominaţia invincibilă a vocii conştiinţei asupra tuturor motivelor josnice şi asupra tuturor slăbiciunilor obişnuite ale naturii umane Geniul, în orice domeniu, este un lucru foarte rar în viață Dar încă îndrăznesc să afirm că regretatul S S Korsakov a fost în pragul geniului moral și aceasta era însăși rădăcina personalității sale și calitatea ei cea mai prețioasă și indispensabilă Viața umană obișnuită este o linie întreruptă capricioasă, schimbând în mod capricios cele mai diverse direcții și trecând rapid de la o extremă la alta; este, parcă, țesut din suișuri și coborâșuri morale Idealistul entuziast de astăzi, gata să-și dea viața pentru vecini, mâine se transformă într-un sceptic cinic, indiferent față de tot ce este în lume, cu excepția lui însuși Care a trezit cândva speranțe strălucitoare cu talentele sale strălucitoare și visele înalte de a transforma oamenii și societatea, atunci adesea, de-a lungul întregii vieți, este gata să smulgă vene de la toți cei pe care îi întâlnește, doar dacă este profitabil, sau chiar pur și simplu, dacă măgulește motivele mărunte ale vanității și ale poftei sale grosolane de putere Ce rol enorm joacă în aceste transformări morale după vârstă, o schimbare de decor, o nouă poziție socială! În natura unei persoane obișnuite există nenumărate și cele mai teribile posibilități, iar aceasta este sursa tragediei profunde a destinului uman De aceea, problema educației și a mediului social în care trăiește o persoană capătă o semnificație primordială și fatală: la urma urmei, totul depinde de ceea ce se trezește în el mai devreme, un om sau o fiară, și dacă fiara înghite un om în el sau nu? La oameni precum regretatul S S Korsakov, o trăsătură complet diferită este izbitoare: invarianța completă a dispoziției lor morale de-a lungul întregii vieți Biblioteca "Runivers" XLII L LOPATIN viața, oricât de lungă ar fi Înălțimea lor morală nu este rezultatul unui accident favorabil sau al unei combinații de circumstanțe independente de ele: este una cu ele, este inerentă lor, ca un fel de dar sau talent înnăscut Asta nu înseamnă că

bunătatea îi posedă, ca o forță exterioară, oarbă, în care sunt nevinovați și iresponsabili și care îi atrage cu forța, și i se supun pasiv Dimpotrivă, ca toate talentele adevărate, astfel de oameni lucrează îngrozitor pe ei înșiși; dar ei nu pot decât să lucreze într-o anumită direcție, așa cum un muzician înnăscut nu poate să nu cânte, sau un sculptor înnăscut nu poate să nu sculpteze De aceea problema educației pentru naturi atât de nobile și exaltate înnăscute nu are aceeași semnificație ca de obicei Soarta îi poate ucide, îi poate mutila, dar nu are puterea să-i schimbe, cu atât mai puțin să-i transforme în propriul lor opus Se simte involuntar că o astfel de persoană precum regretatul Korsakov s-ar fi putut naște oricând și oriunde și ar fi fost la fel, indiferent de modul în care s-ar fi schimbat rochia sau domeniul de activitate Dacă s-ar fi născut în lumea antică, ar fi fost un înțelept-filosof binevoitor și filantropic, un înalt exemplu de pricepere civică reală; dacă s-ar fi născut printre primii creștini, ar fi putut fi un erou - un martir al credinței, care și-a împărțit toate averile săracilor și și-a aranjat viața până la cel mai mic detaliu în conformitate cu idealul strălucitor al Evangheliei; dacă s-ar fi născut în Evul Mediu, s-ar fi putut dovedi a fi un ascet blând, un slujitor dezinteresat al celor nefericiți și săraci, un înflăcărat, deși în același timp plin de profundă compasiune, dezamăgitor al păcatelor sociale și nelegiuirile Acestea sunt doar roluri diferite de viață, dar persoana care acționează în ele este una și aceeași Toate acestea pot fi ușor imaginate, dar un lucru este imposibil de imaginat: un om cu natura lui Korsakov, care și-a vândut sufletul pentru ispite Biblioteca "Runivers" PERSONALITATEA ȘI VIZIUNEA LUI S S KORSAKOV XLIII ale lumii, care și-au călcat în picioare conștiința de dragul plăcerilor senzuale, care și-au pierdut milă de suferința altor oameni de dragul deșertăciunii sau sete de putere, care s-au transformat într-un campion al răului și al neadevărului de dragul interesului propriu si profit Fantezia nu conține acest lucru, pentru că ar fi într-adevăr contrar întregii sale naturi De fapt, principalele trăsături ale caracterului - conștiinciozitate și strictețe extraordinară față de sine, umanitate uimitoare și sensibilitate față de viața spirituală a altcuiva, bunătate nemărginită și blândețe imperturbabilă, combinate în mod ciudat cu puterea de voință enormă și fermitatea principiilor și vederilor, s-au dezvoltat în Korsakov surprinzător de devreme El a apărut imediat pe scena vieții ca o figură complet definită, turnată, la care, se părea, nu avea nimic de adăugat la creșterea spirituală ulterioară "Dacă aș fi fost Diogene, atunci, după ce l-am întâlnit pe Korsakov, mi-aș fi stins Lanterna", a spus unul dintre camarazii săi, în epoca studenției sale Dar personalitatea lui Korsakov, în cele mai prețioase calități ale sale, a prins contur mult mai devreme decât pe vremea studenției sale De la el s-a păstrat un manuscris, pe care l-a scris când era încă un băiat de unsprezece ani, foarte scund, dar extrem de important și instructiv în conținutul său Se intitulează: "reguli de viaţă" Băiatul chibzuit încearcă în ea să formuleze principiile după care doreşte să-şi aranjeze viaţa Voi cita cele mai interesante locuri din acest manuscris "Dacă există un motiv să faci ceva bun, încearcă să urmezi acest motiv și să te îndepărtezi de tot răul sau îndemnați-l să înceteze; mustrați pe cei ce fac nelegiuirea, ca să se pocăiască, dar nu vă batjocorați de neajunsurile aproapelui vostru; ascultați de cei care vă poruncesc binele, dar împiedicați orice rău; dă sfaturi bune chiar și potrivnicului tău, căci Domnul a poruncit așa, sfătuiește împotriva oricărui rău; ajută-ți întotdeauna camarazii în bunătate (la rândul lor); nu-l aduce pe

fratele tău Biblioteca "Runivers" XLIV L LOPATIN păcat; oprește tot răul și ajută binele Amin " În alt loc: "Fii corect cu toată lumea Dacă primești ceva, împărtășește-l și nu păstra mai mult de jumătate pentru tine; ceea ce ți se dă cadou, uneori ia " De asemenea: "fii răbdător și tolerant, iartă pe toți și totul; nu fi leneș " "Fii un făcător de pace, nu un despărțitor Iubește pe toți " Cine îndrăznește să spună că acestea sunt doar Expresii, numai locuri comune capitale, pe care moralistul juvenil, într-un acces de raționament rece, le-a adus pe hârtie? Dimpotrivă, ce suflet bun și ferm strălucește în aceste prescripții, câtă sinceritate naivă este în ele, cât de înduioșător sună în ele concentrarea severă a unei conștiințe teribil de sensibile Chiar și atunci, în acest școlar mic, această combinație inseparabilă de bunătate naturală și disponibilitate constantă de a se uita de sine a trăit cu o muncă morală enormă și cu o observare intensă a sinelui Cât de viu se arată individualitatea autorului lor în aceste porunci! Cât de caracteristic este acest "uneori" în rețetă: "ceea ce ți se dă cadou, uneori acceptă " Nu este deja vizibil în aceste cuvinte viitorul celebru nemercenar din Moscova, care cu o ingeniozitate uimitoare a minții a venit cu cele mai multe motive diverse și neașteptate pentru a nu lua o taxă pentru ajutorul său medical, pe care îl lua tocmai ocazional? La câțiva ani după ce a scris aceste "reguli de viață", regretatul Korsakov le-a revizuit din nou și scrie despre ele în acest fel dragoste infinită pentru El și dorința de a-i sluji altruist pe alții În general, după ce a citit acest caiet, poate la cinci ani după ce am l-am sigilat, am fost surprins si placut surprins de ceea ce am gasit in el: ramane pentru mine Biblioteca "Runivers" PERSONALITATEA ȘI VIZIUNEA LUI S S KORSAKOV XLV este un monument etern al cât de bun și bun am fost cândva A încetat totuși să mai fie bun și bun? Se poate spune că a schimbat vreodată regulile pe care le-a făcut în copilărie? În aceeași evaluare ulterioară a acestor "reguli de viață" din care am făcut acum un extras, el își spune că la momentul scrierii lor "era aproape nebun de religios " Ulterior, această colorare religioasă a părerilor sale asupra vieții şi-a pierdut mintal dureros, studiul ştiinţei şi filosofiei l-a forţat să dezvolte alte puncte de vedere şi alte convingeri Dar s-a rupt complet de viziunea sinceră a copilăriei? era decedatul Dar mi se pare că în credinţele sale spirituale de bază nu s-a schimbat, deși nu-i plăcea să vorbească despre asta Cu o zi înainte de moarte, i-a spus surorii sale: ca S S Korsakov, să nu minți niciodată! Cu natura neobișnuit de întreagă a defunctului, el nu putea avea discordie între faptă și gând Prin urmare, problema viziunii filozofice generale asupra lumii a lui S S Korsakov este de mare importanță pentru caracterizarea personalității sale Din păcate, este greu de descris această viziune asupra lumii în detaliu Era foarte interesat de întrebările filosofice, gândea extrem de mult, dar era foarte reținut în a-și exprima opiniile filozofice fundamentale Pentru a le reproduce cel puțin în forma lor cea mai palidă, trebuie să comparați pasaje separate din scrierile sale, de obicei dedicate unor probleme complet diferite, și remarcile fragmentare în conversațiile orale Pe de o parte, S S Korsakov a fost un realist strict în opiniile sale științifice El a fost, de asemenea, un realist în explicarea faptelor vieții mentale Capitole introductive la edițiile sale "Curs Biblioteca "Runivers" XLVI L LOPATIN psihiatria "reprezintă o aplicare neobișnuit de consistentă, originală și completă a principiului fiziologic al explicației tuturor proceselor mentale în întregime Activitatea mentală a unei persoane este strâns legată de procesele fiziologice și constituie o manifestare a vieții organice, aceasta este

convingerea care stă la baza fundamentului de nezdruncinat al tuturor teoriilor psihologice ѣx ale lui Korsakov Pe de altă parte, cel mai hotărât materialist s-ar putea referi la concluziile lui Korsakov o pagină interesantă dintr-o nouă ediție a cursului său de psihiatrie După ce a admis că mecanismul activității mentale poate fi considerat explicat în expunerea anterioară, continuă el: "dar întrebarea este, ce pune în mișcare acest mecanism complex, unde este cheia care îl pornește? La această întrebare se răspunde diferit Există observații care arată că dacă unei persoane i se interzice accesul la toate senzațiile, atunci viața conștientă se oprește, el adoarme De aici se deduce că impulsul activității mecanismului mental este dat de senzații, adică de senzații stimulente externe Dar la aceasta se pot obiecta următoarele: deja pentru a exista o senzație este nevoie de capacitatea de a percepe această senzație; este necesar ca aceste senzatii sa fie captate, altfel stimulul extern ar actiona la fel de mult cat actioneaza asupra unei pietre sau copac Capacitatea de a înțelege senzațiile indică faptul că există o străduință pentru aceasta, un anumit grad de activitate Și de aici concluzia este că numai în prezența activității, adică voința, în sensul cel mai larg al cuvântului, și psihicul ') Pagina , Biblioteca "Runivers" PERSONALITATEA ȘI VIZIUNEA LUI S S KORSAKOV XLVII Dar dacă impulsul primar pentru punerea în acțiune a mecanismului psihic este dat de "voință", înțeleasă în sensul cel mai larg al cuvântului, atunci întrebarea firească este: de unde vine, de unde vine energia lui? doar o modificare a energiei mecanice, sau este energia cu totul de alt ordin?cunoasterea ei pozitiva si nu poate fi neglijata, ca gunoi complet inutil, chestiile pe care le spun asa-zisii metafizicieni / Stiind ce rol important este munca creatoare a ideația inconștientă joacă în viața noastră mentală / și cât de des sunt dezvăluite prin intuiție adevăruri, pe care mintea le înțelege abia mai târziu, nu putem trata cu batjocură ignorantă ceea ce spun mulți oameni de mare talent, care se consideră reprezentanți ai metafizicii, doar pentru că acest domeniu al cercetarea mentală poartă un nume atât de tentant Aceste cuvinte reținute ale unuia dintre cei mai autorizați reprezentanți ai Psihologiei Fiziologice din Rusia sunt extrem de importante: ele permit, într-o oarecare măsură, să se uite în profunzimea vederii sale intime asupra lucrurilor Un realist sincer în studiul și interpretarea fenomenelor studiate, Korsakov a fost un idealist convins în înțelegerea sa generală a lumii În acest sens, apare în mod firesc ideea de a-l compara pe Korsakov cu un alt psiholog modern, în descrierile sale subtile și originale ale proceselor mentale, deseori ridicându-se la adevăratul geniu: mă refer la W James James este, de asemenea, convins că psihologia trebuie să se miște într-o direcție materialistă, chiar dacă ar trebui să se întoarcă înapoi, nu înainte XLVIII L LOPATIN atingerea obiectivelor Și el, la fel ca și Korsakov, este departe de a fi un materialist în viziunea sa despre lume Între ele se pot evidenția și multe coincidențe în vederi individuale, deși nu știu dacă regretatul S S Korsakov a studiat vreodată cu atenție scrierile lui James Astfel, ambii postulează esența interioară a afectelor și emoțiilor în senzații pur fizice*); amândoi insistă cu ardoare asupra indivizibilității procesului mental în ansamblu și asupra participării inevitabile a întregii personalități la fiecare act mental În legătură cu aceasta, Korsakov atribuie un rol uriaș bunăstării personale în viața spirituală și construiește o "teorie extrem de spirituală și originală a recunoașterii trecutului prin reproducerea în noi nuanțe de odinioară ale bunăstării) După cum

am spus deja, conform convingerilor sale sincere, Korsakov a fost un idealist profund Punctul de vedere fiziologic asupra vieții mintale a fost pentru el doar o metodă științifică de investigare, și nu revelația adevărului deplin și final despre esența sufletului: a simțit acest adevăr într-un alt domeniu El credea în prezența unui principiu spiritual independent în univers și în dominația lui călăuzitoare asupra mecanismului său elementar Și această credință a implicat alta: la un triumf indispensabil în lumea bunătății și a adevărului moral Puțini cred mai tare decât el în curățirea răului și a suferinței prin puterea bună a luminii celei mai înalte Omul trebuie să fie purtătorul acestei puteri de curățare și salvare "Mântuirea", spune Korsakov într-o scrisoare privată de la Bayreuth, scrisă despre interpretarea Persifall a lui Wagner, "mântuirea constă în puritatea spirituală, simplitate și în percepția sensibilă a oricărei suferințe și energie în atingerea scopului de a elibera oamenii de suferință iya" În ajunul morții, aprilie oraș, S S Korsakov a schițat o poezie) Pagina) Pagina) Acolo Biblioteca "Runivers" PERSONALITATEA ȘI VIZIUNEA LUI S S KORSAKOV XLIX Acest poem descrie modul în care o mare furtunoasă, într-un impuls nerăbdător, caută să spele durerea de pe stâncile cenușii și mohorâte și nu poate atinge vârfurile lor Dar acum răsăritul strălucea cu o lumină strălucitoare: soarele răsare și trimite raze fierbinți spre mare Picături de apă încălzite se ridică spre cer, se adună în nori fertili și, ploua toarnă, duc durerea de pe cele mai îndepărtate înălțimi Ideea acestei poezii este simplă: cele mai inaccesibile înălțimi ale suferinței și ale întunericului trebuie spălate cu lacrimi calde, pe care le va provoca puterea radiantă a iubirii eterne Ce este asta? Vis lucid la întâmplare? Dar cei muribunzi nu se complace în vise inactiv Când S S Korsakov a scris această poezie pe moarte cu o mână slăbită, avea doar câteva ore de trăit și știa despre asta Mai degrabă, ar trebui să ne gândim că în aceste linii simple și emoționante s-a revărsat însăși esența înțelegerii sale a sensului vieții Când citești aceste poezii cu pasiune și te gândești la cum și când au fost scrise, involuntar trebuie să spui: a trăit așa cum a crezut și a crezut așa cum a trăit! L Lopatin Întrebări de filosofie, KN o Biblioteca "Runivers" Viziuni psihologice și filozofice S S Korsakov E- Suverani milostivi și suverani milostivi! Ne-am adunat cu toții aici cu el pentru a onora memoria unui om care, în timpul vieții sale, a fost neprețuit de drag tuturor celor care l-au cunoscut Acele eseuri, memorii și recenzii pe care le auzi aici nu au scopul de a-i aminti: imaginea lui strălucitoare este vie și acum și va trăi pentru totdeauna în memoria celor care au respirat același aer cu el; ne-am adunat pentru a-l aminti împreună, pentru a-i lumina și înțelege din diverse părți personalitatea sa strălucitoare, viața sa sfântă, activitatea sa dezinteresată, mintea lui creatoare, pentru a-i simți din nou direct prezența vie printre noi și încă o dată să plângem pierdere ireparabila Faima lui Serghei Sergeevich ca medic s-a răspândit cu mult dincolo de Moscova: pacienții s-au înghesuit la el din colțurile îndepărtate ale provinciei Ca persoană, toată Moscova l-a cunoscut, pentru care nu era profesorul Korsakov, ci pur și simplu "Serghei Sergheevici " Sute de studenți împrăștiați pe fața Rusiei l-au iubit și respectat ca profesor, apreciind în el un observator și cercetător original , creator și șef al Psihiatriei din Moscova i) Discurs rostit la ședința comună a Societății de Psihologie din Moscova și a Societății Neuropatologilor și Psihiatrilor din octombrie Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIE SI FILOZOF VEDEREA LUI S S KORSAKOV LI al școlii cehe Ca "profesor de viață", ca "conștiință vie", l-au onorat prietenii,

tovarășii și colegii săi, onorați de toți cei care au avut șansa de a lucra alături de el într-unul sau altul din numeroasele domenii ale activității sale publice Și numai ca psiholog și filozof a cunoscut și apreciat doar un cerc restrâns de oameni implicați în Societatea Psihologică din Moscova, cu care S S s-a întâmplat să împărtășească roadele observațiilor și gândurilor sale ' Un prieten apropiat al lui S S Korsakov, care acum se odihnește lângă el în cimitirul Mănăstirii Aleksevsky, A A Tokarsky, în discursul său rostit la o ședință a Societății de Psihologie sâmbătă din Săptămâna Korsakov, a văzut principala semnificație a lui S S pentru psihologie este că "a cunoscut sufletul uman nu așa cum este descris în cărți, ci așa cum este cu adevărat" *) Mi se pare că pentru a determina meritele S S atât în psihologie, cât și în psihiatrie, s-ar putea spune pe bună dreptate contrariul: în cărți a descris sufletul uman așa cum este în realitate Părerile lui S S asupra mecanismului activității mentale normale, în măsura în care sunt expuse în diferitele sale lucrări, reprezintă un sistem coerent, bine gândit, care acoperă nu numai întrebările de bază ale psihologiei, ci și o serie întreagă de detalii , atât de natură specială, cât și de cea mai generală Sistemul psihologic al lui Korsakov este un conglomerat de concepte psihologice ale diferitelor școli Rămânând psiholog și biolog empiric, S S a combinat în sistemul său psihologia asociativă engleză cu teoria apercepției a lui Wundt, construcția anatomică și fiziologică a lui Meinert și teoria localizării cu învățăturile lui James, Lange și Ribot Dar sistemul Korsakov) "Încercare Phil and Psycho " Cartea a III-a P XIX * Biblioteca "Runivers" LII A BERNSTEIN diferă de părerile altor psihologi nu numai prin eclectism: el a introdus în el un element independent major, al cărui adevăr și legitimitate este permis să-l recunoaștem sau să îl respingem, dar care trebuie luat în considerare Este de la sine înțeles că baza opiniilor psihologice ale lui Korsakov este propoziția că activitatea mentală este o funcție a creierului și, în principal, a emisferelor sale; viața spirituală este localizată în ele, construcția și organizarea lor determină manifestările; proprietățile țesuturilor lor nervoase, localizarea și relația dintre elementele lor, dispunerea aparatului lor vascular determină întreaga varietate externă a manifestărilor mentale; în afara lor nu există sentiment, voință, minte Sursa cunoașterii umane este senzația Senzația proiectată în lumea exterioară și legată de psihicul nostru de obiectul care a produs-o, se transformă într-o idee care este imaginea obiectului din sufletul uman; din combinarea reprezentărilor, prin intermediul unei comparații oportune, se creează idei despre sensul, sensul, scopul obiectelor, se creează moitilil Conceptele sunt reprezentări complexe, a căror trăsătură distinctivă este că în ele înțelegerea servește ca reprezentare obligatorie a cimentului; "Pentru formarea conceptelor, combinațiile de adiacență și simultaneitate, sau o asemănare exterioară, nu sunt suficiente, dar trebuie să existe o legătură de idei în sens" *) Senzațiile, reprezentările și conceptele formează un depozit de material pentru activitatea mentală; păstrarea acestei rezerve se datorează unei proprietăţi spirituale deosebite - memoria Cu ajutorul ei, elementele individuale ale rezervei mentale și percepția curentă sunt combinate între ele în) La psihologia microcefalelor "Voiir Phil n Psych " Carte II Dep II Pagină ¡ - Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIE SI FILOZOF VEDEREA LUI S S KORSAKOV LIII ordine certă, urmărind, în rezultatul final, scopul raționalității, și supus legilor asocierii de idei Baza anatomică a tuturor etapelor vieții mentale sunt celulele diferitelor părți ale

creierului și procesele de ramificare fibroasă care le conectează Transformarea impresiilor în senzații are loc în părțile situate sub scoarța cerebrală; reprezentările sunt localizate în diferite părți ale cortexului propriu-zis, situate în grupuri omogene; fiecare categorie de reprezentări este situată în anumite zone și chiar și reprezentări complexe precum reprezentarea timpului și a spațiului sunt susceptibile să fie concentrate într-o anumită zonă limitată a cortexului cerebral; combinarea reprezentărilor se realizează datorită nenumăratelor fibre nervoase care leagă în nenumărate combinații elementele unor zone separate între ele și între ele Baza fiziologică a activității mentale este dată de starea de excitație a elementelor anatomice Celula nervoasă, odată excitată, nu își pierde însă excitația, iar acesta este substratul fiziologic al memoriei "În momentul în care ideea tocmai se formează, entuziasmul este foarte intens și apoi slăbește, dar, după toate probabilitățile, nu dispare complet, ci rămâne într-un grad foarte slab, drept urmare nu este recunoscut de noi Dar este suficientă o anumită circumstanță care poate intensifica această excitație a celulei nervoase și apoi ideea că aceasta, ca să spunem așa, stochează, va fi restabilită în conștiință ") Acest factor de întărire este de obicei excitația care curge către celulă de-a lungul fibre de legătură (proces de inervație), provenite dintr-unul sau altul, mai mult sau mai puțin îndepărtat, nervos) S S Korsakov Cursul al -lea și al treilea Ed II Pagină Biblioteca "Runivers" LIV A BERNSTEIN celulă În măsura în care excitația ia naștere succesiv într-o serie întreagă de elemente ale creierului combinate între ele, apoi într-unul, apoi în altul, apare sau se intensifică și starea activă, în urma căreia o reproducere succesivă a ideilor stocate de către ele apar Baza legilor asocierii este, după toate probabilitățile, faptul că legăturile care există între celulele individuale ale cortexului cerebral nu sunt la fel de apropiate și intime; excitația care a apărut într-o celulă sau într-un grup de celule este mai ușor transmisă acelei celule sau grupului acestora cu care există o comunicare mai directă, sau mai bine călcată sau mai convenabilă pentru moment În ceea ce privește esența procesului în sine, care stă la baza stării active a centrilor mentale, sunt posibile doar presupuneri; după toate probabilitățile, constă într-o modificare moleculară a celulelor și fibrelor nervoase asociată cu o modificare chimică a compoziției lor; probabil, aceste modificări constau în dezintegrarea (dezintegrarea) elementelor constitutive ale celulei sub influența unui flux crescut de oxigen către acea parte a cortexului în care se lucrează în prezent Oxigenul necesar pentru starea activă a celulei este furnizat de sângele arterial și ar trebui să curgă mai mult sânge în acea parte a cortexului cerebral care funcționează în prezent decât în cea inactivă *) Astfel, consumul de oxigen din sânge este o condiție necesară pentru starea activă a celulei creierului Munca care are loc la un moment dat într-una sau alta parte a cortexului cerebral este recunoscută de noi ca fiind conținutul curent al gândirii noastre; dar pe lângă aceasta, avem capacitatea de a simți direct acele schimbări subiective care sunt cauzate în noi înșine) Curs de Psihiatrie, pp - Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIE SI FILOZOF VEDEREA LUI S S KORSAKOV LV diverse impresii afluente și imagini care apar în noi; Alături de Sfera intelectuală trăiește în noi latura emoțională, datorită căreia nu numai că cunoaștem fenomenele care ne înconjoară, ne cunoaștem pe noi înșine, ci și simțim direct reacția pe care o provoacă impresiile externe și interne în propria noastră ființă Oricât de diverse ar fi aceste sentimente, îmbrățișând pe de o parte foamea, setea, instinctul sexual

și, pe de altă parte, sentimentele estetice, morale și religioase etc , toată diferența lor se rezumă în esență la diferite schimbări ale bunăstării noastre, însoţind apariţia în conştiinţă reprezentări corespunzătoare "Este foarte probabil ca o schimbare a felului în care ne simțim să însoțească fiecare cea mai mică schimbare a personalității noastre Se poate foarte bine ca fiecare gând individual, fiecare atracție individuală să evoce o nuanță specială în bunăstarea noastră și prin această nuanță fie să le deosebim unul de celălalt, fie să găsim ceva asemănător între ele Se poate foarte bine că reproducerea acestor diverse nuanțe în bunăstarea noastră și stă la baza recunoașterii urmelor evenimentelor trecute stocate în "memorie" sau gânduri și judecăți care au fost vreodată în psihic "*) "Faptul principal din care rezultă explicația căptușelii fiziologice a emoțiilor este că stimulii care pot provoca o senzație neplăcută provoacă o contracție reflexă a mușchilor circulari ai vaselor" *), și în special a vaselor scoarței cerebrale; vasoconstricția duce la scăderea fluxului de oxigen către elementele acestora din urmă și, în consecință, la dificultatea funcției lor Această dificultate în activitatea celulelor corticale este resimțită de noi în mod direct, creând acel sentiment de lipsă mentală de libertate , slăbiciune, acel sentiment de bază neplăcut care constituie rădăcina !) Curs de Psihiatrie, pp -) Curs de Psihiatrie, p Biblioteca "Runivers" LVI A BERNSHTEIN esența tuturor sentimentelor neplăcute în general "Se poate presupune că, odată cu iritațiile plăcutului, vasele cortexului, dimpotrivă, se extind, fluxul de sânge și oxigen cu acesta către elementele cortexului devine mai abundent, ca urmare a faptului că există o relaxarea funcției cortexului, există mai puține întârzieri; sentimentul acestei ușurințe a proceselor mentale este principalul sentiment plăcut" Teoria de mai sus a dezvoltării sentimentelor primare plăcute și neplăcute, care îi aparține lui Meinert, poate fi folosită cu unele completări pentru a explica dezvoltarea sentimentelor superioare Experiența arată cu suficientă convingere că simțurile superioare la baza lor au, în cele mai multe cazuri, simțuri fizice În ceea ce privește imaginile vizuale, de exemplu, simetria este plăcută pentru că "Fizic este mai ușor pentru ochi să facă mișcări uniforme pe părțile laterale atunci când privește un obiect decât altele De aici nu mai este greu de dedus că la baza sentimentului evocat de frumusețea Formelor stă în condițiile pur organice ale sentimentului plăcut și neplăcut Același lucru se poate spune despre plăcerea sunetelor ritmice etc Același lucru se poate spune despre sentimentul moral; și se rezumă la faptul că, atunci când percepe, de exemplu, că o altă persoană este bătută, o persoană are o amintire a propriei dureri în timpul bătăii, iar această amintire este însoțită de un sentiment de suferință; ca urmare a acestui fapt, o persoană va considera că lovirea altuia este ceva neplăcut, iar aceasta va sta la baza îndatoririlor sale față de alți oameni "Adevărat, în realitate, desigur, geneza sentimentelor superioare are loc incomparabil mai subtil și mai complex decât în schema brută prezentată Trebuie să ne gândim că încetul cu încetul, în cursul vieții, multe idei R Curs de Psihiatrie, p Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIE SI FILOZOF VEDEREA LUI S S KORSAKOV LVII iar conceptele despre om sunt asociate cu ideea de durere, de suferință; de aceea, dacă vreodată una dintre aceste idei apare în minte, ideea suferinței va apărea acum; și de îndată ce apare ideea de suferință, atunci va apărea și ideea unui sentiment neplăcut din punct de vedere fizic și, prin asociere, ceea ce este atât de strâns legat de un sentiment neplăcut fizic - constrângerea vaselor de sânge și sărăcirea cortexul

cerebral cu sânge și oxigen; rezultatul va fi inhibarea proceselor mentale, iar aceasta va fi resimțită ca o adevărată durere, ca un sentiment neplăcut Dimpotrivă, alte idei și concepte sunt mai strâns asociate cu ideea de mulțumire fizică, iar această idee este strâns legată de Funcția vasodilatatoare; vasele cortexului se dilată, sângele curge în cantități mai mari, cu mai mult oxigen; deci usurarea functiei scoarta cerebrala si senzatia de placere' *) Gândurile și sentimentele tind să izbucnească și să se exprime într-o mișcare volitivă adecvată Manifestarea sentimentelor în mișcare este deja vizibilă atât în expresiile faciale, cât și în modificările intonației vorbirii; aspirația gândirii către acte motrice este mai puțin sesizabilă, dar existența ei poate fi confirmată prin experimente directe, care dovedesc că fiecare gând este însoțit de una sau alta mișcare corespunzătoare "Însăși efortul conținutului spiritual de a se exprima în diverse acte este însoțit de o schimbare a sentimentului de sine, diferit de calitate și intensitate, care ne dă o idee despre intensitatea diferită și natura diferită a efortului; Privind acest lucru, în unele cazuri numim această străduință un impuls, o nevoie, în altele o atracție și o dorință, în altele o dorință" *) !) Curs de psihiatrie, pp - ·) Curs de Psihiatrie, p Biblioteca "Runivers" LVIII A BERNSTEIN Toate motivele și înclinațiile omului au un rezultat final fie activitate externă, fie internă Activitatea externă constă în mișcările membrilor corpului nostru; interiorul este exprimat în direcția vieții spirituale într-o direcție sau alta; controlul gândurilor se realizează cu ajutorul unui act de atenție, care în esență este și un fel de act muscular Astfel, actul motor în sens larg reprezintă stadiul final, scopul cel mai înalt al activității mentale Prin analogie cu un simplu reflex, este rezultatul inevitabil al dorinței fatale de excitație nervoasă de a închide arcul reflex Diferența dintre un act volițional și o mișcare reflexă, pe lângă nuanța sa inerentă de subiectivitate mentală, constă în faptul că mișcarea volitivă nu urmează întotdeauna imediat după senzație Această întârziere a răspunsului motor se datorează în mare măsură abundenței aparatelor inhibitoare în centrele activității mentale și, de asemenea, faptului că pe drumul de la celulele senzoriale la excitația motrică poate (datorită abundenței căilor asociative) să intre în multe căi intermediare celule nervoase ƀtki" ')· "Aparent, unele dintre elementele scoarței cerebrale au proprietatea de a reține mult timp în sine acea energie motrică, care ar trebui exprimată într-un impuls către cutare sau cutare act Reținând această energie pentru o lungă perioadă de timp și acumulând-o treptat, aceste elemente sunt uneori capabile să o descarce brusc, în urma cărora apar acte de o intensitate extraordinară ") "De ce gândurile (ideile) nu evocă acte motorii atât de repede, ci sentimentele (emoțiile), dimpotrivă, foarte repede? După toate probabilitățile, acest lucru se datorează faptului că, din cauza acelor modificări în circulația sângelui și nutriția elementelor) Curs de Psihiatrie, p i) Ibid , p Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIE SI FILOZOF VEDEREA LUI S S KORSAKOV LIX Capacitatea elementelor cortexului de a acumula energie motorie și de a întârzia astfel manifestarea actelor motorii scade și, prin urmare, actul mental în timpul emoțiilor este mai aproape de reolexul spinal decât în timpul muncii intelectuale liniștite, în care doar o mică parte a motorului energia este cheltuită - și asta în principal pentru a da fluxului gândurilor o direcție oportună" *) "Prin acumularea energiei motorii, elementele cortexului pot regla atât puterea, cât și direcția actelor motorii Aceasta determină în mare măsură diversitatea actelor umane și oportunitatea și

sistematicitatea lor Aparent, acele elemente ale cortexului a căror activitate este legată de ideea propriei personalități și de conceptul de "eu" au o capacitate foarte mare de a acumula această energie motrică și de a o elibera, în funcție de circumstanțe ", asupra actelor motrice, actele sunt considerate mai arbitrare, cu atât participarea lor este mai puțin simțită actele sunt mai automate, involuntare") Activitatea noastră spirituală este însoțită de un sentiment special a ceea ce se întâmplă în suflet, un sentiment special de schimbare a stărilor mentale Acest sentiment, esential subiectiv, dar continand o mai mare sau mai mica obiectivare a propriilor acte mentale, constituie esenta constiintei, intensitatea acestei senzatii a subiectului-obiect caracterizeaza un grad mai mare sau mai mic de claritate a constiintei) Este imposibil, totuși, să identificăm conștiința cu activitatea psihică în general, deoarece multe acte psihice au loc în miezul inconștientului,) Curs de Psihiatrie, pp -) Ibid , p) Ibid , p Biblioteca "Runivers" LX A BERNSTEIN în Sfera automatismului psihic: în ea are loc o ideație inconștientă, în el se formează simpatii și antipatii, înclinații nemotivate și acte creative, care intră într-o societate conștientă sub forma unor rezultate completate formate *) În prezent este imposibil să dai o explicație psihofiziologică a fenomenelor conștiinței; este posibil doar parțial să indicați acei Factori care influențează conștiința proceselor mentale "Primul factor este puterea și calitatea acelui proces chimic care stă la baza Funcției cortexului cerebral După toate probabilitățile, cu un grad slab al procesului de dezintegrare a elementelor nervoase, munca efectuată în cortex nu este capabil să evoce senzația care caracterizează starea de conștient ; pentru ca ea să provoace această senzaţie, ea trebuie să fie condiţionată de o asemenea forţă a procesului de dezintegrare, care este suficientă pentru a trece linia care separă tărâmul conştientului de inconştient" *) Un alt factor în starea de conștient este impresiile pe care le primim din lumile exterioare și interioare; "O stare de spirit monotonă și neschimbătoare duce la dispariția conștiinței Pentru conștiință sunt necesare șocuri care influențează conținutul spiritual Al treilea factor al conștiinței este activitatea voinței, sub forma atenției, scoaterea din stocul inconștient al uneia sau alteia idei Cel de-al patrulea factor, în cele din urmă, este dat de ceea ce S S Korsakov a numit "forța călăuzitoare a minții" și la care ne întoarcem acum, după ce anterior am îmbrățișat din nou cu o privire generală opiniile lui S S asupra esenței biologice a vieții noastre mentale, cum sunt rezumate de el) Psihiatrie Kura, p) Ibid , p) Ibid , p Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIE SI FILOZOF VEDEREA LUI S S KORSAKOV LXI "Activitatea mentală a unei persoane este strâns legată de procesele fiziologice și constituie astfel o manifestare a vieții organice Organizarea, a cărei manifestare a activității este psihicul, este substratul a ceea ce numim personalitate La baza personalității stă o organizare anatomică particulară, și anume, totalitatea celulelor nervoase și căile de legătură care le unesc, dintre care unele, ca să spunem așa, sunt mai bine călcate, altele mai puțin pășite, ceea ce determină marele posibilitatea unor combinaţii de fenomene mentale asupra altora Acest conglomerat anatomic, atrăgând plasma nutrițională necesară la elementele nervoase, trăiește și funcționează datorită afluxului de sânge și oxigen și datorită proceselor chimice din elementele nervoase și datorită îndepărtării în timp util a produselor de lucru; viața lui se exprimă prin primirea de impresii, prin procesarea lor în senzații, idei și concepte și în stocarea și reproducerea lor Stocarea

impresiilor este, după toate probabilitățile, un ton constant, adică o activitate minimală continuă a acelorași elemente care au primit impresia și au fost astfel scoase din starea lor de odihnă Elementele nervoase formează grupuri separate care au o funcție specială (vizuală, auditivă, motrică); unele dintre ele au o relație mai strânsă cu percepția, altele cu direcția combinațiilor într-o anumită ordine Toate grupurile de elemente acționează constant, s-ar putea spune, fără întrerupere Această activitate constantă a tuturor elementelor organismului psihic, care, de altfel, (la o persoană sănătoasă) se desfășoară după legile interacțiunii corecte, cooperării, formează armonia fenomenelor psihice care caracterizează cursul normal al vieții psihice Dacă această activitate nu este intensă, atunci procesele mentale au loc sub nivelul conștiinței; dacă este intens, atunci procesele mentale devin Biblioteca "Runivers" LXII A BERNSTEIN vocativ În același timp, punctul de cea mai mare tensiune de activitate se schimbă constant și, în consecință, acum τύ, acum celălalt devine clar conștient Fiecare act mental este rezultatul activității întregului organism mental și de aceea se reflectă într-un fel sau altul asupra întregii personalități Astfel, fiecărui act mental, oricât de mic, îi corespunde o stare cu totul specială a personalității noastre Aceste schimbări în starea personalității se datorează, desigur, modificărilor în totalitatea celor mai subtile procese de nutriție din acel organ, care formează baza proceselor mentale Senzațiile acestor schimbări, senzațiile organice care însoțesc procesele de gândire, dorință etc , dau naștere unor schimbări în felul în care simțim, din care aflăm despre ceea ce se întâmplă în noi înșine Astfel, procesele mentale care se schimbă mereu și fluctuează în intensitatea lor sunt însoțite de sentimente în schimbare, care sunt semnale ale acelor stări fiziologice care se succed în organul vieții mentale și cărora le corespund fluctuațiile stării personalității noastre Pe de altă parte, aceste sentimente, fiind cel mai puternic stimul al faptului că actul reflex, după tipul căruia se realizează procesele mentale, este închis în faza sa motorie, ele provoacă cele mai puternice impulsuri la acțiuni (interne și externe)), a căror corectitudine depinde în întregime de cât de mult sunt o expresie a unei combinații armonioase (cu o dominație ierarhică puternică a proprietăților superioare) a tuturor elementelor personalității "*) O proprietate excepțională a intelectului uman este, spre deosebire de intelectul animalelor, capacitatea de a forma un număr mare de concepte și *) Curs de Psihiatrie, p - Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIE ȘI FILOZOF VEDEREA LUI S S KORSAKOV LXIII personalitatea unui mare stoc al acestora; de aici rezultă că în organizarea umană sunt date cele mai favorabile condiţii pentru o activitate mentală productivă îndreptată către un anumit scop raţional; consecinţa acestor condiţii este că conţinutul psihic apare înaintea subiectului contemplator într-o anumită combinaţie ierarhică; se combină în conștiință după o legătură logică, care este stabilită tocmai de ceea ce S S numea "funcția de călăuzire a minții" și care constituie un punct cu totul original și cel mai interesant în întregul său sistem psihologic Dovada existenței acestei Funcții mentale speciale, definiția ei psihologică, fundamentarea ei anatomică și fiziologică este dedicată lui S S cea mai importantă lucrare psihologică a sa, care în același timp este un exemplu de descriere clinică precisă, cuprinzătoare, observație acută subtilă și analiza profundă a fenomenelor psihopatologice complexe Această lucrare poartă un titlu modest: "Despre psihologia microcefaliei" J) În prezentarea anterioară, ne-am apropiat în repetate rânduri de necesitatea de a

accepta, în sistemul psihologic al lui Korsakov, existența unei Funcții mentale speciale care dirijează activitatea aparatului mental Ce contribuie la formarea conceptelor? Ce face ca elementele mentale să se aranjeze și să alterneze într-o ordine care urmărește scopurile raționalității? Ce determină oportunitatea și sistematicitatea actelor volitive? Ce funcție psihică creează apariția în conștiință a unor elemente psihice cu totul noi, născute chiar în suflet, apariția unor produse inspirate ale creativității spirituale? S S numeşte această funcţie, diversă în manifestări, dar omogenă în esenţă, funcţia călăuzitoare !) "Căutare Phil and Psycho " Carte I si II Biblioteca "Runivers" LXIV A BERNSTEIN SAU prin puterea de conducere a intelectului sau prin activitatea de conducere a minții S S o atribuie activităţii vitale a unor secţiuni speciale ale scoarţei cerebrale, situate, probabil, în lobii frontali ai emisferelor cerebrale Din celulele nervoase ale acestei zone provine impulsul procesului de inervație, care servește drept substrat pentru combinarea ideilor din punct de vedere al sensului, datorită cărora se formează concepte; influența dirijatoare a acestor impulsuri este necesară și pentru formarea unor idei specifice; numai ei pot explica că formarea reprezentărilor din senzații se realizează cu o anumită regularitate și corectitudine în scopurile care pun nevoia de cunoaștere; impulsurile provin din aceeași sursă, "afectând direcția procesului de inervație de-a lungul rețelei asociative și înclinându-l într-o direcție sau alta, în funcție de ce scop și-a propus mintea Datorită acesteia, o serie de judecăți și concluzii, consistente și mai mult sau mai puțin conforme cu scopul, este ceea ce numim în viața inconștientă idee oportună, iar în viața conștientă un act de gândire consecventă În unele cazuri, actele creative ale activității intelectuale, precum activitatea mentală a geniilor științei, poeților și inventatorilor, urmează aceeași cale Necesitatea de a permite o astfel de activitate de îndrumare decurge deja din faptul că nu putem nega între oameni de cele mai diverse naționalități și perioade istorice diferite unitatea logicii și unitatea multor alte manifestări superioare ale vieții mentale, cum ar fi, de exemplu, imperativul moral în sensul larg al cuvântului Pentru a explica această unitate, numai asociațiile mecanice de adiacență și simultaneitate, și chiar simple asocieri prin similitudine exterioară, nu sunt suficiente - avem nevoie și de combinații conform celor cunoscute, comune pentru toate *) Curs de Psihiatrie, p Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIE SI FILOZOF VEDEREA LUI S S KORSAKOV LXV al rasei umane, direcția Numai recunoscând existența unei Funcții de ghidare se pot explica cele mai înalte manifestări ale rațiunii și unitatea ei pentru toți oamenii normali" Doctrina lui Korsakov despre funcția de ghidare a minții seamănă, în unele dintre aspectele sale, cu ideea apercepției active a lui Wundt; Cu toate acestea, ambele învățăminte diferă semnificativ una de cealaltă, așa cum însuși S S a subliniat acest lucru, a admis că semnificația Wundt este sfătuită să fie o funcție substanțial diferită: direcția combinațiilor și conducerea actelor mentale cu cea mai mare claritate constiinta Pentru S S părea fără îndoială că actul de a gândi, în sensul cel mai larg al cuvântului, i e "găsirea unității logice în mulțime"* *) poate avea loc chiar și sub nivelul conștiinței și că, prin urmare, ideea Funcției de călăuzire a minții nu coincide deloc cu ideea a celei mai înalte activități conștiente, pentru care atenția activă este instrumentul principal; ambele aceste Funcții există și se manifestă independent, deși adesea acționează și se dezvoltă în paralel, completându-se și ajutându-se reciproc Apercepția activă nu

poate decât să folosească serviciile a unei Funcţii de îndrumare: "pentru a aduce actele mentale la un punct clar al conştiinţei, este necesar să existe posibilitatea unei combinaţii arbitrare active de idei") Pe de altă parte, atenția activă face posibilă concentrarea Funcțiilor Fiziologice asupra activității de regie și, astfel, stimularea, întărirea, dezvoltarea și exercitarea acesteia Ideea funcției de ghidare a lui S S Korsakov este mai apropiată de ideea lui L M Lopatin despre puterea de a transforma și redistribui mentalul *) Kg psihologia microcefalelor > p) Ibid , p) Ibid , p Întrebări de filosofie, carte o Biblioteca "Runivers" LXVI A BERNSHTEIN, elemente și crearea de asociații mobile '); dar şi aici învăţătura lui S S este mai largă, afectând mai mult proprietăţile de bază ale psihicului uman decât conceptul lui L M Lopatin Pentru S S , Funcția de direcție participă la toate procesele mentale care au loc în creierul nostru; fără ea, nu sunt imposibile numai combinațiile în sens, ci și asociațiile elementare de cea mai slabă calitate; însăşi posibilitatea formării de combinaţii presupune preexistenţa unui principiu călăuzitor, a unei activităţi psihice definitiv dirijate); mai mult, însăși capacitatea de a capta senzațiile indică faptul că există o străduință pentru aceasta, un anumit grad de activitate inerent psihicului) Actele psihice de ordin superior necesită doar o energie mai semnificativă a Funcției de ghidare, care are la dispoziție întreaga aprovizionare vastă de elemente mentale simple și complexe Vorbind cu doctrina activității călăuzitoare a minții, S S i-a acordat, fără îndoială, o mare importanță; el credea că recunoașterea unei Funcții regizoare este la fel de posibilă pentru ambele tabere psihologice, atât metafizice cât și empirice "Din punct de vedere al psihologiei empirice, recunoașterea acestei Funcții își găsește temeiul în poziția biologiei, că pentru a îmbunătăți specia într-o direcție sau alta are loc dezvoltarea unor organe speciale pentru cea mai benefică Funcție, are loc diferențierea Funcției de celelalte; este necesar doar să admitem că la om, din funcţia generală de ghidare a sistemului nervos, s-a diferenţiat funcţia de direcţionare a combinaţiilor de idei şi a altor procese psihologice *) L M Lopatin Sunt prezentate asociațiile mobile "De exemplu Phil " i Carte IV *) Dezbatere asupra eseului lui L M Lopatin "Despre asociaţiile în mişcare" la şedinţa Societăţii de Psihologie din octombrie "Vopr Philos " Cartea V Dept II, p · s) Puiul psihiatriei, p Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIE SI FILOZOFUL REVISTA S S KORSAKOVA LXVII "Din punctul de vedere al metafizicienilor, nici recunoașterea acestei Funcții nu contrazice nicio propoziție fundamentală Dimpotrivă, în el metafizicul poate găsi instrumentul prin care voința metafizică sau "eu" spiritual influențează structura fizică a centrilor nervoși și astfel poate schimba însăși baza pe care se dezvoltă fenomenele mentale "*) Cu toate acestea, dându-și punctul de vedere în fața instanței generale, S S a simțit că din partea taberei empirice i se putea reproșa că a cedat concepțiilor metafizice Și a părăsit acest reproș previzibil cu cea mai mare inteligență: și-a lămurit și dezvoltat învățătura pe baza unei analize psihologice a vieții mentale a unui idiot microcefalic, al cărui psihic este caracterizat de o invaliditate extremă a funcției de conducere și al cărui creier este caracterizat printr-o subdezvoltare predominantă a lobilor frontali ai emisferelor, aceștia împart, în care S S tinde să localizeze activitatea de ghidare a minții; S S și-a construit doctrina presupusă metafizică pe baze anatomice și fiziologice Cu toate acestea, a considerat necesar să facă o rezervă directă în predarea sa pentru a clarifica posibilitatea unei

recunoașteri pur empirice a Funcției scopului urmărit al raționalității "Mintea omului nu este ceva metafizic", scrie S S Adevărat, nu putem da acestui concept o definiție precisă, dar trebuie să facem constant o distincție între ceea ce este rezonabil și ceea ce este nerezonabil - prin urmare, avem o înțelegere directă a ceea ce este rațiunea Pentru minte, ca proprietate a unei organizații umane normale, trebuie să ne asumăm și un substrat și iată, pentru a înțelege acest mecanism, este aproape necesar) Dezbateri asupra rezumatului lui L M Lopatin, p) La psihologia microcefalelor, p * Biblioteca "Runivers" LXVIII A BERNSTEIN avem nevoie de presupunerea combinației de direcție a Funcției Doar definirea esenței direcției în care ar trebui să apară diverse combinații ne pune față în față cu anumite concepții metafizice, dar tot nu ne introduce în zona lor, întrucât aici ne oprim, limitându-ne în această definiție la un simplu simbolic Formula: spunem că conceptul de sens (atunci când se vorbește de combinații semnificative) este înțeles mai ales prin ideea de a-l găsi în acest fel pe cel din mulțime În ciuda naturii metafizice aparente a acestei Formule, ea nu poate fi considerată ca atare, deoarece este o expresie a rezultatelor cercetării empirice și o concluzie trasă din analiza multor manifestări ale vieții mentale a unei persoane Opinia exprimată în aceste rânduri caracterizează în mare măsură viziunea generală a lui S S asupra relației dintre întrebările metafizice și întrebările de psihologie Problema identității și independenței principiului spiritual, potrivit S S , nu este predeterminată în sens negativ de convingerea că fenomenele mentale sunt complet dependente de condițiile anatomice și fiziologice: problema principiului spiritual mondial nu este deloc pusă deocamdată în cercul restrâns al studiului științific fenomenele specifice vieții psihice Lumea fenomenelor psihice rămâne aceeași, indiferent de opiniile asupra naturii sufletului uman pe care o abordăm d) Dar negând necesitatea ca metafizica să se amestece în studiul și explicarea mecanismului fenomenelor mentale, mintea curiosatoare a lui S S , corectă și imparțială nu numai în domeniul practicii vieții, ci și în domeniul constructelor abstracte ale gândire critică, nu a găsit J) Dezbatere asupra eseului lui N Ya Grot "Despre semnificația ideii de paralelism în psihologie" "Probleme de filosofie și psihologie " , Cartea a II-a, Secțiunea II Pp - Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIE SI FILOZOF VEDEREA LUI S S KORSAKOV LXIX întrebări fundamentale fiind impuse doar pentru că pot fi botezate cu numele metafizic; odată cu trecerea timpului, au afirmat din ce în ce mai mult în S S convingerea legitimităţii aşezării lor, ca singurul - până acum - deznodământ pentru satisfacerea setei de înţelegere de bază a lumii, pentru care cunoaşterea pozitivă modernă este insuficientă Deja în prima ediție a "Cursului de psihiatrie", apărută în , S S s-a îndoit de posibilitatea de a considera viața psihică doar ca un reflex al creierului, descărcat de senzații venite din exterior; de a admite preexistența capacității și a târzii pentru o înțelegere activă a senzațiilor, necesitatea de a postula preexistența voinței în sensul cel mai larg al cuvântului; totuși, atunci acest punct de vedere a fost dat de el ca viziune a filosofilor-metafizicieni și a fost însoțit de o rezervă pe care o fac psihologii empiric nu este nevoie să rezolvăm întrebarea întunecată despre sursa vieții mentale În a doua, publicată recent, ediția postumă a "Cursului" său S S iese deschis în apărarea metafizicii, indicând atât limitele admisibilității acesteia în construcțiile biologice, cât și justificarea psihologică, ca "opera creativă a ideației inconștiente" Problema sursei energiei psihice, recunoscută de unii ca o manifestare a voinței lumii, de alții ca o modificare a energiei

mecanice, este spusă aici de influența S S , de o direcție unilaterală a atenției sau de un obicei de a dobândi contemplarea lumii impuse forță irezistibilă Pentru a o rezolva, cunoștințele pozitive moderne nu sunt suficiente și nu se poate neglija, ca gunoi complet inutile, întunericul, !) Curs de Psihiatrie, p Biblioteca "Runivers" LXX A BERNSTEIN ceea ce spun așa-zișii metafizicieni Știind ce rol important joacă munca creativă a ideației inconștiente în viața noastră mentală și cât de des sunt dezvăluite adevărurile prin intuiție, pe care mintea le înțelege abia mai târziu, nu putem trata cu batjocură ignorantă ceea ce spun mulți oameni de mare talent care se consideră reprezentanți ai metafizicii - doar pentru că acest domeniu de cercetare mentală poartă un nume atât de tentant " Cum a fost rezolvată problema sursei energiei psihice chiar de S S , vom vedea mai jos Astfel, pentru S S , soluția metafizică a întrebărilor minții noastre părea posibilă doar în măsura în care acestea sunt insolubile prin puterea cunoașterii pozitive și numai atâta timp cât observația și experiența naturalistică dată nu sunt în măsură să le dea un răspuns decisiv definitiv O astfel de atitudine a lui S S față de gândirea filozofică a constituit piatra de temelie în baza opiniilor sale asupra acelor chestiuni filozofice, pe care a avut ocazia să le atingă; el a introdus în ei viziunea sa asupra lumii despre un biolog empiric și numai în acele cazuri a permis referiri la intuiția sa, unde datele experimentale moderne erau insuficiente pentru a dovedi construcțiile care îi plăceau Nu voi încerca să recreez o imagine completă a viziunii filozofice asupra lumii a lui S S Korsakov și mă voi limita doar la acea descriere generală a lui care a fost făcută acum Mă voi opri doar asupra unora dintre opiniile sale filozofice, ilustrând ceea ce tocmai s-a spus și cel mai caracteristic personalității sale Din caracterizarea făcută acum reiese că atât S S însuși, cât și psihologii naturaliști l-au considerat un empiric în psihologie și un materialist în filosofie; reiese și din ea de ce unii filozofi metafizicieni, și mai ales psihologii spiritiști, nu l-au privit în toate întrebările ca pe un adversar implacabil Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIE SI FILOZOF VEDEREA LUI S S KORSAKOV LXXÍ Toate fenomenele naturale, atât materiale, cât și spirituale, S S considerau manifestări ale diferitelor stări ale materiei, schimbându-se sub influența diverselor modificări ale forței (energiei) mondiale care acționează Această forță este începutul care unește atomii fizici într-o unitate chimică; creează o ființă organică vie dintr-o combinație de elemente fizice și chimice; la fel cum "cu un anumit aranjament deosebit de favorabil al particulelor, apare o manifestare specială, cu totul particulară a forței, numită afinitate chimică, *, la fel ca "cu o aranjare cunoscută deosebit de favorabilă a forțelor fizice și chimice, o nouă direcție a acestor forțe" apare" sub formă de energie vitală, la fel cum pe baza fenomenelor fiziologice ale vieții organice se dezvoltă fenomenele psihice Ele reprezintă cea mai înaltă manifestare a puterii mondiale, unul dintre aspectele fenomenelor vieții, dezvăluind elementele sale oriunde există materie vie organizată (cel puțin în regnul animal*) "Ele încep atunci când apare ceva în structura organismelor, fără de care viața mentală este imposibilă Odată ce această condiție necesară a apărut, atunci viața psihică se poate dezvolta Întrebarea este, care se dovedește a fi prima manifestare a activității mentale? Acest prim fenomen constă în combinarea într-una din două stări care diferă doar în timp Dacă o substanță unește două stări într-una: una care a fost în momentul trecut, iar cealaltă corespunzătoare prezentului și, în același timp, rămâne una și în același timp opusă a două momente, atunci acesta va fi

actul primar al viața mentală, deoarece acest act se generează ceea ce poate fi numit "subiect permanent", care fără acesta nu este prezent în viața organică Ce este nevoie pentru asta? Pentru aceasta ai nevoie de: I) cunoscut) S S Korsakov Pe problema liberului arbitru "Procedurile de la Moscova Psih General " Numărul III pp - Biblioteca "Runivers" LXXII A BERNSTEIN o forță activă, o energie cunoscută (poate având ca sursă primară o energie universală unificată comună) și) un substrat organic cunoscut "Această din urmă constă în condițiile organice ale vieții animale, în principal în condițiile memoriei Deoarece există condiții de memorie, materia organizată poate stoca două momente în sine și le poate combina cu o putere energetică suficientă , *) Deasupra forței psihice individuale se află "mintea colectivă", al cărei concept nu a fost dezvoltat în detaliu de S S Korsakov Aparent, prin acest concept, S S a vrut să concretizeze unele aspecte ale conceptului metafizic al minții celei mai înalte ale lumii, principiul lumii spirituale; constituind o nouă etapă în univers, "mintea colectivă" se manifestă ca rezultat al muncii cumulative ale indivizilor mintali individuali sau ca rezultat al cooperării sociale inconștiente și este exprimată prin creativitatea inspirată a geniilor lumii, luminile știința, liderii progresului și mentorii omenirii Forța mondială care acționează este una, așa cum materia lumii este una Atât fenomenele materiale, cât și cele spirituale reprezintă în egală măsură diversele sale manifestări, în care el constituie un Factor care modifică și ghidează substratul material; ambii Factori - materia si forta - sunt destul de echivalenti si egali in drepturi: daca nu exista fenomen fara forta motrice, atunci nu poate exista manifestare a fortei acolo unde nu exista materie Psihicul este în aceeași măsură o funcție a materiei, în care nu poate exista viață în afara organismului, în care nu poate exista un proces chimic fără acțiunea reciprocă a atomilor necesari unul asupra celuilalt În afara lumii vii nu există viață psihică; principiul mental acţionează ca urmare a evoluţiei şi Dezbateri asupra rezumatelor lui N Ya Grot "On Time", "Problems of Phil and Psych * , Book I Section II , p io; Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIE SI FILOZOF VEDEREA LUI S S KORSAKOV LXXIIJ diferențierea puterii mondiale și nu ca o manifestare parțială a proprietăților sale totale De aceea energia activă însăși poate fi recunoscută doar ca principiu în mișcare, și nu ca Factor spiritual; este putere, nu voință Nu există nimic rațional, absolut bun, supratemporal în ea Dacă poate fi considerat supratemporal, atunci numai în abstractizare; dacă criteriile umane de moralitate îi sunt inaplicabile, este tocmai pentru că nu i se poate atribui un caracter psihic, care este proprietatea exclusivă a materiei vii; este imposibil să-i aplici conceptul de bine la fel de precis precum conceptul de rău nu poate fi aplicat fenomenelor materiale Binele și răul nu sunt concepte absolute; "Binele va fi recunoscut ca ceea ce poartă în sine înclinațiile vieții - ceea ce deține atât psihicul și conștiința, cât și răul - ceea ce este opus acestui lucru, care suprimă psihicul, conștiința și, în general, care suprimă vitalul, care poartă în sine înclinaţiile deadness Dar, până la urmă, moartea în domeniul fenomenelor vieții organice nu este anihilarea tuturor fenomenelor și, prin urmare, ceea ce este rău în domeniul vieții organice poate să nu fie deloc rău într-un sens mai larg Astfel, conceptele de bine și rău în sensul obișnuit al cuvântului pot fi aplicate doar unei părți din manifestările forței motrice ale lumii, "numai vieții mentale a unei persoane Negarea bunătății voinței lumii și negarea identității principiului lumii spirituale cu viața mentală a omului prejudecă problema eticii umane la fel de puțin pe cât

supratemporalitatea forței lumii nu contrazice faptul că " la chiar la începutul vieții psihice ne întâlnim cu un proces temporal: însuși conceptul de subiect, - "cum "eu", dezvoltat din interacțiunea unei energii unificatoare și a două momente în timp, conține elementul de timp "a) Și moralitatea umană) Despre problema liberului arbitru, p) Dezbatere asupra rezumatelor lui N Ya Grot "La timp * Pagină Biblioteca "Runivers" LXXIV A BERNSTEIN nu este o manifestare a voinței lumii în sufletul uman, ci doar rezultatul evoluției aspirațiilor și motivelor organice, al dezvoltării altruismului din principii egoiste Unul dintre modurile în care are loc această evoluție l-am văzut mai sus; un alt mod, deosebit de important, este evoluția sentimentului sexual "Instinctul sexual este instinctul de reproducere; are două laturi: o latură este senzuală, cealaltă este creativă Această latură creativă se manifestă prin apariția unei noi ființe, care, într-un mod uimitor, îmbină atât proprietățile ambilor părinți, cât și constituie ceva cu totul special, separat de ei Apariția unui astfel de sentiment, în care o persoană, un părinte, se simte o parte din sine în altă persoană, determină prima posibilitate - de a iubi o altă persoană ca pe sine însuși; acest lucru se aplică nu numai omului, ci chiar și unei părți semnificative a animalelor Instinctul iubirii materne (și paterne) trebuie deci privit ca o punte aruncată de natură de la sentimentul de iubire față de sine la sentimentul de iubire față de ceilalți Observațiile arată că sentimentul sexual este în legătură foarte strânsă cu ideile altruiste ; acele excitații inconștiente care emană din sfera sexuală către centrii de ideație din comunitatea psihică au caracterul unor motive altruiste yami provenind din zona genitală "J) Din acest punct de vedere se creează în aceeași măsură eforturile altruiste prin străduința vieții de a se întreține, la fel ca și egoiștii: "se deosebesc de cei egoiști doar prin lărgime mai mare, oportunitate mai mare în dezvoltarea principiului vieții, raționalitate mai mare" *) *) Despre problema liberului arbitru Pp j-) Acolo Pagină Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIE SI FILOZOF VEDEREA LUI S S KORSAKOV LXXV Din cuvintele de mai sus reiese clar că o adevărată înțelegere profundă a esenței evoluției biologice nu duce la predicarea pesimismului și la negarea imperativelor morale, așa cum exprimă adesea susținătorii ideii prăbușirii viziunii naturaliste asupra lumii Viziunea asupra moralității, ca element relativ, supus evoluției și progresului, este la fel de compatibilă cu o viziune optimistă asupra lumii, la fel cum negarea naturii inerente a unei voințe libere, autodeterminate în om nu este în niciun caz legată de cult resemnat al determinismului orb După tot ce s-a spus, este de la sine înțeles în ce direcție s-au înclinat părerile S S asupra liberului arbitru Pentru el, chestiunea liberului arbitru se încadra în două întrebări complet independente; una dintre ele, problema libertăţii de alegere, i se părea predominant psihologică; pe de altă parte, despre liberul arbitru, ca forță activă a sufletului, îl privea ca pur metafizic; la prima întrebare, S S , într-un anumit sens, a permis recunoașterea libertății, în a doua, a respins-o necondiționat Dacă acceptăm libertatea de alegere în sensul de auto-cauzalitate și independența alegerii față de motive, atunci "este doar auto-înșelare, înrădăcinată în faptul că nu putem fi conștienți de toate motivele care ne mișcă voința"*); și întrucât alegerea unui act este influențată în mare măsură de aspirațiile de totalitate care alcătuiesc personalitatea unei persoane, atunci el simte că acțiunile sale sunt influențate de ceea ce constituie "eu" său: acest sentiment dă naștere în el unui sentiment al activității sale în alegerea acțiunii, un sentiment, deși iluzoriu, dar

atât de direct *), încât nu este mai ușor să scapi de ea decât acea iluzie optică, potrivit căreia soarele la orizont pare mai mare decât la zenit) Astfel, aparenta libertate de alegere nu este *) Despre problema liberului arbitru, p) Curs de Psihiatrie, p) Despre problema liberului arbitru, p Biblioteca "Runivers" Lxxvi A BERNSTEIN mai mult ca o iluzie a unui subiect conștient, nu mai mult decât o eroare incorigibilă a conștiinței, care se află în puterea sentimentului imediat Dar dacă priviți libertatea de alegere ca absența constrângerii în manifestarea acțiunii, atunci într-un anumit sens se dovedește a fi un Fapt psihologic, atât acceptabil, cât și explicabil Voința, înțeleasă în sens psihologic, ca manifestare a nevoilor unei personalități date, are nevoie să-și exprime proprietățile ca întreg organism mental, este liberă să se realizeze pe sine dacă nu este împiedicată de impulsuri aleatorii care o trag în direcția sa; la o persoană cu un psihic sănătos, puterea aspirațiilor, care stau la baza individualității sale, poate elimina cu ușurință acele sau alte înclinații care nu corespund intereselor întregii personalități, sau alege dintre ele pe cele care corespund cel mai bine aceste interese Această capacitate de a elimina influența înclinațiilor și a voinței constituie posibilitatea liberului arbitru) Totuși, în acest sens, liberul arbitru este atât condiționat, cât și relativ: este condiționat deoarece exprimă doar "o anumită Funcție a organismului, care depinde atât de organele acestei Funcții, cât și de dacă aceste organe funcționează sau nu" *); este relativă deoarece alegerea este posibilă numai în raport cu pulsiunile conștiente, în timp ce pulsiunile inconștientului nu pot fi rezistate de voință Punând problema liberului arbitru ca problemă metafizică, S S a pornit și aici de la o analiză a fenomenelor psihice; el a văzut posibilitatea de a rezolva această întrebare în conformitate cu o idee dublă a esenței manifestărilor voliționale Dacă priviți centrii psihici ca pe un aparat care absoarbe energia furnizată de senzații; dacă presupunem că psihicul contracarează dorința sufletului de a se manifesta în exterior și doar acumulează ') Ibid , p ' Ibid , p Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIE SI FILOZOF VEDEREA LUI S S KORSAKOV LXXVII entuziasm; dacă presupunem că numai din cauza slăbiciunii sale psihicul nu poate reține totalitatea rezervei dobândite și o parte din excitație izbucnește spontan; dacă suntem de acord că manifestarea în acțiune nu este întotdeauna inerentă psihicului și este doar un semn al slăbiciunii sale, atunci va trebui să admitem că un psihic ideal puternic poate să nu acționeze, adică, cu alte cuvinte, că latura volitivă poate să lipsească într-un act psihic ; a admite acest lucru înseamnă a admite că psihicul poate fi liber de voință În acest sens, toate acțiunile, mai ales dacă sunt dăunătoare, pot fi puse pe seama psihicului, ca o manifestare a slăbiciunii sale Dând posibilitatea unui asemenea punct de vedere, S S o respinge și, în același timp, declară deschis că nu o împărtășește, nu atât pentru că ar putea-o infirma cu numeroase date științifice, cât pentru că nu îi este simpatic, pentru că nu simpatizează din ea o perspectivă pesimistă, conform căreia idealul este o minte inactivă atotconsumătoare, existența în sine și numai pentru sine și disprețul față de fenomenele lumii exterioare *) Dacă, dimpotrivă, privim Funcția aparatului mental central ca pe o întârziere temporară a reflexului mental, care contribuie la creșterea excitațiilor primite pentru a spori efectul descărcării centrifuge; dacă în această capacitate de a crește energia excitațiilor acumulate, de a vedea începutul unei manifestări active a vieții mentale, adică va, atunci aceasta din urmă va constitui o consecință indispensabilă, obligatorie a psihicului, o

verigă finală fatală în actul mental "În idealul forței mentale, voința va fi extrem de mare, prin urmare, adăugarea la stimulul extern care a provocat actul mental va fi atât de mare încât excitația externă va fi infinit de mică în comparație cu manifestarea infinit de mare a voinței Prin urmare, în idealul forței psihice, voința trebuie identificată cu Despre problema liberului arbitru> pp - Biblioteca "Runivers" LXXVIII A BERNSTEIN conform acestui punct de vedere, manifestarea voinței nu este un act întâmplător, ci este o proprietate necesară a sufletului, care nu poate decât să se manifeste în exterior, nu poate decât să creeze, nu se poate elibera de voință; conform acestei concepții, sufletul este inerentă voinței Contemplarea lumii care decurge dintr-o astfel de soluție a întrebării revigorează, excită energie, reciclează lumea, idealul cu ea este o activitate creativă puternică și aici admite imposibilitatea dovezilor științifice incontestabile ale pornirii punctul unei astfel de viziune asupra lumii Dar chiar și nedovedit ne este drag Scump nu numai pentru că este frumos; scump nu pentru că a trăit și, supunându-i, a creat S S ; este prețios pentru că este produsul intuiției sale că el a creat-o din sine S S a fost modul în care l-am cunoscut, nu pentru că a aderat la această viziune asupra lumii: a creat această viziune asupra lumii pentru că el însuși era așa, așa era organizarea personalității sale Structura biologică a individualității sale mentale, prin ideație inconștientă, l-a forțat să construiască tocmai o astfel de idee a scopului unei persoane, țesut din elementele propriei personalități, unindu-și mintea strălucitoare, dragostea lui arzătoare dezinteresată pentru o persoană și pentru tot ceea ce este uman, dorința lui de nestins de activitate utilă și atracție către binele activ Fără să-și dea seama, el, într-o expunere vie, energică, a unei viziuni despre lume care îi este simpatică, ne-a dat pe sine, ne-a dat cheia înțelegerii fundamentelor personalității sale Pe bună dreptate putem spune despre el că a împlinit legământul înscris pe porțile templului antic: El s-a cunoscut pe sine A Bernstein *) Ibid , p - Biblioteca "Runivers" CG Korsakov ca clinician-profesor x) Începutul cunoașterii mele cu activitatea didactică a lui S S Korsakov datează din Tocmai începusem un studiu special despre bolile nervoase și mentale, iar el preda de doi ani la clinica de psihiatrie a Universității din Moscova În deceniul următor îl întâlnesc ca profesor și lider într-o clinică de psihiatrie: la pat, la prelegeri pentru studenți, la conferințe clinice medicale; în spitalul Preobrazhenskaya, la conferințele medicilor din spital; ocazional, la aceleași conferințe ale medicilor spitalului de psihiatrie Aleksevsky; la întâlnirile săptămânale ale unui cerc de medici organizate de acesta la o clinică de psihiatrie și, în final, la analiza sa clinică a pacienților pentru studenți și medici Ceea ce a făcut în domeniul psihiatriei îi dă dreptul de a fi considerat unul dintre creatorii acestei științe Acesta este lotul celor puțini Și pentru asta trebuie să ai abilitățile unei minți extraordinare Prin urmare, nu este neinteresant și util să știm cum s-au reflectat abilitățile sale creative în predare, cum a educat și a îndreptat mințile altor oameni !) Discurs rostit la ședința comună a Societății Neurologilor și Psihiatrilor și a Societății de Psihologie din octombrie Biblioteca "Runivers" LXXX H POSTOVSKI Nu pot prezenta în acest eseu o caracterizare completă a lui ca clinician și o privire de ansamblu completă asupra activităților sale didactice și sunt, de asemenea, departe de ideea de a crea o imagine concretă despre el ca profesor Pentru amândoi, numai impresiile și amintirile mele personale nu sunt suficiente Aș dori să remarc aici doar câteva dintre trăsăturile darurilor sale mentale, care au conferit predării orale

caracterul său creator și contribuie astfel la elucidarea personalității și a activității sale creatoare A trebuit să acționeze ca profesor în condiții departe de a fi favorabile pentru desfășurarea cu succes a predării Predarea nu i-a ușurat munca predecesorilor săi Clinica de psihiatrie, tocmai deschisa, primul cadru didactic al caruia era sortit sa devina, se afla in conditiile unei institutii nou organizate, c care a fost necesar să creeze totul din nou, să aducă totul la viață pentru prima dată Erau doar clădiri din piatră, în care era necesar, în cuvintele lui Serghei Sergheevici, "să punem un suflet viu" ') Dar predarea psihiatriei este îngreunată de însăși poziția sa ca știință Această știință este relativ nouă Ea abia începe să se formeze Contururile sale par încă vagi chiar și pentru specialiști Însăși necesitatea de a face din aceasta o materie separată de predare a fost recunoscută abia recent Ca știință clinică, ea a rămas atât de mult în urma altor ramuri ale medicinei interne, încât posibilitatea de a lua simptome dureroase individuale sau un grup dintre ele cunoscute pentru boala în sine, posibilitatea de a izola Forme imaginare dureroase, rămâne încă de neeliminat Înainte de sarcina de a recunoaște boala și de a prezice cursul acesteia, sarcina, alte clinici au mult timp) Raport despre ședința Societății Medicilor Neurologi și Psihiatri, dedicată onorării activității didactice de de ani a prof A Ya Kozhevnikova, martie , p Biblioteca "Runivers" S S KORSAKOV, CA CLINIC-PROFESOR LXXXI deja rezolvat, încă se oprește adesea în neputință O astfel de încetinire a progresului în psihiatrie clinică depinde de faptul că subiectul său - modificările morbide ale activității mentale - este în sine greu de recunoscut, ca un fenomen real în domeniul spiritului Este dificil pentru cunoaștere și în complexitatea sa În stadiul în care evoluția spiritului uman a ajuns deja, activitatea psihică este infinit de complexă și variată De aici complexitatea extrem de mare și varietatea infinită a individualităților psihice De aceea, sarcina principală a cercetării clinice, determinarea întregii individualități psihice a pacientului și a stării sale mentale în acest moment, este extrem de dificilă Această dificultate este sporită și mai mult de faptul că tocmai metodele de investigare a activității psihice sunt abia la iveală Și departe de când vor fi la egalitate cu metodele științifice naturale de cercetare în alte departamente de medicină clinică Dar predarea cu succes a psihiatriei întâmpină încă o dificultate Când predați alte departamente de medicină internă, este posibil, dacă se dorește, să nu se aprofundeze în studiul materialului de dragul său, de dragul scopurilor științifice, ci să comunice din acesta ascultătorilor doar ceea ce, așa cum este studiat și tipic , este deja bine cunoscut; este posibilă stabilirea separată a sarcinilor de pregătire științifică și practică a studenților; este posibilă delimitarea completă a domeniului predării de domeniul cercetării științifice Dar a face același lucru în predarea psihiatriei ar însemna să predați o materie a cărei arie este greu de cuprins și străină de orice rigiditate - să se strecoare într-un cadru îngust, mortal imobil al unui șablon Prin urmare, predarea sa de succes are mare nevoie de a combina obiectivele educaționale practice cu cele științifice Dar unificarea unor astfel de sarcini în predare nu este pentru toată lumea Pentru aceasta, este necesar să existe un Întrebări de filosofie, carte o Biblioteca "Runivers" LXXXII H POSTOVSKII o dorință zeloasă de a descoperi adevărul și, în același timp, să aibă dragoste pentru cunoștințele științifice și un interes profund pentru sarcinile educaționale Oricine este înzestrat cu astfel de calități ale minții și înclinații, munca acelui numai în acest domeniu va avea

succes Printre aceste dificultăți, însă, există o condiție care îi conferă profesorului de psihiatrie un avantaj important Când studiază și predă această știință, care combină, în cuvintele lui Serghei Sergeevich, "cercul cunoștințelor medicale cu întrebări veșnic vii și dătătoare de viață despre spiritul uman", profesorul se familiarizează profund cu esența naturii umane, cu cursul dezvoltării abilităților umane, legile gândirii și alte funcții, gropi ale spiritului uman El dobândește cunoștințele atât de necesare pentru succesul predării în general Cu excepția acestei condiții, orice altceva creează o poziție specială, excepțională pentru profesorul de psihiatrie Pentru predarea unei asemenea discipline, arta pedagogică singură, oricât de mare ar fi, nu este suficientă Principalele trăsături ale lui S S Korsakov, ca profesor-clinician, au acționat definitiv în analiza sa clinică a pacienților În aceste discuții, a încercat să obțină cea mai detaliată cunoaștere a elementelor morbide ale acestei boli Nici un simptom morbid, oricât de cunoscut ar părea deja, nu a rămas neexplicat în cel mai mic detaliu Fie că era vorba despre o tulburare de conștiință, memorie, dispoziție, anomalii sau impulsuri, sau comportament incorect al pacientului, idei delirante sau înșelăciuni ale simțurilor, nimic nu a rămas fără o analiză detaliată Și acum, în acea imagine complexă și pestriță a unei tulburări acute a activității mentale, în care totul este lipsit de sens și adesea confundat cu !) Sau p , p Biblioteca "Runivers" S S KORSAKOV, CA CLINIC-PROFESOR LXXXIII excese, într-un tablou al haosului mental complet - încă de la primele cuvinte, elementele sale mentale au început încetul cu încetul să se elibereze de încurcarea și pătrunderea reciprocă între ele, s-au delimitat, și-au căpătat semnificația și au ocupat un loc cert în psihopatologie Și tabloul clinic al acestei stări de boală era gata Serghei Sergheevici avea o capacitate specială de a recunoaște bolile Atunci când analiza un pacient, a eliminat tot ceea ce a întunecat cutare sau acela simptom, împingând cu pricepere totul deoparte și, prin interogarea abil a pacientului, a conturat convex și clar elementele esențiale ale tabloului clinic A știut să intre în contact strâns cu pacientul în timpul întrebărilor sale de cercetare; a știut să deschidă cu un cuvânt blând, cunoscător, pătrunzând în toate curbele sufletului, lumea interioară a pacientului, uneori păzită cu grijă și stăruință de el de amestecul străin Era impregnat de viziunea despre lume a pacientului și starea lui de spirit S-a grăbit să renunțe la propriul său depozit vast de experiență clinică și cunoștințe auto-cultivate despre psihopatologie, apoi, pentru a examina realitatea de fiecare dată când o investiga fără idei preconcepute Semnificația acestor metode de cercetare și calitățile cercetătorului s-au simțit palpabil în partea finală a lucrării Această parte a lucrării, datorită profunzimii analizei precedente, acuratețea extraordinară în descrierea celor mai mici caracteristici ale bolii a devenit ușoară În măsura în care, pe parcursul părții anterioare a lucrării, fenomenele studiate au fost obiectivate cel mai complet, în măsura în care înțelegerea lor a atins cea mai mare claritate, forța atractivă a unificării logice a acestor concepte care se conturau în fața ochilor lui au crescut și ascultătorii În fleacuri precise, conturate convex, se vedea deja adevăratul sens al fenomenelor studiate ' Biblioteca "Runivers" LXXXIV H POSTOVSKII Această parte a lucrării a ieșit comprimată la o dimensiune extremă În ea, încă o dată, în cuvinte scurte, au fost cercetate datele obținute prin studiu, încă o dată, în linii tăioase, clare, s-a conturat tabloul clinic, apoi, două-trei lovituri, două-trei cuvinte, iar boala a fost recunoscut Acest diagnostic, parcă s-ar fi

dezvoltat organic din toate precedentele, nu a mai avut nevoie de alte fundamente și dovezi Considerațiile care au condus la ea nu erau străine ascultătorilor, nu erau considerații impuse lor cu autoritate din exterior, ci decurgeau, parcă, din cercetările lor personale, din concluziile lor logice personale și erau, parcă, proprii Această capacitate de a arăta, capacitatea de a atrage atenția ascultătorilor asupra esenței fenomenelor și, prin urmare, de a contribui la cunoașterea și asimilarea fermă a acestora, fiind un dar special al lui Serghei Sergheevici, a fost în strânsă legătură cu particularitatea ascuțită a minții sale Cu o mare acuratețe a observației, el a combinat acea activitate specială a minții, pe care el, în lucrările sale științifice (culegând date pentru aceasta parțial, poate, în auto-observare) a evidențiat-o ca o funcție fiziologică separată a centrilor nervoși ai unei persoane și care el a numit "forța călăuzitoare a minții" Potrivit lui Korsakov, aceasta este capacitatea de a direcționa combinații de idei și concepte conform principiului asocierii logice - într-o direcție specifică Aceasta este Funcția minții, cu ajutorul căreia se realizează sarcina principală a înțelegerii - găsirea unității logice în mulțime și care determină armonia celor mai înalte manifestări ale minții *) Această funcție de ghidare a minții a fost dezvoltată în el în cel mai înalt grad În concentrarea profundă a minții, în profunzimea reflecției, nimeni nu l-a întrecut *) S S Korsakov La psihologia microcefalelor (p , şi urm) Biblioteca "Runivers" S S KORSAKVO, CA CLINIC-PROFESOR LXXXV În același grad înalt, el deținea un alt instrument al minții (care face parte din funcția anterioară) - aceasta este o atenție arbitrară Datorită puterii foarte mari a acestei funcții, el a obținut o idee neobișnuit de clară și distinctă a subiectului studiat și, prin urmare, a putut să o deseneze clar și în mintea celorlalți Activitatea combinată a acestor funcții minunat dezvoltate ale minții sale l-a făcut capabil să obiectiveze fenomenele pe care le investiga cu foarte mare putere Această forță a fost atât de mare încât a ajuns la o atitudine față de obiect aproape complet liberă de activitatea asociațiilor subiective S-a obținut acea libertate și claritate de gândire, care l-au pus pe cercetător mai presus de propriile concluzii și îi fac posibilă autocritica imparțială Datorită acestor abilități și memoriei foarte dezvoltate, el a aplicat cu succes metoda de a compara, de a compara între ele tablourile clinice ale bolii, evoluția acesteia și rezultatele în diferite cazuri Un truc care se aplică adesea cazului și care, cu un studiu insuficient al subiectului, o putere insuficientă de obiectivare și accesul ușor al ideilor preconcepute ca urmare, duce la concluzii eronate Aici, de regulă, diferența dintre oamenii bogat înzestrați și persoanele cu abilități medii este cea mai vizibilă Serghei Sergheevici a făcut aceste comparații aproape cu precizie matematică În aceste comparații, el a căutat sprijin și confirmare pentru concluziile sale despre cazul studiat Prin aceleași comparații, a putut pentru prima dată să noteze atât acele semne de diagnostic individuale, cât și acele trăsături tipice ale bolii care au scăpat atenției altor observatori) Aceeași trăsătură a machiajului mental al lui Serghei Sergheevici explică posesia sa de încredere în sine și susținerea neclintită a propriilor opinii Biblioteca "Runivers" LXXXVI H POSTOVSKI Aceeași metodă de comparație a fost folosită și de el în studiul greșelilor făcute în trecut El nu a încercat să se prezinte ca infailibil în detrimentul adevărului științific, nu a negat erorile relevate de timp și de cursul evenimentelor, nu le-a tăcut, ci, dimpotrivă, a căutat să investigheze cuprinzător aceste erori, având în

vedere o asemenea atitudine faţă de subiect ca o atitudine cu adevărat ştiinţifică În metodele de prezentare a gândurilor sale, el avea și propriile sale particularități Și-a exprimat opiniile cu o simplitate neobișnuită Iar la catedra profesorală era un om obișnuit, doar o persoană simplă Discursul său științific a constat din cuvinte simple Dar era natura lui să folosească aceste cuvinte simple pentru a exprima judecăți profunde și concluzii clare despre subiecte greu de asimilat I-au fost străine metodele exterioare, care conferă expunerii din latura formală un caracter strălucit Nu a fost nevoie să recurgă la mijloacele artificiale de a excita și de a reține atenția ascultătorilor, care sunt atât de bogate în tehnică de predare Nu avea elocvență Nu a fost un orator, acționând asupra minții retoricii, ci un gânditor, exercitând un efect puternic prin concentrarea minții sale și mari abilități logice Operațiile sale mentale subtile, formând liber un cerc complet din lanțul de idei și eliminând astfel cu ușurință sentimentul de anxietate cauzat de nevoia trezită de a da răspunsuri la întrebări, au creat acea frumusețe interioară a gândirii și a vorbirii sale, care a oferit plăcere mintală ascultătorilor săi Audiența lui nu a fost aceeași în pregătirea lor, nici la fel în dezvoltarea lor medicală Dar atât studenții, cât și doctorii l-au ascultat cu un interes la fel de mare Când a demontat bolnavii în prezența doar a medicilor și când a susținut cursuri practice cu studenții, care erau și ei prezenți Biblioteca "Runivers" S S KORSAKOV, CA CLINIC-PROFESOR LXXXVII și medicii, nu și-a schimbat metodele de prezentare având în vedere noua componență a audienței Și s-a dovedit că nu trebuiau schimbate Atenția intensă a ascultătorilor studenților, cu care au urmărit voluntar analiza, a arătat că tabloul clinic al bolii care se desfășoară în fața lor și sensul fenomenelor studiate au fost ușor de imprimat și asimilat de către aceștia, că stocul de cunoștințele au fost dobândite de ei bogate și durabile Cum a reușit să îmbrace conceptele abstracte dificile în forme simple și lipsite de artă de vorbire obișnuită? Cum nu a refuzat gândul lui să se adapteze acestei Forme simple, dar vie și puternice? Această simplitate și neînțelepciune a vorbirii, această corespondență completă a cuvântului cu conținutul gândului, nu s-au realizat de la sine Au fost rezultatul bogatei sale pregătiri științifice, rezultatul muncii sale constante și grele și vorbeau despre o cunoaștere profundă a subiectului S-a pregătit cu cea mai mare conștiință pentru îndatoririle sale de predare Mai întâi a studiat cu atenție materialul pe care trebuia să îl prezinte ascultătorilor săi Din cele șase ore de muncă zilnică, a dedicat - ore lucrului într-o singură clinică Tot ceea ce spunea oral a fost gândit cu precizie Vorbea doar ceea ce era deja copt în mintea lui Ceea ce a spus a fost de așa natură încât a fost destul de potrivit să fie scris și, la fel ca ceea ce a scris cu o reflecție atentă, a devenit din ce în ce mai semnificativ Avea multe de spus Poseda cunoștințe experimentale bogate și variate A făcut observații în spitale mari, a folosit materialul variat al clinicii sale, ambulatoriul său extins de acasă și ambulatoriul și, în final, materialul sistematizat al clinicii Privea vigilent și medita profund Spiritul căutării adevărului nu l-a părăsit niciodată Gândul lui este constant Biblioteca "Runivers" LXXXVIII Ξ POSTOVSKI a lucrat și a mers în mod constant înainte în înțelegerea a ceea ce a observat El le-a spus studenților săi ascultători: "Un medic nu poate spune niciodată - știu destule - că un medic trebuie întotdeauna să învețe" Propria sa lucrare de auto-predare a fost minunată prin tenacitatea și intensitatea ei Cuvintele sale, "că chiar și oamenii care sunt foarte

înzestrați, cu o cantitate vastă de combinații de ghidare de impulsuri, trebuie să muncească din greu și activ pentru ca forțele lor să nu fie irosite" *), sunt surprinse de propriul său exemplu Cu rezerve uriașe de cunoștințe, el deținea și o mare productivitate a minții, care era atât de mare încât predarea sa orală era în cea mai mare parte o prezentare a concluziilor independente ale gândirii sale și, în ceea ce privește metodele și conținutul, predarea sa orală a fost o lucrare științifică originală În același timp, tot felul de informații care sunt disponibile într-o literatură atât de vastă pe acest subiect nu i-au scăpat atenției, ci le-a citat doar dacă Faptul a fost verificat prin propriile observații sau dacă o nouă iluminare a oricărei probleme a rezistat propria sa analiză profundă Dar, cu un stoc foarte mare de cunoștințe, dobândite și dezvoltate independent, nu a existat nici măcar o umbră de complezență și aroganță a unui om de știință în el Dimpotrivă, nu a încetat să se gândească la neajunsurile și lacunele din cunoștințele sale În aceasta, atât cât setea lui nesățioasă de cunoaștere, cât și acea modestie, care i-a pătruns în toată firea, au fost afectate Când, în , noi cu foarte respectatul V II Serbsky i-a exprimat admirația pentru talentele sale de clinician-profesor - ne-a răspuns: "da, dar mai am multe de îmbunătățit" Toate aceste daruri mentale superioare ale sale au avut un sprijin puternic în capacitatea sa de critică puternică Acest Op S , p Biblioteca "Runivers" S S KORSAKOV, CA CLINIC-PROFESOR LXXXIX activitatea minții sale a fost foarte vizibilă atunci când a participat la studiile cercului clinic al medicilor Aici rolul său principal a fost exprimat într-o evaluare critică a muncii independente a membrilor cercului și a lucrărilor revizuite de el din literatura actuală Nimeni altcineva nu a observat-o cu o severitate mai nemiloasă a abaterilor de la acuratețea datelor Factuale date, supraestimarea acestor date și lipsa validității științifice a concluziilor Aici a îndeplinit sarcina de lider de importanță capitală - sarcina de a dezvolta și întări scepticismul științific al studenților săi Sarcina nu este una ușoară, o sarcină care necesită o înțelegere corectă și o executare foarte atentă a acesteia Aici pentru profesor există pericolul de a crea o frână pentru munca activă, creativă din îndoială motivată și de a minimiza sau chiar de a distruge complet orice motivație pentru aceasta A dezvolta un scepticism care depășește limitele normale, un scepticism nemărginit care nu are încredere în orice fel de viziune independentă, un scepticism căruia îi este frică de gândirea profundă - asta ar însemna să formezi minți care rezonează, se îndoiesc de totul și deci infructuoase Korsakov a cultivat un scepticism diferit, cu adevărat științific, un scepticism activ care îndeamnă la muncă, la avans, la căutarea adevărului și care este cheia unei căutări de succes a acestuia, scepticismul, dând naștere unei viziuni mai profunde asupra lucrurilor Posedând el însuși un asemenea scepticism, el nu a recunoscut în gândurile sale că ar fi ceva de netrecut și nu a considerat nimic din eforturile minții umane ca fiind extraordinar Natura lui cu adevărat filozofică s-a arătat în aceasta Personalitatea sa independentă, originală, nu era familiarizată cu sclavia spirituală Era departe de a-și asuma credință în concluziile oamenilor de știință din Europa de Vest Mintea lui pătrunzătoare a dezvăluit cu ușurință slăbiciunile Biblioteca "Runivers" heh n POSTOVSKI munca străină În același timp, el a trezit un sentiment de conștiință națională de sine, uneori suprimată de autoritatea Occidentului, și a încercat să-l întărească El, care prin munca sa a contribuit foarte mult la asigurarea unui loc de onoare pentru numele unui om de știință rus în

rândul unei familii internaționale de oameni de știință, s-a opus constant și cu ardoare părerii tradiționale stabilite a rușilor despre sărăcia științei medicale ruse El a predat să aducă un omagiu muncii cercetătorilor ruși, notând și subliniind în mod constant semnificația independentă a acestor lucrări Așa s-a exprimat simțul său foarte dezvoltat al dreptății, fidelitatea evaluării critice și dragostea arzătoare pentru patria-mamă El, profund încrezător în propriile abilități și și-a dezvoltat propria activitate de sine până la limitele extreme, i-a forțat pe alții să creadă în propriile forțe Posezând el însuși o mare putere creatoare a minții și având încredere în această putere, el a încurajat și gândul ascultătorilor săi să fie independenți în munca lor, tocmai ceea ce îi conferă un caracter creativ În domeniul predării, este considerat un Fapte stabilit că semicunoașterea și falsul strălucire sunt rapid observate de elevi și le trezesc nemulțumiri în suflet și că ei ghicesc la fel de repede atunci când profesorul le împărtășește roadele unei mari munci mentale S S Korsakov și-a început activitatea didactică la o scară foarte modestă Dar an de an încrederea și respectul publicului său creștea față de el, an de an farmecul lui de profesor creștea, iar cercul ascultătorilor săi se extindea din ce în ce mai mult Perioada pregătitoare a activității sale didactice s-a încheiat A sosit perioada plinei sale de înflorire Pentru predarea psihiatriei a tras primul drum, iar pe acest drum s-a marcat o urmă adâncă Cunoaștere cu ramura cunoașterii, care, după el, devine din ce în ce mai mult Biblioteca "Runivers" S S KORSAKOV, CA CLINIC-PROFESOR XCI valoare mai mare * *), răspândit într-un val larg A devenit clar că predarea sa universitară de psihiatrie fusese extrem de fructuoasă prin munca sa și că aceste eforturi reprezentau o nouă rază de glorie care acoperise de mult Universitatea din Moscova Activitatea sa de predare, ca și celelalte activități ale sale, a arătat că în el știința și cunoașterea erau indisolubil împletite cu simpatia și dragostea față de om Inima îi ardea de o dorință pasională pentru o sarcină măreață și frumoasă - să servească ușurarea sorții umane El credea "că titlul de medic impune datoria de a fi un reprezentant al științei și al umanității active " Și s-a grăbit să-și dedice forțele pentru a umple un gol important în educația medicilor În iulie , sănătatea sa s-a deteriorat foarte mult Dar, de îndată ce primejdia de moarte trecu, s-a apucat din nou de predare Și în ultimii ani ai perioadei dificile, de moarte a vieții sale, nu a putut rămâne fără această muncă De dragul ei și în ea, el a găsit puterea spirituală pentru a lupta împotriva bolii, al cărei rezultat fatal îi era bine cunoscut Pe martie , examinarea sa clinică a pacienților a fost ultima sa examinare, iar clinica l-a văzut pentru ultima dată La sfârșitul acelei luni și începutul lunii aprilie, infarcturile au făcut cunoscut că inima lui făcea ultimele eforturi Și la mai a încetat să bată pentru totdeauna Astfel și-a încheiat cariera didactică Nu s-a încheiat cercul în dezvoltarea sa A fost o perioadă scurtă Și asta ne mărește și mai mult regretul Amintirea lui ca clinician-profesor, fixată pe paginile istoriei Universității din Moscova și în psihiatrie Raport despre ședința Societății Neurologilor și Psihiatrilor, martie , p Biblioteca "Runivers" XCII H POSTOVSKII' rennom, va vorbi mereu generațiilor viitoare despre înălțimea sarcinilor predării universitare Lucrările sale, de clinician-profesor, au fost de așa natură încât, lasând o impresie de neșters în noi, martori vii ai activității sale didactice și înconjurându-i numele cu onoarea contemporanilor săi, vor face din acest nume un obiect de atenție și respect pentru posteritate Și nu avem nicio îndoială că numele lui Korsakov va deveni alături de numele

glorioase ale altor exponenți ai geniului rus - profesori clinici: Botkin și Pirogov În momentele sale de moarte, în uitare, el a spus: "Fericit este cel care poate spune elementalului său că stau și mă supun celei mai înalte spiritualități"*) Fie că aceste cuvinte au servit ca expresie a unui sentiment de asemenea fericire în propriile adâncituri ale sufletului său, fie că în ele a formulat doar un obiectiv prețuit, dar greu de atins pentru aspirațiile umane în general, acesta ne rămâne ascuns De ce și-a sacrificat sinele elementar, că și-a sacrificat sănătatea de dragul satisfacerii nevoilor superioare ale eului său spiritual, nimeni dintre cei din jur și care l-au cunoscut nu s-a îndoit Și o mare parte din acest sacrificiu conștient a fost făcut de ei de dragul de a satisface atracția pentru activitatea de predare Să ne gândim că aceste cuvinte exprimau atât pe una, cât și pe cealaltă: atât fericirea anterioară, cât și preceptele mentorului Dacă în reproducerea mea imperfectă tu, care l-ai cunoscut bine pe Serghei Sergheevici, recunoști trăsături familiare, atunci dorința noastră comună de a-i onora memoria a fost atinsă N Postovsniy i) Sesizat de fratele prof N S Korsakov Biblioteca "Runivers" Saint-Simon și școala lui Socialismul secolului al XIX-lea este esențial diferit de cel care a apărut în secolul al XVIII-lea Acolo rezultă din dezvoltarea extremă a principiului individualist: egalitatea universală urma să se extindă nu numai asupra drepturilor, ci și asupra proprietății Aceasta a fost teoria lui Babel Aici, dimpotrivă, socialismul a apărut ca o reacție împotriva individualismului Aspirațiilor distructive, care s-au manifestat cu forță deplină în Revoluția Franceză, li se opun nevoia de creație Organizarea muncii devine principalul început al doctrinelor socialiste, care se dezvoltă într-o serie întreagă de sisteme care se înlocuiesc reciproc Fondatorul acestei tendințe a fost contele Saint-Simon, una dintre cele mai originale personalități care se regăsesc în istoria gândirii Descendent al unei familii nobiliare, din tinerețe s-a considerat chemat la fapte mari Alternativ, un războinic, un călător, un speculator, șef de școală, care la un moment dat s-a îmbogățit, apoi a dat faliment, a căutat constant noi începuturi ale vieții sociale, a studiat diverse ramuri ale științei, a intrat în relații strânse cu oamenii de știință iar scriitorii, au observat, au predicat, au încercat să deschidă noi căi Inspirat de cea mai arzătoare dragoste pentru umanitate și de credința nemărginită în chemarea sa, a știut să-și transmită și altora flacăra Oamenii au ieșit din școala lui Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN talente date, care au jucat un rol semnificativ în diverse domenii publice: celebrul istoric Augustine Thierry, filosoful August Comte, celebrul economist Michel Chevalier, bancherul Pereire, ca să nu mai vorbim de cei mai apropiați adepți care au format o școală care a avut un impact semnificativ asupra mintile Saint-Simon însuși a scris mult, dar fragmentar și aleatoriu, trecând dintr-un punct de vedere în altul, mergând adesea în unilateralitate, încercând apoi să compenseze neajunsurile rezultate din aceasta cu alte principii Nu avea un sistem coerent și coerent A fost mai mult un inițiator decât un sistematist Dar principalul lucru a venit de la el, în urma căruia a fost ridicat de adepții săi la rang de profet, care a deschis noi căi pentru omenire Primul eseu pe care l-a publicat în a fost Scrisori de la un profesor genevan către contemporanii săi (Lettres d'un habitant de Genève àses contemporains) Autorul avea atunci de ani *) Aceasta a fost o sugestie ciudată, care, prin însăși natura sa, nu putea avea o semnificație practică ή nu a atras atenția Saint-Simon s-a oferit să deschidă un abonament în fața mormântului lui Newton Oricine se putea abona cu

orice sumă și, în același timp, trebuia să numească trei matematicieni, trei fizicieni, trei chimiști, trei fiziologi, trei scriitori, trei pictori și trei muzicieni Abonamentul trebuie reînnoit anual și pot fi numite aceleași persoane Banii adunați trebuie împărțiți între cele trei persoane din fiecare categorie care primesc cel mai mare număr de voturi, prin care li se cere să nu primească nici onoruri, nici locuri, nici bani, dar li se acordă dreptul la *) Cele mai importante lucrări ale lui Saint-Simon, inclusiv aceste scrisori, au fost publicate în de elevul său, Olinde Rodrigues Apoi, la Bruxelles, în , a apărut o ediție mai completă a Opere alese (Oeuvres choisies de C H de Saint-Simon) Mă refer la aceasta din urmă Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA folosește-și forțele și mijloacele după bunul plac În acest fel, spune Saint-Simon, oamenii de geniu vor primi o răsplată demnă și vor fi plasați într-o poziție care le va permite să-și îndrepte toate puterile spre binele omenirii Toate ambițiile vor fi trezite și nu vor mai fi atrase de căi dăunătoare societății Prin aceasta, toți cei care lucrează în beneficiul progresului și al iluminării vor primi șefi care se bucură de o influență enormă, care au fonduri semnificative (Io Lettre) Acești oameni vor fi aleșii întregii omeniri și, prin urmare, vor lucra în beneficiul tuturor, și nu doar al câtorva, ceea ce rezolvă cel mai mult întrebarea care i-a ocupat de mult timp pe moraliști: să pună o persoană într-o astfel de poziție încât interesul său personal iar interesul său general ar acţiona constant în aceeaşi direcţie (Réponse d 'un ami) Curioase sunt argumentele prin care Saint-Simon s-a gândit să-i determine pe contemporanii săi să-i accepte propunerea El a împărțit oamenii în trei categorii: în oameni de știință, artiști și oameni ai progresului în general, în proprietari care se opun oricărei inovații și neproprietari care stau sub steagul egalității În primul rând, el a subliniat că propunerea sa era în conformitate cu propriile interese; numai forța de inerție se opune acestui lucru, care trebuie depășit În al doilea rând, el a susținut că avantajul lor față de neproprietari nu se bazează pe un exces de resurse materiale, ci doar pe superioritatea educației Prin urmare, interesul lor direct este să-i cucerească pe cei din mediul neproprierilor care se ridică deasupra altor minți și talente Nerespectarea acestei reguli a dus la Revoluția Franceză Inteligentsia s-a unit cu neproprietarii, iar proprietarii au fost învinși Și acest lucru se va repeta până când inteligența va fi atrasă de proprietari de interesele lor, Biblioteca "Runivers" V CHICHERIN ceea ce se înţelege prin propunerea făcută În cele din urmă, Saint-Simon i-a inspirat pe neproprietari că orice îmbunătățire a stării lor era posibilă numai ca urmare a centrelor de științe și arte; în consecință, acceptând oferta lui, ei vor pune în fruntea omenirii pe oamenii cei mai folositori pentru ei În același timp, Saint-Simon își exprimă părerile asupra metodelor științifice Un om de știință, spune el, este un om care prevede Dar previziunea trebuie justificată prin experiență Numai acele științe merită acest nume care au efectuat acest test și, prin urmare, au eliminat creațiile pure ale imaginației Astfel, astronomia a exclus astrologia, chimia alchimia; acum este necesar ca fiziologul să alunge, de asemenea, filosofii, moraliştii şi metafizicienii (° Lettre) Aceste prevederi au fost asimilate de fondatorul filozofiei pozitive, August Comte; dar Saint-Simon însuși, după cum vom vedea mai târziu, s-a îndepărtat ulterior de aceste principii Încercând să convingă diferitele clase sociale de beneficiile pe care le va aduce propunerea sa, Saint-Simon le abordează și pe toate împreună, subliniind consecințele dezastruoase pe care le-a implicat aplicarea principiului egalității în revoluția de la Indiferent de

ororile pe care le-a produs prin faptul că a dat putere unei gloate ignorante, a dat naștere unei forme de guvernare cu totul imposibile prin multiplicarea excesivă a puterilor alese, care trebuiau plătite toate pentru a da acces neproprietătorilor Astfel, munca celor conduși a fost cu greu suficientă pentru a sprijini domnitorii, ceea ce contrazice direct interesele neproprietăților, adică să plătească taxe cât mai mici Potrivit lui Saint-Simon, toate clasele societății vor beneficia de următoarea organizare: puterea spirituală în mâinile oamenilor de știință, puterea seculară în mâinile proprietarilor de proprietăți și, în sfârșit, dreptul de a numi persoane conducătoare în mâinile tuturor; iar sub formă de salariu, respect (Lettre) Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA La aceasta Saint-Simon a adăugat ceva ca o viziune reprezentând viitorul guvern al rasei umane Glasul lui Dumnezeu îl anunță că Roma va renunța la pretenția sa de a fi centrul bisericii Puterea care i-a fost dată îi va fi luată pentru că a încetat să mai stea în fruntea științei și și-a permis să treacă înaintea oamenilor seculari La dreapta lui Dumnezeu va sta Newton, căruia i se va încredința guvernarea tuturor planetelor Consiliul celor de aleși ai omenirii va fi chemat pe numele lui și va fi reprezentantul lui Dumnezeu pe pământ El va împărți omenirea în patru departamente: engleză, franceză, germană și italiană Fiecare dintre ele va avea un consiliu, compus la fel ca cel principal Toți oamenii vor fi împărțiți între ei și toți vor avea dreptul de a alege, atât femeile cât și bărbații Toți oamenii vor lucra; ei se vor privi ca niște lucrători chemați să aducă mintea umană mai aproape de preștiința divină Consiliul șef al lui Newton va conduce aceste lucrări; el va depune toate eforturile pentru a înțelege acțiunea gravitației universale, care este singura lege la care este supus universul Toate sfaturile lui Newton vor respecta granițele care separă puterea spirituală de cea temporală "Însuși Dumnezeu mi-a vorbit": conchide Saint-Simon; "Ar putea un om să inventeze o religie care să depășească tot ce a existat până acum? Uite cât de clară este prescripția într-o religie care mi-a fost dezvăluită și cât de adevărată este execuția Este datoria fiecăruia să dea constant puterilor sale personale o direcție utilă omenirii; mâinile săracilor vor continua să-i hrănească pe cei bogați, dar bogatului i se ordonă să-și facă creierul să funcționeze, iar dacă creierul lui este incapabil să lucreze, atunci va fi forțat să lucreze cu mâinile, pentru că Newton, desigur, va nu lasă pe această planetă, una dintre cele mai apropiate de soare, lucrători de bunăvoie inutilă în atelierul " "Nu voi mai extinde întrebările de filosofie, cartea o Biblioteca "Runivers" V CHICHERIN pe acest subiect: fiecare om care crede în revelație trebuie neapărat să fie convins că numai Dumnezeu ar putea da omenirii mijloacele de a-și obliga pe fiecare dintre membrii săi să urmeze prescripția iubirii față de aproapele" (Lettre^) În aceste profeții incoerente sunt deja exprimate toate gândurile care au stat ulterior la baza Saint-Simonismului: caracterul religios al viitoarei structuri a rasei umane, înlocuirea autorităților bisericești înapoiate cu o corporație de oameni de știință și artiști, datoria de munca încredințată tuturor, dragostea față de aproapele lui, ca principiu călăuzitor al oricăror activități, vocația femeii, începutul, care a devenit ulterior subiect de dezbateri aprinse și, în final, o pauză în școala Saint-Simonists Într-o postscriptie, Saint-Simon intenționează să scrie o scrisoare în care consideră religia ca pe o invenție umană, sau ca pe singura instituție politică care poate duce la organizarea generală a rasei umane Totodată, el expune ideea principală care ar trebui să stea la baza acestei lucrări "Să

presupunem", spune el, "că ați învățat modul de distribuție a materiei în orice epocă și că ați întocmit un plan al universului, notând printr-un număr cantitatea de materie conținută în fiecare dintre părțile sale: îți va fi clar că, aplicând la acest plan legea gravitației, ai putea prezice, cu atâta acuratețe cât permite starea cunoștințelor matematice, toate schimbările succesive care vor avea loc în univers Această presupunere vă va pune mintea într-o poziție în care toate fenomenele i se vor prezenta în aceeași formă; pentru a examina pe planul universului o parte din spațiul ocupat de specialul tău, nu vei găsi nicio diferență între fenomenele pe care le numești morale și cele care se numesc fizice Această indicație este suficientă pentru ca gândul meu să fie înțeles de matematicieni" (Lettre)   Această ipoteză pur materialistă a fost dezvoltată de Saint-Simon în Introduction to Scientific Works of the th Century (Introduction aux travaux Scientifiques du dix-neuvième siècle Oeuvres choisies T I), publicată în Mintea umană, spune Saint-Simon, are două moduri de a cunoaşte obiectele: sinteza şi analiza Primul merge de la Faptul general la particular, al doilea înapoi, de la particular la general Primul se mai numește și modul de cunoaștere a priori, al doilea mod de cunoaștere a posteriori (p o) Ambele sunt la fel de necesare: disputele despre avantajele unuia și celuilalt sunt la fel de lipsite de sens ca și cum ar fi început să se certe despre ce este mai bine, să ridice sau să coboare tija în timpul acțiunii pompei; când tija este sus, trebuie coborâtă, când este în jos, trebuie ridicată (p) Aceasta este ceea ce s-a făcut întotdeauna în cercetarea științifică Fondatorii științei moderne, Bacon și Descartes ■· prin sinteză Descartes a proclamat generalul regula că un om ar trebui să creadă numai ceea ce este recunoscut de rațiune și confirmat de experiență El a spus: "Dă-mi materie și mișcare și îți voi construi o lume Sistemul de vârtejuri creat de el a fost prima și marea încercare pentru vremea sa de a uni toate fenomenele cu un principiu comun Dar apoi a rămas să confirmăm aceste opinii prin experiență; a fost necesar să se treacă de la sinteză la analiză Acest lucru a fost făcut în Regiunea fizică a lui Newton, în relație cu omul - Locke Oamenii de știință francezi din secolul al XVII-lea, Lagrange și Laplace, în matematică și astronomie, Condillac și Condorcet, în aplicarea cunoașterii și activității umane, au dezvoltat doar principiile pe care le-au stabilit Odată cu aceasta a venit și distrugerea edificiului sintetic învechit bazat pe credință În acest sens, loviturile principale au fost date de enciclopediști, care au contribuit însă mai mult la distrugerea vechiului decât la crearea noului Acum trebuie făcută din nou munca sintetică; pe parcurs se pot face noi descoperiri a priori (p) *   Această lucrare Saint-Simon vrea s-o întreprindă, realizând însă că nu este încă suficient de matur pentru ea și că mai are nevoie de încă zece ani pentru a scrie lucrarea, pe care o prezintă acum compatrioților săi, pentru a le oferi dinainte prilej de a se bucura de gândurile sale (p)· Eseul propus a rămas nescris, iar totul s-a limitat la fragmente, al căror sens poate fi judecat după conținutul lor Saint-Simon pleacă de la poziția că legea gravitației universale descoperită de Newton este un Fapt general, din care, ca cauză inițială, decurg toate fenomenele lumii fizice și morale (pp I > IÓ) Newton, fiind un mare fizician, geometru și astronom, nu poate nici generaliza, nici compara gândurile sale; sensul lor filozofic îi era complet necunoscut (p IÓI) Între timp, acest pact general poate fi folosit pentru a explica toate fenomenele existente; ca idee generală, poate servi la crearea unei

întregi lumi imaginare Saint-Simon vrea să vorbească despre această lume imaginară (p) - Universul este un spațiu plin de materie Acesta din urmă există în două forme: solidă și lichidă; numărul ambelor este același Particulele de materie trec alternativ de la o stare la alta Toate fenomenele sunt acțiunea luptei care există între corpurile lichide și cele solide Universul este împărțit în două părți egale: solid și lichid Partea tare este aceea în care materia tinde să se solidifice, partea moale este cea în care tinde să se rarefieze În anumite momente aceste două părți sunt amestecate; atunci are loc o dezorganizare generală pe aceleași temeiuri Universul este singurul fenomen etern; totuşi fenomenele secundare au o durată mai mare sau mai mică (pp lôõ-) Raportul dintre solid și lichid Saint-Simon Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA - s-a gândit și să rezolve contradicția pe care o vedea în concluziile astronomilor și fizicienilor Ca astronom, Newton a recunoscut că nu există materie în spațiul dintre corpuri de iluminat, deoarece nu există frecare care să împiedice mișcarea acestora Dar, ca fizician, a recunoscut existența materiei care umple spațiul, prin care se propagă lumina Potrivit lui Saint-Simon, Newton nu ar fi căzut în această contradicție dacă ar fi recunoscut existența în spațiu a unei cantități de materie lichidă egală cu cantitatea de materie solidă, care constituia masa luminilor, deoarece în acest caz acțiunile din două materiale unul pe celălalt sunt echilibrate și frecarea nu poate fi (p) Această explicație arată cât de departe era Saint-Simon de adevărata cunoaștere științifică, în ciuda tuturor pretențiilor sale Și mai fantastică este explicația lui despre originea corpurilor organice, pe care le derivă în mod similar din relația dintre materia lichidă și solidă Prin urmare, are loc fermentația, de mărimea căreia depind mărimile organismelor care decurg din aceasta Fermentația mică produce organisme mici, fermentația mare produce organisme mari Cea mai semnificativă fermentație a avut loc pe pământ în timpul trecerii sale de la starea de cometă la starea de planetă, adică atunci când a început să se rotească în jurul axei sale (p) Organismele însele reprezintă o luptă constantă între elementele solide și lichide Întregul lor mecanism constă în secreția de fluide în creier și în alte organe analoge, din care sunt transportate de nervi în toate părțile corpului Simțurile externe sunt secrețiile (épanouissements) ale nervilor prin deschiderile prin care fluidul nervos sau vital comunică cu fluide omogene turnate în spațiu Gândul nu este altceva decât atracție materială; este rezultatul mișcării fluidului nervos (p) Fenomenele, care se numesc Fizice, aparțin categoriei fenomenelor corpurilor solide; fenomene, care se numesc Biblioteca "Runivers" V CHICHERIN sunt morale, aparțin categoriei fenomenelor corpurilor lichide (p) Conform acestei concepții pur materialiste, Saint-Simon nu recunoaște nicio diferență esențială între om și alte animale Omul este universul într-o formă mică; și din moment ce universul nu conține două ordini de lucruri, ci unul, cel Fizic, atunci în om nu există decât o combinație de elemente fizice (p) Singura lui diferență față de alte animale este că organizarea lui este mai adaptată dezvoltării De aici și superioritatea sa morală (p) Dacă alte animale nu se dezvoltă, atunci motivul este că omul interferează cu dezvoltarea lor, împingând pe unii în deșert și transformând pe alții în sclavie Dacă omenirea ar dispărea de pe fața pământului, atunci cea mai bine organizată rasă de animale după el ar începe să se dezvolte (-) Însăși dezvoltarea omenirii urmează dezvoltarea planetei La început predomină în ea corpurile lichide, apoi cele solide Dezvoltarea imaginației este legată de prima, dezvoltarea înțelegerii

cu a doua (-) Aceasta se manifestă în mod egal în dezvoltarea feței și a întregii rase În copilărie, o persoană manifestă mai ales o înclinație către artele mecanice; în tinereţe devine artist De la la de ani, forțele sale active sunt pe deplin dezvoltate: este predominant militar De la vârsta de de ani, forțele active scad, iar cele mentale capătă predominanță: aceasta este o perioadă de gândire matură, și împreună cu o coborâre pe calea vieții Același lucru îl vedem în istorie: egiptenii se disting prin munca mecanică, grecii prin artă, romanii prin forța militară; sarazinii, distinși, ca și romanii, prin pricepere militare, au pus, în același timp, temelia dezvoltării științelor fizice și matematice Comparând istoria omenirii cu dezvoltarea unui individ, se poate crede că primul a ajuns la aproximativ patruzeci de ani (-) Biblioteca "Runivers" SEN-SIMOY și școala lui Acesta este cel mai fericit timp al vieții, cel în care ambele facultăți - imaginația și raționamentul - se manifestă cu cea mai mare forță ( ) Pornind de la aceste principii, Saint-Simon oferă o împărțire aparte a istoriei, care, totuși, nu se potrivește bine cu caracteristicile veacurilor Până acum, spune el, istoricii au acordat atenție doar faptelor secundare, nu ridicându-se la opinii generale Condorcet a fost primul care a introdus începutul perfecțiunii, opunându-l teoriilor filozofilor "circulare", care afirmau că omenirea se învârte întotdeauna într-un singur cerc Dar în dezvoltarea opiniilor sale, el a căzut în cele mai grosolane erori ne-a dat o schiță nu a istoriei, ci a unui roman, pentru că el a văzut lucrurile nu așa cum sunt cu adevărat, ci așa cum voia să le vadă (D -) Pe baza vederilor generale, istoria ar trebui împărțită în două perioade: veche și nou Prima corespunde copilăriei și se extinde de la începutul lumii până la Socrate ", a doua se extinde de la Socrate până în zilele noastre Înainte de Socrate, progresul era doar parțial; popoarele care au acționat în domeniul istoric s-au ridicat la conceptul de o zeitate, dar fără nici un sistem Socrate primul a dat acestei idei caracterul de unitate și a înțeles-o ca instrument al combinațiilor științifice Prin aceasta a devenit fondatorul științei generale Istoria antică, la rândul ei, este împărțită în două perioade: primul de la începutul neamului omenesc până la Moise, al doilea de la Moise până la Socrate Tot ceea ce l-a precedat pe Moise este învăluit într-un întuneric de nepătruns pentru istoric; numai ochiul Fiziologului îl poate pătrunde Perioada de la Moise până la Socrate este, de asemenea, luminată cu o lumină foarte slabă, dar are și puțin interes pentru o persoană gânditoare (-) Moise a inventat ideea lui Dumnezeu; dar numai Socrate a definit-o mai precis și a pus-o la baza sistemului său filozofic ( ) Mișcarea ulterioară a acestei idei, la rândul său, împarte noua istorie în două perioade aproape egale: prima Biblioteca "Runivers" V CHICHERIN șters de la Socrate la Mohamed, al doilea de la Mohamed până în zilele noastre Primul reprezintă dezvoltarea deismului, al doilea declinul și înlocuirea treptată a acestuia cu fizicism, care ar trebui să servească drept fundament al religiei viitorului, căci religia nu este altceva decât o colecție de aplicații ale științei generale, prin care oamenii luminați guvernează ignoranța Fiecare epocă are propriul ei caracter, iar fiecare instituție durata ei Prin urmare și religia îmbătrânește, ca și alte instituții, și după un anumit timp trebuie reînnoită Beneficios la început, devine opresiv când rămâne în urmă cu vârsta, iar organele sale sunt înaintea altora (- ,) Saint-Simon admite, însă, că în prezent fizicismul nu este încă suficient de dezvoltat pentru a deveni baza religiei și, întrucât deismul s-a uzat deja și nu satisface nevoile intelectuale, este necesar să existe două învățături:

fizicismul pentru educați oameni şi deism pentru masa ignorantă Așadar, de dragul aparenței, el consideră necesar să manifeste respect față de deism, care pentru multă vreme ar trebui să rămână o doctrină publică (-) Ideea lui Dumnezeu nu mai poate fi folosită în științele fizice, dar va servi mult timp drept suport pentru combinații politice, pentru că nu există mijloace mai bune pentru a da forța corespunzătoare măsurilor legislative (/) Vestind o nouă religie în viitor, Saint-Simon a proclamat şi un nou început al moralei unei societăţi de caracter îşi propune să pună următorul început: "omul este obligat să muncească În același timp, el observă că conceptul de muncă trebuie acceptat în sensul cel mai larg; nici un fel de muncă mentală nu trebuie exclusă Numai paraziții care folosesc veniturile fără să pună mâna pe ei sunt de prisos   povara asupra societatii Asociată cu munca este proprietatea, care trebuie asigurată prin lege; dar moralistul trebuie să inducă opinia publică să-l pedepsească pe proprietarul inactiv cu lipsă de respect Catolicii vor spune poate, spune Saint-Simon, că până și Evanghelia condamnă lenevia Dar ceea ce este important este ordinea în care sunt prezentate gândurile și locul care este acordat fiecăruia dintre ele în sistemul general Începutul travaliului trebuie să fie de o importanță capitală în noua societate (O-I) Realizarea planurilor sale pe care Saint-Simon le aștepta de la Napoleon, în fața căruia s-a închinat geniul și pe care îl considera șeful nu numai al statului, ci și al lucrărilor minții umane Făcând aluzie la sine, el spune că cel mai puternic om după împărat este cel care este cel mai profund surprins de el (p) În aceiași termeni, el a scris că împăratul avea nevoie de un asistent științific care să-i înțeleagă planurile și să contribuie la implementarea lor; nevoie de un al doilea Descartes Cu astfel de lideri, munca școlii ar fi uimitoare ( ) Saint-Simon a prezis că Napoleon va cuceri întreaga lume și îi va da legile sale Deși englezii încă rezistă, vor cădea în curând și atunci războiul se va termina, căci nu va mai exista forță capabilă să reziste voinței împăratului Când războiul se va termina, atenția lui se va îndrepta exclusiv către științe Conform instrucțiunilor sale și sub comanda sa, atelierul științific va elabora o enciclopedie Această lucrare va organiza fizicismul, va stabili prin reflecție și observație acele principii generale care vor servi pentru totdeauna drept ghid pentru omenire Geniul împăratului va da omenirii cea mai bună ordine socială Judecând după primele ordine, se poate presupune că puterea spirituală și cea seculară vor fi separate: prima va trece în mâinile papei fizician și ale clerului; al doilea va fi împărțit între prinții care stau în fruntea diferitelor părți ale umanității, iar interesele acestor părți vor fi   păzit de reprezentanţi aleşi dintre cei mai mari proprietari şi cei mai de seamă scriitori Aceste idei, concluzionează Saint-Simon, trebuie privite ca manifestarea unei raze luminoase care emană din Punctul Focal al minții imperiale (pp -) Campania împotriva Rusiei a pus capăt tuturor acestor vise și, în același timp, a schimbat părerile lui Saint-Simon asupra personalității împăratului În , i-a prezentat un memoriu despre cum să-i forțeze pe englezi să recunoască independența Steagurilor, dar în același timp a pus o condiție ca Napoleon să renunțe la toate cuceririle sale și să se limiteze la granițele Franței Saint-Simon a susținut că aceasta era dorința unanimă a supușilor săi (II, p) Nota nu conține, însă, nicio modalitate de a-i forța pe englezi să respecte steagurile neutre, ci propune doar o recompensă de de milioane pentru cine inventează cea mai bună modalitate de a atinge acest obiectiv Sam Sen-Simon s-a limitat la

considerații filozofice abstracte, în convingerea că numai pe această bază se poate construi o politică pozitivă Prin urmare, nota, menită să-i facă pe englezi să respecte Steaguri neutre, se intitulează Travail sur la gravitation universelle Dar aici se spune doar despre gravitația universală în termenii cei mai generali, ca lege universală, din care trebuie să decurgă tot restul La fel ca Memoria științei omului (Mémoire sur la Science de l'homme), prezentată de Saint-Simon în același an diferitelor societăți învățate, această lucrare conține doar o repetare a gândurilor exprimate în Introducerea în lucrările științifice al secolului al XIX-lea și, mai mult, din nou complet fragmentar și superficial, căci, potrivit autorului însuși, o operă adevărată ar dura câțiva ani, iar el este constrâns de timp și nu vrea să-și priveze contemporanii de roadele reflecțiilor sale Și aici pornește de la poziția că sunt doi Biblioteca "Runivers" SEN-SIMON SI SCOALA LUI modalităţi de studiere a obiectelor: a priori şi a posteriori Ambele, după părerea lui, provin din senzații Dar senzațiile noastre, conform lui Saint-Simon, au cauze diferite: unele provin din acțiunea corpurilor exterioare asupra simțurilor noastre, altele se nasc din acțiunea forței vitale interioare asupra organelor simțului Primul merge de la cerc la centru, al doilea de la centru la cerc Primele stau la baza experienței a posteriori, a doua a priori sau cunoștințe speculative În consecință, există o serie întreagă de fenomene pe care le putem studia doar în ultimul mod: astfel sunt toate corpurile grosolane sau neorganizate Dimpotrivă, corpurile organizate nu pot fi studiate decât a priori, întrucât punctul de plecare este activitatea forței noastre vitale, prin analogie cu care sunt cuprinse toate fenomenele fiziologice Astfel, Fizica, i e știință, este împărțită în două părți: Fizica corpurilor neorganizate și Fizica corpurilor organizate Din ultima categorie aparține și știința omului Sufletul, în sens fizic, este punctul material spre care converg toate forțele noastre vitale și de la care se depărtează (pp -) Din acest punct de vedere, religia nu este altceva decât o teorie științifică generală; teoria, pe de altă parte, urmărește să lege Fapte (p) Această legătură există de cincisprezece secole sub dominația doctrinei creștine Dar acum această viziune este depășită, trebuie înlocuită cu o nouă organizație În aceste puncte de vedere, Saint-Simon se adresează academiei cu următorul apel: "Vrei să te organizezi? Nu este nimic mai ușor Alege o idee la care te vei referi pe toate celelalte și din care vei deriva toate începuturile drept consecință Atunci vei avea filozofie Această filozofie se va baza fără îndoială pe ideea gravitației universale, iar toată munca ta de acum înainte va căpăta un caracter sistematic În ceea ce privește modul în care vă organizați corporația, este la fel de simplu; el este la fel Dă-i unul de-al tău Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN filosofia de clasă ca subiect de studiu; instruiți membrii săi să deducă din ideea de gravitație universală sau să se conecteze cu ea, în funcție de faptul că merge a priori sau a posteriori, toate fenomenele cunoscute și veți fi organizați în raport cu activul, precum și în relația pasivului, adică în ceea ce priveşte ideile, precum şi în raport cu o corporaţie, iar în ambele privinţe puterea ta va fi incalculabilă" (pp -) Astfel, Saint-Simon a considerat posibil și chiar foarte ușor să compună o filozofie strict științifică în numele autorităților Din aceasta se poate vedea ce concept avea despre știință Cu astfel de puncte de vedere, nu este de mirare că el a extins oamenilor de știință ideea de autoritate spirituală, pe care a considerat-o fără îndoială, pentru că separarea puterilor, spirituală și laică, decurge direct din capacitatea duală a

omului de a cunoaște lucrurile "Puterea spirituală", spune el, " este aplicarea politică a capacității noastre de a cunoaște lucrurile a priori, la fel cum puterea temporală este o acțiune politică care decurge din capacitatea noastră de a considera lucrurile a posteriori" (p) , în conformitate cu natura sa poate discuta probleme comune tuturor popoarelor, dar activitatea ei devine falsă și chiar dăunătoare atunci când se cere să se determine interesele private ale fiecăruia dintre ele Acesta din urmă, dimpotrivă, poate gestiona bine interesele private a națiunilor individuale, dar nu poate obține niciodată rezultate bune în ceea ce privește treburile comune Din secolul al IX-lea până în secolul al XV-lea, aceste afaceri de putere, potrivit lui Saint-Simon, se aflau într-un echilibru adecvat, în urma căruia Europa s-a bucurat de pace (p) , datorită faptului că oamenii seculari erau înaintea clerului în cunoaștere, iar acum, de douăzeci de ani încoace, a izbucnit un război care a ucis milioane de oameni și amenință să distrugă Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ȘI ȘCOALA SA- întreaga generaţie modernă Această criză decurge din cursul firesc al lucrurilor; fiecare teorie științifică, prin însăși natura ei, îmbătrânește, iar clerul care a susținut-o cade atunci când devine insuficientă Dar, în virtutea aceleiași naturi a lucrurilor, oamenii laici care au creat o nouă teorie științifică trebuie să înlocuiască fostul cler și să se organizeze într-o corporație de clerici Drept urmare, Saint-Simon invită toate societățile învățate europene să-și aleagă proprii delegați și să-i trimită la Roma pentru a alege un nou papă care va sta în fruntea lumii învățate (p -) Celebrul reformator se pare că nu bănuia că știința este o manifestare liberă, adică conform teoriei sale, o manifestare anarhică a spiritului uman, care nu este supus niciunei reglementări și nu recunoaște nicio putere asupra sa Distincția dintre știință și religie l-a ocolit complet Toate invențiile sale în acest sens mărturisesc doar o Fantezie neînfrânată, pentru care metodele și datele științifice au servit doar ca material pentru construcții arbitrare Ulterior, după cum vom vedea, ideea de autoritate spirituală a căpătat o importanță predominantă în școala sa Pamfletul Despre reorganizarea societății europene, publicat în , în timpul Congresului de la Viena, are un alt caracter Și aici predomină utopia, dar alături sunt gânduri politice care nu se regăsesc în alte scrieri ale lui Saint-Simon Acest lucru se datorează colaborării indicate pe titlul elevului său Augustine Thierry, care aparține, evident, unei părți semnificative a acestor idei Autorii se adresează cu un apel către parlamente, engleză și franceză Îți amintesc că x) Despre reorganizarea societății europene sau despre necesitatea și mijloacele de a aduna popoarele Europei într-un singur corp politic, păstrându-și independența națională pentru fiecare, de către contele de Saint-Simon și de A Thierry, al său student octombrie Библиотека"Runivers" В ЧИЧЕРИНЪ În secolul al XVI-lea, religia romano-catolică, cu clerul în frunte, a servit drept legătură între toate popoarele europene Curtea romană stătea asupra prinților, ca ultima asupra popoarelor Luther a rupt această legătură, iar de atunci, în loc de o organizare generală, s-au stabilit relațiile contractuale stabilite de Pacea de la Westfalia Europa este împărțită în două tabere care sunt în război una cu cealaltă Ceea ce se numește un sistem de echilibru politic este doar o stare de energie constantă intensă, în care fiecăruia îi pasă doar de propriile sale interese private și care duce la războaie necontenite Pe această stare de luptă internă Anglia și-a întemeiat puterea Separat de continent, s-ar putea aranja, ținând cont nu de obiceiuri și prejudecăți, ci de ceea ce ar trebui să stea în

orice moment la baza oricărei constituții - libertatea și fericirea poporului Întărindu-se astfel pe plan intern, s-a îndreptat către activitatea externă și a devenit stăpâna mărilor, suprimând de la alții comerțul și navigația, pe care le-a încurajat în ea însăși Dar o asemenea predominanță monstruoasă nu poate continua Nu numai interesul întregii Europe, ci și interesul propriu al Angliei, ne obligă să căutăm o cale de ieșire din această situație Nu poate consta decât în reorganizarea întregii lumi europene pe noi principii Această reorganizare a fost imposibilă atâta timp cât numai Anglia a abandonat ordinea feudală și a pornit pe o nouă cale Dar acum Franța i se poate alătura, după ce și ea a primit instituții gratuite Ambele națiuni liberale își pot uni forțele pentru a reorganiza Europa În ce ar trebui să fie format acest nou dispozitiv? (P, pp -) În prezent, la Viena este întrunit un congres pentru a pacifica Europa Dar acest scop nu va fi atins, căci fiecare stat este aici cu propriile sale interese private și nu există nimeni care să reprezinte interesele comune tuturor Șetează lumea după Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA tratate este la fel de imposibil ca și organizarea societății prin acord, fără o putere coercitivă mai mare, care să înfrâneze voința privată Fiecare organizație politică are principiile sale de bază, fără de care nu poate exista și nu poate da ceea ce se așteaptă de la ea O organizație care intenționează să lege diferite popoare, păstrând în același timp independența pentru fiecare, ar trebui să se bazeze pe următoarele principii: Forma) Guvernul general trebuie să fie complet independent de cele naționale h) Membrii guvernului general trebuie să fie, prin însăși funcția lor, obligați să se ocupe de interesul general special) Ei trebuie să se bazeze pe o forță care se află în ei înșiși și este complet independentă de orice străin; această forță este opinia publică Pe aceste principii puterea papală a fost construită în Evul Mediu, iar aceasta a constituit puterea ei Dar acum și-a pierdut semnificația, iar instituțiile pe care s-a bazat și-au dezvăluit deficiențele fundamentale În prezent, este necesară o organizare diferită, adaptată nevoilor schimbate Pentru a o realiza, la cele patru principii indicate trebuie adăugate următoarele trei condiții: i) ca cea mai bună constituție posibilă să fie aplicată atât guvernului general, cât și privat;) ca membrii consiliului general să fie siliți, prin forța lucrurilor, să lucreze pentru binele comun;) ca puterea lor în opinia publică să se bazeze pe relații pe care nimic nu le poate zdruncina și care ar fi importante pentru toate locurile și vremurile (Cartea I, I-III, pp -) Există o formă de guvernare care este prin însăși natura sa bună, bazată pe principii care sunt sigure, absolute, universale, independente de timp și loc? Pentru a rezolva această problemă, nu trebuie să apelați la acele sau Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN alte considerații speciale, care nu duc decât la dispute nesfârșite Este necesar să ne bazăm pe acele principii pe care se bazează fiabilitatea oricărei dovezi: pe reflecție și experiență Toate științele prezintă o serie de întrebări, a căror soluție corectă depinde de aplicarea la acestea a metodei științifice, adică modul general de acțiune al rațiunii, independent de proprietățile obiectelor Numai prin aceasta știința devine pozitivă, iar deciziile capătă caracter de certitudine Până acum, metoda științifică nu a fost aplicată la chestiuni politice: de aici și precaritatea deciziilor (cap IV, -o) Dacă prin denumirea de constituție înțelegem un sistem de ordine publică îndreptat spre binele comun, atunci cel mai bun este acela în care instituțiile sunt astfel organizate încât fiecare chestiune a binelui comun să fie discutată în ele în modul cel mai

amănunțit și cuprinzător Dar chestiunea binelui comun, prin însuși faptul că este o întrebare, trebuie decisă ca toate celelalte Pentru a o rezolva în logică, există două metode, sau, mai degrabă, o singură metodă, care include două acțiuni: analiză și sinteză Pe de o parte, întrebarea este considerată în totalitate sau a priori, pe de altă parte, este descompusă în detalii și considerată a posteriori O cale servește drept test pentru cealaltă: rezultatele obținute prin sinteză sunt verificate prin analiză și invers De aici rezultă că cea mai bună constituție va fi aceea în care orice chestiune privind interesul general este considerată în mod consecvent a priori și a posteriori, sau, ceea ce este același, din punct de vedere al interesului general și al privatului Cum să o aranjezi? Pentru aceasta, este necesar să existe două autorități separate, dintre care una să ia întotdeauna în considerare problemele din punctul de vedere al intereselor generale ale poporului, iar cealaltă din punctul de vedere al intereselor private ale persoanelor care le compun Prima poate fi numită puterea intereselor generale, a doua puterea intereselor private sau locale Orice solutie Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA nu capătă forță decât atunci când este aprobat de ambii Echilibrul acestor două puteri este astfel fundamentul oricărei constituții de drept Dar pentru ca acest echilibru să se mențină este nevoie de o a treia putere, de conducere sau de moderare Ea, la rândul său, ar trebui să aibă dreptul de a examina fiecare întrebare, de a corecta defectele, de a respinge ceea ce consideră dăunător și de a propune noi soluții Bunătatea unei constituții bazate pe aceste principii este la fel de sigură, la fel de absolută și la fel de universală ca și un silogism corect (pp -) Și această construcție nu este doar rodul Fanteziei Secole de experiență confirmă aceste opinii În acest fel, una dintre națiunile europene a devenit cea mai liberă și mai puternică dintre toate Așa este constituția engleză Anglia este guvernată de un parlament format din trei puteri: regele, Camera Comunelor și Camera Lorzilor Regele reprezintă puterea intereselor comune, care, sub forma unei bune guvernări, ar trebui concentrată într-o singură mână Stând deasupra tuturor legăturilor private, fiind interesat de măreția și gloria poporului, care îi aparține, el nu poate avea în vedere decât beneficiul general În legislație îi aparține numai dreptul de inițiativă și respingere, căci legea trebuie discutată cuprinzător; dar împlinirea îi aparține în întregime, căci aici se cere unitatea La rândul său, Camera Comunelor, formată din reprezentanți ai diverselor localități și corporații, discută întrebări din punctul de vedere al intereselor private Iar acestuia îi aparține dreptul de inițiativă și respingere, astfel încât nicio lege nu poate fi pusă în aplicare fără cooperarea ambelor puteri În fine, Camera Lorzilor, ca corporație de oameni de mare putere în opinia publică, prin nașterea, meritul și averea lor, joacă rolul de moderator Ea înfrânează dorința naturală a indivizilor și corporațiilor de a fi fără cetățeni - Questions of Philosophy, Vol o Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN puterea personală și astfel păzește echilibrul necesar (cap V) Acest lucru nu se termină cu garanții de bună guvernare Puterea regală este ereditară, care asigură succesiunea fără șocuri, dar nu asigură capacitatea persoanei Pentru a elimina acest neajuns, puterea regală este împărțită în două părți, de natură diferită: uneia i se acordă măreția și onorurile care aparțin puterii supreme, celeilalte îi este încredințată conducerea treburilor Prima aparține dinastiei domnitoare, a doua este în mâinile primului ministru, susținut de majoritatea camerei elective În acest fel, avantajele eredității și ale alegerii sunt combinate fără

dezavantajele lor inerente Așa este constituția engleză, care, în funcțiune de mai bine de un secol, a făcut din Anglia cea mai liberă, cea mai bogată, cea mai experimentată în afacerile industriale și comerciale și cea mai puternică dintre popoarele europene (cap VI, VII) Această constituție autorul pamfletului vrea să se aplice tuturor statelor europene Europa ar avea cea mai bună organizare posibilă dacă toate popoarele sale constitutive ar fi guvernate de parlamente, ca englezii, și toate ar fi supuse unui parlament comun, învestit cu puterea de a-și judeca vrăjiturile (Cartea a II-a, Cap I) Pentru aceasta, în societatea însăși sunt necesare două tipuri de aspirații Parlamentele locale se pot baza doar pe patriotism; scotând o persoană din Soera limitată a intereselor private și îndreptându-și voința spre binele patriei În același mod, un parlament comun poate funcționa numai atunci când există o voință comună între toți membrii săi, iar aceasta nu poate decurge decât din ceea ce se poate numi patriotism european, adică din vederi și sentimente care depășesc limitele înguste ale naționalității interese Prin urmare, în Camera Deputaților pot fi admise numai persoanele capabile să dobândească o gamă corespunzătoare de opinii Acestea sunt tor- Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA guvernanți, oameni de știință, judecători, administratori Pentru fiecare milion de persoane care știu să citească și să scrie în Europa, trebuie să existe câte un deputat, fiecare dintre aceste clase private, iar fiecare membru al camerei trebuie să aibă cel puțin de franci de venituri din proprietăți funciare Fundamentul ferm al oricărui guvern este proprietatea, dar numai atunci când este combinată cu iluminarea Este necesar, așadar, ca statul să adauge proprietății pe cele ale neproprietăților care se remarcă prin talentele lor Altfel, talentul, care este cea mai înaltă putere, va înrobi în curând proprietatea La aceste specii, la fiecare alegere, douăzeci dintre cei mai talentați neproprietari, aparținând celor patru categorii indicate mai sus, ar trebui să fie atașați Camerei Deputaților și înzestrați cu o chirie la pământ de de franci La fel, în Casa Peniilor trebuie să existe douăzeci de membri dintre bărbații sau descendenții oamenilor cei mai distinși prin talente și merite, înzestrați cu proprietăți adecvate funcției lor - membrii Casei Peniilor vor avea de franci venit din pământ Ei sunt numiți de rege fără limitare în număr Titlul lor este ereditar (cap II și III) În ceea ce privește alegerea regelui, a cărui funcție trebuia să fie ereditară, realizând că această chestiune, în importanța ei remarcabilă, necesită cea mai atentă luare în considerare, autorii au amânat discutarea ei până la un alt memoriu, care avea să apară mai târziu Conform planului lor, primul rege urma să preia mandatul și să convoace un mare parlament (cap IV) Cu toate acestea, această nouă lucrare nu a fost scrisă, din care să rezulte clar că nu au acordat importanță practică planului lor Și într-adevăr, ei au declarat deschis că înființarea unui parlament paneuropean este posibilă doar atunci când toate popoarele europene stabilesc un guvern parlamentar și că timpul este încă foarte departe Între timp, puteți ogre- * Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN se lauda cu infiintarea unui parlament comun pentru acele popoare care au introdus deja aceasta forma de guvernare Așa sunt Anglia și Franța Aceste state, unite, sunt mai puternice decât toate celelalte, care, încetul cu încetul, li se vor alătura, fără răsturnări și fără revoluții Interesele ambelor popoare le determină să se unească Numai în acest fel poate Anglia să evite falimentul iminent și să asigure o tranziție lină a guvernului de la tories la whigs Franța va găsi însă sprijin în parlamentul comun împotriva noii revoluții care o amenință, care va fi rezultatul

răspândirii nemulțumirii în toate direcțiile Dar din moment ce Anglia trebuie să-și sacrifice în continuare poziția preeminentă și, pe de altă parte, are o experiență incomparabil mai mare în politica parlamentară, două treimi din locurile elective ar trebui să aparțină englezilor și o treime faranților O revoluție se pregătește și în Germania, unde este un ferment puternic de idei liberale Poate scăpa de ea doar prin alăturarea primelor două puteri, în care își va găsi un sprijin adecvat Prin poziția sa centrală și cu atât mai mult prin caracterul înalt și nobil al poporului, Germania este chemată să joace primul rol în Europa, de îndată ce este unită sub stăpânire liberală Prin urmare, prima sarcină a Parlamentului anglo-francez ar trebui să fie accelerarea reorganizării Germaniei pe bază parlamentară (Cartea a III-a) "Imaginația poeților", concluzionează autorii, "a pus o epocă de aur în leagănul neamului omenesc, în mijlocul ignoranței și grosolăniei primelor timpuri; epoca fierului ar trebui mai degrabă dusă acolo Epoca de aur a omenirii nu este în urmă, ci înaintea noastră, ea constă în perfecțiunea ordinii sociale Părinții noștri nu l-au văzut, copiii noștri vor veni cândva la el; sarcina noastră este să le pregătim calea" (concluzie) Biblioteca "Runivers" SEN-SIMOY SI SCOALA LUI Acesta este amestecul ciudat de opinii politice și Vise Fantastice care au venit din condeiul profesorului și al elevului Evident, unirea lor nu putea dura mult; Și, desigur, s-au despărțit curând Saint-Simon a continuat să-și dezvolte utopiile, iar Augustine Thierry a urmat propriul său drum, pe care și-a câștigat faima nestingherită Cu toate acestea, urmele de cooperare nu au dispărut complet Profesorul și elevul aveau un gând comun, și anume unirea istorică a monarhiei franceze cu clasa industrială De la întoarcerea Bourbonilor, această idee a stat la baza tuturor lucrărilor ulterioare ale lui Saint-Simon Fostul cult nemărginit al lui Napoleon a fost înlocuit cu vederi complet opuse Deja în broșura despre Reorganizarea Societății Europene se spunea: "care nu s-a indignat de tirania din care a fost eliberată Franța și care nu a simțit bucurie văzând pe fiii lui Ludovic al XII-lea și Henric al IV-lea, aducându-ne dintr-un lung exil , împreună cu virtuțile strămoșilor lor instituții adaptate iluminismului nostru?" (p) În , când Napoleon s-a întors din insula Elba, Saint-Simon a adresat un apel concetățenilor săi, în care scria: " la hotarele noastre a aparut un om, care are zece ani asuprit Franta cu toate excesele despotismului militar, acest om a fost detronat de vointa noastra unanim si inca mai indrazneste sa vrea sa domneasca peste noi!Si indrazneste sa viseze ca ne vom alatura el împotriva noastră înșine! Chiar crede că tirania trecută dă dreptul la noua tiranie? Crede că un popor lăsat singur își va risca libertatea a doua oară? Crede că vom uita ce a fost, ce suntem noi? , și ce vrem să fim?" "Prima dorință a francezului este ca Franța să fie liberă, a doua este că ea știe să fie așa mult timp, a treia este să fie liberă sub domnie de boer- Biblioteca "Runivers" b chacheriy boom-uri Aceasta nu este cauza dinastiilor pe care le apărăm, este împreună cu aceasta cauza poporului, aceasta este cauza drepturilor și libertății noastre" (I, pp ,) Când Napoleon a intrat în Paris și numit așa-numitul câmp de mai, Sen- Simon, din nou în colaborare cu Thierry, s-a adresat poporului francez cu o Opinie asupra măsurilor care ar putea fi luate împotriva coaliției (Opinion sur les mesures à prendre contre la coalition de Il, CTP- și urm) în strânsă alianță cu Anglia, dar nu a guvernelor, ci a popoarelor I-au îndemnat pe reprezentanții poporului care trebuia să se adune să se declare adunare constituantă și în același timp să decidă că nu vor recunoaște ca legală orice anexare la Franța, cu excepția

consimțământului ambelor părți, certificat prin semnături nominale se știe că bătălia de la Waterloo a pus capăt tuturor acestor lucruri Curând, Saint-Simon a abandonat complet constituția engleză În , în Views on property and legislation (Vues sur la propriété et la législation), publicată cu epigraful: "totul pentru industrie, totul prin ea"'), el a scris că constituția engleză ar putea fi un obiect de invidie și mirare , în timp ce francezii rătăceau în labirintul revoluției sau înlănțuiți în lanțurile despotismului, incapabili să vadă sau să producă nimic moderat sau îndrăzneț; dar acum, când revoluția se potolise și despotismul dispăruse, exista o admirație frivolă pentru constituția engleză , care a apărut cu mai bine de o sută de ani în urmă, doar nou acum pentru a imita Anglia ar fi să ne întoarcem cu un secol întreg De atunci, propria noastră civilizație a avansat considerabil; au apărut noi concepte și noi nevoi Putem binecuvânta carta care a *) Oeuvres de St Simon, publicate de Olinde Rodrigues, erp și următoarele Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA pace; dar nu trebuie să credem că acesta este sfârșitul revoluției și că toate întrebările sunt rezolvate prin aceasta În general, acordăm prea multă importanță formelor de guvernare, în timp ce sub același tip de guvernare poziția celor guvernați poate fi foarte diferită Este suficient în acest sens să comparăm Turcia cu Danemarca: ambele state sunt sub o putere nelimitată și, între timp, oamenii prosperă în Danemarca, în timp ce în Turcia suferă de cea mai insuportabilă opresiune Motivele acestei diferențe nu sunt greu de deslușit dacă acordăm atenție faptului că regele danez este unul dintre cei mai săraci, iar sultanul cel mai bogat dintre toți, căci numai el este proprietarul tuturor bunurilor supușilor săi Aceasta dovedește că modul de guvernare are mult mai puțină influență asupra fericirii supușilor decât legea care determină drepturile de proprietate Aceasta nu înseamnă că prima nu are importanță: fără îndoială, guvernul parlamentar este cel mai bun dintre toate Dar nu este altceva decât Formă; proprietatea este baza Constituția sa este, așadar, temelia întregului edificiu public Prin urmare, cea mai importantă întrebare care trebuie soluționată este următoarea: cum ar trebui stabilită proprietatea pentru cel mai mare bine al întregii societăți, în ceea ce privește libertatea și bogăția? (p -) Dreptul de proprietate este, fără îndoială, singura bază pe care se poate întemeia o societate politică; dar forma acestui drept poate fi schimbată și îmbunătățită în conformitate cu dezvoltarea omenirii Definiția acestei Forme îi revine în întregime legiuitorului, căci un drept privat de proprietate nu poate fi bazat decât pe un bun public, iar acel bun se poate modifica în timp (pp -) Atâta timp cât consumatorii, spune Saint-Simon, constituie majoritatea adunărilor, ei vor legifera întotdeauna în avantajul lor, adică, în ciuda Formelor parlamentare, guvernarea va fi arbitrară Biblioteca "Runivers" V CHICHERIN Pe de altă parte, atunci când industriașii, adică oamenii cei mai interesați de libertate și economie, au singuri dreptul de a vota la impunerea impozitelor, ei vor da doar ceea ce vor și, în consecință, se vor bucura de plenitudinea drepturilor lor ; ce trebuie făcut pentru a produce această revoluție? (p -) Saint-Simon subliniază o diferență semnificativă între industria prelucrătoare și cea agricolă În primul, ca și în comerț, muncitorul, adică proprietarul, care conduce întreprinderea, dispune de ea la discreția sa, împrumută bani și plătește impozite În agricultură, în schimb, muncitorul, adică Fermierul, este o persoană subordonată: nu poate dispune de pământ și nu poate împrumuta bani împotriva lui; el nu plătește impozite și se bucură de drepturile asociate cu aceasta Toate

acestea aparțin unui proprietar inactiv Saint-Simon vede motivul acestei diferențe în faptul că dreptul de proprietate funciară, în ciuda tuturor modificărilor ulterioare, provine din cucerirea inițială a Galiei de către franci; dreptul de proprietate industrială şi-a luat originea dintr-un contract gratuit în timpul eliberării comunităţilor Remediul pentru distrugerea acestei distincții nedrepte și vătămătoare este acela de a acorda fermierului aceleași drepturi ca și producătorilor și comercianților; ar trebui să li se acorde dreptul de a împrumuta bani împotriva siguranței numelui lor, iar dacă proprietarul nu este de acord cu acest lucru, atunci tribunalul arbitral trebuie să decidă dacă împrumutul este util sau nu? Împreună cu aceasta, legea ar trebui să faciliteze toate tranzițiile de teren de la mână la mână; proprietatea funciară trebuie să fie atât de mobilă, cât este mobilă În sfârșit, fermierii trebuie să fie însărcinați cu plata impozitelor, pe motiv că cel care, prin munca sa, face productivă proprietatea, este cel care îndeplinește obligațiile impuse proprietarului prin folos public, de aceea, el Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA trebuie să se bucure, de asemenea, de drepturile care decurg din proprietate și care sunt acordate celor care poartă sarcinile asociate acesteia În acest fel, toată puterea socială va trece în mâinile industriașilor, iar oamenii leși vor fi plasați sub muncitori (p -) Aceasta, în același timp, va da o creștere extraordinară agriculturii, a cărei producție reprezintă șapte optimi din producția industrială totală a Franței (cap IV) Pe de altă parte, odată cu simplificarea legilor proprietății funciare, numărul litigiilor va fi mult redus și importanța avocaților, care constituie o calamitate publică pentru Franța, va scădea În locul instanțelor civile, se vor înființa pentru toate cauzele instanțe asemănătoare instanțelor comerciale, care sunt incomparabil mai ieftine și au mai mult de natura arbitrajului (Cap V, VI) Saint-Simon coroborează aceste concluzii privind creșterea treptată a clasei industriale, care acum constituie de fapt forța preeminentă în societate Dacă până acum nu a atins încă stăpânirea politică și este încă dependent de aristocrația feudală, atunci motivul acestui fenomen constă în faptul că nu a ajuns la conștiința principiilor sale Dar chiar și acest neajuns a fost în cele din urmă înlăturat de scrierile nemuritoare ale lui Adam Smidt, ale cărui studii au fost completate de lucrările lui Say Economia politică este acum pe un teren solid; rămâne doar de găsit un mijloc legal de a transfera puterea politică în mâinile clasei industriale Acest lucru se realizează prin măsurile propuse (Capitolul VII) Este inutil să extindem faptul că aceste măsuri nu ar putea avea nicio semnificație practică Echivalarea proprietății funciare cu bunurile mobile arată doar o neînțelegere completă a esenței ambelor Nici Adam Smidt, nici Sei nu au putut oferi așa ceva Este doar curios că în acest moment Saint-Simon nu a mers mai departe decât individualismul economic, pe care Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN s-a construit întregul sistem al marilor fondatori ai ştiinţei economice Ulterior, propria sa învățătură și cu atât mai mult învățătura școlii sale au fost o negație completă a acestor principii Saint-Simon nu s-a oprit aici El a întocmit un întreg plan de reorganizare a societății, prevestind soarta Stuartilor pentru Bourboni dacă nu o acceptau, căci doar așa era să-i salveze de inevitabila revoluție În , a început să publice o serie de scrisori sub titlul general Organizator, în care își expune părerile cu privire la acest subiect Le-a trimis o recenzie generală, în care susținea că până acum literatura politică s-a limitat la critica trecutului și, prin urmare, nu putea decât să prelungească

distrugerea Adevărata sarcină trebuie să fie înlocuirea vechiului sistem, ridicat în vremuri de barbarie și ignoranță, cu unul complet nou, bazat pe observație, dar care curge ca o întreagă clădire dintr-o singură sursă Saint-Simon intenționează să introducă un astfel de sistem El pleacă de la poziția că până acum guvernele au considerat popoarele drept proprietatea lor, primită de ele de la Dumnezeu Chiar și atunci când ceva se făcea în folosul poporului, era privit ca un dar de la conducători În vremurile moderne, însă, a apărut un alt principiu, și anume, că conducătorii sunt doar administratorii societății, obligați să o dirijeze în conformitate cu interesele și voința celor guvernați, într-un cuvânt, că fericirea celor guvernați este singurul scop al organizării sociale Acest principiu, proclamat de conducători, a fost recunoscut de domnitori, însă, numai împreună cu primul, iar până acum nu a putut da roadele cuvenite, pentru că a rămas cu totul nedefinit Este recunoscut că conducătorii sunt obligați să lucreze pentru fericirea societății; dar care sunt mijloacele care duc la fericire, despre aceasta nu există o opinie certă Conducătorii înșiși oferă - Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMONI SCOALA LUI nu numai pentru a conduce la acest scop, ci și pentru a determina acest scop; iar ei, prin înclinaţia naturală a naturii umane, consideră fericire ceea ce le este plăcut sau avantajos Astfel, condușii sunt complet predați puterii conducătorilor Între timp, fiecare persoană sănătoasă înțelege că fericirea oamenilor constă în satisfacerea nevoilor lor fizice și morale, iar singura cale către aceasta constă în dezvoltarea științelor, artelor și meșteșugurilor Prin urmare, singura activitate utilă oamenilor aparține uneia dintre aceste trei ramuri; În afară de aceasta, există doar paraziți și stăpâni Rezultă, așadar, că în noua organizare socială singurul scop trebuie să fie dezvoltarea cunoștințelor științifice și tehnice și aplicarea lor pentru satisfacerea nevoilor umane Într-o astfel de societate, determinarea scopului aparține celor guvernați înșiși, și nu conducătorilor, a căror sarcină se limitează la a mărșălui pe calea indicată Toate întrebările referitoare la orice întreprindere utilă vor fi discutate din punct de vedere științific de oameni cunoscători; guvernul nu poate decât să execute Printre astfel de îndatoriri subordonate se numără menținerea ordinii externe, care acum joacă un rol principal În general, guvernarea, în sensul comenzii, va fi redusă în cea mai mică măsură, iar oamenii se vor bucura de cea mai mare libertate posibilă în viața publică În același timp, managementul va costa cel mai puțin atunci când este încredințat oamenilor de știință, artiștilor și artizanilor, căci aceste categorii de oameni sunt cel mai puțin în căutarea bogăției și mai puțin înclinați să comandă, lăsând, în general, conducerea muncii la persoane subordonate (II, p ^ - §) Pentru a confirma părerile sale, Saint-Simon a publicat celebra sa pildă, pentru care a fost urmărit penal Să presupunem, scria el, că Franța ar fi lipsită brusc de cei cincizeci Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN ieșirea fizicienilor, cincizeci în primul rând chimiști, cincizeci în primul rând fiziologi, matematicieni, poeți, pictori, sculptori, muzicieni și scriitori; primii cincizeci de mecanici, ingineri, tunieri, arhitecți, medici, chirurgi, bancheri, primii două sute de negustori, primii șase sute de fermieri, primii cincizeci de producători și artizani de fiecare grad; ca urmare a primilor trei mii de oameni de știință, artiști și artizani ai Franței Întrucât acești oameni sunt primii producători, regândind lucrarea cea mai folositoare, cei care contribuie cel mai mult la gloria și prosperitatea țării, fără ei oamenii ar rămâne ca un trup fără suflet; avea să fie redus imediat la

un rang inferior în comparaţie cu rivalii săi Ar fi nevoie de cel puțin o întreagă generație pentru a corecta acest dezastru, pentru că natura nu este generoasă cu abilități remarcabile Dar să facem o altă presupunere: să ne imaginăm că Franța ar trebui să aibă ghinionul de a pierde brusc toți prinții sângelui, toate primele rânduri ale Curții, toți miniștrii, consilierii de stat, mareșalii, cardinalii, episcopii, vicarii, prefecți și subprefecți b, funcționari ai ministerelor, judecători și pe lângă asta, zece mii dintre cei mai bogați proprietari de pământ Fără îndoială că francezii ar fi foarte supărați, pentru că au o inimă bună, dar nu ar rezulta nici un rău politic din aceasta, căci toate aceste locuri pot fi ușor ocupate de alții Sunt mulți francezi care, cu aceeași demnitate, ar putea juca rolul de prinți ai sângelui; fața palatului este plină de curteni, gata să ocupe locurile primelor rânduri; în armată sunt mulți militari la fel de capabili ca actualii mareșali, mulți subordonați care merită actualii miniștri, mulți avocați care sunt la fel de buni avocați ca și judecătorii, mulți preoți la fel de capabili ca cardinalii și vicarii; cât pentru până la zece mii de mari proprietari, moștenitorii   nu vor avea nevoie de nicio pregătire pentru a fi primiți în saloanele lor la fel de bine ca ei Prosperitatea Franței depinde de progresul științelor, artelor și meșteșugurilor; între timp, toate persoanele desemnate în a doua categorie nu numai că nu contribuie la aceste succese, ci, dimpotrivă, le dăunează, deoarece încearcă în toate modurile posibile să dea teoriilor ipotetice predominanța asupra cunoștințelor pozitive; ei privează oamenii de știință, artiștii și artizanii de acea poziție preeminentă care le aparține pe bună dreptate; nu numai că își folosesc fondurile în mod inutil, ci colectează anual de la oameni sau de milioane de impozite sub formă de salarii, pensii etc Aceste presupuneri arată în mod clar toate imperfecțiunile organizării sociale actuale, în care violența și înșelăciunea sunt încă guvernate, iar rasa umană este încă cufundată în imoralitate, pentru că oamenii de știință, artiștii și artizanii, ale căror lucrări sunt singurele utile în mod pozitiv societății, urmează conducătorii, care în general sunt doar rutinişti mai mult sau mai puţin capabili; căci distribuitorii de onoruri și recompense în general își datorează poziția doar nașterii, lingușirii, intrigilor și altor acțiuni puțin respectuoase; căci cei cărora li se încredinţează administrarea treburilor publice împart între ei jumătate din impozite, iar din restul nu folosesc nici măcar o treime pentru întreprinderile utile oamenilor Societatea actuală este cu adevărat o lume pervertită, căci săracii sunt zilnic lipsiți de unele dintre lucrurile necesare pentru a crește surplusul celor bogați; căci cei mai mari demnitari, marii hoți, care în fiecare an asupresc trupul cetățenilor și le iau sau de milioane, sunt autorizați să pedepsească micile infracțiuni împotriva societății; pentru că ignoranța, prejudecățile, lenea și înclinația către plăcerile scumpe sunt proprietatea straturilor superioare ale societății, în timp ce oamenii capabili, cumpătați și harnici sunt folosiți   ca subordonați sau instrumente; căci, într-un cuvânt, în toate ocupațiile incapabilii stăpânesc pe cei capabili; oamenii imorali ar trebui să-i îndrepte pe cetățeni către virtute și principalii vinovați li se încredințează pedepsirea infracțiunilor mărunte (II, pp - -OI) Această pildă a fost considerată o insultă la adresa familiei regale, iar Saint-Simon a fost judecat Apoi s-a adresat juriului cu scrisori în care a explicat că nu are în vedere deloc persoane, ci instituții Voia să demonstreze printr-un exemplu clar că vechea ordine a supraviețuit timpului său, iar cea

nouă nu se organizase încă Borbonilor, el nu adăpostește deloc un sentiment ostil, ci, dimpotrivă, le recunoaște pe deplin vocația istorică și este gata să demonstreze tuturor că, timp de opt secole, trăsătura distinctivă a caracterului lor politic a fost bunătatea, adică patronajul comunităţilor împotriva aristocraţiei De la Hugh Capet până la Ludovic al XIV-lea, toți Bourbonii s-au bazat pe comunități credincioase; cu ajutorul lor au depășit atât puterea papală, cât și feudalismul Dar sub Ludovic al XIV-lea, când puterea regală a atins cel mai înalt grad al puterii sale, ea și-a schimbat vechea politică și s-a unit cu vechii săi dușmani împotriva aliaților; ea a început să sprijine nobilimea și clerul, cu condiția ca aceștia să recunoască pe rege izvorul drepturilor lor și să-i permită să dispună complet de comunități Același sistem a continuat sub succesorii lui Ludovic al XIV-lea și acesta a fost cel care a dus la revoluția Și acum, direcția reprezintă principalul pericol pentru Bourbons Cine le este devotat este obligat să le arate La cea anterioară i s-a adăugat o altă eroare: regele a luat sub protecția sa nu doar vechea aristocrație, ci și pe cea nouă creată de Bonaparte, în timp ce aceasta din urmă urmărește doar să le răstoarne de pe tron și să-l scoată pe regele din mijlocul său Dacă această politică nu se va schimba, atunci Bourbonii vor cădea, și în locul lor Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA stăpânirea unei noi aristocraţii bazate pe comunităţi Dar aceștia din urmă, la rândul lor, vor afla ce este liberalismul militar și se vor revolta împotriva noii aristocrații; după prima, va avea loc o a doua revoluție Există o singură cale de a evita toate aceste răsturnări: regele trebuie să se unească cu comunitățile împotriva ambelor aristocrații În acest scop, trebuie luate imediat următoarele măsuri: I) să se aplice oamenilor de știință și artiștilor care fac parte din Institut, cu instrucțiuni de a prezenta Majestății Sale considerații asupra acelor măsuri politice care vor fi cele mai utile și mai plăcute lucrătorilor populația Franței;) se adresează Băncii Franței și camerelor de industrie și comerț cu obligația de a prezenta Majestății Sale un aviz cu privire la modalitățile de reducere a sarcinii impozitelor fără a aduce atingere economiei de stat și de a le gestiona în cel mai economic mod; Dacă se iau aceste măsuri, spune Saint-Simon, garantez că puterea regală va fi consolidată în mâinile Bourbonilor pe toată durata existenței sale Altfel, nu vor dura nici măcar un an (II, p și urm) Juriul l-a achitat pe autor, iar această persecuție i-a atras și mai multă atenția publicului Oa, cu și mai mare zel, a început să-și dezvolte planurile În i-a adresat o scrisoare regelui, în care îi anunța că s-a făcut o mare descoperire în domeniul științelor morale și politice, la fel de importantă precum gravitația universală în domeniul științelor naturii, descoperire care să-i permită Majestății Sale să stabilește proprietatea în statul său, organizând poporul pe baza celor adaptate la starea educației sale (II, p) Această descoperire a constat în opoziția vechiului sistem cu noul Primii au avut în vedere în principal întărirea puterii și întărirea stăpânirii claselor superioare asupra celor inferioare, ceea ce era inevitabil în timp ce acestea din urmă erau cufundate în mizerie deplină Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN gest Dar acum, odată cu dezvoltarea și răspândirea cunoștințelor pozitive, când clasele inferioare și-au dovedit capacitatea de a-și gestiona propriile treburile, se impune o politică diferită, îndreptată spre beneficiul tuturor; menţinerea ordinii exterioare are aici doar o importanţă secundară Aceasta nu a fost intenția niciunuia dintre guvernele existente până acum ale Franței Revoluția a răsturnat totul și nu a creat nimic; a rămas sub

vechiul sistem, iar efectul conducătorilor asupra celor conduși nu a atins niciodată proporții ca în această epocă Adevărata cale este promovarea tuturor întreprinderilor utile Conducerea afacerilor publice ar trebui să fie încredințată celor mai distinși oameni din științe, arte și industrie Astfel, orice putere arbitrară va dispărea; toate privilegiile vor fi abolite și se va stabili egalitatea totală, predominând doar capacitatea Împreună, Franța va primi cea mai mare dintre binecuvântările politice, care trebuie guvernată cât mai puțin și cât mai ieftin Acest lucru va opri, de asemenea, lupta zadarnică a partidelor existente Locul lor va fi luat de un nou lot de producători, adică, pe de o parte, oameni de știință și artiști, pe de altă parte, fermieri, fabricatori și comercianți Aceste clase constituie adevăratul corp al poporului și numai activitatea lor combinată poate proteja regele și națiunea de nenorocirile care îi amenință (II, p și urm) Saint-Simon a prezentat regelui și un proiect al decretelor pe care ar trebui să le emită pentru a facilita trecerea de la vechea ordine la cea nouă Primul decret îndrumă clasele unite ale institutului să întocmească un catehism național care să contureze regulile elementare ale ordinii sociale, precum și principalele legi ale lumii materiale Acest catehism trebuie să fie alcătuit în așa fel încât să poată fi predat în modul de instruire reciprocă În acest scop, ar trebui aranjat Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA un număr suficient de școli elementare, pentru care se alocă anual circa douăzeci de milioane de franci Prin al doilea decret, având în vedere faptul că cea mai puternică legătură a societății este comunitatea principiilor și cunoștințelor recunoscute, care nu poate fi stabilită decât de comunitatea de predare, institutului i se încredințează supravegherea generală a învățământului public În școli este interzis să se predea ceva contrar catehismului național Această supraveghere se extinde și la predicile slujitorilor de diferite confesiuni Fiecare francez se poate bucura de drepturi civile numai prin promovarea examenului de catehism Printr-un al treilea decret, având în vedere faptul că, dintre toți cetățenii, conducătorii întreprinderilor industriale sunt cei mai interesați de protecția, precum și de reducerea impozitelor și folosirea lor benefică, întrucât, de altfel, în desfășurarea lor treburilor, au dat dovada celei mai înalte capacități administrative, este prescris să se întocmească un consiliu industrial din camerele de comerț, din consiliul general al fabricilor, din directorii băncii și din cei mai importanți doisprezece fermieri care sunt membri ai consiliul agricol; li se încredințează întocmirea bugetului de stat pentru anul următor Acest proiect ar trebui să aibă în vedere interesele majorității națiunii și să aibă tendința de a-și îmbunătăți starea prin dezvoltarea industriei Primele două dintre articolele sale se vor ocupa de învățământul public și de furnizarea de muncă pentru cei care nu au alte mijloace de existență Al patrulea decret desființează toate titlurile și privilegiile nobilimii În al cincilea rând, militarii, casa regelui, sunt concediați; serviciul său este înlocuit de Garda Naţională cu comandanţi aleşi În fine, prin decretul al șaselea, Camera Deputaților este dizolvată și se dispune organizarea de noi alegeri în baza legii abrogate din februarie În același timp, regele trebuie să emită o proclamație către popor, în care se va spune că "cel mai mare serviciu care poate fi făcut poporului prin Întrebări de filosofie, carte o Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN puterea de rol, în împrejurările actuale, constă în a se înveli în dictatură pentru a distruge ordinea sinodală și teologică și pentru a stabili o ordine științifică și industrială Concentrarea temporară a tuturor puterilor

politice într-o singură mână este măsura prin care această tranziție poate fi realizată cel mai rapid și mai ușor O schimbare radicală în sistemul social poate fi adusă fie de revolte, fie de dictatură; dar nu există nicio îndoială că dictatura este un rău mai mic decât indignarea Funcționarea puterii nelimitate, în condițiile actuale, va aduce beneficii considerabile și nu va prezenta niciun pericol mare Întrucât scopul către care dictatorul ar trebui să îndrepte societatea este clar definit, opinia publică nu îi permite să se abată de la calea intenționată" (III, pp -) Întrebarea este: de ce avem nevoie de o dictatură dacă opinia publică este atât de puternică încât nu este permisă devierea deoparte? Dar toate aceste propuneri nu sunt, evident, altceva decât fantezii politice, lipsite de orice semnificație practică Saint-Simon nu s-a limitat la planuri pentru viitoarea ordine socială Dându-și seama că o astfel de societate la care visase el este de neconceput fără o unitate completă de gânduri și sentimente, la vremea aceea era din ce în ce mai convins de necesitatea unei noi religii, bazată nu pe legea gravitației universale, ci pe principii morale El a vrut să creeze un nou creștinism adaptat iluminismului modern Această idee a fost exprimată pentru prima dată în Apelul la filantropi (Adresse aux philanthropes), publicat în Pasiunea care vă inspiră, le-a spus el, vă pune în primele rânduri ale creștinilor; iti da dreptul si iti impune obligatia de a te lupta impotriva patimilor rele, atat monarhilor cat si popoarelor Predecesorii tăi, primii creștini, au întemeiat Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA sau morala comună, proclamând principiul divin că toți oamenii sunt prieteni și ar trebui să se iubească și să se ajute unii pe alții Dar învăţătura bazată pe acest principiu a rămas abstractă la ei; este onoarea ta să organizezi puterea seculară în concordanță cu el, dovedind prinților interesul, precum și datoria ta, de a da supușilor tăi instituții care să contribuie la îmbunătățirea vieții celei mai numeroase clase a societății Aceasta este ceea ce au făcut primii creștini În virtutea convingerilor lor, religia creștină a devenit dominantă în Imperiul Roman și o nouă ordine a luat locul societății antice în descompunere Au realizat o mare ispravă, care ar trebui să servească drept exemplu Astăzi situația este exact aceeași ca în acele zile Vechile instituții s-au pervertit, deviând de la scopul lor inițial Iar clerul, aristocrația și puterea regală și judecătorii, în loc să se preocupe de soarta maselor sărace, se gândesc doar la menținerea poziției lor privilegiate și scot toate sumele din popor Doctrinele după care sunt ghidați și-au pierdut semnificația anterioară Egoismul s-a răspândit printre mase, care este consecința spiritului de cucerire Metafizicii politici, sub formă de juriști, care conduc treburile statului, aderă la legile inventate în vremuri de barbarie și ignoranță Acum vine renașterea creștinismului, o întoarcere la morala sa pură, cu eliminarea tuturor superstițiilor cauzate de ignoranță Aceasta este sarcina ta în viitor Se va ridica o nouă autoritate spirituală, compusă inițial din toate corporațiile științifice; i se va încredința o învățătură bazată pe morala curată a Evangheliei, dar, în același timp, îmbinând toate cunoștințele pozitive dobândite de omenire Alături de ea, gestionarea afacerilor laice va trece în mâinile antreprenorilor de muncă pașnică, care se vor ocupa de păstrarea păcii universale și de eventuala reducere a poverii Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN stau O astfel de ordine se va stabili cu siguranță, căci, constituind consecințele fraternității omului proclamate de Evanghelie, ea răspunde, în același timp, intereselor unei clase mari și, prin urmare, voinței lui Dumnezeu, evident, este ca Lumea creștină ar trebui să fie

stabilită pe aceste principii Din punct de vedere pur uman, această ordine este consecința firească a abolirii sclaviei și a predominării științelor pozitive asupra teologiei și metafizicii Întregul curs al civilizației duce la aceasta, pentru că forțele mentale și materiale sunt deja acum în mâinile oamenilor de știință și industriașilor; aristocrații și teologii sunt doar rămășițe ale vechiului mod de viață, care vor fi distruse prin mișcare ulterioară Această revoluție nu va fi efectuată prin forță externă, ci prin forța morală a convingerii, condusă de filantropi Ei, la fel ca la întemeierea creștinismului, vor fi instrumentele directe ale Celui Prea Înalt Ei vor convinge regii să folosească puterea care le-a fost dată pentru a produce schimbările politice necesare și vor determina popoarele să exprime prinților dorința unanimă ca treburile publice să fie încredințate acelor persoane cele mai capabile să le conducă în formele de bine comun (III, p și urm) Acesta a fost punctul de vedere pe care Saint-Simon s-a stabilit în cele din urmă Era evident o dualitate de direcție Asistența industriei a fost completată prin dezvoltarea principiilor morale Dezvoltarea acestor două laturi ale noii vieți sociale propuse este dedicată ultimelor două lucrări ale lui Saint-Simon: Catehismul Industriașilor și Noul Creștinism În ele, învățătura lui atinge cea mai mare deplinătate Catehismul industriașilor (Catéchisme des industriels), publicat în caiete separate în și Dintre aceștia, Saint-Simon aparține primului, al doilea și al patrulea; al treilea, referitor la educație, a fost scris de Auguste Comte și în unele privințe Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALĂ SA se retrage din ochii profesorului Prezentarea are forma unei conversații Începe cu o definiție: Ce este un industriaș? "Un industriaș este un om care lucrează la producerea sau livrarea către diferiții membri ai societății a unuia sau mai multor mijloace materiale pentru a le satisface nevoile fizice sau gusturile " Industriașii sunt trei clase mari: proprietari de terenuri, producători și comercianți ocupă în societate?clasa trebuie să ocupe primul grad, pentru că este cel mai important dintre toate, pentru că se poate descurca fără toți ceilalți, iar alții nu se pot descurca fără ea, pentru că există prin forța sa, prin propria ei muncă personală Restul claselor trebuie să lucreze pentru asta, pentru că sunt creaturi ale lui, iar el le menține existența; într-un cuvânt, din moment ce totul se face prin industrie, totul trebuie făcut prin ea Ce grad ocupă industriașii în societate? "În organizarea actuală a societății, clasa industrială este pe ultimul loc Ordinea publică dă mai multă cinste și putere muncilor secundare și chiar leneviei decât muncii cele mai importante care aduc beneficii imediate" (III, pp -) În aceste prevederi, care amintesc de faimosul pamflet Cieca, pe al treilea stat, se dezvăluie întreaga unilateralitate a concepțiilor lui Saint-Simon asupra structurii sociale Satisfacerea nevoilor materiale este sarcina principală a societăţii; toată viața spirituală devine în ea o relație de serviciu Saint-Simon vrea să le arate industriașilor cum pot atinge primul grad de onoare și putere Acest lucru nu trebuie făcut prin violență și indignare Dimpotrivă, singurul mijloc de a preveni revoluțiile este de a lăsa pe cei mai importanți industriași la conducerea economiei sociale Aceasta apare din Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN că dorința marii majorități a oamenilor este ca societatea să fie guvernată cât mai ieftin și cât mai puțin, de cei mai capabili oameni și cu cea mai deplină siguranță a păcii publice Dar singurul mijloc de a satisface toate aceste pretenţii este de a lăsa conducerea economiei de stat în seama celor mai importanţi industriaşi, căci ei sunt cei mai interesaţi

de pacea publică, economie şi limitarea arbitrarului; ei, prin conducerea treburilor lor private, s-au dovedit a fi cei mai capabili de administrare În prezent, liniștea publică este în pericol constant, deoarece aspirațiile guvernului sunt în totală contradicție cu dorințele poporului În loc de economie, poverile sociale cresc Înainte de revoluție, oamenii erau împărțiți în trei clase: nobili, raznochintsev (burghezi) și industriași; cei dintâi au domnit, iar restul i-au plătit Acum raznochintsy, care au făcut revoluția, au distrus diferența dintre ei și nobili; dar trăiesc împreună pe cheltuiala industriașilor, care trebuie să plătească de două ori mai mult decât înainte Nu se poate pune capăt acestei ordini de lucruri printr-o nouă revoluție, căci revoluțiile nu pot decât să distrugă; nu poate fi creat decât prin mijloace pașnice, iar a da celor mai importanți industriași cea mai înaltă conducere a economiei de stat este un act de creație Aceasta va finaliza revoluția și va preveni orice alte șocuri (p -) Dar cum pot, atunci, industriașii să aducă o asemenea schimbare fără tulburări? Foarte simplu, răspunde Saint-Simon Industriașii sunt / din oameni, prin urmare au Superioritate fizică Ei produc toată bogăția, prin urmare, în mâinile lor se află puterea banilor Ei au primatul și în sensul mental, pentru că calculul lor asupra tuturor este mai favorabil bunăstării publice Biblioteca "Runivers" SEN-SIMON SI SCOALA LUI rt În cele din urmă, din moment ce ei sunt cei mai capabili să gestioneze afacerile economice, atât morala umană, cât și morala divină necesită să li se încredințeze conducerea finanțelor Astfel, ei au în mâini toate mijloacele necesare, și în același timp irezistibile, de a transfera o ordine socială în alta, de la a fi conduși la a deveni manageri (pp -) Dar dacă da, atunci de ce nu i-au unit până acum pe industriași pentru dobândirea unei poziții preeminente, ci au permis altor clase să-i conducă? Ca răspuns la această întrebare, Saint-Simon prezintă o schiță a întregii istorii a Franței Prima epocă, de la cucerirea Galiei de către franci până la prima cruciadă, reprezintă lucrarea pregătitoare a fuziunii cuceritorilor și învinși într-o singură națiune franceză În a doua epocă, de la prima pulbere încrucișată până la Ludovic al XI-lea, aristocrații, ruinați de cruciade, au vândut galiilor animale și pământ, iar industria a crescut constant A treia epocă este caracterizată de alianța unor forțe industriale mai puternice cu puterea regală Ludovic al XI-lea a avut o idee puternică de a concentra toată puterea în mâinile regelui și de a distruge sistemul feudal bazat pe superioritatea francilor asupra galiilor Pentru aceasta, avea nevoie de un sprijin într-o clasă suficient de puternică pentru a asigura succesul întreprinderilor sale S-a aliat cu industriașii, care au obținut prin aceasta o poziție socială mai avantajoasă Au introdus noi principii în viața publică: până acum existau doar conducători și subordonați; au început să încheie acorduri libere, atât cu cei mai înalți, cât și cu cei mai de jos, nerecunoscându-și nicio altă autoritate asupra lor, decât pentru combinarea intereselor părților contractante Până acum, însă, au format doar corporații separate; de la sfârșitul domniei lui Ludovic al XIV-lea începe epoca a patra pentru clasa industrială, în care forțele disparate sunt legate între ele printr-un sistem comun de credit, care Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN a dus nu numai la o creștere semnificativă a bogăției, ci și la faptul că clasa industrială a primit o putere monetară incomparabil mai mare decât toate celelalte clase la un loc și chiar decât guvernul însuși În acest sens, restul claselor nu numai că nu au avansat, ci, dimpotrivă, s-au întors; au pierdut atât capacitatea, cât și importanța

și puterea reală; iar între timp puterea regală a continuat să ia de la ei domnitori ai domeniului public Astfel, Franța s-a trezit într-o poziție complet anormală: oamenii au devenit în esență industriali, iar guvernul a rămas în esență feudal Această dualitate de principii opuse, care este sursa dezordinei, nu este eliminată de existența unei clase de mijloc între nobilime și industriași și una puternică, aparent, servește drept legătură între ei Această clasă este formată din avocați, din militari, care nu aparțin nobilimii și, în final, din proprietarii de pământ, care au ieșit din oamenii de rând, dar nu se ocupă de agricultură El a determinat poporul să se ridice împotriva nobilimii în ; prin aceasta a luat un loc de frunte în societate Dar, în loc să fuzioneze cu industriașii, el a creat un nou "feudalism" în beneficiul său, restabilind atât titlurile, cât și specializările Acum industriașii au tot atât de mult interes să scape de această clasă ca și de nobilime Singura alianță durabilă pentru ei este vechea alianță cu regalitatea; el singur poate duce la instaurarea unei noi ordini industriale, asigurându-le primatul în societate (pp o-) În această ordine, industriașii vor ocupa primul loc Cei mai importanti dintre ei vor administra domeniul public gratuit; vor stabili legea; vor determina poziția celorlalte clase în societate, dându-le fiecăreia o valoare proporțională cu meritul pe care îl va acorda Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA mod de gândire Acesta va fi inevitabil rezultatul final al tulburărilor prezente și, atunci când acest rezultat va fi atins, liniștea va fi pe deplin asigurată, bunăstarea publică va crește cât mai repede posibil, iar societatea se va bucura de toată fericirea personală și colectivă de care natura umană este capabilă Această concluzie rezultă din întregul curs precedent al istoriei Demonstrează că industriașii au trecut din ce în ce mai mult în prim-plan, pe măsură ce restul claselor și-au pierdut din importanță Cel mai bun simț ne spune că, întrucât bărbații sunt în permanență preocupați de îmbunătățirea stării lor, scopul lor a fost întotdeauna să acorde prioritate clasei cele mai utile în acest sens și acest scop trebuie cu siguranță atins În mod similar, morala, divină și umană, dovedește că munca este sursa tuturor virtuților și, prin urmare, clasa muncitoare trebuie să fie prima dintre toate Acest lucru este evident și din dezvoltarea rațiunii personale, care urmează aceleași legi ca și rațiunea publică În creșterea unui om, la început acțiunea puterii sau a controlului este cea mai puternică, dar treptat cedează locul învățării; tot asa in educatia societatii, initial cea mai puternica actiune este puterea militara sau feudala; dar apoi se diminuează treptat și lasă loc acțiunii administrative Astfel, militarii și juriștii trebuie să se supună în cele din urmă celor care sunt cei mai capabili în administrare și tocmai industriașilor trebuie să li se acorde primul loc (pp -) Saint-Simon era sigur că, pentru ca această revoluție să se desfășoare într-o manieră pașnică și corectă, nu era decât să le clarifice industriașilor adevărata lor poziția și semnificația lor socială Aceasta este sarcina pe care și-a propus-o și a cărei soluție este rodul a patruzeci și cinci de ani de muncă Crearea unui astfel de Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN sistemul nu putea fi o chestiune de întâmplare sau de rutină; nu putea fi cuprins decât a priori ca o clădire întreagă Dar odată ce acest lucru s-a făcut și programul a fost întocmit, industriașii trebuie doar să se unească pentru a-l duce la bun sfârșit Ei constituie marea majoritate a poporului și, prin urmare, rămășițele învechite ale feudalismului le vor cădea fără niciun efort Puterea regală, însă, nu numai că nu va suferi pagube din aceasta, ci, dimpotrivă, va primi o nouă putere din

reînnoirea alianței sale istorice cu clasa industrială (pp - , on-și) Într-o altă conversație, Saint-Simon a încercat să înlăture o obiecție care ar fi putut fi inspirată de exemplul Angliei Experiența, desigur, este cel mai bun ghid pentru națiuni, precum și pentru indivizi, iar experiența vorbește în favoarea constituției engleze, care a ridicat Anglia la cel mai înalt grad de putere și glorie și care, totuși, diferă esențial de ordinea socială propusă de senatorul -Simon La această obiecție Saint-Simon răspunde că constituția engleză are un caracter dual, de tranziție, parțial feudal, parțial industrial; acest lucru s-a întâmplat deoarece Revoluția engleză, care i-a dat existența, a avut loc într-un moment în care clasa industrială nu era încă suficient de dezvoltată Revoluția Franceză, care a răsturnat feudalismul, a avut loc un secol întreg mai târziu și, prin urmare, clasei industriale i se poate acorda mult mai multă importanță Exista si aceasta diferenta esentiala intre Anglia si Franta, ca in aceasta din urma dezvoltarea sociala a fost efectul aliantei regelui cu clasa industriala, in timp ce in Anglia, in alianta cu industriasii, nu puterea regala a actionat, dar aristocrația, care, în urma acesteia, a dobândit o poziție de paritate e Dar tocmai de aceea trecerea la o ordine pur industrială poate fi făcută mult mai ușoară în Franța: regele nu va pierde nimic din asta, în timp ce aristocrația trebuie să refuze scapă de toate privilegiile tale Prin urmare, nu există nicio îndoială că Franța va fi prima care va atinge adevăratul scop al dezvoltării umane; Anglia o va urma (p I și urm) În anexa celui de-al doilea caiet, intitulat Liberalism și industrialism, Saint-Simon exprimă că Franța va fi prima care va intra pe calea industrialismului, deoarece șefii muncii industriale sunt politic una cu muncitorii, în timp ce în Anglia sunt în alianță cu domnii, astfel încât să țină muncitorii în supunere mai degrabă prin forță decât prin principiile moralității pozitive Potrivit lui Saint-Simon, dacă muncitorii englezi distrug mașini, este doar pentru că producătorii, bazându-se pe forța militară, îi lasă în deplină ignoranță față de adevăratele lor interese și, astfel, renunță la ele ca un sacrificiu pentru intriganții care, din motive personale vederi, induceți-i la revoluții Între timp, proprietarii fabricilor sunt lideri născuți ai clasei muncitoare; împreună cu ei trebuie să formeze un nou partid industriaş, cu totul diferit de toţi cei existente, şi mai ales de liberali, ai căror conducători au în vedere doar răsturnarea puterii existente pentru a-i lua locul Publiciștii care împărtășesc aceste opinii ar trebui să se alăture acestui partid Saint-Simon a adresat un apel noilor industriași, îndemnându-i să se aboneze la publicațiile sale și impregnat cu opiniile sale El a propus formarea a două comitete, unul de publicişti, celălalt de industriaşi Primul va avea în vedere în primul rând toată munca științifică, având în vedere stabilirea unei ordini industriale; eseurile aprobate de acesta vor fi supuse judecăţii definitive în) Le Liberalisme et l'industrialisme; Oeuvres de Saint-Simon, publiées par Olinde Rodrigues, pp și urm comitet de industriași, în mâinile căruia vor fi fondurile și de care va depinde permisiunea publicării *) În cel de-al patrulea caiet al Catehismului Industriașilor, Saint-Simon a conturat planul general al structurii statului, în concordanță cu noile principii Întreaga parte financiară și administrativă trebuie, după cum s-a spus, să fie încredințată clasei industriale, care este susținătorul întregii societăți; clasa învăţată trebuie să ocupe un loc secundar Totuși, el trebuie să aibă și propria organizație subordonată primei El trebuie să formeze două

academii: academia raționamentului și academia sentimentelor Primul există deja astăzi sub denumirea de Academia de Științe, la care este necesar să se adauge în principal departamentul de economie politică Al doilea, compus din moralişti, teologi, avocaţi şi artişti, ar trebui să aibă în vedere dezvoltarea principiilor morale Pentru a armoniza acțiunile ambelor corporații, acestea ar trebui să fie dominate de un colegiu suprem sau regal, compus din persoane cunoscătoare în ambele ramuri ale cunoașterii și alese de către academii; la ei ar trebui să se adauge cei mai capabili juriști, pentru a da doctrina naturii reglementării, precum și politicieni practici care pot da sfaturi bune Acest colegiu suprem va fi consiliul regelui pentru inițiativa tuturor măsurilor Proiectele întocmite de ea ar trebui luate în considerare în academiile de sentimente și raționament; de la acesta din urmă să meargă la consiliul administrativ suprem, compus din cei mai importanţi industriaşi, având sarcina de a întocmi bugetul anual şi de a supraveghea cheltuirea corectă a sumelor Acest Consiliu ia în considerare proiectele care îi sunt propuse și contribuie la buget cu sumele necesare pentru cele pe care le consideră utile Proiectul de buget astfel întocmit !) Ibid , p Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA se supune Consiliului de Ministri, care, prin ordin al regelui, il prezinta camerelor si se ocupa de executarea lui in toate detaliile Când toate aceste instituții sunt astfel aranjate, spune Saint-Simon, societatea va fi organizată nu numai în funcție de starea actuală a iluminării sale, ci, în general, în cel mai bun mod pentru satisfacerea tuturor nevoilor sale fizice și morale, deoarece aceste instituții reprezintă ordinea de bază a ordinii sociale cele mai favorabile pentru producerea și coordonarea a tot ceea ce poate fi cel mai util omenirii din punct de vedere moral și fizic Când această organizație va fi înființată în Franța, atunci se va împlini profeția Părinților Bisericii: o singură doctrină va deveni comună întregului neam uman; toate națiunile, una câte una, vor accepta principiile proclamate și duse la îndeplinire de francezi (Oeuvres' choisies, III, p şi urm) Epoca de Aur nu se află în urma noastră, ci în fața noastră, spune Saint-Simon (p) Din aceasta se poate observa cât de vagi și superficiale au fost părerile lui Saint-Simon asupra ordinii sociale pe care a propus-o Un profet imaginar care și-a imaginat că a făcut cea mai mare descoperire și a dezvăluit o nouă lumină umanitatea, nu bănuia că clasa industrială, căreia voia să-i încredinţeze toată administrația publică, se dezintegrează în sine în interese opuse și că nu vor trece douăzeci și cinci de ani înainte ca ciocnirea acestor interese să izbucnească în teribile lupte civile El nu credea că soluționarea acestor conflicte va provoca intervenția statului, care, prin aceasta, i-ar extinde administrația și că tocmai în consecință ar trebui chemate să declare persoane independente de părțile industriale, în principal avocații putere, a cărei sarcină esențială nu este de a reglementa proiectele academice, și în definirea exactă a drepturilor și obligațiilor, pe baza unor profunde Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN un studiu amănunţit al începuturilor vieţii private şi publice În general, Saint-Simon nu avea nici cea mai mică idee despre drept, care constituie prima bază a oricărei vieți sociale El a considerat că aceasta este o metafizică goală, aparținând tărâmului trecutului Dar la fel de superficiale erau noțiunile lui despre moralitate Crearea unei academii a sentimentelor, care să unească întreaga rasă umană într-o doctrină comună, este una dintre cele mai urâte lucrări ale Fanteziei pierdute în utopii Sentimentul este cel mai subiectiv lucru care există în lume Subordonarea lui regulilor unei academii învățate este o idee

cu adevărat uimitoare Saint-Simon a vrut să înlocuiască prin aceasta biserica medievală, al cărei rol istoric i se părea idealul influenței morale asupra minții Dar asta arată doar cât de puțin înțelegea atât esența religiei, cât și sensul însuși al creștinismului, pe care a vrut să-l reînnoiască extragând din el un principiu pur moral și subordonând acestuia din urmă atât dogmele, cât și cult Saint-Simon și-a prefațat Noul creștinism cu o viziune istorică asupra dezvoltării sale Până acum, spune el, filozofii au fost pur critici la adresa sistemului teologic și feudal care predomina în Evul Mediu, deoarece scopul lor era distrugerea acestui sistem, care nu corespundea noilor cerințe și progresului omenirii Dar acum că avem în vedere un ordin incomparabil mai înalt, putem să-l privim cu imparțialitate și să-i arătăm toată superioritatea față de instituțiile lumii antice Nimeni nu va nega că cea mai bună structură a societății ar trebui considerată aceea care: (i) aduce cea mai mare fericire majorității cetățenilor, oferindu-le cele mai multe mijloace pentru a-și satisface nevoile;) oferă celor mai capabili oameni cea mai mare oportunitate de a ajunge la cele mai înalte niveluri;) conectează cel mai mare număr al populației și îi oferă cea mai mare oportunitate de a rezista Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA pătrunde în inamici;) contribuie la cele mai importante descoperiri și la cel mai mare progres al iluminismului Dar în toate aceste privințe societatea medievală a avut un avantaj în fața celor antici Acestea din urmă erau bazate pe sclavie, în timp ce în prima iobăgie era relaxată și toți oamenii erau declarați frați înaintea lui Dumnezeu În statele antice, administrarea statului era concentrată în mâinile aristocrației, căreia i-au fost însușite toate avantajele; în Evul Mediu, dimpotrivă, în fruntea celei mai înalte, puterea spirituală stătea constant oameni de jos, înălțați în abilitățile lor Roma, după ce a cucerit întreaga lume, nu a avut niciodată mai mult de de cetățeni, drept urmare a fost în cele din urmă înghițită de popoarele barbare; societatea medievală, unită sub autoritatea spirituală a papilor, s-a extins la de milioane de oameni și, în virtutea începutului frăției universale, și-a anexat toate popoarele convertite la creștinism În cele din urmă, dacă grecii antici aveau primatul în ceea ce privește arta, atunci în studiul naturii erau copii perfecți și priveau industria ca pe o ocupație nedemnă a unui cetățean În domeniul moralității, lucrarea lor cea mai înaltă a fost pregătirea creștinismului; dar nu au făcut nicio aplicare practică a înaltelor reguli morale proclamate de ei; în Evul Mediu, dimpotrivă, întreaga ordine socială a fost construită pe principii creștine, care au primit însă o formă restrânsă de catolicism pentru a le adapta la ignoranța popoarelor barbare care au cucerit Imperiul Roman În Evul Mediu, clerul a stat în fruntea iluminismului și a condus omenirea pe calea dezvoltării Rezultatul activităților sale au fost marile descoperiri ale secolului al XV-lea, care au plasat noile popoare infinit mai sus decât cele antice (III, pp -) Cu aceasta, însă, au apărut noi vederi și noi nevoi, care au dus la dezorganizarea sistemului medieval Ușoară Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN Acești oameni de știință au depășit clerul în cunoaștere și muncă A început munca critică, care a dus în cele din urmă la Revoluția Franceză De atunci, au existat încercări de a construi o lume europeană pe noi principii; dar toate nu au avut succes, pentru că s-au bazat pe principii false Revoluționarii au încercat să reînvie obiceiurile și instituțiile vechilor, ceea ce era absurd, pentru că omenirea nu se întoarce Din același motiv, încercarea lui Bonaparte, care dorea să se întoarcă la vremurile lui Carol cel Mare, nu a putut reuși Într-un

efort de a înrobi Europa, el a pus-o împotriva lui, iar în Franța a creat o nouă nobilime, care a jignit sentimentul de egalitate Mult mai sus decât aceste construcții trecătoare se află a treia încercare, care constă în transferarea constituției engleze pe continent; cu toate acestea, se bazează și pe principii false; și prin urmare nu poate duce la scop Constituția engleză a luat ființă în urmă cu mai bine de o sută de ani, când nu existau încă acele progrese uriașe în cunoaștere și iluminare care au dus la concepte incomparabil mai înalte de organizare socială Revoluția care a avut loc în Anglia a pus aristocrația în locul puterii regale, care este un pas înapoi în progresul omenirii, căci aristocrația este o instituție medievală, iar puterea regală, bazându-se pe clasele inferioare, a căutat atât pentru a distruge și a deschide noi căi Constituția engleză a fost creația insulenilor pentru uzul lor propriu, iar insularii sunt incapabili să se ridice la înălțimea înțelegerii necesare pentru a arunca o privire generală asupra intereselor tuturor popoarelor Ei nu puteau decât să creeze un târg între feudalism și nevoile noii ere În cele din urmă, incomparabil mai sus decât toate aceste false încercări și jumătăți de măsură se află a patra experiență, și anume, organizarea Sfintei Alianțe, care întoarce Europa nu înapoi, ci înainte El i-a dat cel mai mare bine - pacea; el sprijină puterea regală, care din proprie apariția a luptat constant împotriva pretențiilor aristocrației și ale clerului; a creat în Europa o putere generală, care stă deasupra tuturor puterilor spirituale și temporale În cele din urmă, datorită lui, Europa se poate reorganiza pașnic și trece fără șoc de la un sistem feudal la unul industrial Pentru a face acest lucru, este necesar doar ca opinia publică să fie impregnată cu concepte sănătoase, căci opinia publică este stăpânitoarea lumii și nici o singură putere pământească nu îi poate rezista (pp -) Nici Sfânta Alianță și nici puterea regală nu au îndeplinit însă așteptările lui Saint-Simon și, în curând, această minte extrem de mobilă și-a exprimat păreri cu totul diferite cu privire la ei În ultima sa scriere, în New Christianity, el a criticat aspru nu numai toate confesiunile existente, ci și autoritățile laice Și acest eseu este scris sub forma unei conversații între un conservator și un inovator "Crezi în Dumnezeu?" întreabă conservatorul - "Eu cred " - "Crezi în originea divină a religiei creștine?" - Cred că artiști, industriași și oameni de știință pentru a îmbunătăți această religie; de aceea, tu sunt în contradicție cu tine însuți " - La această obiecție, inovatorul răspunde că contradicția de aici este doar aparentă, pentru că este necesar să distingem în religie ceea ce vine direct de la Dumnezeu și ceea ce este incapabil de desăvârșire și că clerul vorbește în numele Lui Acesta din urmă poate fi îmbunătățit, ca toate științele umane; teologia are uneori nevoie de actualizare, la fel ca fizica, chimia și fiziologia Deci, ce vine de la Dumnezeu în religie și care este lucrarea omului? Dumnezeu a spus: oamenii să se trateze unii pe alții ca pe niște frați"; acesta este un început înalt, spune el inovator, conține tot ceea ce este divin în religia creștină Și asta nu este nimic de surprins "Dumnezeu trebuie să reducă totul la un singur principiu, fără de care voința lui în raport cu oamenii nu ar fi sistematică Ar fi o blasfemie să pretinzi că Dumnezeu și-a întemeiat pe ai lui religie pe mai multe principii Dar în virtutea acestui început, dat de Dumnezeu oamenilor, ca regulă a comportamentului lor, ei trebuie să-și aranjeze societatea în așa fel încât să fie cea mai benefică pentru cel mai mare număr; ei trebuie să își pună scopul în toate eforturile și toate acțiunile lor de a

îmbunătăți existența morală și fizică a celei mai numeroase clase în cel mai rapid și mai complet mod posibil Aceasta, și numai aceasta, este partea divină a religiei creștine" Cu toate acestea, obiectele conservatoare, Hristos, retrasându-se în rai, i-au lăsat pe oameni nu doar să predea, ci și lideri în comportamentul lor Crezi în biserică? "Eu cred", răspunde inovatorul, "că Dumnezeu Fiul a întemeiat biserica creștină; Sunt plin de cel mai profund respect și uimire pentru comportamentul părinților acestei biserici Acești conducători ai bisericii primitive au predicat sincer unitatea tuturor popoarelor; i-au îndemnat să trăiască între ei în pace; ei au declarat pozitiv și cu cea mai mare energie oamenilor puternici că prima lor datorie era să-și folosească toate mijloacele pentru îmbunătățirea cât mai rapidă a vieții morale și fizice a săracilor Acești conducători ai bisericii primitive au compus cea mai bună carte publicată vreodată, Catehismul primitiv, în care au împărțit toate acțiunile oamenilor în două categorii, bune și rele, adică cele care sunt în concordanță cu principiul de bază al moralității divine și cele care contrazic " Crezi atunci că Biserica este infailibilă? întreabă conservatorul: "Când biserica are în fruntea ei pe oamenii cei mai capabili să îndrepte societatea spre scopul divin, cred că poate, fără prejudecăți, Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA să fie considerat infailibil, - răspunde inovatorul, - și că societatea acționează în mod rezonabil, urmându-și conducerea Recunosc că Părinții Bisericii au fost infailibili pentru epoca în care au trăit, în timp ce în prezent clerul din toate instituțiile mi se pare a fi cel care cade în cele mai mari erori, cel mai dăunător societății, cel al cărui comportament se află în cea mai mare contradicție cu începutul moralității divine "Și acum, spune inovatorul, sunt mulți creștini buni; nu au fost niciodată atât de mulți; dar aproape toți aparțin oamenilor laici Din secolul al XV-lea , biserica creștină și-a pierdut unitatea, iar diverși clerici au căzut în erezie, deoarece părerile, morala lor, dogmele și închinarea lor, sunt mai mult sau mai puțin în conflict cu principiul suprem al moralității divine Dar care va fi soarta creștinismului, dacă aceasta este poziția sa actuală?, se întreabă conservatorul Creștinismul, răspunde inovatorul, va deveni religia universală și singura care cuprinde toate popoarele Adevărata învățătură a creștinismului, cea care decurge de la începutul moralității divine; ea va apărea și imediat toate diferențele de opinie religioasă vor dispărea Învățătura creștină originală a oferit societății doar o structură privată și foarte imperfectă Drepturile lui Cezar au rămas independente de drepturile atribuite bisericii "Răsplătiți Cezarului ceea ce este al Cezarului"; așa a fost faimoasa regulă care despărțea aceste două puteri Puterea seculară a continuat să-și întemeieze puterea pe dreptul celor puternici, în timp ce biserica propovăduia că societatea trebuie să recunoască drept legitime doar instituțiile care au scopul de a imbunatatirea vietii celei mai sarace clase Organizarea crestina va aduce institutii seculare, cat si ecleziastice, de la principiul ca toti oamenii ar trebui sa se trateze unii pe altii ca frati Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN bunăstarea celei mai sărace clase Morala cea mai divină trebuie să devină singura morală; aceasta este consecinţa naturii şi originii sale" (III, pp -) În confirmarea opiniilor sale, inovatorul critică religiile existente, catolică și protestantă Îl acuză pe papa și clerul său de erezie: I) pentru că toată învățătura lor este îndreptată nu spre îmbunătățirea vieții celei mai sărace clase, ci spre subordonarea oamenilor laici conducerii clerului;) pentru că nu au cunoștințe suficiente pentru a fi conducători ai

turmei: toată atenția le este îndreptată către științele teologice, care au o importanță complet secundară, în timp ce în toate celelalte ramuri oamenii seculari i-au depășit cu mult;) pentru că, în calitate de conducători, ei le pasă mai puțin de interesele fizice și morale ale clasei sărace decât oricărui conducător secular, după cum o demonstrează proasta guvernare și starea Statelor Papale;) pentru că patronează două instituții cele mai contrare spiritului creștinismului, și anume, Inchiziția și iezuiții, dintre care prima se bazează pe violență și cruzime, iar a doua pe egoism și minciună Până în secolul al XV-lea, Biserica Romană a urmat întocmai preceptele lui Hristos: s-a îngrijit de bunăstarea claselor de jos și a ridicat printre acestea pe cei mai capabili oameni Dar de la sfârșitul secolului al XV-lea, comportamentul ei s-a schimbat complet: politica ei a devenit pur laică; ea încetează să se mai lupte cu puterea seculară; ea nu se mai identifică cu clasele inferioare și nu încearcă să ridice aristocrația talentelor peste aristocrația nașterii Obiectul tuturor preocupărilor ei este păstrarea poziției și a bogăției dobândite de predecesori și folosirea acestora fără nicio muncă, fără a face ceva esențial util pentru societate În acest scop, clerul roman s-a plasat sub protecția puterii seculare și nu a încheiat nimic cu principii Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA G un acord sever de acest fel: "ne vom folosi toată influența asupra credincioșilor pentru a stabili o putere arbitrară în favoarea ta; te vom declara rege prin harul lui Dumnezeu; vom propovădui dogma ascultării pasive; vom înființa o inchiziție prin care veți avea la dispoziție o instanță neobligată de orice formalități; vom înființa o nouă ordine religioasă, căreia îi vom da numele de Societatea lui Isus Acest ordin va stabili o dogmă diametral opusă creștină; el va lua asupra sa, mijlocirea înaintea lui Dumnezeu pentru interesele celor bogați și nobili, în primul rând în fața intereselor celor săraci În schimbul acestor servicii care ți se oferă, în schimbul dependenței în care suntem de acord să ne plasăm în raport cu puterea ta seculară (care origine este impie, căci drepturile ei se bazau inițial pe dreptul la forță), și ca recompensă pentru trădarea noastră față de cea mai săracă clasă, ale cărei interese și drepturi ne-a încredințat Divinul nostru Fondator să le protejăm, vă rugăm să păstrați pentru noi proprietatea care a fost rodul activității apostolice a bisericii militante și să ne lăsați folosința a privilegiilor onorifice și pecuniare care i-au fost acordate de predecesorii tăi" (p -) Luther s-a ridicat împotriva tuturor acestor erezii ale Bisericii Romane Prin criticile sale, el a oferit un serviciu enorm civilizației Omenirea îi este îndatorată pentru căderea puterii spirituale, care nu mai stătea la nivelul vocației sale Dar când a vrut să construiască una nouă în locul clădirii distruse, el, la rândul său, a căzut în erezie Primul reproș care i se poate face este că și-a dobândit o morală incomparabil inferioară celei care se potrivește creștinilor în starea actuală de civilizație Când Hristos i-a însărcinat pe apostoli să organizeze omenirea în interesul celei mai sărace clase, civilizația era încă în leagănul ei; sclavie stăpână Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN curgea peste tot; încă nu exista nici o morală comună, nici un sistem religios comun; un popor a stăpânit peste toate în mod despotic Astfel, creștinismul, cu dogma, morala și clerul său, era în afara lumii păgâne din jur Dimpotrivă, pe vremea lui Luther, sclavia era aproape abolită; toate popoarele erau supuse unui sistem moral și religios comun; aristocrația talentelor s-a înălțat peste aristocrația bogăției și a nașterii; Filantropia a avut întâietate asupra patriotismului Dacă Luther ar fi fost la apogeul

chemării sale, ar fi spus papei și clerului: "Acum sarcina este alta decât înainte: predecesorii tăi au răspândit și au stabilit doctrina creștină; acum este necesar să o aplici în viață Prin urmare, nu este suficient să-i îndreptăm pe creștini spre cer, să le promitem acolo tot felul de binecuvântări; creștinismul adevărat trebuie să-i facă pe oameni fericiți, nu în cer, ci pe pământ Acum nu se poate limita la idei abstracte; trebuie să fii capabil să îmbină ideile senzuale în așa fel încât totul să fie subordonat principiului unic al moralității creștine - îmbunătățirea vieții clasei celei mai sărace și mai numeroase Apostolii au fost siliți să recunoască autoritatea Cezarului și să adere la regula: Dă-i Cezarului ceea ce este al Cezarului, căci nu aveau mijloace de a se lupta cu el și nu ar fi trebuit să-l facă dușman Acum relația dintre puterea spirituală și cea seculară este complet diferită și trebuie să declari moștenitorilor lui Cezar că creștinismul nu le recunoaște dreptul de a stăpâni asupra oamenilor, drept bazat pe violență și cucerire; trebuie să le spui că singura modalitate de a-și legitima puterea este să o consideri ca pe o instituție menită să-i protejeze pe cei slabi de opresiunea celor puternici; că singura lor datorie este să îmbunătățească viața morală și fizică a celei mai numeroase clase și că orice cheltuială de bani publici care nu este strict necesară este o crimă din partea lor, ceea ce îi face dușmani ai lui Dumnezeu Și o poți face Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA dacă te unești cu cele trei forțe noi care au apărut în lume: cu știința, arta și industria Atunci puterea Cezarului, nelegiuită în temelia ei, va fi complet distrusă Dacă, pe de altă parte, considerați aceste noi forțe contrare lui Dumnezeu; dacă vei continua să consideri ideile mistice ca fiind cele mai importante dintre toate și să arăți credincioșilor scopul metafizic al fericirii cerești, prescriindu-le mijloacele potrivite numai stării infantile de religie, precum: autoflagelarea, postul, îngenuncherea, atunci toate forțele noi se vor uni împotriva ta cu Cezarema; vor deschide ochii oamenilor asupra absurdității doctrinei tale și a abuzurilor puterii tale și atunci nu va trebui decât să te supui autorității Cezarului și împreună cu ei să reziste progresului civilizației, încercând să îndrepti poporul spre scopuri mistice și să le păstreze în prejudecăți "Așa ar fi trebuit să fie Luther pentru papă și pentru cler Dar capabil de critică, Luther a fost lipsit de talentul creației În loc să sporească semnificația socială a creștinismului, l-a returnat punct de plecare și l-a plasat din nou în afara organizării sociale Prin aceasta el a recunoscut puterea supremă a Cezarului și a lăsat doar clerului dreptul de cerere umilă Astfel, abilitățile pașnice au fost sortite dependenței eterne de oameni cu pasiuni puternice și militari talente (p -) Protestanții trebuie să facă un alt reproș; au stricat închinarea Sarcina acestuia din urmă, deși are o importanță secundară, este de a atrage atenția credincioșilor asupra subiectelor de interes comun pentru ei Cu cât societatea se dezvoltă mai mult, cu atât închinarea ar trebui îmbunătățită Ce a făcut Luther în acest sens? El a aruncat din temple tot ce vorbește închipuirii și a redus sentimentele creștine la cea mai pură proză, care poate contribui cel mai puțin la trezirea pasiunii pentru binele comun în inimile credincioșilor (p - -) Biblioteca "Runivers" " V CHICHERIN b În cele din urmă, Luther a căzut în erezie pentru că a adoptat o dogmă proastă În loc să desăvârșească doctrina creștină în conformitate cu dezvoltarea vieții, el a ordonat protestanților să studieze creștinismul în cărți scrise chiar la începutul apariției sale, în special în Biblie El a anunțat că nu recunoaște alte dogme decât cele cuprinse în aceste cărți Este la

fel ca și cum matematicienii, fizicienii, chimiștii și alți oameni de știință au început să ceară ca aceste științe să fie studiate în primele cărți scrise pe aceste subiecte Aceasta nu neagă originea divină a creștinismului Hristos le-a putut vorbi oamenilor doar ceea ce putea fi înțeles de ei la nivelul de iluminare la care se aflau El le-a transmis discipolilor săi doar rudimentele creștinismului și a instruit Biserica să dezvolte această sămânță prețioasă: i-a instruit să distrugă toate drepturile politice bazate numai pe dreptul la forță și toate instituțiile care împiedică îmbunătățirea vieții fizice și morale din clasa cea mai săracă Dar tocmai aceste sarcini sunt complet trecute cu vederea* de către protestanți Îndreptându-i pe credincioși către studiul Bibliei, Luther a dat minților o direcție metafizică dăunătoare Ei trezesc aspirații politice contrare binelui comun: conducătții visează la egalitate imposibilă și sunt distrași de la munca care are în vedere crearea celui mai bun sistem politic, în care interesele publice să fie guvernate de oameni care sunt cei mai capabili în științe, arte și industrie Când studiază Biblia, protestanții consideră această cunoaștere ca fiind cea mai importantă dintre toate În loc să se dezvolte o doctrină adaptată la starea actuală a societății, se trezesc doar sentimente filantropice false Gândindu-se să promoveze progresul, această direcție ar împinge umanitatea înapoi dacă ar fi posibil (pp -) Prin urmare, noul creștinism nu trebuie privit doar ca o îmbunătățire a protestantismului Aceasta Biblioteca "Runivers" SEN SIMON SI SCOALA LUI C> se află complet în afara tuturor religiilor existente Scopul său este de a construi un sistem comun, mizând pe toate descoperirile și îmbunătățirile făcute în domeniul științelor, artelor și industriei încă din secolul al XV-lea, sarcină care a fost neglijată de profesorii creștinismului Dar oamenii seculari, la rândul lor, au căzut într-o singură parte, ocupați exclusiv de dezvoltarea particularităților și pierzând din vedere principiile comune și interesele comune Aceasta a dus la dezvoltarea egoismului, care a devenit dominant în toate clasele Desigur, am făcut progrese considerabile în matematică și fizică; dar există o știință care este incomparabil mai importantă decât toate: este știința societății, a cărei bază este moralitatea Aici mișcarea este chiar invers: principiul de bază al acestei științe a fost proclamat în urmă cu opt sute de ani și, între timp, nu numai că nu a avut loc nicio îmbunătățire în acest domeniu, dar chiar începutul a fost complet pierdut din vedere Aceasta, tocmai, dovedește că mintea care a proclamat acest început cu cincisprezece secole înainte de cele mai importante progrese ale științelor matematice și fizice a fost o minte supraomenească; prin urmare, nu putem să nu recunoaștem religia creștină revelată de sus (pp -) Convins că el însuși îndeplinește o chemare divină, amintind principilor și popoarelor adevăratele principii ale creștinismului, Saint-Simon, în concluzie, face apel la suveranii care au constituit Sfânta Unire "Vă considerați creștini", le spune el, "și între timp vă întemeiați puterea pe dreptul puterii; sunteți încă moștenitorii Cezarului și uitați că adevărații creștini se consideră scopul ultim de a distruge complet puterea sabiei, care, prin natura ei, are un caracter pur temporar Și tocmai această putere vrei să o pui la baza întregii ordini sociale? Doar ea, după părerea ta, aparține inițiativei tuturor îmbunătățirilor cauzate de succes Biblioteca Runiverse CHICHERIN hami iluminare Pentru a sprijini acest sistem monstruos, ții două milioane de oameni sub arme; ai forțat toate instanțele să-ți recunoască începuturile; ai făcut ca tot clerul, roman, protestant și grec, să propovăduiască doctrina eretică că puterea Cezarului este

puterea călăuzitoare în societatea creștină* Drept urmare, toate națiunile s-au întors de la tine, deși te ascunzi în spatele principiilor creștine, dar interesele tale personale sunt prea evidente aici Toate măsurile pe care le iei nu duc la o îmbunătățire a soartei, ci la o povară mai mare asupra clasei cele mai sărace Ați crescut taxele și le creșteți anual pentru a vă menține armatele de mercenari și luxul curtenilor voștri Acea clasă de societate căreia îi acorzi o protecție specială este nobilimea, ale cărei drepturi, ca și ale tale, se bazează doar pe sabie "Prinți", exclamă Saint-Simon, "ascultați glasul lui Dumnezeu care vă vorbește prin gura mea; fiți din nou buni creștini; încetează să-ți mai vezi sprijinul principal în trupele mercenare, în nobilime, în clerul eretic și în judecătorii corupți; unite în numele creștinismului, să știe să îndeplinească îndatoririle pe care le impune celor puternici; amintiți-vă că le ordonă să-și folosească toată puterea pentru a spori cât mai curând fericirea publică a săracilor ** (pp -) Astfel, Saint-Simon s-a întors în cele din urmă nu numai împotriva Sfintei Alianțe, ci și împotriva puterii regale însăși, în care își pusese recent cea mai fermă speranță În cele ce urmează, el a intenționat să dovedească superioritatea științifică a noului creștinism față de învățăturile existente și să-și dezvolte împreună moralitatea, cultul și dogma sa (p); dar moartea l-a împiedicat să facă această lucrare În loc de o nouă religie, totul s-a limitat la proclamarea unui principiu moral de mult cunoscut, a cărui aplicare practică a rămas în ceață deplină Biblioteca "Runivers" SEN-SIMON II SCOALA LUI Se poate fi sigur că, dacă Saint-Simon ar avea timp să-și încheie lucrarea, atunci aceasta ar dezvălui doar inconsecvența completă a învățăturii sale Noul său creștinism nu este o dezvoltare, ci o perversiune a vechiului Hristos a vorbit conștiinței umane; le-a subliniat oamenilor un scop pentru viața de apoi - fericirea veșnică în unire cu Dumnezeu; dar nu a acţionat ca un reformator al societăţilor umane El nu i-a instruit pe apostoli să declare puterea lui Cezar nelegiuit și să-l răstoarne în numele principiilor aduse de el, așa cum asigură Saint-Simon; dimpotrivă, a spus că împărăția lui nu este din lumea aceasta, ci a cerut ca Cezarului să i se dea ceea ce îi aparține Și acest lucru s-a făcut nu din motive politice, pentru că pe atunci era greu să lupți împotriva Cezarului, ci pentru că era cerut de însăși esența moralității, care este un principiu liber, nu obligatoriu Acea regiune metafizică, despre care Saint-Simon vorbește cu atât de dispreț, este tocmai lumea morală, care constituie conținutul esențial al creștinismului Structura socială se bazează pe un principiu obligatoriu, adică pe un drept care are altă origine decât morala O societate poate fi întemeiată pe un principiu moral doar prin încălcarea conștiinței umane, care este o perversiune a moralității Acesta a fost tocmai marele păcat al bisericii medievale Papii nu au vrut să se mulțumească cu domeniul moral care le aparținea; ei voiau, în numele moralității, să-și subjugă întregul tărâm secular, iar aceasta a dus la o luptă în care au fost în cele din urmă învinși, căci îndeplinirea acestei sarcini era imposibilă Inchiziția pe care papii au instituit-o pentru a-și menține puterea a reprezentat cea mai flagrantă contradicție cu principiile fundamentale ale moralității creștine Aceasta a condamnat pentru totdeauna orice încercare de a baza o ordine coercitivă pe un principiu pur moral Vom vedea mai jos dezvoltarea ulterioară a acestei doctrine Biblioteca "Runivers" (■'> B CHICHERIN b Cu toate acestea, în ciuda acestor neajunsuri fundamentale în părerile lui Saint-Simon, au existat principii în învățătura lui care trebuie să fi avut un efect puternic asupra contemporanilor săi O credință

arzătoare în progresul omenirii, dorința de a înlocui teoriile distructive ale secolului HADI de a aduce la viață principii creative, de a înlocui discordia cu unitate, în loc să înmulțim forța militară, de a îndrepta societatea spre urmăriri pașnice, în sfârșit, un indiciu pentru societatea celui mai înalt scop moral - preocuparea pentru îmbunătățirea vieții materiale goale și morale a celor mai sărace clase, toate acestea nu puteau decât să captiveze mințile care luptă pentru cel mai înalt ideal Era o scânteie care, căzând pe materiale combustibile, putea crea un incendiu întreg Și într-adevăr, Saint-Spemon abia închisese ochii, când școala sa s-a manifestat într-o nouă strălucire și a început să atragă din ce în ce mai mulți adepți Acest lucru a fost realizat în principal datorită a doi oameni talentați care au devenit în fruntea acesteia Aceștia erau Bazard și Enfantin Sarcina a fost de a lega gândurile fragmentare și adesea contradictorii ale lui Saint-Simon într-un sistem integral care să cuprindă toate aspectele vieții umane Asta a făcut Bazaar, mai întâi într-un jurnal publicat sub numele de Producător (Le Producteur), apoi într-o prelegere publică pe care a ținut-o în Au fost publicate sub titlul: The Doctrine of Saint-Simon (Doctrine de Saint-Simon Exposition Première année) Fundația se bazează pe o viziune filozofică asupra dezvoltării omenirii Până acum, istoria a fost considerată doar ca o colecție de Fapte și evenimente în care indivizii au fost actori Ei au crezut că aceleași Fapte pot fi repetate în epoci diferite și au încercat să tragă lecții din trecut pentru prezent Nici măcar acei gânditori care au ajuns la ideea perfecțiunii nu au fost capabili să o definească, să-i arate conținutul și să clasifice Faptele pe această bază și să le lege într-un singur întreg Sen- Biblioteca "Runivers" SEN SIMON SI SCOALA LUI Simon a înțeles omenirea ca pe o ființă colectivă care crește din generație în generație conform legii sale fiziologice inerente de dezvoltare, la fel cum un singur individ crește într-o succesiune de vârste Faptul care determină această mișcare este ideea morală, în virtutea căreia omul este conștient de vocația sa socială Structura politică este realizarea acestei idei, aplicarea ei la conservarea și progresul relațiilor sociale Această idee este exprimată într-o formă triplă: ca sentiment, ca cunoaștere și ca activitate Pe tărâmul sentimentului, progresul constă în înlocuirea treptată a urii reciproce cu o legătură de iubire, pe tărâmul cunoașterii, în eradicarea prejudecăților prin știința pozitivă, în domeniul activității materiale, în înlocuirea forței militare cu industrie Scopul acestei mișcări este o asociație la nivel mondial Pe baza acestei legi, putem determina cu exactitate toate fazele dezvoltării și, pe baza trecutului, putem prezice viitorul (nd Séance, pp -) Acest proces, totuși, nu se desfășoară într-o manieră uniformă În istorie se notează epocile orianicului și epocile criticului În primul rând, totul se reduce la un început, se stabilește un sistem comun, emanat din centru și căruia toți se supun Conducătorii și conducătorii sunt legați unul de altul prin legături de iubire; totul este îndreptat către un singur scop În aceste epoci, întrebările cele mai înalte care ocupă mintea umană se ridică și primesc, cel puțin, o soluție privată: care este scopul în raport cu propriul soi și cu Dumnezeu Însuși începutul, căruia toți se supun, îl leagă pe om de Divin Prin urmare, epocile organice au un caracter predominant religios În epoca critică, dimpotrivă, sistemul de guvernare este supus dezintegrarii: critica negativă primează Oamenii se despart, fiecare de partea lui; în loc de iubire, egoismul se stabilește în societate și, ca urmare, în interior Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN lupta de dimineata Religia scade; poezia dispare; în știință, în loc de opinii

generale, există o efort pentru studiul particularităților Societatea, din toate punctele de vedere, prezintă o imagine a anarhiei complete (rd Seance, p -) Epocile critice vin atunci când sistemul de conducere încetează să îndeplinească cerințele umanității progresiste Apar noi forțe, care intră în luptă cu cele vechi și, în cele din urmă, distrug clădirea dărăpănată, care nu se poate apăra Până acum, vedem în istorie două epoci organice și două critice Prima epocă organică a precedat dezvoltarea filozofiei grecești S-a bazat pe politeism și sclavie Prima a fost o reducere la un sistem general de credințe dispersate; a doua a fost prima Forma de exploatare a omului de catre om Acesta a fost un pas semnificativ înainte împotriva exterminării barbare a dușmanilor Sclavii au fost învățați să muncească, iar stăpânii au primit timp liber pentru educație mentală Dar pe un astfel de sistem, omenirea nu se putea opri Filosofia greacă a dat o lovitură mortală politeismului și, odată cu acesta, ordinii bazate pe acesta Pe scenă au părăsit și popoarele care i-au fost purtători Au fost necesare noi principii creative și au apărut în creștinism A abolit sclavia antică declarând că toți oamenii sunt frați și egali în fața lui Dumnezeu Din păturile inferioare au fost promovați cei mai capabili oameni, care au ajuns în fruntea administrației bisericești Popoarele europene erau legate printr-un sistem comun, care era condus de o autoritate spirituală Aceasta a fost a doua epocă organică în dezvoltarea omenirii Dar acest sistem, la rândul său, a supraviețuit timpului său Ea nu putea satisface nevoile asociației generale Principiile creștine au fost păstrate într-o zonă abstractă și nu au pătruns în toate relațiile sociale Vrăjmășia clocotea peste tot în tărâmul secular Puterea seculară se baza pe forța militară, ceea ce a dus la oprimarea celor slabi Cea mai mare diviziune a puterii Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA straturile, spirituale și laice, nu se baza pe diferența de vocații, ci pe rivalitatea pentru predominanță, iar acest lucru a dat naștere la necontenite ciocniri Fiind în continuă luptă, clerul s-a molipsit de viciile societății în rândul căreia acționau; de aici abuzurile care trebuie să ducă inevitabil la căderea Bisericii Catolice Odată cu Reforma începe cea de-a doua epocă critică, care a dus în cele din urmă la Revoluția Franceză și în mijlocul căreia trăim acum (Sedinta a -a) În epoca critică se pot distinge două perioade: în prima are loc lucrarea de distrugere a ordinii, devenită urâtă de toată lumea; a doua se întinde de la distrugerea vechiului până la crearea noului În aceasta din urmă anarhia și-a pierdut caracterul violent, dar există o discordie generală de sentimente, fenomene și acțiuni Aceasta este starea noastră actuală În zadar, vestitorii libertății privesc acest lucru ca pe un rău trecător și văd perfecțiunea omenirii într-un sistem de garanții care legitimează neîncrederea reciprocă Nu pentru rezultate atât de nesemnificative a lucrat omenirea de secole Dacă ne uităm la conținutul esențial al vieții sociale, la dezvoltarea științelor, industriei și artei, peste tot vedem doar principii în descompunere, și nu creative În științe, investigațiile asupra particularităților sunt acumulate, dar nu există o viziune coerentă Nu este altceva decât o colecție de Fapte, fără nicio gândire filosofică Anarhia este completă aici Același lucru se observă și în domeniul industrial Totul aici se bazează pe interes personal, adică pe egoism, care lucrează pentru sine și pentru sine Ego-ul este chiar ridicat la o teorie: în loc de o organizare rațională a muncii, economiștii predică libertatea completă a industriei, de parcă ar presupune că șefii nu-și cunosc subalternii și, în loc să ajute industria, încearcă să pună tot felul de obstacole în

ea, văzând în producători dușmanii lor naturali De aici, con- Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN curatarea, care duce la o luptă nesfârșită, la moartea celor mai slabi și la triumful vicleniei și înșelăciunii În cele din urmă, în domeniul artei, poezia a dispărut și a rămas doar tehnica Singurele Forme în care se manifestă animația sunt satira și elegia, exprimând sentimente antisociale Când nu există iubire în societate, poezia dispare: nu poate fi o expresie a egoismului Toate acestea dovedesc că a sosit momentul proclamării unei noi doctrine, care, în loc de libertate anarhică, ar trebui să stabilească principii creatoare Nu se limitează la garanții politice, ar trebui să cuprindă întreaga persoană, toate aspectele vieții sale În locul egoismului care predomină astăzi, dragostea trebuie plasată în familia comună a omenirii Această învăţătură a fost adusă de Saint-Simon (-a Şedinţă) Aceasta este teoria istorică a Saint-Simonists Trebuie să admitem că există multe lucruri profunde și adevărate în ea Și aceasta este o concepție care s-a dezvoltat simultan în filosofia germană și și-a găsit cel mai înalt reprezentant la Hegel, dovadă că ea a apărut din mișcarea generală a gândirii și a fost rodul tuturor dezvoltării anterioare Dar Saint-Simon avea această înfățișare, parcă, instinctiv; la Hegel, însă, a fost asociat cu un întreg sistem strict gândit care cuprindea întregul univers Prin urmare, înțelegerea a fost mult mai profundă: istoria a fost prezentată ca dezvoltare a spiritului conform legii sale dialectice inerente, care decurge din mintea însăși La Saint-Simonisti, această înțelegere filozofică a dreptului istoric este complet absentă; viziuni diferite asupra lumii se înlocuiesc între ele fără o legătură rațională clară Mai jos vom vedea că și ei aveau o noțiune de dualism medieval; dar nu a fost dezvoltat cu ei într-o viziune sistematică Pe de altă parte, însă, am văzut că și la Hegel aplicarea legii dialectice la fenomenele istorice a fost greșită: el a înțeles lumea medievală nu ca un fenomen Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA dualism, ci ca începutul unei sinteze superioare În acest sens, Saint-Simoniştii, cu viziunea lor plină de viaţă asupra istoriei, au un avantaj important: schimbarea epocilor organice şi critice este o idee strălucitoare, care completează în esenţă concepţiile lui Hegel Filosoful german avea un alt avantaj important față de publiciștii francezi În teoriile germane ale progresului, începând cu Kant, scopul dezvoltării, ca și cel al francezilor, se presupune a fi o ordine socială perfectă Dar cu Hegel în special, punctul central al acestei dezvoltări este ideea statului ca uniune supremă, care se află în fruntea tuturor celorlalte Filosofia dreptului a lui Hegel, reprezentând dezvoltarea profundă a principiilor inerente tuturor uniunilor umane și adevărata înțelegere a relațiilor lor reciproce, luminează aspectele esențiale ale filozofiei istoriei și, prin urmare, constituie completarea ei prețioasă La Saint-Simonists, ca și la fondatorul școlii, constatăm o absență completă a conceptului de drept și, odată cu acesta, împreună cu uniunile sociale bazate pe drept Știința, arta, religia, industria, care, în ochii lui Saint-Simon, constituiau conținutul întregii vieți sociale, i-a scăpat nevoia de principii care să unească și să lege diferitele aspecte ale vieții sociale într-un întreg viu Și-a imaginat că cineva ar putea fi mulțumit cu o singură morală și să-i subordoneze orice altceva Ucenicii lui, după cum vom vedea, au venit la nevoile statului; dar din moment ce nici ideea de stat, nici relația sa cu alte uniuni nu au fost dezvoltate de ei, totul a fost amestecat cu ele într-o idee haotică, din care nimic nu putea ieși, cu excepția unei utopie Saint-Simonistii au proclamat, nu mai o organizare tranzitorie, ci o organizare

definitivă a omenirii, o asociație mondială aranjată numai de dragul progresului, adică perfecţionarea continuă a problemelor morale, fizice şi mentale ale filosofiei, carte o unsprezece Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN starea noastră a rasei umane (p ço, ioo) Ce fel de dispozitiv? Pe ce principii ar trebui să se bazeze? Asocierea sau unitatea se opune antagonismului Acesta din urmă duce la dominarea celui mai puternic și, odată cu ea, la exploatarea omului de către om Acesta este fenomenul care caracterizează toate etapele anterioare de dezvoltare Progresul constă în faptul că antagonismul slăbește treptat, iar începutul asocierii crește treptat În lumea antică, această exploatare apare sub forma sclaviei, care a înlocuit fosta exterminare a dușmanilor Un sclav nu are drepturi; el este redus la gradul de lucru Creștinismul a pus capăt acestei ordini de lucruri; a legat stăpânul și sclavul cu legăturile religiei; i-a recunoscut ca fiind egali înaintea lui Dumnezeu Sclavia a fost înlocuită de iobăgie ; iobagul nu mai este legat de stăpân, ci de pământ; are o familie; bunurile care îi sunt însușite vor fi protejate prin lege Totuși, aceasta este doar jumătate de libertate: exploatarea continuă sub forma diferitelor îndatoriri care revin iobagilor în favoarea stăpânului În sfârșit, dispare și această legătură; iobagii devin liberi și negociază cu stăpânii lor ca egali cu egali Dar antagonismul dispare prin asta? Libertatea și egalitatea sunt doar aparente aici, iar exploatarea continuă, deși într-o formă mai puțin severă Muncitorul este încă un descendent al sclavului antic; contractul lui cu proprietarul nu este liber, căci este sub jugul nevoii Merită să ne uităm la ce se întâmplă în jurul nostru pentru a ne convinge că muncitorul este exploatat material, psihic și moral, la fel ca sclavul străvechi El este complet absorbit de munca fizică, care îi oferă doar un mic mijloc de subzistență și nu are ocazia să-și dezvolte nici facultățile mentale, nici aspirațiile morale (Séance, Séance, pp uz-ios) Unde este motivul unei astfel de ordine nefirești Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA lucruri care condamnă marea majoritate a rasei umane la sărăcia permanentă? Ea constă în structura proprietății, pornind de la cucerire, care concentrează toate instrumentele de producție în mâinile câtorva persoane care le pot folosi în folosul lor, chiar și fără muncă Proprietatea constituie, fără îndoială, fundamentul oricărei vieți politice; dar, ca toate instituțiile publice, este supusă legii progresului și, prin urmare, în diferite epoci poate primi un alt aranjament A fost o vreme când oamenii erau considerați proprietate; acum această formă de proprietate a dispărut Legea modifică și modalitățile de transfer al acesteia: la început, proprietarul avea dreptul de a lăsa în mod arbitrar moștenirea proprietății cui dorea; atunci a fost instituit dreptul de întâietate; în cele din urmă, s-a stabilit o împărţire egală a proprietăţii între moştenitori În același timp, profitabilitatea proprietății, adică dreptul de a încasa o anumită plată din munca altuia sub formă de chirie sau dobândă, a scăzut efectiv Privilegiul de a trăi în lenevire este dobândit și menținut cu mare dificultate Cu toate acestea, există și aceasta este rădăcina tuturor relelor moderne Între timp, pe măsură ce alte privilegii au fost distruse, a rămas doar unul - posesia proprietății nu prin dreptul de abilitate, ci prin dreptul la naștere; acest privilegiu este o moștenire Progresul omenirii duce la distrugerea ei; acesta este singurul mijloc de a înființa o asociație la nivel mondial prin distrugerea antagonismului care decurge din împărțirea oamenilor în leneși și muncitori Nu familia, ci statul, care devine o asociație de muncitori, ar trebui să moștenească proprietatea acumulată

constituind mijloacele de producție (pp -in, lis, U) Vedem ce pas extraordinar au făcut Saint-Simoniştii împotriva învăţăturii şefului şcolii Luptă împotriva clasei oamenilor leneși și opunându-i celor care muncesc Sfântul Simon nu s-a atins de începuturile proprietății; am văzut că în ceea ce priveşte organizarea industrialului Biblioteca "Runivers" c CHICHERIN a împărtășit opiniile lui Adam Smith și Say Este evident, totuși, că aceasta a fost o inconsecvență a gândirii; este imposibil să-i faci pe toți oamenii să muncească fără a distruge proprietatea care face posibil să trăiești în lenevie Acest lucru a fost bine înțeles de adepții lui Saint-Simon; au pus cu îndrăzneală mâna chiar la rădăcina presupusului rău Dar odată cu distrugerea moștenirii, întreaga ordine socială existentă a dispărut În locul activității private, pe care Saint-Simon o întreținea încă, s-a ridicat o nouă entitate juridică, statul, ca distribuitor al tuturor bunurilor materiale; în loc de cel mai mic management, era o organizație publică atotcuprinzătoare Saint-Simoniştii au distins însă cu stricteţe această ordine de comuniunea proprietăţii In aceasta din urma se presupune egalitatea generala, astfel incat parazitul se bucura de aceleasi drepturi ca si lucratorul; în organizarea viitoare a omenirii, fiecare primește după ceea ce merită Repartizarea mărfurilor se realizează după Formula: "fiecărui după capacitatea sa și fiecărei aptitudini după faptele sale" Acesta este principiul moral care ar trebui să lege ordinea mentală cu materialul, interesul general cu privatul În loc de forță, baza proprietății devine munca pașnică, în loc de un accident de naștere, abilitate Viața inactivă în detrimentul altora încetează, iar masele sunt eliberate de sclavia în care le cufundă sărăcia lor fără speranță Această ordine, care îndeplinește cele mai înalte cerințe ale legii, este, împreună cu aceasta, cea care aduce cel mai mare beneficiu societății Iar în prezent proprietarii trebuie priviți drept custozi (depozitari) instrumentelor de producție, obligați să le distribuie între muncitori Dar întrucât aceste unelte le vin întâmplător, în virtutea nașterii, distribuirea se face și întâmplător de oameni dezbinați, care nu cunosc nici nevoile industriei, nici mijloacele pentru a le satisface, ceea ce contrazice direct binele public Într-o ordine nouă, de exemplu Biblioteca "Runivers" SEN-SIM ON'Y SI SCOALA LUI Dimpotrivă, distribuirea va fi efectuată de o instituție publică, condusă de cei mai apți oameni Având ramificații peste tot, cunoaște toate nevoile, atât generale, cât și personale și, în consecință, dă direcție întregii producții, proporțional cu consumul Astfel, în această lume nouă, garanțiile mentale și morale există la fel de mult ca și cele materiale; cercul de oameni din care sunt scoși șefii sau principii industriei se extinde asupra întregii omeniri, ceea ce asigură alegerea celor mai capabili; dispare dezordinea rezultată din lipsa acordului general și distribuția oarbă a instrumentelor de producție; munca este organizată; împărțirea ocupațiilor este îmbunătățită, iar unirea forțelor devine din ce în ce mai puternică (p sh-) Așa este trecerea de la epoca critică la cea organică Așa cum în Evul Mediu forțele militare împrăștiate și opuse erau legate de sistemul feudal, organizarea sistematică a forțelor industriale pașnice este acum de făcut Epoca critică a distrus toate vechile legături corporative, care s-au dovedit a fi insuficiente; dar le-a înlocuit cu un principiu pur negativ, o rivalitate fără margini, care nu este altceva decât un război constant între persoane și popoare Toată lumea încearcă să submineze rivalii, drept urmare înșelăciunea devine principalul instrument al succesului Catastrofe și ruine continue se abat asupra lumii industriale Aceasta este legitimarea dezordinii și a

tuturor dezastrelor și viciilor care decurg din ea, în timp ce oamenii sunt chemați să nu fie în dușmănie, ci să se ajute unii pe alții Cu toate acestea, chiar și în acest haos, eforturile instinctive de organizare sunt deja manifestate Aşa sunt instituţiile bancare care devin intermediari între muncitorii care au nevoie de mijloace de producţie şi proprietarii acestor mijloace care nu ştiu ce să facă cu ele Băncile acționează ca distribuitori; Dar nu este Biblioteca "Runivers" V CHICHERIN mai mult ca un germen brut al unui aranjament adecvat Și aici proprietarii încearcă să încaseze cât mai mult impozit de la muncitori Mai mult, activitatea lor este aleatorie și împrăștiată și, prin urmare, nu corespunde nevoilor industriei Ele trebuie organizate într-un sistem centralizat comun, ramificându-se în întreaga umanitate Banca Centrală va reprezenta guvernul în domeniul material; în mâinile lui vor fi toate instrumentele de producţie, care, prin băncile subordonate lui, vor fi distribuite în toate ţările globului De la această instituție centrală curg toate nevoile și de la ea provin toate ordinele Acordă credit băncilor locale în funcție de toate împrejurările, iar acestea din urmă distribuie deja creditul între persoane fizice Totalitatea producției anuale a industriei este concentrată și în banca centrală O parte din ele este alocată pentru întreținerea altor două clase sociale, menite să dezvolte mintea și sentimentele oamenilor Restul se repartizează între muncitori după poziţia fiecăruia, nu sub formă de venit, ci sub formă de salariu sau pensie Căci în acest sistem, muncitorii sunt la fel de mult funcționari ca și ofițeri dintr-un regiment Rămâne la latitudinea autorităților superioare să atribuie fiecăruia locul care îi revine în funcție de abilitățile sale De ele depinde și deschiderea creditului pentru mijloacele de producție Dacă nu primește ceea ce cere, atunci aceasta înseamnă că autoritățile competente l-au considerat mai capabil de o altă sarcină Desigur, aici pot fi greșeli, dar șansele lor sunt mai mici acolo unde repartizarea este făcută de oameni cu abilități mai mari, care au un punct de vedere comun și sunt excluși din orice specialitate îngustă (pp -) Un astfel de sistem, potrivit Saint-Simonistilor, nu este o subversiune a ordinii existente; trebuie stabilit nu prin forță, ci prin evoluție, post- Biblioteca "Runivers " SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA transformarea spumoasă a tulburării care predomină acum într-un sistem organizat Și acest lucru trebuie să se întâmple cu siguranță Istoria trecută a omenirii ne permite să prezicem viitorul (p -) Saint-Simonistii au inteles insa ca o organizare atat de stricta a lumii industriale, extinsa la toata omenirea, este de neconceput fara un spirit comun care sa o insuflete Este necesar ca toate gândurile și sentimentele să fie îndreptate către un singur scop și, cel mai important, ca autoritățile responsabile de toate să fie obiectul iubirii și respectului comun Numai asta face puterea legitimă Altfel, în loc de unitate, se va stabili un mare antagonism Realizarea acestui scop este promovată, în primul rând, de educație Nu ar trebui să se limiteze, așa cum este acum, la vârsta unui copil, ci ar trebui să se extindă și la viața ulterioară, dezvoltând toate cele trei laturi ale unei persoane: sentimentele, rațiunea și activitatea materială, sub îndrumarea unor oameni dintre cei mai morali, cei mai luminat şi cel mai interesat de înmulţirea bogăţiei În esența problemei, educația are o dublă sarcină: pe de o parte, trebuie să dezvolte în oameni sentimente și gânduri comune tuturor, să inspire pe toți cu dragoste pentru toată lumea, să lege toate voințele într-o singură voință și să le îndrepte spre o Tel comun; pe de altă parte, trebuie să transmită persoanelor informațiile necesare pentru locul și scopul lor special

într-un dispozitiv comun Prima este educația generală sau morală, a doua este învățământul special sau profesional (Séance, pp -) Prima este, fără îndoială, cea mai importantă, căci de ea depinde direcția generală a asociațiilor; între timp, în prezent este în totală neglijare Numai în învățăturile Bisericii Catolice s-au mai păstrat niște reguli de moralitate, transformându-se într-o rutină pură; morala seculară, în teoriile reprezentanților săi cei mai de seamă, se reduce la începutul unui interes bine înțeles, adică la egoismul unei persoane care raportează totul la sine ca Biblioteca "Runivers" V CHICHERIN în centrul tuturor relaţiilor lor În legătură cu aceasta este opinia predominantă că în educație rațiunea ar trebui să aibă întâietate asupra sentimentului Între timp, nu rațiunea stabilește scopurile, ci sentimentul; sarcina rațiunii este doar de a verifica aceste indicații printr-o investigație a Faptelor; o sarcină, fără îndoială, foarte importantă, dar accesibilă doar câtorva Pentru a asimila întregul lanț de dovezi rezonabile, trebuie să stăpânești întreaga știință, iar aceasta este inaccesibilă maselor, care vor fi întotdeauna conduse mai mult de simțire decât de rațiune Chiar și pentru cei aleși care s-au dedicat studiului științei, singura convingere nu este suficientă pentru a le inspira dragoste pentru cauza comună; este din nou o chestiune de sentiment Este entuziasmat de oamenii care sunt capabili să comunice altora entuziasmul lor inspirator, iar acesta este principalul izvor al unității și dezvoltării sociale (pp -) Educația specială depinde și de direcția generală În cadrul sistemelor anterioare, repartizarea oamenilor în diferite profesii s-a realizat în principal prin accidentul nașterii, ceea ce a dus la o împărțire a claselor în privilegiați și neprivilegiati și, odată cu aceasta, la exploatarea omului de către om Într-o societate viitoare, în care toate privilegiile și exploatarea sunt desființate, această repartizare trebuie făcută după capacitatea și vocația fiecăruia Acest lucru nu poate fi decât rezultatul unei preștiințe publice și, prin urmare, trebuie să facă obiectul unei funcții politice Permiterea acestei clasificări a liberei concurențe nu poate decât să producă o anarhie completă Totuși, nu trebuie să credem că se bazează pe violență Educația morală primită de toți se transformă într-o datorie și într-un obiect de iubire și datorie impuse de adevărații conducători ai societății, superiorii ei legitimi (il Séance, pp -) Cu toate acestea, pot exista oricând abateri de la ordinea cerută de societate Prin urmare, educația ar trebui Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA trebuie respectate prin lege Aceasta din urmă înseamnă păstrarea legii morale și a învățăturii ei într-o anumită formă, în aplicare la fenomenele excepționale ale vieții sociale, atât morale, cât și imorale, deci demne de laudă sau cenzură În prezent, când principiile morale au fost eclipsate și, odată cu aceasta, au dispărut marile moduri morale prin care societatea acționează asupra persoanelor, nu există un sistem de recompense; totul se limitează la suprimarea violentă a acțiunilor dăunătoare societății Magistratura însăși, căreia îi este încredințată instanța, și-a pierdut caracterul moral și a devenit obiect de neîncredere Acest lucru reiese clar din faptul că instituirea unui juriu este considerată cea mai înaltă garanție a unui proces corect, adică darea la șansă a lotului de cea mai înaltă judecată asupra acțiunilor umane Nu era așa în Evul Mediu, când exista cea mai înaltă autoritate guvernamentală; ea mai avea în mâinile ei mijloace morale puternice: pe de o parte, excomunicarea din biserică, pe de altă parte, canonizarea și în final, îngăduința, înainte ca acestea să devină subiectul unui comerț rușinos Odată cu

declinul autorității ecleziastice, sancțiunea morală este căutată în adâncurile întunecate ale conștiinței personale și în opinia publică șubredă În societatea viitorului, aceste triste creații ale individualismului vor fi înlocuite de o putere iubită și respectată de toți Sistemul de pedepse va avea în vedere nu răzbunarea, ci îndreptarea celor care se abat de la scopul public; va fi un mijloc de educaţie morală Aplicarea lor va fi încredințată nu întâmplării, ci persoanelor care se află în fruntea diferitelor ramuri de activitate și, prin urmare, știu ce este dăunător și ce este util, ce este legea și ce este abaterea În conformitate cu diviziunea în trei a societății, judecățile vor fi pronunțate de conducătorii simțurilor, rațiunii și activității materiale Ar trebui să aibă și putere legislativă Se va determina în cel mai înalt mod Biblioteca "Runivers" V CHICHERIN proprietate, și nu ca acum, deținerea unei anumite proprietăți, adică un semn care nu are nimic de-a face cu cunoașterea și capacitatea și dă puterea în mâinile paraziților Odată cu distrugerea moștenirii, vor dispărea și toate procesele care decurg din proprietatea personală O putere organizată ierarhic care distribuie proprietatea între persoane va fi, de asemenea, judecătorul firesc al tuturor posibilelor ciocniri și neînțelegeri Iar această putere, care gestionează totul și distribuie totul, unind în sine pe legiuitor și pe judecător, nu va fi, ca acum, obiect de neîncredere și dușmănie Cu o schimbare a sentimentelor, oamenii se vor întoarce la cea mai înaltă virtute a oamenilor care au un singur scop - ascultarea în numele iubirii (Seance) Dar pentru a produce această schimbare de sentiment, de care depinde întreaga organizație, este nevoie de un principiu superior: este nevoie de religie Saint-Simonistii au susținut cu fermitate viitorul religios al omenirii Ei au susținut că actuala necredință a fost doar rodul unei epoci critice în care vechea clădire a fost distrusă, iar cea nouă nu fusese încă ridicată De asemenea, au infirmat învățăturile fostului adept al lui Saint-Simon Auguste Comte, apărute la acea vreme, care a împărțit întreaga istorie a omenirii în trei epoci succesive: teologică, metafizică și pozitivă Aceste epoci, spunea Bazar, reprezintă doar treceri de la o epocă organică la una critică; dar aceasta nu exclude nicidecum aparitia unei noi epoci organice cu caracter religios Științele pozitive care investighează privatul Sauers nu spun nimic împotriva fundamentelor oricărei religii: ideea lui Dumnezeu și planul general al Providenței În prezent, ele nu sunt altceva decât fragmente de cunoștințe, lipsite de orice legătură comună Dar, de îndată ce luăm un punct de vedere mai înalt, legăm Faptele împrăștiate într-o singură clădire, înțelegem relația omului cu lumea din jurul lui și scopul său, așa că inevitabil ajungem la planul general al lumii și, în consecință, la recunoaşterea că Dumnezeu Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA guvernează universul Așa a fost întotdeauna convingerea instinctivă a rasei umane Religia este un fapt mondial, iar știința este chemată să-l confirme Distruge sisteme care nu mai corespund succeselor iluminismului, dar se ridică o nouă clădire în locul vechii clădiri Acum sistemul vârstei mijlocii și-a pierdut puterea asupra minții; dar avem deja începuturile unei noi religii: a apărut Saint-Simon (-ème et -ème Séances) Astfel, cheia pentru organizarea proclamată a rasei umane este crearea unei noi religii Dar în acest moment sa prăbușit Saint-Simonismul Nu a fost suficient să predici ca ceva nou, un început de dragoste de mult cunoscut, așa cum a făcut Saint-Simon Era necesar să se elaboreze o dogmă și să o aplice la diferite aspecte ale vieții umane și, pentru aceasta, Saint-Simoniștilor le lipsea profunzimea înțelegerii și

simțirii religioase Conducătorul școlii pe această cale nu mai era Bazarul mai mult sau mai puțin sobru, ci EnFantinul de foc Înzestrat cu o imaginație arzătoare și o încredere nemărginită în sine, capabil să-și comunice entuziasmul sectanților din jurul său, a pornit cu îndrăzneală pe un drum nou, oprindu-se la nimic; dar tocmai aceasta a dus școala mai întâi la dezintegrare și apoi la prăbușirea ei finală În conformitate cu unitatea interioară completă care le părea idealul organizării viitoare, conceptul de Dumnezeu dezvoltat de Saint-Simonists era pur panteist "Dumnezeu este tot ce este; toate în El și toate prin El; niciunul dintre noi nu este în afara Lui, dar niciunul dintre noi nu este El Fiecare dintre noi își trăiește viața și toți ne împărtășim cu el, căci el este tot ce este "*) Așa a fost Formula proclamată de EnFantin Din acest punct de vedere, Dumnezeu era și materie și spirit, spre deosebire de pur spirite-) Oeuvres de Saint-Simon et d'Enfantin ITI pagina Biblioteca "Runivers" V CHICHERIN o nouă înțelegere a creștinismului "Îl slăvim atât în trupul său, cât și în duhul său", a spus EnFantin (II, p)) Putem spune că această viziune a fost rodul spiritului vremurilor A fost una dintre fazele idealismului, străduindu-se să îmbine contrariile într-o unitate finală În Germania, în același timp, panteismul a găsit cea mai largă aplicație atât în școala originală a lui Schelling, cât și parțial în școala lui Hegel Schelling a definit zeitatea ca identitate absolută sau ca subiect-obiect Însă legea dialectică, care stă la baza sistemelor acestor gânditori, a condus la o înțelegere a existenței lumii sub forma unei serii de pași mergând de la Formele inferioare la cele superioare În această serie, lumea materială a fost doar o etapă pregătitoare pentru cea mai înaltă dezvoltare a spiritului, reprezentând expresia deplină a unității finale Pentru Saint-Simonists, materia era egală cu spiritul Fiind o manifestare a unei zeități, ea este sfântă ca un duh (V, p) "Restaurarea cărnii (la réhabilitation de la chair), respinsă de biserica medievală, a devenit una dintre principiile de bază ale Saint-Simonismului Cu aceasta a fost asociată înființarea industriei alături de știință și recunoașterea femeii în tot ceea ce este egal cu bărbații (IV, p , V, p -) În timp ce respingea carnea, biserica medievală a condamnat și femeia; ea cerea celibatul preoţilor Noua religie, dimpotrivă, restabilind femeia în toate drepturile ei, o leagă de bărbat în toate sferele vieții sale: în templu, în stat și în familie În fruntea umanității ar trebui să fie un cuplu de preoți (le couple prêtre), învestiți cu putere supremă (IV, p , I Ó, I b etc) În același timp, a apărut firesc întrebarea despre relația unui bărbat cu o femeie Din această opinie Saint-Simon- Biblioteca "Runivers" SFÂNTUL-SIMON ŞI ŞCOALA SA stov împrăștiat Bazarul a susținut cu fermitate indisolubilitatea căsătoriei; alții au permis divorțul Dar EnFantin a mers mai departe: a subliniat că în natura umană, pe lângă elementul constant, există și unul schimbător și a cerut libertate pentru o femeie S-ar putea crede că teoria lui Fourier, pe care a studiat-o cu atenție, nu a rămas fără influență asupra lui El a recunoscut, însă, că această întrebare ar putea fi în cele din urmă decisă doar de o femeie care va deveni șefa sindicatului Dar această femeie nu a apărut și, între timp, el și-a urmărit insistent gândurile Și într-adevăr, începutul restaurării cărnii a condus în mod constant la sfințirea înclinațiilor trupești Au fost dispute acerbe în școală În cele din urmă, Bazar s-a retras din uniune și a murit curând de durere Alții l-au urmat EnFantin a rămas în fruntea cercului său apropiat de adepți zeloși S-a autoproclamat nu numai părintele suprem al unirii (père suprême), ci și părintele omenirii (père de l'humanité, IV, p), în

timp ce își atribuia putere nelimitată (IV, p) În același timp, a dorit să treacă de la teorie la practică, să înființeze sindicate muncitorești pe principiile Saint-Simonismului Dar aceste planuri s-au dovedit a fi nerealiste A căzut propaganda pe scară largă; fondurile erau rare EnFantin s-a retras curând cu un număr mic de adepți la moșia pe care o primise de la tatăl său la Ménilmontant, nu departe de Paris Acolo a aranjat o comunitate, s-a angajat în muncă agricolă, și-a inventat un costum nou Dar apoi au fost persecutați de instanțe: au fost acuzați că au format o societate contrară legii În ciuda apărării lor arzătoare, juriul i-a condamnat EnFantin și trei dintre adepții săi au fost întemnițați După aceasta, sindicatul s-a destrămat în cele din urmă Unii dintre ai lui Pentru detalii vezi Raybaud: Etudes sur les réformateurs contemporains și Louis Blanc; Histoire de dix ans Biblioteca "Runivers" V CHICHERIN membrii, printre altele, însuși Anoanten, au mers ca ingineri în Egipt, unde la acea vreme Meg-met-Ali întreprindea întreprinderi extinse Alții au mers pe drumul lor Strălucind cu o strălucire instantanee, ocupând lumea modernă cu zgomotul noilor sale teorii, Saint-Simonismul a părăsit în sfârșit scena Curând a fost complet uitat El nu ar fi putut avea nici un alt rezultat, pentru că organizarea omenirii pe care a propus-o se baza pe principii complet false Puternic în critică, adesea în evaluarea fenomenelor, a fost neputincios în a construi Reducerea la un sistem general de gânduri împrăștiate a lui Saint-Simon a scos la iveală doar toată inconsecvența lui Sursa acestor neajunsuri se află chiar în rădăcina, din care au pornit Saint-Simon și adepții săi Arătând corect spre discordia existentă în gânduri și în viață, ei căutau cea mai înaltă, finală unitate a elementelor disparate Dar ei au înțeles această unitate ca fiind distrugerea completă a oricărui antagonism, care este posibilă numai atunci când particularul este absorbit de general, iar acest lucru contrazice esența naturii umane și însăși proprietatea forțelor lumii Unitatea supremă, care este chemată să lege contrariile într-un sistem coerent, nu ar trebui să le absoarbă în sine, ci ar trebui să le lase o relativă independență Aceasta este legea dezvoltării Întreaga natură reprezintă lupta unor forțe particulare, în ciuda armoniei supreme a universului Așa cum este aplicată omului, absorbția particularului de către comun este negarea libertății personale, care este însăși rădăcina naturii sale spirituale Tocmai la asta duce organizarea propusă de Saint-Simonists, după cum au recunoscut înșiși adepții acestei doctrine *) "Teoria pe care o profesează părintele Enfantin despre femeie este doar un detaliu al întregii sale teorii despre umanitate Cred că această teorie desființează toată libertatea umană" Lucrările lui Saint-Simon și Childish IV стр Библиотека"Runivers" СЕНЪ-СИМОНЪ И ЕГО ШКОЛА început în aplicare la lumea materială În același timp, aceasta este o negare a uniunii originare pe care se construiește toată viața socială, și anume familia, la care moștenirea constituie o apartenență necesară În sistemul Saint-Simonist, omul se desprinde de rădăcina lui, de pământul care l-a produs, fiecare începe cu el însuși Dar această distrugere a continuității generațiilor, care se află în însăși natura, duce nu la libertate, ci la subordonare, îmbrățișând toate aspectele naturii umane O putere atotputernică se extinde asupra întregii omeniri, care determină abilitățile fiecăruia și îi conferă un loc și o numire corespunzătoare acesteia în organismul general În locul unei relații libere de forțe private, se instaurează o birocrație atotputernică, care cuprinde toate popoarele pământului cu un lanț de fier În zadar au pretins Saint-Simonistii că în sistemul lor puterea și supunerea ar fi

legate de legături de iubire Dragostea este un sentiment de libertate, iar acel spirit interior care animă societatea și o conduce la o unitate superioară este spiritul libertății, și nu al subordonării birocratice Ascultarea este voluntară numai atunci când o persoană poate renunța întotdeauna la ea și nu acolo unde nu există altă cale de ieșire pentru el Saint-Simonistii admirau sistemul medieval, dar vedeau in el motivul principal, si anume, ca acesta nu putea fi mentinut decat prin exterminarea ereticilor A fost acea contradicție interioară care a dus-o în cele din urmă la ruină În loc să clarifice acest neadevăr fundamental, Saint-Simoniştii au reproşat catolicismului medieval în principal faptul că acesta se limitează la o sferă generală abstractă şi nu se extinde la întreaga viaţă umană Ei doreau același sistem, curățat de ceea ce ei numeau prejudecăți, dar care în esență constituie o legătură religioasă, să se extindă la toate aspectele vieții umane, să-i subordoneze întreaga zonă industrială, care în esență necesită propria sa Biblioteca "Runivers" V CHICHERIN bauds Și atât de puțin au înțeles adevărata natură a relațiilor sociale, încât au considerat că este posibilă realizarea acestei întregi organizații cuprinzătoare, extinzându-se pe întreg globul, printr-un sistem mondial de bănci, distribuind toate beneficiile proprietății și controlând soarta tuturor și a tuturor Despre stat, despre sarcinile lui și despre diferența lui față de societatea civilă, nu au avut nici cea mai mică idee Principiile dreptului le erau complet necunoscute Conform teoriei Saint-Simonists, statul, ca moștenitor universal, trebuia să înlocuiască familia Dar ce era statul Saint-Simonist? O uniune de muncitori, extinsă la toată omenirea și supusă puterii universale a bancherilor-preoți în numele iubirii universale A fost o idee absolut fantastică, care nu avea nimic în comun cu realitatea Ca urmare, Saint-Simonismul a ajuns la o utopie pură Nu e de mirare că s-a prăbușit la fel de repede cum a apărut B Chicherin ianuarie Biblioteca "Runivers" Despre elementele a priori ale cunoașterii x) (Conceptul de timp, cauzalitate, spațiu) Conceptul de timp este și un foarte bun exemplu de concepte a priori, mai ales dacă suntem de acord să numim astfel de concepte a priori care nu pot fi obținute direct din impresiile lumii exterioare, dar care în același timp sunt condiții necesare ale experienței Acesta este tocmai conceptul de timp Nu există nimic în lumea obiectivă căruia să îi corespundă timpul în sensul în care, de exemplu, culorile existente corespund conceptului de "culoare", copacilor corespund conceptului de "copac", etc La prima vedere, conceptul de timp este o copie a unor relații sau fenomene reale Dar acesta nu este cazul Acel timp există cu adevărat în mintea noastră, nu există nicio îndoială despre el; dar este și cert că în natură, în mod obiectiv, nu există și nu poate fi indicat între lucruri și fenomene din natură Obiectiv, în natură, există evenimente sau fenomene, a căror percepție este doar un motiv pentru apariția conceptului de timp De aici, concluzia este evidentă conștiința, că este un produs al unei activități deosebite a însăși noastre constiinta !) Nr "BθπP· Phil- şi Psych and Întrebări de filosofie, carte o Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV Acel timp are un caracter exclusiv obiectiv, adică că există numai în mintea noastră, acest lucru poate fi clarificat prin următorul exemplu Să presupunem că există o lume în care totul este nemișcat, în care nu există procese, nici schimbări Să presupunem în continuare că există ființe vii în această lume Pot astfel de ființe să aibă ideea timpului? Trebuie să te gândești că nu Timpul pur și simplu nu există Se naște din percepția schimbărilor, evenimentelor, cărora, așa cum vom vedea mai jos, conștiința noastră le dă din ea însăși o anumită ordine

Prin urmare, putem spune că existența timpului este determinată în principal de activitatea conștiinței însăși, în timp ce evenimentele și schimbările exterioare sunt doar o ocazie pentru formarea acestui concept Pentru noi, în problema priorității timpului, cel mai important lucru este soluționarea întrebării gradului de obiectivitate a conceptului de timp În acest scop, trebuie în primul rând să decidem ce elemente ale lumii obiective dau naștere conceptului de timp și cum este creat acest concept? Știm că gestionarea timpului în mintea noastră, printre altele, se reduce la estimarea amplorii sau a duratei lui, la recunoașterea lui ca fiind mai mare sau mai mică Evaluarea timpului, așa cum se știe din psihologie, depinde de numărul de imagini sau idei, adică durata timpului ni se pare cu cât mai mare, cu atât este mai mare numărul de imagini sau idei care au fost în mintea noastră Dacă ni se pare că am experimentat un decalaj mai mare, este pentru că această experiență corespunde de fapt unui număr mai mare de reprezentări și invers Reprezentări cauzate de schimbarea evenimentelor, atât din lumea internă, cât și din exterior, și constituie materialul din care este creat conceptul de timp Dar dacă schimbarea Biblioteca "Runivers" OBIECTUL ELEMENTELOR ANTERIOARE DE CUNOAȘTERE evenimentele au avut loc incorect, i e astfel încât să nu putem observa reapariția repetată a vreunui eveniment, atunci conceptul de timp în sensul său propriu nu ar putea apărea Pentru apariția lui, este necesar ca schimbarea evenimentelor care dă naștere conceptului de timp să se repete sau chiar să fie de natură periodică Diferența dintre aceste două cazuri de schimbare a afișărilor poate fi ilustrată prin următorul exemplu Să ne imaginăm o ființă stând în fața unui cilindru, destul de uniform colorată și făcând mișcări de rotație uniforme, astfel încât respectiva ființă să primească impresii mai mult sau mai puțin uniforme Este ușor de admis că o astfel de ființă ar putea avea ideea de timp, întrucât ar putea avea acea serie de reprezentări care dă naștere ideii de timp; reprezentările s-ar schimba, urmând una după alta, dar succesiunea impresiilor în schimbare ar fi suficientă pentru apariția ideii de timp Dar ideea de timp care ar putea apărea în astfel de condiții ar avea un caracter foarte nedefinit În acest caz, doar ideea de succesiune ar putea apărea în mod corespunzător Pentru ca conceptul de timp în sensul său propriu să apară, este necesar ca ceva să introducă certitudine, iar aceasta poate fi tocmai în cazul în care în seria impresiilor schimbătoare se regăsesc acelea care se repetă și, în plus, se repetă sub aceeași conditii Să presupunem că dorim să definim reprezentările care dau naștere ideii de lungime a zilei Din cele spuse, rezultă că această idee este rezultatul percepției unei schimbări de impresii În această serie de impresii, care pot umple existența de zi cu zi a unei persoane, ideea soarelui dă lumină se repetă periodic, ideea este înlocuită cu ideea apariției întunericului Astfel, într-o serie de reprezentări există una de vreo ' Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV o performanţă care atrage mai ales atenţia şi care în acelaşi timp revine periodic Apariția soarelui la orizont, printre alte impresii schimbătoare, este un fenomen care se repetă în aceleași condiții Același lucru poate fi și cazul când avem de-a face cu fenomene periodice în general, de exemplu, mișcările lunii, mișcarea acelui orelor etc Astfel, în succesiunea fenomenelor care dau naștere ideii de timp, trebuie să existe întotdeauna unul care să ne atragă în mod deosebit atenția, iar în acest sens ele devin puncte remarcabile, separând un fel de idei de altele și, datorită acesteia, fac posibilă estimarea duratei sau a duratei, iar acesta este un element necesar a conceptului de timp Acum este clar care sunt esența acelor elemente

care dau naștere conceptului de timp Aceasta este esența evenimentelor, proceselor, mișcărilor cunoscute, a căror schimbare provoacă idei diferite Putem spune că aceste reprezentări sunt, într-un anumit sens, copii ale unor evenimente, fenomene, procese externe etc Dar aceste reprezentări sau imagini nu dau în sine ideea timpului; este de asemenea necesar ca între ele să se stabilească o anumită legătură Ce fel de legătură poate fi stabilită între ele poate fi clarificat printr-un exemplu Să presupunem că auzim trei, una după alta, lovituri de pendul Spunem că mai întâi a fost o lovitură, apoi alta, apoi a treia Distribuim aceste lovituri în timp, deoarece considerăm că o lovitură are loc mai întâi, iar cealaltă după Dacă spunem că un eveniment are loc mai întâi, apoi sau, în general, într-o anumită secvență, atunci localizăm evenimentele în timp Vedem în acest fel că cea mai caracteristică a conceptului de timp este împrejurarea în care considerăm anumite reprezentări sau elemente după Biblioteca "Runivers" OBIECTUL ELEMENTELOR ANTERIOARE DE CUNOAȘTERE important, considerăm că acestea apar una după alta Dacă desemnăm cele trei elemente succesive prin A, B și C și dacă presupunem că reprezentând B, reprezentăm în același timp și A și C, dar în așa fel încât B să fie conceput de noi ca ceva nemișcat, dar în același timp ni se va părea că conștiința noastră se întoarce la A, iar apoi de la A trece la C, atunci acest tip de mișcare a gândirii va fi tocmai acea caracteristică în conceptul de timp pe care o numim reprezentarea unei secvenţă Astfel, trăsătura cea mai caracteristică a relațiilor temporale este reprezentarea succesiunii; tocmai împrejurarea că ne imaginăm evenimentele care se vor urma Dar pentru o astfel de reprezentare este necesar ca condiția tocmai dată să fie îndeplinită Pentru a vedea că timpul nu este doar o copie a ceva care există în mod obiectiv, trebuie doar să ne punem întrebarea de unde provine secvența; indiferent dacă acesta din urmă există obiectiv sau nu Avem ideea de succesiune atunci când, de exemplu, percepem loviturile unui pendul Dar unde în ele, în senzațiile sonore rezultate din loviturile pendulului, este succesiunea potrivită La urma urmei, atunci când pendulul lovește, simțim de fapt doar sunete Un empiric care presupune că timpul este pur și simplu o copie a ceva existent în mod obiectiv ar trebui să spună că este suficient să percepe senzațiile sonore pentru a-și face și ideea de succesiune Dar deja Hume, empirismul, neagă acest punct de vedere "Ideea timpului", spune Hume, "ne formăm dintr-o succesiune de idei și impresii Dacă nu am avea percepții succesive, atunci nu am avea ideea timpului Ideea de timp nu se naște dintr-o impresie anume, care se combină cu altele și este destul de Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV diferit de ele, dar apare din modul în care impresiile sunt prezentate conștiinței noastre, fără, totuși, a fi printre acestea din urmă "Ideea de timp, așadar, nu are deloc impresie corespunzătoare "Cele cinci tonuri care cântăm la Flaut ne dă impresia și ideea timpului, deși timpul nu este a șasea impresie care s-ar prezenta urechii sau vreunui alt simț De asemenea, nu este a șasea senzație pe care sufletul ar găsi-o în însuși prin intermediul reflecției " , "sufletul este conștient doar de modul în care diverse sunete sunt prezentate conștiinței noastre și de modul în care poate lua în considerare ulterior, fără a implica aceste sunete particulare în considerare, dar poate combina acest mod sau ordine cu alte obiecte sau impresii" *) Gândul lui Hume este foarte clar Nu impresiile în sine ne dau ideea de timp, nu în impresii ar trebui să căutăm sursa ideii de timp, ci într-un anumit mod de a le conecta De fapt, potrivit lui Hume, aceasta este o anumită formă, sau o anumită ordine în care se formează impresiile, după cum se vede din cuvintele

lui Hume, unde el spune că ordinea care dă naștere ideii de timp poate fi obtinut din orice impresii; orice impresii pot fi plasate în această ordine Fără un fel de impresie, desigur, ideea de timp nu poate apărea, dar ideea de timp în sine nu poate fi o impresie specială Nu sunt altceva decât impresii aranjate într-un anumit fel, adică urmându-se Aceste observații ale lui Hume sunt de mare importanță pentru noi, deoarece ele arată că empirismul pur în acest punct nu poate fi dus în mod constant până la capăt Potrivit empirismului pur, ideile sunt întotdeauna copii ale pre-) Vezi Hume Tratat de natură umană, p (ed Selby-Bigge) Biblioteca "Runivers" OBIECTUL ELEMENTELOR ANTERIOARE DE CUNOAȘTERE metov sau impresii Dar acest lucru este incorect tocmai în raport cu ideea de timp, pentru care este imposibil să se indice o singură impresie din care ar putea apărea, dar apare din cauza faptului că conștiința percepe tocmai modul în care aceste sau alte impresii ne sunt prezentate atunci când percepem fenomene în succesiunea lor Astfel, potrivit lui Hume, nu există timp ca ceva special alături de alte senzații Este alcătuit din senzații sau impresii dându-le o ordine specială sau prin stabilirea unei anumite relații între ele Din punct de vedere empiric, consistența în conștiință ar trebui să fie o copie a ceea ce există în lumea obiectivă Ar trebui să fie în lucruri în același mod în care sunt culorile, sunetele etc Dar acest lucru este greșit pentru că în lumea obiectivă nu există o secvență, ci există doar sunete, culori etc , iar noi înșine creăm succesiune Consecvența este ceva pe care noi înșine îl aducem în cunoașterea lucrurilor; așa cum se obișnuiește să o exprimăm, "succesiunea senzațiilor nu este senzația succesiunii" Acesta din urmă trebuie creat de conștiința însăși Nu există o secvență în sine în lucruri Dacă conștiința noastră a perceput doar cinci tonuri și nu a adus nimic din ea însăși, atunci nu ne-am putea obține ideea unui consistent! și Pentru a crea aceasta din urmă, trebuie introdus în percepție altceva care nu este dat de impresii exterioare Acest lucru este ușor de observat din următoarele considerații Să presupunem că ni se dau aceleași cinci sunete, dar în așa fel încât de îndată ce auzim primul sunet, uităm imediat de el, acesta părăsește conștiința noastră Să ni se dea deci o altă senzație sonoră, care în același mod, după perceperea ei, este îndepărtată din conștiința noastră și Biblioteca "Runivers" G, CHELPANOV etc Poate să apară ideea de succesiune în astfel de condiții? Desigur că nu Din impresii complet disparate, ideea timpului nu poate apărea Pentru aceasta din urmă, este necesar să existe o legătură între imaginile individuale Dacă nu ar exista o legătură între impresiile individuale, atunci nu ar putea exista nicio idee de succesiune Pentru ca ideea timpului să apară, este necesar ca impresiile succesive să fie conectate între ele și, în plus, într-un mod destul de definit Pentru a explica această legătură, să presupunem că trei impresii A, B, C se succed în conștiința noastră Dacă presupunem că ele se succed în așa fel încât să nu existe nicio legătură între ele, atunci în acest caz se va transforma știm că atunci când există o impresie în mintea noastră, de exemplu, B, atunci nu vor mai exista alte impresii în ea Dar dacă dorim să ne imaginăm că aceste trei elemente se succed în timp, adică, cu alte cuvinte, dacă dorim să le imaginăm ca succesive, atunci atât A cât și B trebuie să fie prezente în conștiință în același timp, iar C Trecut , prezentul, viitorul sunt momente diferite de timp, dar în conștiință tot ceea ce corespunde acestor diferențe trebuie să fie în același timp Ceea ce credem ca fiind trecut poate fi gândit ca atare doar dacă este în conștiință simultan cu prezentul Adică trei momente de timp, sau trei elemente, trei reprezentări sau trei grupuri

eterogene de reprezentări, dintre care o considerăm trecută, cealaltă de așteptat, una considerăm că nu mai există, iar cealaltă încă neexistând, ar trebui să fie în conștiință simultan *) Luăm ca punct de plecare prezentul, pe care îl vom reprezenta simbolic cu ajutorul lui B Toate trei *) Jumes Principiile Psihologiei Vol II Biblioteca "Runivers" OBIECTUL ELEMENTELOR ANTERIOARE DE CUNOAȘTERE momentele de timp trebuie comparate, iar procesul de comparare poate fi efectuat numai în cazul în care toate cele trei elemente sunt simultan în conștiință Comparația care este necesară pentru a stabili relația de succesiune poate apărea doar pentru că conștiința are unitate, sau capacitatea de a conecta stările trecute și așteptate cu cele prezente Cum are loc această legătură și ce fel de această legătură, nu vom analiza, aceasta este de fapt o chestiune de psihologie Este important doar pentru noi să observăm că această legare, ca orice legare, este ceva subiectiv, produs de conștiință independent de impresiile exterioare Pentru a-și forma ideea de succesiune, conștiința nu trebuie doar să primească o serie de reprezentări, ci trebuie să le combine într-un mod special, tocmai pe baza a ceea ce se numește "prezentul", pentru a conecta momentele trecute și viitoare Cu acesta În acest scop, conștiința, rămânând pe ideile prezentului, trebuie să se îndrepte către trecut și viitor Într-un cuvânt, trebuie să producă permutări deosebite și, ca urmare, să creeze o astfel de ordine care nu este dată de lumea exterioară Rezultatul acestor permutări n este ideea de succesiune Prin urmare, ideea de succesiune este pur și simplu o copie a impresiilor externe Pentru a obține ideea de succesiune, este necesar ca acelor reprezentări pe care le primim din impresiile exterioare să li se adauge o sinteză specială, care este tocmai problema conștiinței Am văzut că combinarea reprezentărilor se produce în așa fel încât un element să fie reținut în conștiința noastră, care este punctul de plecare pentru comparație, și anume, elementul pe care îl numim cel real Reprezintă, ca să spunem așa, un punct imobil, în jurul căruia Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV alte elemente de senzație, imagini sau reprezentări, din combinația definită a cărora se creează reprezentarea secvenței Astfel, este clar că în reprezentarea succesiunii avem o reconstrucție a senzațiilor care ni se oferă în experiența actuală Aceasta este, ca să spunem așa, o formă specială de legătură între senzații Experiența ne oferă doar un anumit număr de senzații sau reprezentări, dar legătura și, în plus, o legătură specială, le dă conștiință Este de la sine înțeles că atunci când spun că conștiința creează reprezentarea succesiunii, nu vreau să afirm că conștiința poate crea fără niciun motiv Desigur, experiența externă este necesară, dar nu este cea care determină în primul rând prezentarea secvenței Până acum, am considerat reprezentarea timpului dintr-un punct de vedere special, și anume din punctul de vedere al corespondenței sale cu impresiile realității, și am văzut că principala trăsătură caracteristică a timpului, și anume ideea de succesiunea, nu este un element împrumutat pur și simplu din lumea obiectivă, ci este rezultatul activității subiectului însuși În ceea ce privește conceptul de timp procesat logic, pentru a-i înțelege originea, ar trebui să apelăm la sursa pe care am examinat-o în ultimul articol Conceptul de timp este tocmai rezultatul reflecției O astfel de concepție a timpului este construită exact în așa fel încât să ne reprezentăm modul în care reprezentările sunt conectate atunci când avem ideea de succesiune Ne imaginăm în acest caz nu imagini precise, ci doar o anumită formă sau schemă, fără niciun conținut Putem obține această diagramă de succesiune temporală numai observând procesele proprii Biblioteca

"Runivers" OBIECTUL ELEMENTELOR ANTERIOARE DE CUNOAȘTERE conștiința noastră Astfel, conceptul de timp este un produs al reflecției Dacă recunoaștem acest lucru, atunci toate proprietățile de bază ale timpului ne vor deveni clare Luați în considerare, de exemplu, un astfel de semn al timpului ca singularitate Ni se pare că timpul este unul, că momentele individuale ale timpului sunt părți sau subdiviziuni ale acestui timp unic Datorită acestei proprietăți a timpului, lui Kant i s-a părut că timpul nu este un concept, ci o intuiție (Anschauung), adică o astfel de construcție mentală care se referă la un singur obiect Când ne gândim la un concept în sensul său propriu, de exemplu, conceptul de copac, ne imaginăm invariabil că există o multitudine de copaci sau o multitudine de exemple de copaci; când ne gândim la conceptul de timp, nu ne gândim la mai multe cazuri de timp, ci la un singur timp; ni se pare ca un singur lucru De aici devine clar că conceptul de timp nu poate fi un concept empiric, ca și alte concepte care sunt create dintr-o comparație de obiecte sau fenomene omogene Reprezentarea singularității timpului este creată de conștiința însăși, indiferent de influența impresiilor exterioare, aproximativ după cum urmează Datorită identității conștiinței, tot ceea ce trăim aparține aceleiași conștiințe, adică către același centru Dacă ne gândim la orice interval de timp conform schemei de mai sus ABC, în care B este prezentul, A este trecutul și C este viitorul și în care aceste elemente sunt gândite de noi, urmând unul după altul, atunci este destul de firesc că suntem acel timp, care poate cuprinde un interval foarte mare, de exemplu, o parte semnificativă a vieții noastre, gândim după aceeași schemă, dar numai sub A vom gândi nu un grup mic de reprezentări, ci întregul totalitatea reprezentărilor care alcătuiesc trecutul nostru De aici reiese clar că timpul ni se pare a fi unul, pentru că Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV gândindu-ne la asta, folosim schema de mai sus, în centrul căreia se află pur și simplu conștiința "Eului" nostru, și nu un anumit grup de reprezentări, așa cum se întâmplă atunci când gândim pur și simplu relații de succesiune În același mod, i e Din proprietățile conștiinței însăși, se explică și alte proprietăți ale timpului și anume omogenitatea, continuitatea și infinitul acestuia Prin omogenitatea timpului, înțelegem acea proprietate a acestuia, conform căreia o perioadă de timp are exact aceleași proprietăți ca alta Dar cum se poate obține reprezentarea omogenității timpului, dacă în acele excitații obiective: mișcări, procese, modificări etc , care sunt cauza reprezentării timpului, nu există motive pentru crearea unui semn de omogenitate? Dacă lumea obiectivă nu conține ceea ce este conținut în concept, atunci aceasta este o dovadă clară că acest element este un produs al minții de sinteză, și nu rezultatul influenței din exterior Prin urmare, omogenitatea este ceva adus de mintea noastră, iar această aducere vine din faptul că noi, în procesul nostru de gândire a timpului, nu ne gândim la datele care sunt prilejul formării timpului, ci la acea formă de mişcare a gândirii care are loc în chiar procesul gândirii succesiunii În conceptul de timp, renunțăm la orice conținut, orice reprezentare a evenimentelor sau fenomenelor externe Doar Forma mișcării gândirii rămâne în conștiința noastră Noi vorbind de timp, folosit, de exemplu, în matematică, nu avem niciodată în vedere acele evenimente particulare care dau naștere ideii de succesiune, ne referim doar la schema sau forma unei secvențe în care, în general, pot urma reprezentările unul pe altul Prin urmare, renunțăm la orice conținut privat Dacă eu, Biblioteca "Runivers" OBIECTUL ELEMENTELOR ANTERIOARE DE CUNOAȘTERE De exemplu, dacă pot spune că prin flux de timp mă refer

la o astfel de schemă, atunci este destul de firesc ca acest lucru să fie adevărat pentru orice moment de timp Conținutul se poate schimba, dar Forma rămâne neschimbată și, prin urmare, timpul ni se pare omogen Continuitatea timpului poate fi explicată exact în același mod Această proprietate nu poate fi obținută din impresii exterioare, deoarece nu există continuitate în lumea obiectivă Din punct de vedere psihologic, continuitatea timpului se explică tocmai prin faptul că, gândindu-ne la această proprietate, avem din nou în vedere doar schema succesiunii, făcându-ne abstracție de orice evenimente particulare care sunt prilejul reprezentării timpului Cel mai probabil, ideea de continuitate provine din faptul că simbolizează trecerea timpului cu ideea de mișcare pur și simplu, iar această ultimă idee are tocmai un astfel de caracter Conceptul de continuitate a mișcării este rezultatul utilizării elementelor ideale din punct de vedere matematic, precum: o linie absolut dreaptă, o linie fără lățime și grosime, un punct fără prelungire etc Continuitatea, care este cuprinsă în conceptul de un linie și este de fapt un simbol pentru continuitatea timpului, adică -e ideea că timpul nu se oprește niciodată, că nu există un astfel de moment în care timpul s-ar opri, pentru a-și relua existența după un interval gol După toate probabilitățile, nu numai în conștiința matematică, ci și în conștiința obișnuită, continuitatea timpului este simbolizată de continuitatea liniei Infinitatea timpului este, de asemenea, doar Forma gândirii Constatăm, reflectând asupra Formelor gândirii noastre, că are capacitatea de a sintetiza momente individuale de timp fără a întrerupe această muncă de sinteză, adică descoperim că conștiința are capacitatea de a atașa unele momente de timp separate în mod arbitrar, de câte ori dorește Pentru că noi Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV timpul pare nesfârșit Obiectivăm această capacitate de a sintetiza și transformăm simpla posibilitate de a sintetiza într- o realitate adevărată și credem că timpul infinit există cu adevărat Să fim atenți la faptul că timpul are un caracter formal, adică nu există un grup anume de impresii care să determine singure apariția ideii de timp în mintea noastră Tot ceea ce există obiectiv, toate procesele și evenimentele obiective poate fi cauza apariției ideii de timp, toate fenomenele interne au aceeași proprietate, iar aceasta indică caracterul formal al acestei idei, care este și mai clar dezvăluit atunci când acordăm atenție faptului că în această idee nu ne gândim la un conținut determinat, ci pur și simplu la o posibilă ordine, care, după cum am văzut, nu ne este dată de lumea exterioară, ci este produsul activității de sinteză a minții noastre Întrucât în ideea de timp nu avem conținut, ci doar ordine, putem admite pe bună dreptate că acest concept provine din observarea propriilor stări, asupra a ceea ce facem atunci când determinăm relațiile de timp În consecință, ideea de timp este obținută nu din experiența exterioară, ci din interior, din reflecție Astfel, este clar că ideea de timp nu este o simplă copie a realității obiective Percepția unei simple secvențe presupune în mod necesar o modificare, o reconstrucție, o restructurare a impresiilor primite din lumea obiectivă Sentimentele singure nu ar fi suficiente pentru a crea conceptul de timp Conceptul de timp nu provine din experiența exterioară, ca și conceptele empirice obiective, ci este rezultatul reflecției și este introdus în experiența exterioară, iar în acest sens trebuie considerat a priori Dar folosind cuvântul experiență și argumentând că conceptul de timp nu este obținut din Biblioteca "Runivers" DESPRE ELEMENTELE ANTERIOR DE CUNOAȘTERE experiență, deosebesc acest concept de conceptul de testare, pentru că nici după teoria pe care o susțin, nu putem avea nicio idee, niciun concept fără

testare, fără experiență, fără dezvoltare Nu admit că orice idee poate apărea de la sine, fără nicio cauză din afară, iar conceptul de timp este, desigur, produsul unei dezvoltări îndelungate, rezultatul observației Negând interpretarea empirică, am vrut să exprim ideea că experiența obiectivă, fizică, nu conține suficiente date pentru apariția unor elemente a priori de cunoaștere, ci sunt obținute din alte surse Nu neg experiența în crearea conceptului de timp, ci cred doar că în acest caz nu este genul de experiență pe care o recunoaște școala empirică Astfel, conceptul de timp, ca atare concept care nu se obține din experiența exterioară, trebuie recunoscut ca un concept a priori, și tocmai a priori în sens psihologic Dar prioritatea conceptului de timp este dezvăluită și în altă privință, iar aceasta va fi deja o prioritate în sens epistemologic Există următoarea diferență între psihologic și epistemologic a priori În sens psihologic, putem numi a priori tot ceea ce în cunoștințele noastre are un caracter subiectiv, care nu poate fi obținut din lumea obiectivă În acest sens, legătura, o anumită sinteză, este subiectivul Aceasta este ceea ce subiectul aduce de la sine, pe care nu l-ar putea primi din percepția directă Un concept a priori în sens epistemologic este conceptul care constituie premisa logică a experienței, cunoașterii sau percepției în general Timpul doar îndeplinește această ultimă condiție Știm că nu putem percepe nimic din ceea ce se întâmplă în lumea interioară sau exterioară fără ca acesta să ni se prezinte în Forma Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV de timp, ca să nu pară să se întâmple mai întâi, după etc , astfel încât să nu ni se pară că ocupă nicio parte de timp Fără acest concept, nu ne putem gândi la apariția vreunui eveniment Conceptul de timp in acest sens este o conditie necesara pentru perceperea fenomenelor externe si interne Prin urmare, putem spune că timpul este o condiție necesară, o condiție prealabilă pentru experiență, cunoaștere Când spunem că timpul este o condiție prealabilă pentru cunoașterea noastră, acest lucru nu trebuie înțeles în sensul că este gata în conștiința noastră înaintea oricărei percepții Conceptul de timp nu precede percepția în sens cronologic, ci este doar o condiție logică, condiționează în felul în care un concept poate condiționa un alt concept De asemenea, trebuie acordată atenție faptului că acest concept de timp, care este o condiție prealabilă pentru cunoaștere, are proprietăți care nu pot fi obținute din experiența exterioară, tocmai acest concept are continuitate, uniformitate etc Timpul cu aceste proprietăți este, de asemenea, necesare pentru a fundamenta știința mișcării Mecanica ar fi imposibilă dacă nu am atribui aceste proprietăți timpului Astfel conceptul de timp este a priori într-un dublu sens, atât psihologic, cât și epistemologic Dar aici se poate observa și că punctul de vedere al apriorismului psihologic și al epistemologic coincid Este premisa logică a cunoașterii care este; un astfel de concept, care este ceva subiectiv, care nu poate fi obținut din experiența exterioară Prin urmare, în ciuda diferenței esențiale dintre punctele de vedere psihologic și epistemologic, acestea coincid în cele din urmă Am văzut că prioritatea în conceptul de timp se relevă în faptul că este produsul unei restructurări a ceea ce ne este livrat direct Biblioteca "Runivers" OBIECTUL ELEMENTELOR ANTERIOARE DE CUNOAȘTERE experiență senzorială Mai mult, conceptul de timp este a priori în sensul că este o condiție prealabilă pentru cunoaștere În acest din urmă sens, conceptul de cauzalitate este, de asemenea, a priori În aplicarea legii cauzalităţii în cunoaşterea noastră, prioritatea se relevă în faptul că este folosită ca postulat, ca premisă fără de care cunoaşterea este

imposibilă, chiar dacă acest postulat reprezintă o poziţie care nu poate fi dovedită prin experienţă Analiza naturii a priori a conceptului de cauzalitate sau a legii cauzalității este îngreunată în principal de faptul că sensul legii cauzalității este interpretat diferit de autori diferiți sau, mai precis, este formulat diferit Cel mai adesea, legea cauzalității este înțeleasă ca însemnând credința că "niciun eveniment nu poate avea loc fără o cauză" sau că "fiecare schimbare din lume are cauza ei corespunzătoare" Alții înțeleg legea cauzalității ca fiind legea uniformității naturii și o identifică cu convingerea că legile naturii sunt constante sau "viitorul este asemănător prezentului " se referă la o întreagă clasă de fenomene omogene, și nu la orice fenomen individual anume, atunci îl exprimăm cu convingerea că este adevărat nu numai pentru momentul în care îl exprimăm, ci și pentru viitor natura este monotonă", "viitorul trebuie să fie asemănător cu trecutul", " natura are anumite legi", i e dacă enunţ vreo lege pe care am enunţat-o cu privire la orice grup de fenomene omogene, atunci enunţ această lege cu certitudinea că nici în viitor natura în ansamblu nu-şi va schimba legile *) Vezi Bain logică I, Întrebări de filosofie, carte o Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV De fapt, între aceste două formule ale legii cauzalității, adică între recunoașterea faptului că nu există acțiune fără cauză și între recunoașterea legii uniformității naturii, există o legătură incontestabilă Bain spune: "uniformitatea succesiunilor care există în natură este supusă unei vaste uniformități, și anume legea cauzalității " Aici uniformitatea naturii se identifică pur și simplu cu legea cauzalității Aceasta din urmă poate fi, după Bain, exprimată astfel "Fiecare eveniment care are loc este destul de sigur (în mod cert) și uniform asociat cu un eveniment sau evenimente Când acestea au loc ultimele, atunci apar și ele: atunci când sunt absenți, atunci sunt și ei absenți ""Legea a cauzalității neagă două lucruri În primul rând, spontaneitatea pură sau începutul spontan al acțiunii Dacă această lege este corectă, atunci nicio acțiune nu poate apărea din vid În al doilea rând, legea neagă că unele evenimente ar trebui să le urmeze pe altele incorect Ea doar afirmă monotonia în succesiune a evenimentelor" Astfel, Bain combină într-una singură două posibile înțelegeri ale cauzalității, și anume propoziția că "niciun efect nu poate apărea fără o cauză", și propoziția conform căreia legătura dintre cauză și efect este constantă Mill face același lucru în următoarea definiție *) · "Orice fenomen sau începutul oricărui fenomen trebuie să aibă un motiv, unul anterior, a cărui apariție urmează invariabil și necondiționat" Astfel, cu toată diferența aparentă dintre cele două Formule de cauzalitate de mai sus, există o legătură incontestabilă între ele, care poate fi explicată după cum urmează Dacă spunem că fiecare acțiune Despre logica Biblioteca "Runivers" OBIECTUL ELEMENTELOR ANTERIOARE DE CUNOAȘTERE Dacă un efect are o cauză corespunzătoare, atunci numim o cauză cauză numai pentru că suntem siguri că ea este întotdeauna cauza unei acțiuni date, că ea este cea care dă naștere acestei acțiuni Dacă înțelegem prin cauză ceea ce este în legătură constantă cu acțiunea care îi corespunde, atunci ni se va părea că substanțele între care are loc interacțiunea păstrează identitate și constanță și, prin urmare, legătura dintre ele trebuie să reprezinte ceva constant și aceasta este echivalentă cu recunoașterea faptului că relațiile cauzale sunt în general constante, adică că legile naturii, care sunt exprimate precis prin intermediul legăturilor cauzale, sunt constante sau uniforme" Dar de unde vine acea convingere care își găsește expresia în legea cauzalității sau, cu alte cuvinte, de unde vine convingerea că legile

naturii sunt constante? Este această credință credibilă sau, în general, care este gradul de credibilitate a acesteia? În primul rând, se pare că legea cauzalității nu poate avea o origine empirică, deoarece într-un asemenea caz nu ar avea certitudine apodictică, nu am putea spune despre ea că are certitudine absolută Am putea spune despre ea că are o certitudine relativă, și totuși, aparent, această lege are o certitudine apodictică Se pare că nu permite nicio excepție Dacă această lege a coborât pe zid *) Această legătură între formulele de cauzalitate o găsim deja în /Olp/ El prefațează investigația sa despre cauzalitate cu următoarele două întrebări: i) De ce numărăm necesar ca orice lucru a cărui existență are un început să aibă și o cauză? (a) De ce concluzionăm că o astfel de cauză specială trebuie să aibă în mod necesar astfel de efecte particulare și care este natura condamnării pe care o avem în acest caz? Această a doua formulă, Hume o formulează în continuare ca o presupunere că viitorul este ca trecutul și constată că această presupunere nu este deloc dovedită de niciun argument și se bazează numai pe obișnuință (Vezi Treatisu oi naturii umane p Sa) o* eu o ciotul unei legi obișnuite, adică dacă ar avea doar o certitudine relativă, atunci știința ar trebui să înceteze să existe, pentru că am înceta să mai avem încredere că legile pe care le creăm astăzi vor avea și mâine o valoare Astfel, asumând o origine empirică a legii cauzalității, am ajunge la scepticism Dar legea cauzalității conține convingerea constanței absolute De unde această convingere? Să fim atenți la legătura care există între legea cauzalității și legile naturii Legătura dintre ele este că așa-numitele legi ale naturii care există în știința noastră sunt tocmai expresiile relațiilor cauzale ale fenomenelor, iar pentru relația cauzală a fenomenelor semne precum imuabilitatea și necesitatea sunt esențiale În gândirea noastră, cauza A este în mod necesar legată de efectul B; în opinia noastră, apariția lui A implică în mod necesar apariția lui B Dacă A nu ar fi produs și creat neapărat B, atunci nu l-am numi pe A cauza Este ușor de înțeles că "necesitatea" legăturii dintre cauză și efect și "permanența legilor naturii" sunt una și aceeași Chiar și, potrivit empiricului Hume, simpla succesiune a fenomenelor nu este încă cauzalitate Trebuie să existe o legătură necesară între ele Dar Hume crede că această necesitate nu se găsește în lucruri, că nu are un caracter obiectiv, că dacă necesitatea ar avea un caracter obiectiv, atunci am putea arăta impresia sau impresiile din care provine această idee Hume crede tocmai că nu există o astfel de impresie care ar putea da naștere ideii de necesitate Prin urmare, trebuie spus că necesitatea nu există cu adevărat Are un caracter subiectiv Necesitatea este ceva ce există în suflet, nu în obiecte Dacă spunem că A îl cauzează în mod necesar pe B, atunci aceasta trebuie înțeleasă doar în așa fel încât A din experiența noastră a fost adesea asociat cu B, astfel încât atunci când apare A, B îl urmează; când apare A, suntem obișnuiți să ne așteptăm la B Cu alte cuvinte, am stabilit o legătură atât de puternică între A și B încât atunci când gândul la A, apoi reprezentarea B Datorită trecerii rapide a gândirii de la A la B, ni se pare că A îl provoacă în mod necesar pe B Prin urmare, nu ar trebui să spunem că A îl creează neapărat pe B, ci ar trebui să spunem că ni se pare că A îl creează în mod necesar pe B Din aceasta rezultă clar că nu putem fi deloc siguri că există o legătură cauzală necesară între lucruri; și de aici rezultă următoarele consecințe importante Să extindem această îndoială la toate legăturile cauzale și să spunem că este în general imposibil să afirmăm că orice cauză trebuie să producă în mod necesar

un anumit efect, iar asta, cu alte cuvinte, înseamnă că, în general, credința în uniformitatea legilor naturii nu poate fi recunoscut ca fiind de încredere Se poate chiar pune la îndoială legea cauzalității, potrivit căreia tot ceea ce vine în existență trebuie să aibă o cauză a existenței, adică, potrivit lui Hume, este destul de de imaginat că ceva care vine în existență poate veni la existență fără o cauză Astfel, credința noastră în validitatea legii cauzalității este complet nedovedită Punctul de vedere al lui Hume a fost apărat și de cei mai recenti empiristi Mill nu admite că există o legătură necesară între cauză și efect Mill, ca și Hume, crede că, dacă ni se pare că A provoacă în mod necesar B, atunci aceasta este doar o re- Logica, p Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV rezultatul obiceiului De fapt, pentru conștiința noastră nu există nicio dificultate în a gândi că "un efect poate apărea fără o cauză " În confirmarea acestui punct de vedere, adică concepibilitatea unui efect fără cauză, Mill se referă la faptul că, de exemplu , unii filozofi recunosc liberul arbitru, iar recunoașterea liberului arbitru, în opinia sa, echivalează cu recunoașterea faptului că există fenomene care pot apărea fără niciun motiv Filosofii antici au recunoscut că fenomenele pot apărea întâmplător Astfel, în opinia lui Mill, este destul de efect imaginabil fără cauză Nu putem dovedi deloc că există legi în natură Dimpotrivă, concepem o lume în care unele evenimente urmează pe altele, nu după vreo lege definită, ci aleatoriu, la întâmplare Dacă spunem că există uniformitatea naturii, atunci în niciun caz nu o putem dovedi În acest sens, legea uniformității nu este altceva decât un inducilo per enumerationem simplicim, adică valabilitatea sa este aceeași cu cea a oricărei inducții printr-o enumerare simplă Datorită acestui caracter al legii cauzalității, nu ne este garantat că mâine va apărea un fenomen care va fi în perfectă contradicție cu poziția generală pe care o exprimăm Recunoaștem legea cauzalității ca fiind sigură doar pentru că până acum nu a fost găsită nicio excepție de la această lege Dar, desigur, acest lucru nu ne dă convingerea că această lege are un caracter necondiționat de încredere Prin urmare, în niciun caz nu putem afirma că necesitatea este inerentă cauzalității Dacă necesitatea nu este inerentă cauzalității , atunci este destul de clar că conceptul de cauzalitate nu poate avea o origine diferită de cea a propozițiilor empirice obișnuite Este adevărat că legea cauzalității, datorită faptului că până acum nu s-au întâlnit excepții, capătă o foarte mare siguranță, tocmai a dobândit Biblioteca "Runivers" OBIECTUL ELEMENTELOR ANTERIOARE DE CUNOAȘTERE topește cea mai înaltă certitudine posibilă pentru cunoașterea umană Legea cauzalității este legea empirică care este legată de toată experiența umană și astfel de legi se numără printre cele mai bine stabilite propoziții ale științei Dar, nu mai puțin, această poziție nu este inerentă certitudinii absolute De aici rezultă că, în general, nu putem afirma că există uniformitate în natură, nu avem nicio dovadă sigură că propozițiile noastre despre relațiile cauzale ale lucrurilor sunt necondiționat de încredere, deoarece propozițiile cauzale, corecte în prezent, se pot dovedi a fi incorecte în viitor Este ușor de înțeles de ce Mill spune asta În opinia sa, legea uniformității naturii, ca orice lege, este un produs al experienței și, prin urmare, nu conține o certitudine absolută Toate legile derivate din experiență sunt de așa natură încât contrariul este întotdeauna de imaginat Prin urmare, în ceea ce privește legea cauzalității, trebuie spus că nu este nimic necesar în ea, adică inversul celor afirmate în această lege este de conceput Doar ni se pare că în legătura cauzală se vede o relație necesară Între timp, de

fapt, este destul de de imaginat ca un fenomen să apară fără o cauză Dacă ni se pare că în natură există legi uniforme, atunci această convingere este rezultatul obișnuinței și cu acea convingere care apare doar la cele mai înalte niveluri ale culturii Paulsen apără și el acest aspect care, pentru a dovedi originea empirică a legii cauzalităţii, indică originea ei recentă "Filozofia aristotelică se mulțumește cu o înțelegere a cauzalității care admite excepții care sunt dincolo de control " Biblioteca "Runivers" ' G CHELPANOV Pe baza acestora, a fost dezvoltată pentru prima dată ideea unei regularități strict universale și fără excepție a fenomenelor de pretutindeni, atât în lumea externă, cât și în cea internă Descartes trage această concluzie pentru lumea exterioară, în special pentru domeniul biologiei, iar Hobbes și Spinoza și pentru lumea internă Astfel, se creează următoarea propoziție: pe de o parte, în cunoștințele noastre științifice se presupune că legea uniformității are un caracter absolut, iar pe de altă parte, această lege nu poate fi dovedită Cu ce drept, atunci, se aplică într-un astfel de caz? A răspunde la această întrebare înseamnă a explica funcția legii cauzalității în cunoaștere Din senzații, din experiență, nu se poate obține conceptul de uniformitate absolută Din experiență putem obține doar conceptul de uniformitate relativă, în timp ce în cunoștințele noastre științifice se presupune conceptul de uniformitate absolută Este clar că este adus de mintea noastră De asemenea, este clar că numai datorită acestei adăugări din partea minții noastre există cunoștințele științifice Fără presupunerea că există o uniformitate absolută în natură, nu ar putea exista cunoștințe științifice Știința poate fi știință numai dacă este recunoscută uniformitatea naturii, altfel nicio prevedere nu poate pretinde că este universal obligatorie Dacă formulez vreo lege, atunci pornesc întotdeauna de la convingerea că vor opera în viitor aceleași legi care sunt în vigoare în prezent În consecință, uniformitatea naturii este o presupunere necesară fără de care știința nu poate exista În acest sens, conceptul de cauzalitate este x) Paulsen Introducere în filozofie M , p ^ şi D · Cf Liebmann, Klimax d Theorien , p Biblioteca "Runivers" OBIECTUL ELEMENTELOR ANTERIOARE DE CUNOAȘTERE în două moduri - a priori atât în sens epistemologic cât şi în sens psihologic ca poziţie care nu poate fi obţinută din experienţa senzorială, şi ca premisă necesară cunoaşterii Este în general acceptat să credem că, dacă aprioriștii admit originea neexperimentată a legii cauzalității, atunci aceasta înseamnă că, în opinia lor, este dovedit necondiționat că uniformitatea există cu adevărat în natură și că se schimbă fără niciun plan, adică schimbarea care se întâmplă la întâmplare este imposibilă, după cum a recunoscut Mill De fapt, pentru aprioriști, o astfel de viziune nu este deloc necesară Nu se poate dovedi cu adevărat că evenimentele neplanificate și neregulate sunt imposibile Este imposibil, pe de altă parte, să se dovedească regularitatea absolută a fenomenelor Nu există experiență care să poată dezvălui o regularitate permanentă Nicio metafizică nu poate dovedi că o asemenea regularitate trebuie să existe în mod necesar Când aprioriștii recunosc prioritatea conceptului de cauzalitate, ei vor doar să spună prin aceasta că "conștiința ideală a unei științe perfecte ar fi imposibilă fără a lua în considerare necesitatea fiecărui eveniment Ei nu recunosc principiul cauzalității, care în prealabil, gata făcut, există cumva în mintea noastră, principiul cauzalității, în opinia lor, este doar "postulatul luptei pentru cunoașterea perfectă" Această idee Sigvart!) explică în felul următor "Acele presupuneri generale care constituie contururile idealului nostru de știință nu sunt atât legile pe care rațiunea le

prescrie naturii, sau percepțiilor noastre senzoriale, cât legile pe care ea și le dă în studiul și procesarea logică a naturii; sunt a priori pentru că nu există experienţă care !) Logica B II, p Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV le-ar putea descoperi sau confirma în toată generalitatea lor absolută; ele sunt a priori, nu în sensul unor adevăruri evidente, ci doar în sensul presupunerilor, fără de care nu ne-am putea aștepta la nici un succes și ar trebui să acționăm la întâmplare Trebuie să credem în această poziție, pentru ca străduința noastră pentru cunoaștere să nu fie lipsită de sens, ele sunt postulate și sunt legate de principiile fundamentale din domeniul etic Trebuie să admitem că există o relație necesară în lucruri, că, ca să spunem așa, există o relație necesară între substanțe Trebuie să recunoaștem că legile interacțiunii au o semnificație nu numai subiectivă, ci și obiectivă Dacă nu am face acest lucru, atunci idealul nostru de cunoaștere perfectă nu ar putea fi realizat Ne-am afla în fața unui haos complet incoerent Acesta este singurul sens al priorității conceptului de cauzalitate Astfel, afirmația universalității cauzalității nu este o propoziție care poate fi dovedită din experiență De asemenea, nu este o propoziție care trebuie dovedită, nu este decât o cerință necesară, un postulat, o premisă binecunoscută, fără de care cunoașterea științifică este imposibilă Pentru a clarifica faptul că conceptul de cauzalitate poate juca rolul unui postulat, vom lua ca exemplu alte concepte care joacă și rolul de postulate și în care acest rol este mult mai clar, dar le considerăm totuși obiectiv reale De exemplu, principiul identității reale și continuitatea existenței Sensul acestor reguli este că nu le putem obține din experiență, din percepția directă, dar totuși le considerăm ca fiind obiectiv reale Empiristul este sigur că tot ceea ce nu știm, știm prin percepție directă cu ajutorul simțurilor, între timp în cunoștințele noastre Biblioteca "Runivers" OBIECTUL ELEMENTELOR ANTERIOARE DE CUNOAȘTERE sunt elemente care nu se obtin din activitatea organelor de simt De exemplu, la un anumit moment în timp, percep obiectul A Apoi, după un timp, mă întorc din nou la percepția aceluiași obiect; Am convingerea că percep același obiect pe care l-am perceput cu puțin timp înainte, între timp, să demonstrez prin percepție directă că acesta este același obiect pe care l-am perceput înainte, nu pot, pentru că în acea perioadă de timp, în care nu am observat aceasta, s-ar putea întâmpla ca acest obiect să fie într-un fel înlocuit cu altul Dacă o astfel de presupunere nu este probabilă, totuși nu am cum să demonstrez că este același obiect pe care l-am contemplat cu o clipă înainte Dar, cu toate acestea, presupun, fără motive de fapt suficiente, că este același obiect pe care l-am perceput anterior, pentru că dacă nu fac acest lucru, atunci cunoașterea mea va fi imposibilă: va trebui să se prăbușească Acest lucru este ușor de înțeles, dacă ținem cont că am atribuit aceste sau alte predicate obiectului A Dacă nu sunt sigur că acesta este același obiect A pe care l-am perceput înainte, atunci este ușor de înțeles că judecățile mele vor își pierd complet semnificația reală Astfel, este clar că identitatea reală este recunoscută, deoarece fără ea cunoașterea este imposibilă În acest sens, este un postulat necesar al cunoașterii Același lucru trebuie spus despre principiul continuității existenței Presupunem că obiectul pe care l-am observat a existat și în momentul în care nu l-am observat, deși este posibil ca în timpul pauzei de non-observare să nu fi existat și să fi început să existe din nou abia în momentul unei noi observații Cu toate acestea, recunoaștem că obiectul a continuat să existe în acest moment, deoarece fără o astfel de recunoaștere, cunoașterea nu ar putea fi realizată

Takim Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV Astfel, în cunoștințele noastre există elemente pe care le recunoaștem fără a le putea percepe direct Acestea sunt premisele, condițiile, postulatele pe care le permitem, pentru că fără ele cunoașterea nu ar fi posibilă Principiul cauzalității are același caracter Principiul cauzalității este de nedemonstrat din experiență, dar trebuie totuși admis, pentru că fără o astfel de admitere cunoașterea noastră este imposibilă Pentru a elucida Funcția legii cauzalității în cunoașterea noastră, trebuie să acordăm atenție elementului, și anume elementului de socialitate, care determină esența acestui concept Este foarte îndoielnic dacă ideile a priori ar putea exista dacă ar exista un singur subiect în lume, care, cu gândirea și cunoașterea sa, ar sta deoparte În cunoașterea științifică, scopul este cunoașterea de natură generală, și anume cunoașterea care își primește expresia în concepte S-ar putea crede că conceptele umane sunt obținute în principal din comuniunea cu alții ca ei "În ceea ce privește judecățile noastre", spune Sigwart, "ele sunt în mare măsură determinate de tradiție Individul, în cea mai mare parte din ceea ce este convins, învață de la ceilalți și, în opinia sa, este dependent de una sau alta stare de vedere, convingeri care îi domină mediul și care sunt foarte departe de a fi justificate, a căror justificare, potrivit cel puțin, pentru anumiți indivizi, este absent Această receptivitate îi corespunde, pe de altă parte, un impuls omniprezent, un impuls de a se înmulți, de a-și repeta propriul gând în mintea celorlalți, de a-și consolida și întări propria convingere prin recunoașterea acesteia de către ceilalți ') Liebmann Climax d Theorien, p Biblioteca "Runivers" ELEMENTE PRIORITARI DE CUNOAȘTERE să fie atent la tot ceea ce în reprezentări şi propoziţii este perceput prin însuşirea limbajului În scopul comunicării, se creează un limbaj, care întruchipează propunerile generale Propozițiile generale au sensul că implică o obligație generală pentru toți ceilalți care înțeleg vorbirea Ele constituie un corp de gândire care trebuie să aibă un sens general, adică ar trebui să aibă sens nu numai pentru acest moment și pentru acest individ, ci în general pentru toți indivizii care gândesc O persoană aflată în procesul de a face judecăți generale are în vedere nu numai pe sine personal, ci și pe toți cei cu care își propune să aibă comunicare mentală "Atâta timp cât nevoia de comunicare a percepțiilor și ideilor derivate din ele nu s-a trezit", spune Ryl'), "până atunci există doar contemplația individuală (Anschauungj și un obiect perceptibil la nesfârșit pentru o conștiință la fel de exclusiv individuală) căci comunicarea mentală este trezită de viaţa socială "Tocmai în viaţa socială se pregăteşte terenul pentru adevărata experienţă, pentru cunoaşterea comună a obiectelor comune tuturor Este de la sine înțeles că simpla prezență a vieții sociale nu este deloc suficientă pentru a crea experiență în sensul propriu Pentru aceasta din urmă, este necesară conștiința acelor reguli cărora gândirea este supusă în viața socială și care, din câte știm, nu este prezentă la niciun animal Când emite judecăți, o persoană are în vedere gândirea generală Desigur, un astfel de gând trebuie să fie supus unor legi care îl pot face universal obligatoriu O persoană își poate conecta gândul individual cu unul general sau colectiv și îl poate subordona normelor acestuia din urmă "Cum se face acest lucru, putem) Rielil Der philosophische Kriticismus B II Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV înțelegeți dacă acordăm atenție faptului că aceste norme logice sunt analoge cu normele etice O persoană, ca membru al vieții sociale, trebuie să se supună în activitatea sa nu numai dorințelor sale personale, ci și voinței generale, care își primește expresia în norme

etice Exact în același mod, gândul unei persoane trebuie să se supună unor norme logice pentru a deveni universal obligatoriu Legea cauzalității servește de fapt acestui scop Numai în baza asumării legii cauzalității se poate forma în noi cunoașterea universal obligatorie Este o presupunere sau un postulat necesar al cunoștințelor științifice Astfel, conceptul de cauzalitate este necesar în scopul contactului social al gândirii Este doar o expresie a ce condiții trebuie să îndeplinească construcția noastră pentru a putea avea o știință care să satisfacă nevoile comuniunii de gândire Am examinat conceptele de timp și cauzalitate și am constatat că acestea au un caracter a priori Ambele concepte reprezintă construcții mentale care nu sunt simple copii ale realității Atunci când le construim, conștiința noastră modifică realitatea într-un fel sau altul, sau introduce elemente care nu există în realitate Timpul este o relație sau o ordine care este introdusă de conștiința însăși, dar conceptul de timp este o condiție necesară a experienței În cauzalitate avem un element de cunoaștere care nu poate fi obținut niciodată din experiență, dar care totuși constituie o presupoziție necesară a cunoașterii noastre Astfel, aceste concepte se dovedesc a fi a priori Să ne gândim acum în ce sens conceptul de spațiu poate fi numit a priori În acest scop, vom lua în considerare mai întâi ce trăsături caracterizează conceptul de spațiu Cel mai caracteristic pentru spațiu Biblioteca "Runivers" OBIECTUL ELEMENTELOR ANTERIOARE DE CUNOAȘTERE !" proprietatea este acea proprietate a acesteia, care ar putea fi numită "exterior" Prin aceasta trebuie să înțelegem că spațiul ne apare ca fiind format din elemente separate, fiecare dintre acestea fiind în afara celuilalt și în același timp simultan cu celelalte, adică impreuna cu altii Este evident că ceea ce numim nebunie nu poate fi obținut din experiența exterioară Experiența externă ne oferă aceste sau alte elemente de senzație, dar aceste elemente, pe care le numim externe, nu ne sunt date de experiența senzorială în nicio ordine Ele ne sunt oferite simplu Ordinea este creată de conștiința noastră însăși Această ordine specială este creată de conștiință datorită faptului că are capacitatea de a ține mai multe elemente în același timp, astfel încât să le poată trece într-una și în direcția opusă cu egală ușurință Dacă numim două puncte terminale ale oricărei extensii prin A și Z, atunci conștiința poate trece de la A la Z la fel de ușor ca și invers, de la Z la A Este evident că această ordine nu este dată de lumea exterioară, deoarece noi ne putem imagina cu ușurință o conștiință pentru care elementele spațiului ar putea fi prezentate într-o ordine secvențială una după alta, așa cum avem în percepția timpului, și nu simultan Această considerație arată clar că ordinea spațială sau exterioritatea este tocmai Funcția conștiinței noastre Externalitatea este creată prin intermediul activității sintetice a minții noastre, datorită căreia există o legătură și aranjare a elementelor, din date exterioare, într-un întreg definit Prin urmare, se poate spune că ordinea exteriorității sau, ceea ce este de fapt același lucru, extensia în general, nu este un produs al influenței lumii exterioare, ci este Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV un produs al activității conștiinței noastre și, în acest sens, reprezintă un element a priori al cunoașterii noastre, deoarece am convenit să numim a priori tot ceea ce în cunoașterea noastră nu provine din lumea exterioară, ci este adus de conștiință în sine Desigur, în acest caz vorbim doar de a priori psihologic, a cărui esență este următoarea Externalitatea se datorează activității sintetice inerente conștiinței noastre Activitatea sintetică este o proprietate pe care o atribuim conștiinței noastre Aceasta este

"capacitatea" psihologică sau subiectivă de a crea o ordine a exteriorității Exteriorul este ceva subiectiv, creat de conștiință Tot ceea ce există subiectiv în noi sub forma unei anumite abilități, o numim psihologic a priori A priori, într-o sens epistemologic special, numim numai ceea ce, ca propoziție determinat conștientă sau capabilă de a fi conștientă, este adus în cunoașterea noastră despre lumea exterioară, ca presupoziție sau presupoziție logică a percepției Dar se pare că în acest caz obținem din nou un punct în care punctul de vedere psihologic coincide cu punctul de vedere gnoseologic Din punct de vedere psihologic, exterioritatea este o anumită sinteză, o anumită metodă de combinare: din punct de vedere epistemologic, acesta este un anumit tip de Formă în care sunt situate aceste sau alte senzații Nu putem percepe lucrurile altfel decât doar într-o formă spațială Conceptul de spațiu este o condiție logică necesară pentru percepția lucrurilor exterioare Dar principala trăsătură a conceptului de spațiu este tocmai exterioritatea sa, care, așa cum tocmai am văzut, este un produs al activității sintetice Astfel, este clar că spațiul este a priori într-un dublu sens, atât psihologic, cât și epistemologic Biblioteca "Runivers" DESPRE ELEMENTELE ANTERIOARE CUNOSCUTE Dar să ne îndreptăm atenția către alte proprietăți ale spațiului și să vedem dacă, atribuindu-le spațiului, putem presupune că conceptul de spațiu este obținut din experiența senzorială, prin compararea impresiilor din diferite tipuri de extensii Conform interpretării empirice, percepem diverse extensii care se află în afara noastră, iar lucrul comun pe care îl găsim în ele dă naștere conceptului de spațiu În acest caz facem același lucru pe care îl facem atunci când construim concepte empirice obișnuite prin intermediul unui proces de abstractizare și generalizare Conform acestei înțelegeri, extensia este în lucruri la fel cum sunt alte proprietăți în ele, de exemplu, culori, duritate, rugozitate etc Dar nu trebuie decât să aruncăm o privire mai atentă asupra conținutului conceptului de spațiu pentru a fi convins că acest raționament nu este sănătos Cum ne imaginăm spațiul? Ne apare ca ceva unic, sub forma unui recipient în care se află lucruri separate extinse Ni se pare în același timp continuu, omogen, într-un anumit sens infinit Se poate obține din experiență un concept cu astfel de proprietăți? Adevărat, percepem diverse lucruri extinse și s-ar părea că conceptul de spațiu este tocmai o abstracție din percepția unor extensii particulare Dar dacă ar fi așa, atunci ar fi posibil să arătăm cum conținutul conceptului de spațiu conține atribute precum singularitatea, omogenitatea, continuitatea, infinitul etc Dar tocmai asta nu poate fi arătat Din percepția unor extensii particulare separate, nu este în niciun caz posibil să obținem conceptul de spațiu ca ceva unificat Percep această linie, această suprafață, acest stâlp, acest copac, acest zid Toți sunt atât de diferiți unul de celălalt, au o direcție atât de diferită unul de celălalt încât în Întrebări de filosofie, carte o ȘI Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV este imposibil de găsit printre ei acel lucru comun, care dă naștere conceptului de spațiu tocmai indicat În ce mod, din percepția unor extensii private, deconectate, s-ar putea obține conceptul de spațiu unic? În plus, dacă într-adevăr numai acele lucruri care ne apar în percepția noastră senzuală au dat naștere conceptului nostru de spațiu, atunci ar fi de neînțeles de ce aerul, de exemplu, este considerat de noi ca extensie, deoarece nu face nicio impresie asupra noastră ochi Mai mult decât atât, dacă impresiile simțurilor ar fi cauza creării conceptului de spațiu, atunci nu am putea avea conceptul de spațiu gol, neocupat, așa cum spațiul ne apare cu adevărat Până la urmă, spațiul la care ne

gândim constă tocmai din spațiu gol în care sunt lucruri separate Astfel, cu o interpretare empirică, ar fi imposibil de explicat de ce conținutul conceptului de spațiu include tocmai reprezentarea spațiului gol *)· Să încercăm mai departe să explicăm de unde provine, de exemplu, o astfel de proprietate a spațiului precum continuitatea Din experiența senzorială acest concept nu poate fi obținut, deoarece în experiență, de fapt, continuitatea pur și simplu nu există Este cu adevărat posibil să ne imaginăm că în natură lucrurile există continuu, astfel încât să nu existe un decalaj între ele Desigur, acest lucru nu poate fi imaginat Nu există spațiu complet plin de senzații pentru percepția noastră (înțeleasă în sens absolut) Acele lucruri, din contemplarea cărora se creează spațiul, sunt până la urmă ceva discontinuu Dacă cei care consideră conceptul de spațiu ca fiind produsul abstracției, produsul percepției lucrurilor extinse, ar avea dreptate, atunci spațiul ar trebui să ne reprezinte) Sigwart logică V Π Secțiunea Biblioteca "Runivers" OBIECTUL ELEMENTELOR ANTERIOARE DE CUNOAȘTERE constând din părți separate separate una de cealaltă, deoarece lucrurile extinse, a căror percepție ar trebui să ne dea percepția spațiului, sunt exact așa Din aceasta rezultă clar că continuitatea nu este creată de impresii exterioare Dar așa \ k în " mo conceptul nostru de spațiu, această proprietate există, • Xp- este clar că conştiinţa aduce această proprietate sau ¡ de la sine Modul în care creează acest concept nu ne interesează în prezent Următoarea proprietate a spațiului care trebuie explicată este omogenitatea acestuia, adică tocmai acea proprietate, în virtutea căreia o considerăm formată din astfel de părți, dintre care una în proprietățile sale este complet identică cu cealaltă În virtutea acestei proprietăți, spațiul nu se schimbă atunci când trecem de la una din părțile sale la alta O asemenea omogenitate, care are iarăși un caracter absolut, nu o putem atribui niciunui alt lucru care există în experiența noastră senzorială Indiferent cât de omogen ni s-ar părea un lucru, vom spune întotdeauna că o parte a lui este absolut diferită de alta, adică exact ceea ce spunem despre spațiu Prin urmare, nu putem spune în mod corect că lucrurile reale, cu proprietățile lor de extindere, pot da naștere unei astfel de idei Este evident, așadar, că în acest sens spațiul nu este o copie a lucrurilor, ci că noi aducem această proprietate a omogenității de la noi înșine Mai există o proprietate a spațiului pe care teoria empirică trebuie să o ia în considerare, și anume infinitul sau infinitul său Când vorbim de spațiu, atunci, așa cum am văzut deja mai sus, înțelegem prin el acel spațiu, pe care l-am putea numi spațiul infinit al lumii, pe care îl umplem cu diverse lucruri Extinderea fiecărui lucru individual pe care îl considerăm parte a acestui spațiu Un astfel de spațiu este, desigur, necesar Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV este ușor de diferențiat de lungime Există, fără îndoială, o diferență semnificativă între ele Kant spune că în general concepem spațiul ca infinit, că concepem orice extensie ca parte a unui spațiu infinit, că reprezentarea spațiului infinit precede percepția unor extensii individuale particulare Dar această afirmație are nevoie de o limitare Cu greu este corect dacă spunem pur și simplu că ne imaginăm spațiul ca fiind infinit Este adevărat, desigur, că nu putem concepe o anumită extensie fără să o imaginăm ca parte a unei extinderi, nu ne putem imagina fără să ne imaginăm pe noi înșine ca acel container spațial general în care această întindere privată De asemenea, nu putem concepe extensia fără a concepe unele elemente spațiale în afara extensiei date, din cauza circumstanței că extensia este întotdeauna exterioritate Adăugăm

extensie acestei extensii parțiale, apoi ne gândim și la extensie și așa mai departe la infinit În acest sens, reprezentarea unui spațiu infinit este ceva potențial pentru noi, adică nu putem concepe nicio parte a extensiei fără a avea în același timp conștiința că procesul de unire a extensiilor la această extensie dată sau de sintetizare poate să nu înceteze Acesta este singurul sens al conceptului de infinit Nu putem, desigur, să spunem că reprezentăm infinitul spațiului în sensul în care ne reprezentăm pentru noi înșine un singur lucru, adică că avem o idee clară despre el, că îi putem oferi un conținut cert Biblioteca "Runivers" OBIECTUL ELEMENTELOR ANTERIOARE DE CUNOAȘTERE zhanie În gândirea la infinitatea spațiului avem același lucru pe care îl avem în gândirea unei serii numerice infinite Când ne gândim la o serie numerică, atunci avem o conștiință clară că putem continua procesul de creare a numerelor atâta timp cât ne dorim și această conștiință că putem continua procesul de creare a unei serii numerice atât timp cât ne place, exprimă, spunând că "seria numerică este infinită "Același lucru este valabil și în cazul extensiei Aici exterioritatea este creată cu ajutorul activității sintetice a minții noastre și avem conștiința că această activitate sintetică poate fi repetată atât cât ne place , iar acest lucru îl exprimăm spunând că spațiul este infinit În consecință, ideea de infinit, la fel ca semnul exteriorității, are un caracter subiectiv Infinitul, la fel, poartă în sine urme ale faptului că este un produs al activității conștiinței noastre Sau, cu alte cuvinte, conștiința noastră însăși o aduce în cunoașterea lumii exterioare și nu o primește de la ea Astfel, în raport cu conceptul de spațiu, ajungem la următoarele rezultate Din experiență, din percepția directă, nu putem obține acele elemente pe care conceptul de spațiu le posedă de fapt Spațiul ne apare ca un spațiu unic, continuu, omogen, în timp ce în experiența exterioară nu există date pentru introducerea unor astfel de proprietăți Niciuna dintre aceste proprietăți nu poate fi obținută de noi din lumea exterioară, deoarece nu există exemplare pentru această idee în lumea exterioară În acest sens, trebuie să spunem că conceptul de spațiu cu aceste proprietăți este o construcție subiectivă Cum este creat acest concept, nu vom analiza, deoarece aceasta este sarcina psihologiei Pentru teoria cunoașterii, este important de menționat că conceptul de spațiu are proprietăți care nu pot fi derivate din experiența externă Desigur Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV Este clar că acest concept nu este pregătit în minte, este produsul muncii psihologice, dar destul de special A doua sarcină a epistemologiei este de a determina funcția acestui concept Funcția cea mai importantă a acestui concept este aceea că determină percepția lumii exterioare Nu ne putem gândi la nici un fel de relație spațială fără să ne gândim la acest spațiu unic, omogen, continuu Conceptul de spațiu este o condiție necesară pentru perceperea lucrurilor externe și a relațiilor spațiale private Nu ne putem gândi la lucruri sau la orice fel de evenimente fără să ne gândim la spațiu De exemplu, nu mă pot gândi la sunet decât dacă mă gândesc și că acesta provine dintr-o anumită parte a spațiului Drept urmare, conceptul de spațiu cu conținutul de mai sus este a priori, și tocmai în sens epistemologic, deoarece se dovedește a fi un concept care determină percepția sau cunoașterea fenomenelor externe; se dovedește a fi o condiție prealabilă necesară pentru percepția externă Acum, după ce examinăm spațiul în general, să trecem la o considerație a definițiilor geometrice ale elementelor spațiale: o dreaptă, un punct etc , sau la conceptele de dreaptă, punct etc Școala empirică, desigur, trebuie să derive și aceste concepte direct din experiență; ele sunt, de asemenea,

copii ale liniilor și punctelor reale, în timp ce, de fapt, construcția acestor concepte evidențiază originea lor neexperimentată Mill, de exemplu, spune: "Punctele, liniile, cercurile, pătratele, pe care oricine le are în minte, sunt, cred, pur și simplu copii ale punctelor, liniilor, cercurilor, pătratelor pe care le cunoaștem din experiența noastră Ideea de punct, în opinia mea, este pur și simplu ideea noastră de minim vizibil, adică de cea mai mică parte a suprafeței pe care o avem Biblioteca "Runivers" OBIECTUL ELEMENTELOR ANTERIOARE DE CUNOAȘTERE putem vedea Linia, așa cum o definește geometria, este complet nereprezentabilă " Linia pe care operează geometria este o linie care are o lățime Prin urmare, conceptele unei linii, unui punct etc , așa cum sunt folosite în geometrie, nu sunt altceva decât copii ale liniilor reale, punctelor, la fel cum alte concepte sunt copii ale lucrurilor reale Dar cu Millem cu greu se poate admite că conceptele de linie dreaptă, punct etc , sunt pur și simplu copii ale lucrurilor reale, pentru că o astfel de dreaptă, un astfel de punct etc , care ar corespunde definiției unui geometric linie, un punct, în realitate nu există La prima vedere, chiar pare că există ceva în natură, din contemplarea căruia se poate obține conceptul de linie dreaptă în sens geometric, că în experiența noastră există foarte multe mostre care ar putea da naștere conceptului de o linie dreaptă într-un sens geometric, de exemplu, dreptatea unei frânghii întinse, marginea unui cristal, a unui trunchi de copac, a unei raze de soare etc Dar, în realitate, acest lucru nu este cazul, deoarece aceste mostre încă imperfecte ar putea servi doar ca o scuză pentru crearea conceptului de linie dreaptă, dar nu ar putea fi un astfel de eșantion, pentru care linia geometrică ar servi doar ca o copie Se poate spune, dimpotrivă, că linia dreaptă ideală servește drept normă pentru discutarea dreptății unei drepte, i e când vorbim despre dreptatea liniilor indicate, atunci avem în vedere o linie dreaptă ideală La aceasta unii adepți ai empirismului spun de obicei că, în realitate, linia ideală cu care operează geometria nu este superioară ca perfecțiune față de linia pe care ne-o oferă experiența și, prin urmare, linia pe care o avem în experiență poate servi drept model pentru creație linia Să aruncăm o privire mai atentă la această discuție Adversarii originii empirice a conceptului de direct Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV Liniile mele spun că în natură nu există o linie dreaptă geometrică, prin urmare, o linie dreaptă este un produs al construcției noastre subiective Se pare că empiriștii răspund pe bună dreptate: "Există astfel de linii drepte în natură care pot da naștere conceptului de linie dreaptă, de exemplu, o rază de soare Adevărat, nici nu este absolut drept, ci numai în cazul în care începem să-l examinăm la o mărire mai mare În general, este complet dreaptă și acest lucru este suficient pentru a avea conceptul de linie geometrică "Cred că acest raționament conține următoarea eroare Aceasta sau acea linie dreaptă care există în natură ni se pare doar dreaptă, dar absolut o linie dreaptă va fi totuși o linie mai perfectă decât cea care există cu adevărat Cu alte cuvinte, o linie geometrică ideală este întotdeauna mai perfectă decât orice dreaptă reală, oricât de perfectă ar fi aceasta din urmă Prin urmare, nu poate fi o copie a acestui ultim Dacă încercăm să explicăm psihologic originea conceptului de linie dreaptă, atunci poate că natura acestui concept va deveni mai clară pentru noi Sigwart explică originea acestui concept din reflecția asupra propriilor procese perceptive în felul următor În perceperea relațiilor spațiale ale lucrurilor, știm că lucrurile sunt în afara noastră într-o direcție sau alta Dar dacă dorim să stabilim mai mult sau mai puțin precis direcția acestor lucruri sau

poziția în care se află, atunci în acest scop trebuie să întindem mâna, ca și cum am fi vrut să obținem acest lucru Dar, în același timp, ne străduim să facem această mișcare în așa fel încât să facem calea cea mai scurtă pentru atingerea cât mai rapidă a scopului Calea care trebuie urmată pentru atingerea acestui obiectiv este o linie dreaptă Este de la sine înțeles că această cale cea mai scurtă poate fi sau nu perfectă Biblioteca "Runivers" DESPRE ELEMENTELE ANTERIOR DE CUNOAȘTERE ip Poate că în realitate nu o facem niciodată, dar există în ideal Această cale ideală, conform lui Sigwart, este prototipul unei linii drepte El servește de fapt drept model pentru crearea unei linii geometrice Când vorbim de o linie dreaptă, nu ne referim la acele linii imperfecte care există în natură, ci la cea mai scurtă cale care este necesară pentru a ajunge la unul sau la altul obiect care se află în afara noastră Astfel, linia geometrică este un ideal pe care îl creăm observându-ne propriile procese de localizare Linia noastră geometrică nu este un produs al abstracției din impresiile exterioare, ci este obținută din observarea proceselor de localizare *) Consider că punctul de vedere al lui Sigwart, conform căruia noțiunea de linie geometrică este produsul reflecției asupra procesului nostru de localizare, are nevoie de următoarea corecție Mi se pare incredibil că conceptul de linie dreaptă decurge din observarea procesului de localizare Incredibilitatea vederii sale, mi se pare, rezultă din faptul că procesul de localizare în sine nu dă naștere la observarea că avem de-a face cu trecerea celei mai scurte distanțe Are dreptate că acest concept ia naștere din observațiile procesului de percepție; dar pare să fie doar produsul observației, nu doar al unui proces de localizare, ci al unui proces de stabilire a unei relații care are loc atunci când se face o măsurătoare Când suntem în domeniul măsurării, este posibil să găsim necesar să stabilim o relație între două puncte care va necesita parcurgerea celei mai scurte distanțe în cel mai mic timp Încercarea de a determina relația dintre două puncte duce, în opinia mea, la înțelegerea dreptei pe care o avem în prezent Luați în considerare, într-adevăr, cum este definită o linie dreaptă) Sigwart Logik B, li, ' io etc Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV De obicei, o linie dreaptă este definită ca cea mai scurtă dintre două puncte sau ca o linie de direcție constantă După cum tocmai am spus, conceptul de linie, după toate probabilitățile, rezultă din faptul că stabilim o relație între două puncte și pentru aceasta trebuie să le gândim împreună Pentru gândirea comună a punctelor, trebuie să facem o mișcare: trebuie să mergem de la un punct la altul Pentru a ajunge dintr-un punct în altul, trebuie să facem cel mai scurt drum posibil Pentru aceasta trebuie să ne menținem și într-o singură direcție A lua cea mai scurtă cale și a menține aceeași direcție sunt într-adevăr același lucru Știm din experiența noastră zilnică ce înseamnă să nu faci cea mai scurtă mișcare, știm și ce înseamnă să nu păstrezi direcția odată luată Pentru stabilirea unei relații între două puncte, nici unul, nici celălalt nu pot fi de dorit; de aceea facem o cerinţă ca pentru a stabili o relaţie între două puncte trebuie să ne deplasăm pe calea cea mai scurtă posibilă fără a ne abate de la direcţia odată acceptată Nu putem avea cu adevărat o asemenea linie sau o astfel de cale Această cale este un ideal către care nu putem decât să ne străduim, fără să-l atingem niciodată Vedem astfel că în procesul de stabilire a unei relații trebuie îndeplinită o anumită condiție pentru ca noi să obținem anumite rezultate Dar întrucât în realitate aceste condiții nu pot fi îndeplinite, putem considera conceptul de linie dreaptă un postulat, o cerință sau ideal Prin urmare, expresia că o

linie dreaptă este o copie a liniilor drepte din viața reală nu poate fi considerată corectă Dacă ar fi așa, atunci ar trebui să admitem că, formând conceptul de linie dreaptă, pur și simplu facem abstracție de ceea ce există în natură și Biblioteca "Runivers" OBIECTUL ELEMENTELOR ANTERIOARE DE CUNOAȘTERE astfel creăm conceptul unui lucru mai perfect decât este în realitate Prin urmare, în procesul de abstractizare, îmbunătățim realitatea, ca să spunem așa Dar din percepția liniilor drepte cu adevărat existente nu se poate obține conceptul de linie dreaptă în sens geometric Liniile existente sunt prea imperfecte pentru asta Originea conceptului de linie dreaptă este explicată mult mai bine dacă luăm în considerare reflecția ca sursă a acestui concept Observăm propriul nostru proces perceptiv și constatăm că trebuie îndeplinite anumite condiții pentru a se stabili o relație între două puncte Aceste condiții, ca semne, le atribuim unei linii drepte Să luăm un alt element spațial, care este la fel de elementar ca o linie dreaptă, și anume un punct Ce este un punct, conform definiției geometriei? Este limita unei linii, este ceva care nu are nicio grosime, nici o lățime, nici o lungime O astfel de definiție duce gândul într-o jenă decisivă Dar de unde vine un astfel de concept? Se poate spune direct că un punct nu este un produs al abstracției fizice obișnuite, pentru că într-un astfel de caz ar avea atât lățime, cât și grosime; dar din moment ce punctul matematic nu are acest lucru, trebuie gândit că este produsul unei abstracții cu totul speciale, oricum nu fizică Originea conceptului de punct poate fi explicată după cum urmează Noi, vorbind de un punct matematic, nu vrem să definim extensie, ci un element de extensie, doar un loc Dacă luăm elementul spațial așa cum ni se arată în realitate, atunci acest element sau acest loc trebuie neapărat extins și tocmai renunțăm la extindere Conștiința în acest caz, așa cum spune, își spune: "Voi lua Biblioteca "Runivers " G CHELPANOV simplu loc, ca element de plecare de la care plec, în procesul de localizare Nu este extensie, pentru că extensia, prin însăși natura sa, presupune că mai există ceva de la care să se procedeze Am nevoie de un loc din care trebuie să plec, ca de la ceva care dă naștere extinderii Pentru mine, extensia este întotdeauna alcătuită din părți, dar trebuie să plec de la ceea ce nu are părți De aceea cred că un punct fără extensie; dar gândindu-mă, nu-mi pasă deloc cum să o prezint concret Pentru mine nu este nevoie de asta Un punct fără extensie este pentru mine un postulat, o cerință Dacă această cerință nu este îndeplinită, gândirea matematică nu este posibilă Dar, postulând un astfel de postulat, evident că nu distrage atenția de la proprietățile fizice ale lucrurilor, ci de la activitatea mea de localizare Astfel, conceptul de punct nu ne dă dreptul de a spune că este un produs al abstracției fizice; nu este o descriere a lucrurilor și nu are tendința de a fi așa, sau de a aborda deloc Este o abstracție din activitatea noastră de localizare și, ca atare, este rezultatul observării proceselor conștiinței Astfel, vedem că în percepția noastră asupra spațiului geometric avem nu numai elemente empirice, ci și elemente a priori Numind reprezentările spațiului geometric a priori, nu vreau să spun că am putea percepe spațiul chiar dacă nimic nu ar exista în lumea exterioară; este de la sine înțeles că experiența externă este necesară, dar nu are o importanță decisivă Desigur, conceptul nostru de spațiu este creat în raport cu percepția impresiilor exterioare, dar include elemente care nu au fost în experiența de sens Acestea sunt tocmai elementele a priori din Biblioteca "Runivers" OBIECTUL ELEMENTELOR ANTERIOARE DE CUNOAȘTERE conceptul de spațiu Ele sunt obținute în același mod în care se obține conceptul de număr, adică

prin reflecţia asupra propriilor procese de percepţie De aici rezultă că operând asupra spațiului, din punct de vedere al geometriei, operam de fapt nu asupra relațiilor noastre spațiale reale, ci asupra construcțiilor noastre a priori, pe care le aducem în experiența noastră Am văzut că spațiul continuu, omogen, este o condiție necesară pentru perceperea lumii exterioare; este formă sau formă subiectivă Exact în același mod, atunci când ne gândim la elemente geometrice (linii drepte etc), nu operăm cu adevărat cu linii reale, ci cu construcțiile noastre subiective Ca urmare a acestei împrejurări, geometria capătă un caracter apodic de încredere Nu se ocupă de formațiuni schimbătoare, date de experiență, ci de Forme neschimbate ale conștiinței Empiristii nu recunosc acest lucru si de aceea ei cred ca geometria, ca si stiintele fizice, nu este deloc o stiinta absolut sigura; dacă vorbim deja despre fiabilitatea sa, atunci ar trebui să spunem că este de încredere condiționat, deoarece se bazează pe o serie de definiții care sunt recunoscute ipotetic ca fiabile Matematica ar deveni o știință complet nesigură dacă ne-am permite să ne îndoim că definițiile ei corespund realității În opinia lui Mill, așa stau lucrurile De fapt, nu există linii fără lățime, nu există puncte fără grosime, nu există linii care să fie exact drepte, nici cercuri ale căror raze să fie exact egale, nici pătrate cu unghiuri perfect egale Nici în natură, nici în spiritul uman nu există lucruri care să corespundă pe deplin definițiilor geometriei "Definițiile geometriei se abat în mod deliberat de la adevăr" Astfel matematica este sigură, dar numai dacă Biblioteca "Runivers" G CHELPANOV vom accepta că principalele sale prevederi, i e în acest caz, definițiile ei sunt valabile Altfel, nu este de încredere Posibilitatea unei soluții duale la problema fiabilității matematicii a condus la împărțirea matematicii în pur și aplicat Tocmai, se presupune că matematica pură are certitudine absolută, în timp ce matematica aplicată poartă urme ale imperfecțiunilor științelor fizice Construcțiile matematicii pure se referă la spațiu geometric, în timp ce construcțiile matematicii aplicate se referă la spațiu real sau obiecte reale De aceea în construcțiile matematicii pure există o discrepanță cu realitatea Prin matematică aplicată ar trebui să se înțeleagă, de exemplu, astronomia, fizica, mecanica Orice geometrie care se referă numai la figurile desenate sau reprezentate efectiv trebuie considerată geometrie aplicată Geometria pură trebuie considerată acea geometrie căreia nu-i pasă de reprezentabilitatea efectivă a Figurilor, ci operează cu construcții pur logice Matematica pură diferă de matematica aplicată prin aceea că precizia absolută este inerentă construcțiilor sale, în timp ce matematica aplicată se mulțumește cu precizie limitată Mi se pare că această împărțire a matematicii în pur și aplicat, mai ales când vine vorba de rezolvarea problemei naturii a priori a spațiului, este complet greșită Ceea ce se numește de obicei matematică aplicată nu este în esență nici măcar matematică deloc, ci pur și simplu aplicarea matematicii la fenomene reale, cu acea inexactitate care caracterizează măsurătorile reale în general Matematică pură, adică matematica in sensul propriu se ocupa de constructii care Biblioteca "Runivers" DESPRE ELEMENTELE ANTERIOR DE CUNOAȘTERE Ochiul nu corespunde cu adevărat cu nimic real De fapt, matematica pură este doar matematică Geometria pură operează doar cu spațiul, care are continuitate și omogenitate absolută; un astfel de spațiu este Forma conștiinței În același mod, elementele spațiale cu care operează au un caracter ideal, adică mai degrabă, ele reprezintă, de asemenea, doar Formele conștiinței, ca, de exemplu, conceptul de linie și punct De

aici rezultă clar că pozițiile geometriei, întrucât nu sunt legate de lumea exterioară, ci doar de Formele subiective, au un caracter absolut de încredere Prin urmare, există într-adevăr o diferență atunci când vorbim despre relațiile geometrice ale lucrurilor spațiale pur și simplu, sau despre relațiile imaginilor geometrice În timp ce certitudinea absolută este inerentă principiilor geometriei și trigonometriei, principiile astronomiei nu pot atinge certitudinea absolută Se poate spune despre astronomie că este matematică aplicată, despre trigonometrie că este matematică pură Despre această matematică se poate vorbi de fapt atunci când vorbim de natura a priori a matematicii Prin urmare, nu se poate fi de acord cu empiriştii când spun că matematica, în certitudinea ei, se apropie pur şi simplu de ştiinţele empirice Mill spune că în natură nu există linii drepte, nici cercuri, nici puncte în sens geometric, că; prin urmare, geometria operează cu astfel de puncte și linii, care sunt copii ale punctelor și liniilor reale; dar acest lucru este fals, deoarece geometria nu se ocupă de punctele care ocupă nicio parte a spațiului; se ocupă de puncte care nu ocupă spațiu; geometria se ocupă tocmai de linii și puncte ideale, care nu există în realitate Acest lucru se explică prin faptul că noi înșine creăm aceste linii și puncte și ceea ce creăm, transferăm la obiecte Biblioteca "Runivers " G CHELPANOV lume activă Astfel construcția noastră subiectivă capătă un rol principal în discuția despre realitate; iar astfel de elemente le numim a priori În consecință, în geometrie chiar nu ne ocupăm de ceea ce am împrumutat de la natură, ci de construcție subiectivă, dar care nu este mai puțin importantă pentru evaluarea realității Ca urmare, geometria capătă un caracter apodictic Dacă, totuși, Mill spune că certitudinea propozițiilor fizice obișnuite este inerentă propozițiilor matematice, atunci această afirmație nu merită să fie analizată, deoarece incorectitudinea ei este clară pentru oricine știe că propozițiile matematice au un caracter care nu este inerent propozițiilor fizice Nu voi examina problema în ce măsură ar fi necesar, atunci când luăm în considerare problema priorității spațiului, să implicăm în considerare axiomele geometrice Se știe că empiriștii le consideră ca pe produsul experienței Aprioriștii cred că reprezintă propoziții a priori Sunt de acord cu faptul că luarea în considerare a naturii axiomelor geometrice poate contribui la clarificarea chestiunii naturii a priori a spațiului, dar, pe de altă parte, cred că o poate și complica, întrucât atunci când se analizează problema geneza axiomelor geometrice, se poate considera conceptul de spațiu a priori în timp ce axiomele geometrice sunt considerate empirice Mi se pare că ceea ce am obținut din analiza conceptului de spațiu explică destul de clar natura a priori a conceptului de spațiu Astfel găsim în conceptul de spațiu o dublă prioritate În primul rând, prioritatea psihologică, și anume exterioritatea spațiului, care, din experiența exterioară, Biblioteca "Runivers" OBIECTUL ELEMENTELOR ANTERIOARE DE CUNOAȘTERE nu poate exista valoare, dar care constituie Funcția conștiinței însăși Bo- -x, epistemologic a priori, deoarece spațiul este un concept binecunoscut care constituie o presupunere sau o condiție necesară pentru percepția sau experiența externă Prioritatea gnoseologică se regăsește și în conceptul de elemente spațiale, linii și puncte Acestea din urmă sunt rezultatul abstracției asupra proceselor conștiinței însăși și, ca atare, sunt introduse în experiența exterioară G Chelpanov Întrebări de filosofie, carte Mai mult Biblioteca "Runivers" Nietzscheanul anilor patruzeci, Max Stirner și filosofia sa a egoismului *) IV Dacă ar fi să caracterizam esența învățăturilor lui Stirner într-un singur cuvânt, s-

ar putea spune că el este antiidealist prin excelență Această definiție indică nu numai tonul principal și direcția principală a gândirii sale, ci stabilește și semnificația istorică a învățăturii sale, ca reacție decisivă împotriva idealismului care a dominat domeniul filosofiei în prima jumătate a secolului Hhomiakov al nostru a numit pe vremea lui filosofia lui Feuerbach "cea mai feroce imanență" Cu o justificare și mai mare, s-ar putea aplica această definiție la o caracterizare a viziunii despre lume a lui Stirner Din interior, această perspectivă este ceva complet întreg și complet, în care se deosebește de strălucitele aforisme ale lui Nietzsche, printre care contradicțiile logice sunt netezite doar de unitatea dispoziției generale Cu aceeași natură paradoxală a premiselor și concluziilor, învățătura lui Stirner diferă de cea a lui Nietzsche prin unitatea sa sistematică și logică Un cititor atent și fără prejudecăți care studiază cartea lui Stirner foarte curând observă că în ea are o problemă cu !) Vezi # Biblioteca "Runivers" NIETZSHEANETS CEI PATRICE DE ANI o serie întreagă de paradoxuri aduse într-un sistem, sau, mai exact, cu un sistem bazat pe un paradox Gândul paradoxal care stă la baza întregii învățături a lui Stirner este o exagerare și o exagerare a poziției de bază a filozofiei lui Fichte: "Ich ist Allestt În parafraza lui Stirner, propoziția lui Fichte primește o formulare diferită; Ich bin Alies "Eul" absolut al lui Fichte se transformă într-un "eu" individual, finit și se identifică cu personalitatea empirică, care, printr-o astfel de transformare, primește sensul realității unice și absolute Dacă ne întrebăm ce a provocat o asemenea schimbare în Formula lui Fichte și care au fost impulsurile interioare care au determinat direcția gândirii lui Stirner și l-au condus la acel subiectivism extrem pe baza căruia și-a construit Sistemul filozofic, atunci în primul rând vom avea pentru a căuta un răspuns la această întrebare pentru a determina atitudinea lui Stirner față de sistemul filosofic al lui Hegel, care era dominant la acea vreme în Germania, în diferitele sale ramificații Influența unui sistem filozofic asupra altuia poate fi de două feluri: fie constă în transmiterea și dezvoltarea ulterioară a unei idei, iar gânditorii individuali ajung să-i clarifice conținutul din diferite părți; pot diverge foarte departe unul de celălalt în concluziile lor și, cu toate acestea, între ei rămâne o anumită legătură succesivă, datorită faptului că sarcina lor principală nu este atât de a distruge sistemul filosofic anterior, cât de a-l restructura în dezvoltarea în continuare a prevederilor sale fundarea ideilor; asa este, de exemplu, atitudinea lui Platon fata de Socrate, Spinoza fata de Descartes, ganditorii englezi moderni fata de Bacon si Locke Dar este posibil și un alt fel de influență - o influență, ca să spunem așa, de natură negativă atunci când sarcina principală a Filosofului și motivul principal, * Biblioteca "Runivers" c grădinar ceea ce determină direcția gândurilor sale este lupta împotriva școlii filozofice din care el însuși a ieșit, în care a fost crescut gândul său și sub influența căreia se află chiar și atunci când devine un adversar și un negător de la un student și succesor O astfel de schimbare a convingerilor nu se dă gratis nimănui, ci este cumpărată cu prețul unei lupte interioare severe, iar această luptă, mai ales dacă a fost încăpățânată și prelungită, dă un caracter aparte atitudinii elevului față de fostul său profesor, un personaj pur personal, străin de acel interes abstract, logic, cu modul în care ne raportăm la asemenea vederi filosofice, pe care doar le-am studiat și nu le-am experimentat Aşa este relaţia lui Aristotel cu Platon sau, ca să luăm un exemplu mai apropiat, relaţia lui Nietzsche cu Schopenhauer; Predica lui

Zarathustra este un protest înflăcărat împotriva concluziilor sumbre ale pesimismului lui Schopenhauer, o chemare la viață și la justificarea acelei forțe cosmice eterne, care, din "voința de viață" oarbă și neînțeleasă a lui Nietzsche, s-a transformat într-un om neînduplecat și crud, dar dăruitor cea mai înaltă fericire "voința de putere" (Wille zur Macht) Aceasta este atitudinea lui Stirner față de idealismul german al școlii hegeliene În timpul șederii sale la universitate, Stirner, după cum se poate vedea din biografia sa, a ascultat prelegeri ale lui Hegel însuși și ale celor mai apropiați studenți ai săi Apoi, după reinstalarea sa definitivă la Berlin, s-a apropiat de reprezentanții așa-zisului hegelianism de extremă stângă, Feuerbach, frații Bauer și alții, și s-a alăturat acestei tendințe radicale în domeniul gândirii filosofice Fragmentarea și incompletitudinea informațiilor biografice nu ne permite să restabilim în niciun detaliu cursul consecvent de dezvoltare a gândirii sale și să stabilim fazele individuale ale acestei dezvoltări Deși nu am păstrat nicio dovadă din epoca subordonării sale filozofiei idealiste, avem deplin Biblioteca "Runivers" Nietzschean patruzeci de ani dreptul de a presupune că influența ei asupra lui Stirner a fost foarte semnificativă și doar printr-o lungă luptă internă s-a eliberat de el, a ajuns la concluzii de natură opusă Acest lucru reiese mai ales din atitudinea lui față de gânditorul de care era cel mai aproape și care a avut cea mai mare influență asupra lui - Feuerbach Cea mai mare parte a lucrării sale este dedicată polemicii împotriva lui Feuerbach; chiar dacă nu-l numește direct pe acest filosof, el revine constant la analiza ideilor sale, la critica opiniilor sale de bază și chiar și tonul multor pagini ale cărții sale arată clar că atitudinea lui față de Feuerbach nu era pur abstractă , reflexiv, și că aici avem de-a face cu ceva trăit personal, cu infatuarea de ieri, care astăzi a stârnit proteste aprinse și condamnări Pentru Stirner, Feuerbach este în primul rând un reprezentant al acelei tendințe idealiste la care el însuși s-a alăturat la început; pentru el, Feuerbach a fost, poate, tocmai "ultima lui iubire" pe tărâmul idealismului filozofic, o iubire care a fost urmată de dezamăgire și înstrăinare, dar care a lăsat totuși o amprentă de neșters asupra relației sale cu fostul său profesor Nu putem identifica exact momentul în care Stirner s-a rupt de trecutul său idealist, a cărui ultimă etapă a fost fascinația pentru Feuerbach Dar când a venit acel moment, a trebuit să găsească o nouă formulă care să-și definească punctul de vedere schimbat cu suficientă acuratețe și concizie Stirner a găsit această formulă în propoziția de bază a filozofiei lui Fichte: "Eu sunt totul"; el a gândit până la capăt acest gând despre Fichte, a tras concluzii extreme din ea și, în acest fel, a ajuns la o "imanență feroce" atât de feroce care l-a revoltat pe Homiakov în Sistemul filozofic al lui Feuerbach Această formulă modificată este paradoxul care stă la baza întregii viziuni asupra lumii a Stir- Biblioteca "Runivers" È SAVODNIK nera: "Eu sunt totul" Ea reprezintă, de asemenea, acea premisă metafizică și epistemologică, fără de care întreaga învățătură a lui Stirner se transformă în absurditate și își pierde orice semnificație serioasă O altă întrebare este dacă avea dreptul să tragă o concluzie atât de radicală din idealismul subiectiv al lui Fichte, ceea ce l-a determinat inevitabil să respingă orice idealism; dar odată ce această concluzie a fost trasă și acceptată ca premisă, atunci totul altceva decurge din ea cu o necesitate logică Kant, după cum se știe, a presupus că experiența umană, în sensul cel mai larg al cuvântului, este creată prin suprapunerea anumitor forme a priori de sensibilitate și gândire asupra

materialului care este dat din exterior și independent de subiect Fichte a făcut un pas înainte în direcția idealismului subiectiv, presupunând că nu numai Formele cunoașterii aparțin subiectului, ci și că materialul cunoașterii este creat de el, astfel încât "nu-eu" nu este ceva cu adevărat existent, nu este un fel de realitate independentă, ci este doar o creație a "Eului" uman, care prin această opoziție ajunge la conștiința de sine Stirner a tras concluzia finală din această propoziție: în locul "Eului" absolut al lui Fichte, a înlocuit "Eul" individual, personal, care a devenit astfel nu numai măsura ființei, ci și singura realitate absolută, în raport cu care întreaga lume este o simplă creație, "aparținând" (Eigenthnm), o fantomă și în afara căreia nimic nu există S-a creat astfel un sistem de nihilism subiectiv, un sistem căruia, cu toată natura sa paradoxală, nu i se poate nega completitatea logică Rămâne de decis care au fost motivele interioare care l-au condus pe Stirner la crearea doctrinei sale L-am numit pe Stirner prin excelență un antiidealist, indicând prin această definiție atitudinea sa față de Biblioteca "Runivers" NIETZSHEANETS CEI PATRICE DE ANI mișcarea filozofică contemporană Cu același drept s-ar putea numi ultraindividualist, ca reprezentant strălucit al acelei tendințe în domeniul gândirii abstracte și al vieții sociale, al cărei concept central este conceptul de personalitate Dacă luăm în considerare doctrina lui Stirner în contextul ei istoric, atunci o putem caracteriza ca o antiteză logică a idealismului hegelian, antiteză a cărei legitimitate nu ar fi contestată nici măcar de creatorul metodei dialectice Desigur, nu ne gândim să comparăm sistemul maiestuos al lui Hegel, care a avut o influență extraordinară asupra întregului curs ulterior al gândirii filozofice, cu teoria paradoxală a unuia dintre studenții săi recalcitranti - vrem doar să subliniem o trăsătură care explică în mare măsură ne originea acestei teorii Într-adevăr, problema originii doctrinei lui Stirner este mult simplificată dacă se presupune că este o reacție firească împotriva sistemului panlogistic al lui Hegel, un sistem în care raționalismul abstract și-a găsit întruchiparea perfectă În filosofia lui Hegel, de fapt, nu există loc pentru individ, pentru individul "Eu", iar personalitatea vie, în toată particularitatea ei, ca mărime care nu este susceptibilă de definire abstractă și clasificare abstractă, este în ea ceva complet de neînțeles, cumva ciudat încălcarea unui tipar logic Aparent, Hegel însuși a simțit acest lucru și, prin urmare, a depus mult efort în dezvoltarea doctrinei "spiritului subiectiv", care, totuși, a rămas una dintre cele mai slabe părți ale sistemului său în tot ceea ce privește problema personalității)) Arthur Drews Das Ich ais Grundproblem der Metaphysik Freiburg S Biblioteca "Runivers" V SAVODNIK Personalitatea a fost întotdeauna o piatră de poticnire pentru sistemele filozofice ale raționalismului pur, ca element care nu poate fi raționalizat, care nu se încadrează în întregime în cadrul unui concept abstract Prin urmare, rolul care i-a fost atribuit în aceste sisteme era pur auxiliar, iar însăși existența sa s-a dovedit a fi iluzorie, lipsită de realitatea reală, inerent doar ideii sau "spiritului obiectiv" O astfel de atitudine ar fi trebuit să provoace un reacție Stirner nu stă singur în această relație Un observator plin de spirit al vieții mentale a Europei de Vest în anii patruzeci, care el însuși a experimentat o pasiune pentru hegelianism la vremea lui, A I pentru a întruchipa un fel de idee fără adăpost" că o persoană nu este doar un material pasiv al istoriei, un mijloc de realizare a unei idei, că sensul ei se află în sine "Ar trebui să fim mândri de faptul că nu suntem fire și ace în

mâinile lui Fatum, care coase țesătura colorată a istoriei; știm că această țesătură nu este cusută fără noi, dar nu acesta este scopul nostru, nu un scop, nu o lecție dată, ci consecința acelei garanții reciproce complexe care leagă tot ce există de sfârșituri și începuturi, cauze și efecte Dacă întreaga istorie este doar dezvoltarea unei conspirații preistorice se reduce la una dintre execuția ei, o punere în scena - luați, cel puțin, și suntem săbii de lemn și scuturi de alamă Să vărsăm sânge adevărat și lacrimi adevărate pentru a prezenta o șaradă providențială Cu un plan prestabilit, istoria se reduce la inserarea numerelor într-o formulă algebrică, viitorul este dat în robie înainte de naștere Nu ar fi mai ușor de înțeles că o persoană trăiește nu pentru împlinirea destinelor, nu pentru întruchiparea unei idei, nu pentru progres, ci doar pentru că s-a născut și s-a născut (oricât de rău este acest cuvânt) pentru prezent, ceea ce nu este deloc Biblioteca "Runivers" NIETZSHEANETS CEI PATRICE DE ANI e nu-l împiedică fie să primească o moștenire din trecut, fie să lase ceva prin testament Dar", adaugă Herzen, "toate acestea par idealiști grosolan și umilitoare " Citez în mod deliberat cuvintele lui Herzen, care este extrem de receptiv la toate mișcările gândirii moderne, ca dovadă a unui observator din afară despre apariția unui anumit curent individualist, pornind de la conceptul de personalitate și străduindu-se să-i redea acel sens real, de care a fost lipsit în sistemul raționalismului abstract Adiacent aceleiași tendințe se află eseul lui Karl Schmidt, "Das Verstandesthum und das Individuum", publicat la un an după cartea lui Stirner complet izolat, un simplu capriciu al unei imaginații excentrice, dar reprezintă o manifestare a unei anumite mișcări a gândirii sociale Ulterior, Karl Schmidt a abandonat punctele de vedere expuse în cartea sa de tineret, a revenit la activitățile sale academice oficiale și a câștigat faima binemeritată, datorită numeroaselor sale volume Noe "Istoria pedagogiei", traduse între altele și în rusă În această situație istorică, cartea lui Stirner primește și ea acoperirea corespunzătoare Este doar expresia cea mai clară a reacției împotriva panlogismului hegelian În fața lui Stirner, personalitatea înrobită de multă vreme s-a revoltat împotriva dominației idealismului abstract Așa cum se întâmplă întotdeauna cu noile sisteme dezvoltate prin lupta cu învățăturile anterioare, Stirner, eliberându-se de influența filozofiei idealiste, a căzut imediat în extrema opusă El a proclamat că există doar un "eu" individual, dat, că doar acest "eu" cu drept deplin Biblioteca "Runivers" V SAVODNIK haideți să aplicăm predicatul ființei și că orice altceva este doar creația acestui Sine, care este singura realitate Stirner nu recunoaște nimic transcendent, nimic independent de subiect El stă din punctul de vedere al solipsismului, adică recunoaște că toate lucrurile și conceptele, întreaga lume există doar în mine și prin mine, întreaga lume este ideea și proprietatea mea (Eigenthum), în raport cu care "eu" sunt stăpânul complet (Eigenthümer) Ideile sunt doar produse ale "eu-ului", creațiilor mele, cărora "eu" dă sens și semnificație Eu sunt singurul criteriu al ființei și singurul criteriu al adevărului, deoarece în afara mea tot ceea ce există se transformă într-o fantomă, în nimic, și întrucât orice adevăr este întotdeauna adevărul meu, creația mea "Die Wahrheit ist meine Creatur" - în această poziție, nihilismul subiectiv și-a atins deplina desăvârșire, nu există unde să mergem mai departe; dar este posibil să rămânem în acest punct de vedere? Îndoiala cu privire la realitatea lumii exterioare nu este o noutate în filosofie și s-a repetat de mai multe ori din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre; dar niciun

gânditor nu ar putea rămâne complet fidel îndoielii sale și toate astfel de sisteme se bazează în cele din urmă pe un compromis ascuns (uneori inconștient) între scepticismul abstract și Faptele reale ale conștiinței Până la urmă, în fiecare dintre aceste sisteme sceptice, este posibil să se găsească elemente a căror prezență este permisă doar în cazul recunoașterii, chiar și în mod inconștient, a realității Faptelor experienței exterioare Aceasta sugerează involuntar că punctul de vedere, pe care scepticii îl adoptă în acest caz, nu le oferă un sprijin suficient pentru construirea unui sistem filosofic Scepticii, care rezolvă problema realității lumii exterioare într-un sens negativ, indică de obicei nedemonstrabilitatea logică a credinței noastre în Biblioteca "Runivers" NIETZSHEANETS CEI PATRICE DE ANI fiind de realitate obiectivă Dar faptul că scepticii nu au reușit niciodată să rămână complet fideli îndoielilor lor arată deja că există o necesitate psihologică din cauza căreia această problemă este inevitabil rezolvată de conștiința umană într-un sens pozitiv În special, împotriva poziției luate de Stirner în această chestiune, se poate obiecta că opoziția sa a individului "eu", ca realitate unică și necondiționată, față de totalitatea experienței exterioare, ca fantomă falsă, nu poate fi susținută pe deplin dacă rămânem pe baza unui scepticism consistent, întrucât din acest punct de vedere se poate îndoi și de realitatea "Eului" nostru În ochii scepticului consecvent, eul însuși devine o simplă abstracție, o idee, o iluzie psihologică Într-un astfel de caz, este doar un punct ideal de intersecție pentru diverse serii de stări de conștiință, cu o legătură foarte slabă și inconsistentă între momentele psihologice individuale Din acest punct de vedere, acestor stări instantanee separate de conștiință trebuie să le atribuim cea mai înaltă realitate și să pătrundă astfel în solul atomismului psihologic, corespunzător atomismului metafizic al lui Democrit, pentru care singura realitate erau atomii și vidul Dar Stirner nu rămâne consecvent în scepticismul său, iar pentru el realitatea individului "eu" pare să fie dincolo de orice îndoială Acest "eu" este singura realitate, creatorul și criteriul întregii realități, și astfel apare dincolo de orice regularitate și succesiune, ca principiu, nu numai autosuficient, ci și autodeterminant O asemenea viziune asupra individului este, desigur, o ficțiune istorică și o imposibilitate psihologică, ca și viziunea lui Rousseau despre "omul natural" Individul apare întotdeauna într-o anumită situație istorică corespunzătoare unui moment istoric dat El este produsul unei dezvoltări regulate Biblioteca "Runivers" V SAVODNIK orgie, veriga în lanţul de fenomene a unui proces supraindividual şi în acelaşi timp Factorul activ al acestui proces Omul, ca unitate individuală vie a unui întreg complex, este reprezentantul unei anumite rase, al unui anumit grup social, al unui anumit moment istoric El este purtătorul a tot ceea ce a trecut, a tot ceea ce a trăit rasa umană și creatorul viitorului Doar un idiot care s-a oprit în dezvoltarea sa, a cărui viață întreagă se limitează la satisfacerea instinctelor primare, iese din contact cu această viață colectivă a omenirii Într-o poziție normală, o persoană simte cumva această legătură și o respectă, chiar dacă inconștient Rezultatul acestei vieți colective sunt conceptele de drept, datorie, libertate, umanitate, care servesc ca principii normative care determină comportamentul indivizilor Stirner, fidel poziției sale antiidealiste de bază, atacă cu înverșunare nu numai ipostaza acestor idei, ci și orice recunoaștere a semnificației lor reale, mai mult, argumentul său principal constă în afirmația că aceste idei sunt lipsite de orice realitate și sunt simple creaţii ale noastre I" Dar la aceasta trebuie

obiectat că aceste concepte nu sunt deloc esența creării arbitrare a unui "eu" individual, ci că sunt produsele necesare unei dezvoltări culturale îndelungate, unei educații îndelungate a minții, a sentimentelor și a voinței a unei persoane în timpul vieții sale istorice și preistorice Desigur, este imposibil să ipostazizi aceste idei, să le atribuim o realitate obiectivă, stabilitate și imuabilitate absolută, dar din aceasta nu trebuie încă să tragem o concluzie despre invaliditatea lor Stirner pare să confunde aici conceptele de realitate și substanțialitate Dacă, de exemplu, "statul", ca concept, nu are o existență substanțială, atunci nu rezultă deloc de aici că este un mit, un produs arbitrar al imaginației oamenilor, în Biblioteca "Runivers" Nietzschean patruzeci de ani urlând în existența lui (Staatsglãubige, în cuvintele lui Stirner) Legea, legea, morala etc , desigur, sunt idei, dar astfel de idei care corespund neapărat unor Fapte ale comunității umane și în aceste Fapte își primesc implementarea Desigur, ei înșiși nu au o ființă substanțială; dar acest lucru nu îi privează de realitatea reală în sensul în care rezultanta, care este compusă din mai multe forțe care acționează în unghiuri diferite, este reală Faptul că aceste concepte apar în mod necesar chiar și în societatea cea mai primitivă este cea mai bună dovadă a semnificației lor reale Formele, drepturile, morala etc , se schimbă, dar rămâne ideea, idealul, la a cărui realizare, conștient sau inconștient, omenirea se străduiește în viața și activitatea sa istorică Pe lângă considerentele de mai sus, teoria lui Stirner ar trebui să ridice și obiecții din partea psihologului Tendința principală a cărții sale este lupta împotriva idealismului, în diferitele sale forme; dominaţia idealismului îi apare ca aservirea completă a individului prin ideile create de el, renunţarea la libertatea sa în favoarea unor idée-fixe, recunoaşterea dominaţiei unor entităţi abstracte care nu au realitate Această supunere la raționalism abstract, Stirner se opune - și acest lucru este foarte caracteristic în gura discipolului lui Hegel - voinței vie a individului, o voință care nu cunoaște nicio constrângere pentru sine La aceasta trebuie obiectat că orice proces volițional este ceva complex, format din cel puțin două elemente: în primul rând, din reprezentarea scopului către care este îndreptat și, în al doilea rând, din manifestarea unei activități interne care determină posibilitatea a realizării acestei viziuni Astfel, un act volitiv este întotdeauna asociat cu un act intelectual Biblioteca "Runivers" V SAVODNIK într-un întreg inseparabil, unificat "Voința" în forma sa pură, fără legătură cu un anumit conținut concret, nu există deloc; într-o formă atât de abstractă este o ficțiune psihologică, o rubrică de clasificare pentru determinarea faptelor cunoscute ale vieții mentale În manifestări concrete, ea este întotdeauna strâns legată de actele de reprezentare, ideea qii, iar din această legătură este o forță complet oarbă, lipsită de conținut și impulsivă, de natură pur elementară O astfel de voință oarbă, impulsivă - dacă este posibil să se constate manifestarea ei - poate să fie asemănați cu acei berserkeri scandinavi, despre care se vorbește în sagale nordice și care, căzând în furie, se taie în jurul tău fără nici un scop sau concepție, neștiind dacă loviturile lor cad asupra dușmanilor, asupra prietenilor sau asupra obiectelor neînsuflețite actul volitiv primește sens și semnificație numai în legătură cu o anumită idee, care singura îi dă conținut Aceste idei, direcționând voința, pot fi foarte diverse, atât în originea și conținutul lor intern, cât și în intensitatea lor, care variază în grade de la conștiință completă pentru a eclipsa completă în conștiința scopului și mijloacelor oricărei acțiuni - așa cum se întâmplă, de

exemplu, cu mișcările automate obișnuite, așa-numitele secundare Dar chiar și în acestea din urmă, analiza psihologică relevă prezența unui Factor intelectual, care rămâne doar sub pragul conștiinței Prin urmare, unii psihologi, de exemplu, James, cu drept deplin să considere astfel de acțiuni, care se datorează unui fel de idee călăuzitoare și pe care le-au numit "acțiuni ideo-motorii" (acțiune ideo-motrică) ca prototip al oricărui act volițional Din punct de vedere psihologic, fiecare acțiune este realizarea unei idei, cu un alt grad de conștiință, și doar ca atare realizare intră ea Biblioteca "Runivers" NIETZSHEANETS CEI PATRICE DE ANI intră în sfera sferei vizuale a psihologului, a cărui competență încetează în punctul în care începe sfera proceselor fiziologice pur impulsive; dar nu se mai poate vorbi despre voință, sau despre idei, sau despre conștiință în general, ci doar despre interacțiunea naturală a forțelor oarbe și inconștiente ale naturii Oriunde avem de-a face cu Faptele vieții mentale, ne aflăm mereu la sfârșitul analizei întâmpinați procese de reprezentare, ideare, fără de care manifestările de sentiment și voință au rămas inconștiente pentru noi Aceste considerații indică inconsecvența învățăturii lui Stirner din punct de vedere psihologic Lupta împotriva idealismului, care pentru el echivalează cu o luptă împotriva dominației ideilor, se bazează pentru el pe o înțelegere incorectă a semnificației ideilor în viața mentală a omului Ideile sunt forțe reale, nu umbre chinezești care pâlpâie în câmpul vizual al conștiinței Direcția voinței active este întotdeauna determinată de o anumită idee, sau este compusă sub forma rezultantei unui anumit număr de idei prezente de natură și intensitate diferită Prin urmare, reprezentările, ideile sunt forța motrice, fără de care nici o acțiune conștientă nu este de conceput; În același timp, puterea noastră asupra ideilor este departe de a fi nelimitată, iar omul nu se poate considera sub nicio formă, așa cum face Stirner, stăpânul suveran și creatorul ideilor sale Există legi psihologice binecunoscute care guvernează schimbarea ideilor, care determină nașterea și descompunerea acestor idei sau a altora Unele dintre aceste legi au fost deja stabilite de psihologia științifică, cum ar fi, de exemplu, cele mai simple legi de asociere și percepție a reprezentărilor, iar unele dintre ele încă așteaptă cercetări ulterioare Legile care guvernează viața spirituală a unei persoane individuale corespund aceleiași regularități în viața spirituală a întregii omeniri Schimbarea de filosof Biblioteca "Runivers" V SAVODNIK sisteme și stări sociale, schimbarea ideilor și ideilor dominante se realizează în virtutea unei anumite necesități logice și psihologice, și nu prin arbitrariul indivizilor, gânditorilor și personalităților publice Ar fi extrem de naiv să credem că marile sisteme filozofice sunt exclusiv creația ideologică personală a gânditorilor individuali, creația lor arbitrară; fiecare dintre ele își are predecesorii și descendenții săi, fiecare este doar o verigă componentă în procesul de dezvoltare a gândirii umane Din acest punct de vedere, filosofia lui Stirner primește și ea adevărata semnificație, în ciuda tuturor aparentei sale arbitrari și independențe Pentru o înțelegere corectă a sensului său, este necesar să se țină mereu cont de relația sa cu învățăturile lui Fichte, Hegel și Feuerbach, pentru a o plasa printre sistemele filozofice care se schimbă succesiv Din acest punct de vedere istoric, ea ne va apărea drept antiteza extremă a întregii filozofii idealiste care a dominat Germania în prima jumătate a secolului al XIX-lea Stirner și-a creat sistemul de subiectivism pur nu dintr-un capriciu al voinței personale, nu dintr-un capriciu al imaginației creatoare, ci dintr-o necesitate logică; luptând împotriva

idealismului, el a fost o corecție a unilateralității acestuia, a fost un reprezentant al curentelor mentale opuse: acesta este pentru noi adevăratul sens și interesul concepțiilor sale filozofice v L-am numit pe Stirner "Nietzschean al anilor patruzeci" și, sperăm, am făcut-o cu tot dreptul Într-adevăr, compararea acestor două nume vine involuntar în minte oricărui familiar cu Nietzsche, când citește "Singurul", atât de mult în comun în gândurile și stările de spirit pe care le întâlnim în lucrările ambilor autori Această asemănare de idei ajunge uneori în separat Biblioteca "Runivers" NIETZSHEANETS CEI PATRICE DE ANI aforisme de identitate literală Ceea ce este și mai ciudat este faptul că Nietzsche nu-l menționează pe Stirner nicăieri, de parcă acest gânditor i-ar fi rămas complet necunoscut Această din urmă presupunere pare puțin probabilă, deoarece Nietzsche ar fi putut să facă cunoștință cu o caracterizare generală a filozofiei lui Stirner, de exemplu, din Istoria materialismului a lui Lange, pe care o citează în lucrările sale și care, prin urmare, îi era bine cunoscută presupunem că nu a acordat atenție gânditorului cu care a avut atâtea puncte de contact Cu toate acestea, nu poate fi vorba de vreo influență din partea lui Stirner, deoarece dezvoltarea concepțiilor lui Nietzsche a decurs în felul său special și a fost realizată în virtutea necesității sale interioare Totuși, tăcerea completă a lui Nietzsche cu privire la îndepărtatul său predecesor este foarte ciudată și, poate, datorită doar faptului că Nietzsche și-a păzit cu multă gelozie drepturile la o originalitate deplină și, prin urmare, a considerat incomod să arate spre Filosof, cu care avea atât de multe în comun Deși o indicație a acestei asemănări în ideile și tendințele principale ale ambilor gânditori a fost deja făcută de mai multe ori, de exemplu, în lucrările lui Hartmann), Schelvin * * *) și Rudolf Steiner), totuși, niciunul dintre autorii numiți s-au oprit mai detaliat asupra luării în considerare a acestor trăsături de asemănare și diferențe; Între timp, o astfel de comparație atentă este departe de a fi lipsită de semnificație, deoarece studiul paralel a doi scriitori similari oferă de obicei un material foarte recunoscător pentru clarificarea trăsăturilor caracteristice ale fiecăruia dintre ei Prin urmare, considerăm că este util să ne oprim în detaliu asupra celor indicate) E von Hartmann Etnische Studien Leipzig, , p -) Schellwien Max Stirner și Friedrich Nietzsche, Erscheinungen des modern-nen Geistes Leipzig, S urm) R Steiner Friedrich Nietzsche, ein Kampfer gegen seine Zeit Weimar, S - Întrebări de filosofie, carte Mai mult I(r) Biblioteca "Runivers" ' V SAVODNIK caracteristici care reunesc opiniile filozofice ale ambilor gânditori și descoperă relația lor reciprocă Cea mai importantă trăsătură caracteristică care reunește ambii gânditori este individualismul extrem care pătrunde în toate concepțiile lor filozofice și sociale Ambii sunt individualiști consecvenți și hotărâți atât în domeniul gândirii abstracte, cât și în chestiunile legate de moralitate și viața socială Conceptul de personalitate stă la baza întregului raționament al acestora; libertatea completă și nelimitată a autodeterminării este sloganul și steagul lor de luptă Adevărat, la originea sa, individualismul ambilor gânditori reprezintă diferențe destul de semnificative: în timp ce la Stirner a apărut ca o concluzie extremă a raționamentului abstract, creat prin munca pur logică a minții, la Nietzsche rolul principal l-a jucat în acest sens de către el simpatii și antipatii interioare, stând în afara controlului gândirii abstracte și, în opinia sa, determinând direcția acestei gândiri); astfel individualismul lui Nietzsche are o căptușeală psihologică și își găsește explicația în particularitățile

personalității sale, organizarea sa spirituală Dar fiind diferit în origine, individualismul ambilor gânditori este destul de omogen în esență Ambii sunt susținători ai libertății necondiționate a individului, nerecunoscându-i nicio restricție, indiferent de unde provin aceste restricții Pentru ambii, persoana este destul de autosuficientă și nu are îndatoriri în raport cu ceilalți În ambele, abstractul "cult al personalității" se ridică la nivelul unei dogme care stă deasupra tuturor îndoielilor, din care decurg toate celelalte viziuni asupra vieții și a lumii Aceste tendințe individualiste ale filozofiei lui Nietzsche au făcut din acesta o popularitate atât de enormă printre *) Jenseits von Gut imd Bõse; Werke, B VI, S ,
 Nietzschean patruzeci de ani societate modernă; dar aceleași tendințe au condamnat predicarea lui Stirner la un eșec total la vremea lui Vorbind cu cartea sa cu câțiva ani înainte de Revoluția din februarie, în epoca luptei lungi și încăpățânate a societății vest-europene pentru drepturile politice, în epoca entuziasmului general pentru teoriile sociale utopice și a încrederii în iminentul triumf al idealurilor de libertate , egalitate și fraternitate, Stirner s-a trezit în totală contradicție cu starea de spirit dominantă a timpului său și numele său a dispărut fără urmă în fluxul turbulent al anului Patruzeci de ani mai târziu, când Nietzsche și-a ținut predica, multe s-au schimbat atât în condițiile de viață, cât și în starea de spirit a societății europene Multe dintre lucrurile în numele cărora s-a dus lupta cândva încăpățânată au devenit achiziții obișnuite, în multe alte lucruri care i-au inspirat pe foștii luptători, a trebuit să fim sever dezamăgiți Viața a devenit mai complexă și mai multilaterală și, în consecință, cerințele ei asupra indivizilor au devenit mai complexe Lupta intensificată pentru existență a provocat o competiție intensificată între indivizi în toate domeniile vieții, l-a forțat pe individ să-și adune toate puterile și, ca să spunem așa, să se tragă pe sine în interior În același timp, fostul entuziasm pentru socialismul utopic a fost înlocuit cu o reacție împotriva idealurilor sale, deoarece în triumful principiului social au început să vadă un pericol pentru dezvoltarea liberă a individului Toate acestea au creat un teren fertil pentru succesul învățăturilor individualiste ale lui Nietzsche De asemenea, nu trebuie uitat că Nietzsche nu stă singur în acest curent individualist: scriitori de seamă precum Ibsen, Strindberg, Kipling, d'Annunzio, care sunt şi predicatori ai unei "personalităţi puternice", aflate într-un conflict decisiv cu societatea -Așa-zisa "artă nouă" este, de asemenea, pătrunsă de individualism profund, în ciuda tuturor diferențelor dintre școlile și partidele care s-au dezvoltat în mijlocul ei Teoretician *
  Langben a apărut în arte, a cărui carte Rembrandt ais Erzieher, publicată în , a trecut prin mai mult de patruzeci de ediții în scurt timp În domeniul literaturii, această tendință individualistă s-a exprimat printr-o puternică ascensiune a creativității lirice, în care personalitatea a poetului își găsește expresia principală Cea mai modernă "decadență", în toate diviziunile ei, este în întregime adiacentă aceluiași curent, cel puțin în fața celor mai serioși și talentați reprezentanți ai săi În dorința lor de a-și exprima pe deplin individualitatea în opera lirică, poeții acestei tendințe intră într-o luptă zadarnică cu dificultățile, în funcție de motivul pentru care personalitatea însăși, în singularitatea și exclusivitatea ei, este inexprimabilă cu ajutorul acelor semne abstracte, care sunt cuvintele unora sau limba De aici rezultă faptul că operele acestor poeți sunt adesea inteligibile doar pentru un grup

limitat de persoane dotate cu o organizare mentală similară, în timp ce restul sunt impresionați de o simplă colecție de cuvinte lipsite de conținut Desigur, astfel de "poeți de cerc" reprezintă un fel de extremă, dar însăși apariția lor a devenit posibilă doar pe baza tendinței individualiste generale care domină literatura modernă Reproșul culturii moderne că tinde spre o nivelare generală, că, deși contribuie la dezvoltarea spirituală a maselor, răspunde dăunător la dezvoltarea liberă a indivizilor remarcabili, acest reproș a fost exprimat încă din anii de un alt filosof german -publicistul Paul de Lagarde), care în acest sens este un predecesor direct al lui Nietzsche În scrierile sale: "Deutsche Schriften" și "Religie) Vezi cartea lui Leo Berg despre el: Der Übermensch in der modernen Litteratur, S - Biblioteca "Runivers" Nietzschean patruzeci de ani der Zukunft", Lagarde este un susținător înflăcărat al principiului individualismului Forța națiunii, în opinia sa, nu constă în masa poporului, ci în cei mai înalți reprezentanți ai săi acești reprezentanți excepționali, eroi, ai mediului lor, Între timp, cultura modernă produce doar o duzină de oameni; acesta este un pericol imens pentru viitor și, prin urmare, toți cei care sunt conștienți de acest pericol ar trebui să facă tot ce îi stă în putere pentru a promova dezvoltarea personalității, deoarece numai într-o personalitate puternică se află garanția prosperității întregului popor: "Departe tot ce contribuie la educarea mediocrității", exclamă Lagarde "Este mai bine să tăiem lemne decât să trăim mai mult această viață neînsemnată, civilizată și bine crescută: de aceea să ne întoarcem la izvoarele veșnice, să mergem la înălțimi, la munții solitari, unde suntem nu numai urmașii, dar și strămoșii viitorului * Idealul lui Lagarde este crearea unei noi aristocrații care să fie conducătorul societății: în existența acestei aristocrații selective se află sensul existenței întregului popor și, odată cu ea, garanția dezvoltării sale ulterioare Nu este greu de observat cât de aproape intră în contact punctele de vedere ale lui Lagarde pe care le-am citat cu ideile predominante ale lui Nietzsche Amândoi aparțin aceluiași curent de gândire socială, sunt purtători ai acelorași idealuri Astfel, Nietzsche, ca teoretician al individualismului, nu este complet singur Americanul Emerson, danezul Kierkegaard, scoțianul Carlisle au fost și ei avocați personali; dar un talent artistic remarcabil, în legătură cu marea sa accesibilitate, i-a asigurat popularitatea enormă a lui Nietzsche în comparație cu predecesorii săi și cu oameni asemănători Cartea lui Stirner, în ciuda faptului că este un filosof Biblioteca "Runivers" V SAVODNIK Prin profunzimea și sistematicitatea sa, ea depășește cu nemăsurat aforismele disparate și contradictorii, deși strălucitoare, ale lui Nietzsche; Acest fapt poate fi explicat doar prin faptul că predicatorul "supraomului" a ieșit tocmai într-un asemenea moment în care societatea, în starea ei dominantă, s-a dovedit a fi extrem de receptivă și pregătită pentru predica sa Prin urmare, atât de curând o mulțime de admiratori înflăcărați și adepți s-au adunat în jurul stindardului său, iar chiar numele lui a devenit un strigăt de luptă pentru ei A câștigat o popularitate deosebită în rândul anumitor grupuri literare din așa-numita "cea mai tânără Germanie", care și-au văzut în el numitul filozof-teoretician Mișcarea neoromantică, căreia chiar și un scriitor independent precum Hauptmann și-a adus un omagiu în "Clopopul înecat", este complet impregnată de ideile lui Nietzsche, dar nu ar trebui să fie surprinzător, deoarece în esența sa această mișcare este doar o expresie literară a unui curent general individualist Romanticii din prima jumătate a secolului al XIX-lea au

fost la fel de purtați de cultul personalității puternice, la fel de mult i-au cerut libertate necondiționată, la fel de mult și-au pus arbitrariul deasupra moralității tradiționale , la fel ca urmașii lor moderni Din acest punct de vedere, Nietzsche însuși poate fi numit pe bună dreptate un romantic, deși, desigur, nu există o legătură succesivă între el și foștii romantici: ei sunt legați doar printr-o comunitate de idei călăuzitoare și o dispoziție dominantă Revenind la luarea în considerare a punctelor de contact dintre concepțiile filosofice ale lui Nietzsche și Stirner, noi, pe lângă tendințele individualiste generale, trebuie să subliniem o altă trăsătură caracteristică importantă care îi apropie pe ambii gânditori, ostilitatea lor față de abstract Biblioteca "Runivers" Nietzschean patruzeci de ani G nomu rationalism Pentru Nietzsche, ca și pentru Stirner, instinctele și voința unei anumite persoane sunt infinit mai mari decât rațiunea obiectivă, ele sunt autorități decisive chiar și în problemele cunoașterii La Stirner, această atitudine negativă față de activitatea minții este explicată printr-o reacție împotriva raționalismului unilateral al lui Hegel, care a rezolvat toată realitatea într-un sistem coerent de idei condiționate reciproc Toată activitatea lui Stirner se reduce la lupta împotriva a ceea ce el numea "ierarhie", la lupta împotriva dominației ideilor și idealurilor și în apărarea independenței individului față de puterea lor "Egoistul" trebuie să fie conștient că toate ideile și idealurile sunt creaţia lui, că el valorează mai presus de ei şi că numai el este criteriul adevărului lor "Adevărul este creaţia ta", spune Stirner mai bine să spui, tu eşti mai mult decât adevărul, care fără tine este nimic " Nietzsche este, de asemenea, complet impregnat de un sentiment antiraționalist, pe care poate l-a moștenit de la profesorul său Schopenhauer În ochii lui, activitatea minții joacă doar un rol secundar, iar semnificația principală aparține instinctelor și voinței De aceea, Nietzsche îl tratează cu atâta ură pe Socrate, pe care îl consideră fondatorul raționalismului modern: îi reproșează că a pus bazele "raționalizării instinctelor" și, în plus, instincte de ordin inferior, caracteristice unei persoane slabe și nu este viabilă Activitatea rațiunii este numai atunci rodnică dacă contribuie la ridicarea energiei vitale a individului, altfel, dacă slăbește voința, perversează instinctele, reduce) Nietzsche vede cea mai mare greșeală a filozofilor raționaliști în neîncrederea lor față de mărturia simțurilor: nu simțirea, ci rațiunea denaturează realitatea, aducând-o sub concepte abstracte (Gõtzendãmmerung,* VIII, S) Biblioteca "Runivers" c grădinar capacitate de activitate si de lupta, este incontestabil daunatoare Acesta este singurul criteriu de evaluare a activității minții: Nietzsche nu recunoaște niciun "criteriu abstract al adevărului" În Jenseits von Gut und Bôse, el pune problema valorii adevărului "Falsul oricărei afirmații", scrie el, "nu este deloc un argument împotriva acestei afirmații; întreaga întrebare este doar cât de mult contribuie la prosperitatea vieţii) Din acest punct de vedere, "înșelăciunea care ne înalță" trebuie să aibă întotdeauna mai multă valoare decât "întunericul adevărurilor de jos" Prin urmare, Nietzsche plasează oameni a căror activitate vizează cunoștințele teoretice: filozofi și oameni de știință, mult mai jos decât cifrele practice "Acești oameni sunt încă departe de a fi liberi gânditori, din moment ce încă mai cred în adevăr*, spune el în Genealogia moravurilor*, opunându-se filozofiilor occidentale ale membrilor ordinului Asasinilor, al căror slogan secret era: "nimic nu este adevărat" , totul este permis " Astfel, Nietzsche devine dincolo de adevăr și

minciună Pentru el, ca și pentru Stirner, ca și pentru sofiștii greci, măsura adevărului este omul și, mai mult, nu ca gen, ci ca individ O personalitate puternică creează "adevăr" făcându-i pe alții să creadă în imuabilitatea lui De aceea, Nietzsche îi numește pe filosofi "legislatori" care își imprimă geniul pe epoci întregi de gândire Ceea ce ei înșiși numesc "luptă pentru adevăr" (Wille zur Wahrheit) este în esență doar manifestarea unei "luderi de putere" ascunse (Wille) zur Macht) , doar puterea lor este exprimată într-o formă mai subtilă, intelectuală, în Forma puterii asupra minții *) Nietzsche însuși a vrut să fie un astfel de filosof - legiuitor, și-a propus grandioasa sarcină de a "reevalua Jenseits von Gut und Bõse; Werke, B VII, S) Ibid , S Biblioteca "Runivers" YITSSHEANETS DE ANI Î a tuturor valorilor" și aruncând o provocare mândră pentru toate credințele noastre primordiale și sentimentele cultivate de secole; dar această sarcină, desigur, s-a dovedit dincolo de puterile lui și el a pierit sub povara ei Nerecunoscând criteriul obiectiv al adevărului în domeniul gândirii, Nietzsche nu l-a recunoscut în mod firesc nici în domeniul moralității În ochii lui, personalitatea era singura măsură a binelui și a răului, creatorul tuturor valorilor morale Întreaga întrebare pentru el era doar ce este această persoană prin natură, adică indiferent dacă ea aparține tipului uman puternic sau slab O personalitate puternică, în care "voința de putere" (Wille zur Macht), care stă la baza întregii noastre vieți mentale, se manifestă cel mai deplin, se plasează în centrul întregii înțelegeri a lumii și acționează numai în numele "Eul" lui Din această parte, Wille zur Macht Nietzsche intră în contact strâns cu "egoismul" lui Stirner Nietzsche chiar iese direct ca un campion al egoismului, de exemplu, în Amurgul idolilor, în capitolul: Naturwerth des Egoismus un alt fapt, pur fiziologic, și anume incapacitatea de a-și găsi propriul folos Aceasta exprimă dezintegrarea instincte: un om ajunge la sfârșit când devine altruist" *) În ceea ce privește personalitatea slabă, aceasta din urmă își bazează moralitatea pe sentimente de ordin opus: smerenie, compasiune, sacrificiu de sine etc Așa este, de exemplu, morala creștină cu idealurile ei ascetice și condamnarea necondiționată a egoismului și egoismului Nietzsche are o atitudine complet negativă față de etica creștină, considerând-o construită pe instinctele pervertite ale unei personalități slabe și aservite; schimbare în ochii lui !) Gõtzendínmmerung; AVerke, VSH, ; Biblioteca "Runivers" V SAVODNIK introdusă de creștinism în domeniul moralității, reevaluarea valorilor morale păgâne, este o adevărată "răzvrătire a sclavilor în morală" (Sklavenaufstand in der Moral) Stirner a avut aceeași atitudine negativă față de etica creștină, iar opiniile sale în acest sens, chiar și în formularea lor, foarte asemănătoare cu el, Stirner vede și creștinismul în primul rând ca pe o "teorie socială", religia claselor defavorizate, iar vorbind despre reevaluarea, răsturnările aduse de creștinism, el se exprimă aproape în aceleași cuvinte ca Nietzsche: "die christliche Anschauung hat ehrliche Wôr ter zu unhrlichen umgestempelt" x) În același timp, însă, nu trebuie pierdut din vedere faptul că ostilitatea față de creștinism vine de la ambii filozofi din surse diferite: în Stirner este un consecință a stării sale generale de spirit anti-idealiste, așa că atât pentru el Feuerbach, cât și "critica critică" reprezintă doar finalizarea ciclului creștin de idei, în timp ce ostilitatea lui Nietzsche se datorează în principal simpatiilor și antipatiilor sale sociale: creștinismul pentru el este în primul rând un " religia sclavilor" și o respinge tocmai din punctul de vedere al viziunii sale aristocratice asupra lumii Creștinismul oferă un criteriu

obiectiv pentru a face distincția între bine și rău Dar Nietzsche nu recunoaște acest criteriu, presupunând că personalitatea puternică, "supraomul", își creează propriul criteriu, devenind jenseits von Gut und Bõse La fel, Stirner nu recunoaște pentru "stăpânul" său (Eigner) nicio morală reținere și vorbește cu dispreț despre "diferența de modă veche dintre bine și rău" (altfrănkischer Gegensatz zwischen Gut und Bõse) x) Der Einzige und sein Eigenthum, S Biblioteca "Runivers" Nietzschean patruzeci de ani Nietzsche numește ens realissimum Nerecunoscând nicio normă și criteriu moral, Stirner și Nietzsche sunt la fel de negativi față de fenomenul sovizoților"; pentru Nietzsche, conștiința este "boala interioară" a unui om slab, instinctul, cruzimea îndreptată spre sine Stirner îl numește spion și spion, spune că conștiința este poliția secretă a omului Se pot evidenția alte câteva puncte de contact la fel de importante între punctele de vedere ale ambilor gânditori, de exemplu, în atitudinea lor față de Revoluția Franceză, în care Stirner a văzut triumful "omului obișnuit" și pe care Nietzsche l-a numit "farsă sângeroasă" ; dar, în același timp, nu trebuie să pierdem din vedere diferențele foarte semnificative dintre ele Faţă de Stirner, Nietzsche trebuie numit idealist, cel puţin în epoca creaţiei lui Zarathustra X) Dar pentru Nietzsche tocmai nemulțumirea lui față de omul modern este caracteristică "Zarathustra" sa acționează ca un predicator al idealului supraomului viitor: Nietzsche consideră realizarea acestui ideal scopul întregii vieți istorice a omenirii, prin urmare, din punctul de vedere al lui Stirner, el însuși este un "om religios" ", un idealist În ochii lui Stirner, "supraom" al lui Nietzsche ar fi fost ein erhabener Spuk, ceva iluzoriu, ineficient, de altă lume; credința în supraom și lupta pentru întruparea lui ar fi fost pentru el același fetișism ca și credința în orice altă idee, în orice alt abstract esența Nietzsche-Zarathustra este în întregime sub vraja idealului său de supraom, !) Der Einzige, S Biblioteca "Runivers" V Cu ABO DINK ? viitor îndepărtat, și consideră sarcina prezentului doar să pregătească terenul pentru ieșirea din omul de sus, chemând oamenii să devină "sămănători de viitor", să-și subordoneze "dragostea pentru aproapele" unei "iubiri pentru aproapele" mai profundă departe, pentru îndepărtat" (hoher ais die Liebe zum Năchsten steht die Liebe zum Fernsten und Kiinftigen) În consecință, întreaga viziune asupra lumii a lui Nietzsche în această eră are o colorație teleologică: lupta pentru libertatea deplină a individului, el consideră scopul de a această luptă nu eliberarea de ceva (frei wovon), ci libertatea pentru ceva (frei wozu); idealul viitor ar trebui să fie mereu în fața ochilor noștri și ar trebui să ne străduim din toate puterile să-l realizăm, deoarece numai el conține scopul, sensul şi justificarea existenţei noastre întins peste un abis Cel mai mare lucru la om este că el nu este un scop, ci doar o punte către scop", spune Zarathustra Din păcate, Nietzsche, însă, nu a rămas la înălțimea pe care o atinsese, când putea să vorbească pe bună dreptate despre sine și despre presupușii săi aliați: wir, Argonauten des Ideais Deja în ultima parte a lui Zarathustra se observă primele semne ale unei întorsături către un nou drum, iar câțiva ani mai târziu, în epoca creării Dincolo de bine și de rău și a Genealogiei moravurilor, idealul supraomului complet se retrage în plan secund și locul lui ocupă "omul forței* (Machtmensch) Nemulțumirea față de omul modern și cultura modernă rămâne totuși starea de spirit predominantă; dar Nietzsche nu-și mai caută idealurile în viitor, ci este mai degrabă înclinat să vadă ei în trecutul îndepărtat, în epocile dominației puterii sălbatice Anterior, el a văzut demnitatea omului pentru a pregăti terenul pentru

supraom, cerut de la personalitate slujire conștientă a unui ideal obiectiv, deși foarte nedefinit și unul vag; acum personalitatea devine o unitate autosuficientă; oricare Biblioteca "Runivers" NIETZSHEANETS CEI PATRICE DE ANI datoria, orice obligație în raport cu orice - fiți străini și i se oferă libertate deplină în dezvoltarea puterii sale inerente, iar gradul acestei puteri este singura măsură în evaluarea personalității O astfel de persoană, eliberată de toate constrângerile morale, seamănă foarte mult cu "egoistul" lui Stirner; singura diferență este că Stirner acționează mult mai sincer și mai onest, numind lucrurile pe numele lor propriu, în timp ce Nietzsche încearcă să le mascheze și să le înfrumusețeze cu cuvinte zgomotoase, cum ar fi "Wille zur Macht", sub care nu găsim cu adevărat niciun concept definit O altă diferență importantă în natura învățăturilor ambilor gânditori se datorează diferenței în geneza lor Sistemul lui Stirner a apărut dintr-o critică a hegelianismului degradat; Fiind un antipod direct al lui Hegel, Stirner a împrumutat însă ceva de la marele filozof: de exemplu, celebra Formula conform căreia tot ceea ce este real este rezonabil și, împreună cu aceasta, optimismul profund care pătrunde în toată viziunea lui Hegel asupra lumii Cât despre Nietzsche, profesorul său a fost Schopenhauer, sub a cărui vrajă el a rămas în esență până la sfârșit, în ciuda căderii sale Pesimismul lui Schopenhauer s-a reflectat în atitudinea negativă a lui Nietzsche față de toată cultura modernă, în care nu vede nimic încurajator și înalt, ci doar semne de declin și decădere Luptându-se împotriva dispoziției sale pesimiste, el și-a creat idealul unui "supraom", care ar trebui să servească nu numai ca un scop înalt al aspirației pentru o persoană, ci și ca o justificare pentru toată cultura "alexandriană" modernă, o justificare pentru toate viata in general Un alt rezultat al reacției împotriva pesimismului lui Schopenhauer a fost ideea lui Nietzsche despre "eterna întoarcere", pe care el însuși, printr-o ciudată neînțelegere, a considerat-o drept cel mai profund și mai original gând din întreaga sa filozofie Biblioteca "Runivers" V SAVODNIK Sofia; Între timp, de fapt, această idee este departe de a fi nouă, deoarece făcea parte din învățăturile vechilor pitagoreici, este logic nedemonstrabilă și, în plus, se află în contradicție clară cu ideea supraomului ca scop cel mai înalt al existenței Această idee a "eternei întoarceri" a apărut în Nietzsche din efortul său pentru "afirmarea necondiționată a vieții" (das heilige Ja-sagen), în contrast cu respingerea acesteia la Schopenhauer Mai mult, această "afirmație" nu se referă la orice viață ideală, ci la toată realitatea în general, cu toate neajunsurile ei inerente, cu tot răul și suferința ei Toată realitatea, în întregime, Nietzsche o recunoaște ca un bine necondiționat, și atât de perfect că s-ar putea să nu-i dorim schimbarea sau corectarea, ci doar repetarea ei eternă, în aceeași Formă, cu toate cele mai mici detalii Cu un optimism atât de exagerat, Nietzsche a încercat să lupte împotriva dispoziției pesimiste pe care o luase de la școala lui Schopenhauer; dar cititorul atent care știe să-și dezvăluie motivația psihologică din spatele afirmațiilor filozofice, va vedea cu ușurință câtă suferință secretă s-a ascuns în spatele mândrelor Fraze ale lui Nietzsche a se îneca în sine se aude un glas de îndoială și deznădejde Pe lângă Schopenhauer, Nietzsche a fost, fără îndoială, influențat de Darwin, în epoca pasiunii sale pentru pozitivism, deși, totuși, nu trebuie exagerat gradul acestei influențe, așa cum o face Tille *) Ideea "supraomului" a apărut la Nietzsche, fără îndoială, pe baza doctrinei evoluționiste, ca urmare a ei logică Prin urmare, Nietzsche x) A Tille Von Darwin cu Nietzsche Ein Buch Entwicklungsethik Leipzig, Biblioteca

"Runivers" NIETZSHEANETS CEI PATRICE DE ANI El a acordat o mare importanță principiului eredității și a crezut că numai prin secole de selecție pot fi aduse la o persoană calitățile necesare pentru apariția unui tip superior Din această convingere provin la Nietzsche tendințele sale aristocratice, care sunt complet absente la Stirner, așa cum ideea dezvoltării succesive în general este străină de acesta din urmă Pentru Nietzsche, omul este o trecere de la strămoși la descendenți, o verigă într-un lanț neîntrerupt de dezvoltare; caracterul general al strămoșilor, care s-a dezvoltat de-a lungul secolelor, determină atitudinea unei persoane față de viață și întregul său caracter moral "Toate lucrurile bune sunt moștenire" (Alies Gute ist Erbschaft) spune într-un singur loc Prin urmare, spre deosebire de aristocrația intelectuală a lui Renan, tocmai aristocrația sângelui, originea, joacă rolul principal în Nietzsche dușmănie amară împotriva mișcării democratice moderne, împotriva instituțiilor liberale și Toate opiniile sale sociale sunt, fără îndoială, impregnate de simpatii aristocratice: caracteristic lui în această privință este faptul că și în tinerețe a fost purtat de un astfel de gânditor precum Theognis, căruia îi prima sa operă științifică este dedicată Dimpotrivă, Stirner este un democrat hotărât "Personalitatea sa autonomă" nu recunoaște niciun drept de origine sau de educație: doar puterea inerentă îi determină personal poziția în viață Nemoștenind nimic din trecut, este "propriul strămoș", la fel cum Napoleon, conform zicalului său clasic, a fost propriul strămoș În locul "poporului suveran", Stirner pune "eul suveran", împreună cu principiul : bellum omnium contra omnes Acest lucru duce inevitabil la respingerea oricărei statalități în general, la anarhism Dimpotrivă, Nietzsche este un susținător al puterii puternice de stat; prin urmare, în autocrația rusă, el vede garanția unui viitor mare - Biblioteca "Runivers" V SAVODNIK sti al Rusiei *) Cât despre anarhiști, el i-a numit direct "câini" (die anarchistischen Hunde) Este imposibil să ignorăm marea diferență în natura gândirii dintre Stirner și Nietzsche, care, de altfel, a fost deja remarcată de Shelvin *) Stirner este un sceptic; puterea lui constă în critica lui asupra conceptelor consacrate, în analiza lui nemiloasă Dimpotrivă, Nietzsche este un dogmatist; în sufletul lui trăia o nevoie de credinţă de nestins, moştenită, poate, de la strămoşii săi cei mai apropiaţi, pastori luterani evlavioşi, după sugestia plină de spirit a unui critic) Nietzsche a distrus doar pentru a crea; o sarcină pozitivă stătea întotdeauna în fața ochilor lui, în timp ce Stirner era complet absorbit de lucrarea de distrugere, fără a oferi nimic pozitiv în schimb În fine, o caracteristică foarte importantă a lui Nietzsche este estetismul său, din care nu există nicio urmă la Stirner Toți criticii, chiar și cei mai nefavorabili, recunosc în Nietzsche un artist al cuvântului foarte talentat și chiar genial Într-adevăr, chiar și fără a simpatiza cu părerile sale filozofice, este foarte greu să nu cedezi involuntar în fața farmecului limbajului său poetic luxos, plin de frumoase imagini artistice și "ziceri de marmură", în cuvintele unui critic Dar Nietzsche nu a fost doar un artist creativ, dar și un teoretician al artei: întrebările despre arte i-au atras constant atenția, iar lucrările sale sunt împrăștiate cu o mulțime de remarci despre chestiuni de estetică dintre cele mai recente lucrări despre Nietzsche, arată cu mare persuasiune nuyu, gânduri- *■) Gõtzendãmmerung, Werke, VSh,) R Schellwien op cit , p) W Weigand Friedrich Nietzsche Ein Psychologist Versucia Milnchen, S *) Julius Zeitler Nietzsch es Estetica Leipzig, Biblioteca "Runivers" Nietzschean patruzeci de ani Corpul lui Nietzsche este în întregime subordonat

artistului, întrucât el evaluează toate fenomenele realității din punct de vedere estetic Pasiunea pentru muzica lui Wagner arată clar cât de puternică era nevoia estetică în el Ca artist, este indignat de realitatea modernă cotidiană și săracă și se desprinde de ea în țara viitorului Ca un artist, visează să creeze o nouă viață frumoasă, întruchipând visul său în idealul unui supraom El este ocupat nu atât de arta operelor de artă (Kunst der Kunst-werke), cât de arta vieții (Kunst des Lebens): viața însăși trebuie să fie impregnată de frumos, să se ridice la nivelul perfecțiunii artistice Prin urmare, criteriul estetic joacă un rol decisiv peste tot în Nietzsche Stirner respectă principiul frumuseții la fel de puțin ca toate celelalte principii Aparent, în natura lui, nevoile estetice nu au fost deloc dezvoltate Opera lui este izbitoare prin forța sa dialectică; dar este complet prozaică și, prin urmare, nu produce cititorului acel farmec irezistibil care este inerent operelor lui Nietzsche, datorită frumuseții lor artistice În general, Nietzsche, în ciuda formei bizare a expoziției sale, este mult mai accesibil înțelegerii unui public larg decât predecesorul său Prin urmare, Stirner nu va fi niciodată la fel de popular precum Nietzsche este acum Între timp, sistemul său filozofic se distinge printr-o atenție și integritate mult mai mare și nu reprezintă acele numeroase contradicții care abundă în viziunea lui Nietzsche asupra lumii Dacă doar admitem legitimitatea punctului său de vedere principal și stăm alături de el pe terenul solipsismului, atunci vom fi forțați să acceptăm toate celelalte opinii ca o consecință legitimă Teoria solipsistă este puternică tocmai pentru că este logic irefutabilă, astfel că numai probabilitatea psihologică îi vorbește împotriva ei, așa cum am observat deja Nietzsche nu are deloc Questions of Philosophy, Vol o Biblioteca "Runivers" V SAVODNIK o astfel de fundație și, prin urmare, paradoxurile sale strălucitoare nu sunt generalizate, nu sunt aduse într-un sistem și singurul element de legătură pentru ele este generalitatea dispoziției din care au apărut Numind sistemul său "Filosofia egoismului", Stirner a făcut, după cum remarcă pe bună dreptate Kreibig, o eroare formală foarte semnificativă Egoismul este un concept etic, în timp ce în el capătă sensul unui principiu metafizic "Egoismul" lui Stirner coincide cu subiectivism Dar s-a eliberat de dominația "ideilor sacre" sau "fantome", Stirner a pus în locul lor, după cum a remarcat Arnold Ruge *), un nou Fetiș, un "eu" sacru și, astfel, a căzut în aceeași eroare în care a dat vina pe alţii Dacă luăm conceptul de egoism în sensul său etic general acceptat, atunci gradul de originalitate al întregii filozofii a lui Stirner ar trebui redus semnificativ, întrucât au fost deja făcute încercări de către diverși gânditori de a fundamenta întregul sistem de moralitate pe egoism; așa au apărut, de exemplu, teoriile etice ale lui Montagne, Laroche-Foucauld, Hobbes, Helvetius și alții Dar niciunul dintre ei nu a dus la îndeplinire principiul egoismului cu o consistență atât de nemiloasă ca Stirner Cu toate acestea, nu-i vom reproșa lui Stirner imoralitate Prin acest cuvânt se înțelege de obicei perversiunea sentimentului și a voinței între timp, cartea lui Stirner este produsul unei lucrări pur abstracte a minții, un produs al gândirii reci, care nu se oprește la nimic și este invariabil consecventă în analiza sa distructivă Stirner este un teoretician, un gânditor de fotolii Creându-și propriul sistem abstract, se pare că nu a postit niciodată ') Kreibig Geschichte und Kritik des ethischen Skepticismus Viena, S) Arn, Ruges Briefwechsel, B I, S Biblioteca "Runivers" Nietzschean patruzeci de ani Am încercat să-mi imaginez clar ce formă vor lua teoriile lui în aplicare, în practică De aceea, de

fiecare dată când încearcă să-și transfere construcțiile abstracte pe pământul relațiilor din viața reală, suferă un eșec total Deci, de exemplu, o combinație complet de neconceput din punct de vedere practic este reprezentată de "uniunea sa de egoiști", pe care dorește să o pună în locul tuturor celorlalte asociații sociale Unde principiul suprem este: homo homini lupus, no social corect viata, nici o viata sociala stabila nu este posibila organizare: pornind pe aceasta cale, trebuie inevitabil sa ajungem fie la anarhie completa, fie la despotism nemilos În general, Stirner, în ciuda criticii sale la adresa raționalismului, este el însuși în mare măsură un raționalist prin natura personalității sale Așa se explică fascinația lui pentru dialectica, care este, fără îndoială, latura sa cea mai puternică; de aici urmează fundamentarea sa pur rațională a moralității pe ideea de egoism, în care Stirner uită complet semnificația importantă a sentimentului în domeniul relațiilor morale; în cele din urmă, complet non-istoricitatea acestei viziuni asupra lumii se bazează și pe aceasta, deoarece Stirner nu vrea să ia în considerare condițiile psihologice reale aduse în omenire de multe secole de viață istorică și privește natura umană ca și cum ar fi un tabula rasa "Egoistul" lui Stirner este o abstractizare pură, deoarece fiecare persoană, pe lângă trăsăturile individuale inalienabile, poartă trăsături tipice nu mai puțin esențiale: rasiale, naționale, de clasă etc A renunța complet la aceste trăsături tipice pentru a deveni independentă de orice yim " egoist", așa cum susține Stirner, este o imposibilitate psihologică Unilateralitatea viziunii despre lume a lui Stirner, înrădăcinată, fără îndoială, în particularitățile dispoziției sale mentale, în predominanța elementelor raționale în el față de Biblioteca "Runivers" V SAVODNIK emoțional, s-a reflectat în caracterul general al operei sale principale În cartea lui Stirner se simte o îndrăzneală disperată de gândire, complet neașteptată la modesta profesoară a internatului pentru femei germane Stirner a pus un semn de întrebare asupra a tot ceea ce se credea, venerat de cele mai bune minți din toate timpurile, a declarat că slujirea idealurilor este o idolatrie fără sens, a contestat orice idealism în general Dar raționalitatea rece cu care este scrisă cartea sa îi slăbește mult influența asupra cititorului: Stirner este puțin probabil să captiveze pe nimeni, cu greu trezește în nimeni același entuziasm care excită înaltele principii idealiste pe care ea le atacă Aceste mari principii, pe care se bazează întreaga noastră cultură creștină veche de o mie de ani, principiile dragostei față de aproapele și responsabilitatea morală a individului, îi vor inspira întotdeauna pe cei mai buni reprezentanți ai umanității în lupta lor pentru bine și adevăr Cât despre încercările individuale de a lupta împotriva acestor principii, precum cele întreprinse de Stirner și Nietzsche, ele mărturisesc doar o aberație lamentabilă a conștiinței morale, a perversiei sale dureroase, deoarece nimic altceva nu poate explica glorificarea unor astfel de "eroi" precum Cesare Borgia, în care Nietzsche vede întruchiparea unui om puternic de tip, un om-om-om (Herrenmensch) Și indiferent de performanța temporară a acestor încercări și de atenția excitată de ele, avem totuși motivul complet să credem că este doar un episod rapid al unei persoane viitorul aparține idealismului, deoarece numai în el umanitatea își găsește scopul și sensul existenței sale V Savodnik Biblioteca "Runivers" Mecanica idealurilor sociale*) Alois Riel ia o poziție diferită El stă dintr-un punct de vedere pur epistemologic El spune: "Poziția geometrică rămâne adevărată chiar și atunci când nu există și nu poate exista un obiect care să corespundă pe deplin conceptului geometric; ea interpretează acest obiect nu ca existent, ci

așa cum este conceput în conformitate cu propria noastră regulă de construcție stabilită Regula morală rămâne obligatorie, chiar dacă toți oamenii din lume se lasă excluși din ea, pentru că nu înseamnă a descrie sau explica modul real de acțiune al oamenilor, ci a stabili reguli pentru un posibil mod de acțiune Riel este străin de naturalismul lui Lange, dar cu atât mai mult renunță la metafizică Toată filosofia pentru el este epuizată de epistemologie Încercările lui Kant de a ieși dintr-o interpretare pur epistemologică a principalelor probleme ale teoriei și practicii sunt strict condamnate El observă inconsecvența lui Kant în a considera teleologia în natură Tocmai, Riehl consideră o exagerare afirmația lui Kant că fără îndrumarea formei interioare a ființelor organice nu putem merge departe în cercetare "Teleologia, după cum a remarcat însuși Kant, aparține descrierea naturii și nu științei științifice a naturii", spune el "Considerațiile de scop nu contribuie deloc la înțelegerea legăturii dintre funcție și organ" -) El se răzvrătește împotriva propunerii lui Kant că, indiferent cum am *) Vezi Λθ · Ryl Teoria științei și metafizicii, trad E Korsha, pp tai -) Ibid , p Întrebări de filosofie, KP Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV Dacă o explicație mecanică nu se realizează cu ușurință, nu va fi suficientă, va da un reziduu inexplicabil pentru lucruri pe care le-am recunoscut cândva drept scop El obiectează că Kant "a uitat aici propria sa remarcă corectă că nu observăm niciodată scopuri în natură" x) Kant comite, după Riel, o apostazie atunci când admite că, deși mecanismul și oportunitatea coincid în baza inteligibilă a naturii, dar pentru noi, după condițiile rațiunii noastre, este imposibil să reducem ambele principii într-unul singur Potrivit lui Riel, este evident că o astfel de reconciliere nu are loc deloc în natura inteligibilă metafizică, ci în mintea noastră, întrucât teleologia în lucrurile naturale este permisă de noi doar ca metodă de descriere Deci, din natura exterioară, teleologia, ca mod de acţiune şi conexiune reală, este eliminată decisiv) Aceasta restabilește în acest domeniu drepturile de epistemologie pure, încălcate de Kant prin introducerea elementelor transcendentale Dar cum priveşte Riel teleologia în acea sferă pe care o consideră subordonată din punct de vedere juridic, şi anume în sfera voinţei noastre?' Ca să citez adevăratele sale expresii: "Locul real al scopului este în domeniul practic și numai asta Aici nu este doar principiul discutării formei unui obiect, este principiul generării obiectelor în sine Întrucât fiecare acțiune voluntară provine din conștiința scopului și din motiv, se explică și din ele") Riehl consideră că scopul este un principiu constructiv "În istoria spirituală a omenirii, scopul este direct real, direct realizat") "Acțiunile oportune ale unei ființe vii trebuie să afecteze cel puțin organizarea ei individuală Scopul, deci, nu are doar o realitate subiectivă, ci întrucât actele voinței sunt și procese fiziologice, scopul lor capătă un sens obiectiv")) Ibid , p) "Scopul și mijloacele sunt astfel de concepte care sunt inseparabile de relația cu voința" "Acolo unde nu există niciun motiv pentru a admite viața și conștiința, nu există niciun motiv să ne asumăm scopul" Ibid , p și) Ibid , p) Ibid , p) Ibid , p Biblioteca "Runivers" MECANICA IDALELOR SOCIALE Din aceste propoziții rezultă că Riehl dă scopului o forță independentă de cea cauzală? Deloc Scopul, potrivit lui Riel, nu poate fi decât o modalitate de explicare și conectare a fenomenului, deoarece este doar un tip special de reprezentare a conexiunii cauzale inerente gândirii noastre despre voință Să ne întoarcem din nou la filozoful însuși "Conceptul de scop este subordonat conceptului de cauzalitate",

spune el, "pentru că este conceptul de cauzalitate, doar de un fel special, și anume cauzalitatea volitivă " condiționalitate "Inevitabila necunoaștere a cauzelor reale ale acțiunilor noastre ar trebui să dea naștere spectrului lipsei de cauză sau, ceea ce este totodată, libertății necondiționate") Ignoranța cauzelor dorinței noastre nu dovedește deloc absența cauzelor , libertatea de constrângere internă nu dovedește independența voinței față de legea cauzalității Voința trebuie să fie liberă la conștiința de sine, chiar dacă de fapt a fost condiționată de o cauză) Astfel, scopul are o forță efectivă numai în măsura în care este o manifestare a voinței, iar aceasta din urmă este faptul de condiționare cauzală În consecință, scopul primește și puterea de a schimba realitatea din relațiile cauzale "Din natura unei ființe, spune Riel în continuare, rezultă în mod inevitabil ce obiective specifice se străduiește și spre care ar trebui să se străduiască Dacă am fi capabili să investigăm cu exactitate cauzele acestei proprietăți naturale, am întâlni elementele și legile generale ale realității, din combinația cărora s-au produs atât voința, cât și scopurile acestei ființe Regularitatea (cauzală) duce prin voință la oportunitate: viziunea teleologică a naturii se încadrează, așadar, într-o explicație pur cauzală a naturii, deoarece scopul vine din ordinea cauzală a întregii existențe Regularitatea universală (cauzală) a lucrurilor stă la baza acelui tip special de regularitate în acțiunile arbitrare ale ființelor animale, care apare conștiinței lor ca oportunitate") Deci, oportunitatea este doar o formă mentală, o formă) Ib , p) Ib , p -) Ib , p *) Ib , p * Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV reprezentări ale aceleiași regularități cauzale, în măsura în care aceasta din urmă este dată în fapte volitive Astfel, și în raport cu regularitatea țintă a voinței, ca mai devreme în raport cu regularitatea țintă în natură, Riehl eliberează epistemologia de impuritatea transcendentă introdusă în ea de către RSant El admite că modul în care faptele volitive sunt conectate în funcție de scopuri este într-adevăr inerent prezentării noastre a cursului acestor fapte ca inevitabil și, prin urmare, există un tip special de explicație pentru ele Dar el nu caută justificarea acestui mod special de legătură în lumea inteligibilă, ci o acceptă ca un fapt al aceleiași lumi empirice, reprezentând doar un anumit tip de legătură cauzală Epistemologia formală constată pentru noi dominația continuă a cauzalității, care se extinde la actele de voință; în consecință, legătura specială a acestor acte nu poate părăsi ea însăși sfera cauzalității și nu poate fi înțeleasă decât ca un mod special de reprezentare a acesteia din urmă Acum să trecem la al treilea punct, care este esențial pentru studiul nostru Dacă Riehl a recunoscut teleologia ca o simplă formă de cauzalitate, dacă pentru el determinarea prin scopuri a devenit doar un act mental cauzal, atunci cum privește el posibilitatea de a determina realitatea până la final ca atare, adică posibilitatea de a procesa realitatea în direcția idealului nostru mental dat? În acest sens găsim cu siguranță la el o exagerare a puterii psihice Pe de o parte, realizând că, întrucât scopul operează într-o condiție cauzală, el nu poate conta, în niciun caz, pe implementarea lui, Riehl spune: "tocmai pentru că însăși activitatea omului aparține ordinii generale a naturii, viitorul natura este determinată activitățile sale *) Dar, pe de altă parte, Ril mai crede că acolo, "acolo unde scopul este constructiv, ca și în domeniul omului și al culturii sale, acolo este principiul explicației Nu există deloc antropomorfism în a deriva din om și din puterea personalității sale conștiente de sine tot ceea ce vine cu adevărat de la om și din

puterea convingerii sale Cunoașterea obiectivelor ca cauze motivante ale omului x) Ib , p - Biblioteca "Runivers" MECANICA IDALELOR PUBLICE acţiunea, satisface nevoia spiritului nostru de o explicaţie nu mai puţin decât cauzalitatea mecanică Să ne imaginăm știința naturii în deplină perfecțiune, deținând, așadar, cunoașterea tuturor proceselor din natură; nici atunci nu ar fi putut lua locul științei activității spirituale a omului "Rațiunea nu se mulțumește cu o simplă indicație a cauzalității mecanice" Aceste pasaje și altele asemenea ar putea da naștere la presupunerea că Riehl admite o regularitate independentă a scopului aplicabilă acolo unde nu există una cauzală Dar prezentarea de mai sus demonstrează clar că o astfel de interpretare ar fi contrară punctului de vedere principal al lui Riehl Explicația scopului, deși cerută de rațiune, rămâne totuși pentru Riehl un fel de cauzal, doar altfel, concepibil și aplicabil domeniului practic, tocmai pentru că aici legătura cauzală îmbracă forma unui scop Lui Riel i se poate reproșa doar că s-a bazat prea mult pe coincidența reală a conexiunii cauzale și a scopului imaginabil Numai o astfel de exagerare arbitrară (și tocmai arbitrară, deoarece Riehl a renunțat la punctul de vedere transcendent) a puterii unui scop imaginabil poate face din regularitatea scopului un principiu de explicație chiar și în domeniul fenomenelor propriu-zis spirituale - pentru că și ele , sunt supuse principiului cauzalității și nu avem garanții că explicația țintă coincide cu mișcarea cauzală reală Astfel Riehl comite aici aceeași greșeală care este caracteristică adepților teleologismului psihologic, care nu recunosc obligația de a socoti cu determinarea cauzală a forței idealului psihic Nu este deci surprinzător că subiectiviștii noștri consideră că este posibil să se facă referire la Riel) Au dreptate când îl includ în rândurile lor, dar greșesc complet când cred că el oferă o fundamentare epistemologică a subiectivismului lor Ril este subiectiv, în măsura în care exagerează semnificația explicației țintă , dar este subiectiv în ciuda epistemologiei sale Acest lucru este evident din formularea finală, pe care Riehl o oferă posibilitatea unei viziuni sintetice asupra lumii "O viziune generală asupra lucrurilor, corespunzătoare direcțiilor rădăcinii spiritului nostru, merită) Ib , p) miercuri V Cernov Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV sub dominația ideilor de necesitate mecanică, proporție estetică și oportunitate etică "Deoarece rațiunea, sentimentul estetic și voința sunt unite cu noi în unitatea personalității, simțim nevoia să plasăm exact aceeași unitate sub natura care este în afara noastră Viziunea religioasă asupra lumii, pe de o parte, metafizica, pe de altă parte, încearcă să satisfacă această încercare subiectivă a spiritului pentru unitate Evident, Ril consideră posibilă realizarea sintezei doar prin construcții subiective precum religia și metafizica Această sinteză este de același fel cu cea a lui Lange și deloc obligatorie, deloc obiectivă, deloc științifică, așa cum ar considera-o Riehl dacă s-ar gândi că o poate fundamenta din epistemologia sa Sinteza realizată epistemologic constă în subordonarea principiului oportunității principiului cauzalității Să-l menționăm pe Paulsen în câteva cuvinte În primul rând, găsim în el o condamnare a "raționalismului formalist" al lui Kant, al cărui scop îl consideră a fi "dovada adevărurilor eterne absolute" Paulsen neagă cu tărie posibilitatea unei astfel de dovezi Dar ceea ce apreciază la Kant este că a creat un refugiu sigur pentru credință, stabilindu-l pe partea volitivă a ființei noastre și astfel asigurându-l de atacurile rațiunii Reprezentarea lumii inteligibile este valoroasă pentru noi, pentru că din aceasta decurge posibilitatea unei aprecieri morale a lucrurilor și a interpretării

sensului lor, dar nu are nimic în comun cu cunoștințele științifice, nu poate fi nici dovedită, nici infirmată Din rațiune, această lume este o simplă imaginabilitate, dar convingerea realității ei este dată doar de voința noastră Astfel, Paulsen, ca voluntarist, nu ne oferă o sinteză obiectiv-cognitivă a credinței și cunoașterii, ci propune voința ca sursă principală a tuturor convingerilor noastre care depășesc limitele unei simple înțelegeri tehnice a naturii Pentru cunoaștere, astfel de puncte de vedere transcendentale nu sunt dovedibile și, prin urmare, nu sunt obiective: ele ne oferă doar dreptul de a construi "presupune" despre realitatea reală În consecință, o sinteză realizabilă nu poate fi decât subiectiv transcendentă, cel puțin până când se dovedește obiectivitatea normei volitionale Biblioteca "Runivers" MECANICA IDALELOR SOCIALE Acum să trecem la acel grup de neokantieni de mai târziu care au folosit preponderent învățătura critică pentru a stabili o regularitate deosebită la care sunt supuse o persoană, lumea sa spirituală, cultura și, în principal, viața sa socială Ne referim aici în primul rând pe R Stammler cu cartea sa: "Economie și drept din punctul de vedere al înțelegerii materialiste a istoriei" În aceeași direcție se îndreaptă și alți autori, ale căror puncte de vedere sunt expuse în cartea recent publicată a lui Vorlander: Kant und der Kollectivismus Această nouă direcție dorește să fundamenteze o viziune sintetică asupra lumii în domeniul vieții sociale pe baza eticii și teleologismului, plecând de la filosofia critică a lui Kant Sarcina lui Stammler este de a găsi "principala regularitate formală la care este supusă viața socială a oamenilor" "Filosofia socială se întreabă, în consecință, ce ar trebui recunoscut în viața socială a oamenilor ca fiind universal și necesar" "Prima cerință este că trebuie să disecăm în conținutul lor și să analizăm logic-obiectiv acele concepte și prevederi pe care le folosim în cunoașterea socială" "Cine dorește să stabilească legile vieții sociale umane trebuie mai întâi să clarifice condițiile generale de cunoaștere cărora se supun în mod necesar toată știința socială " "Această sarcină este epistemologică, nu psihologică Ne străduim să stabilim ceea ce poate fi stabilit cu necesitate necondiționată și forță obligatorie pentru întreaga viață socială a oamenilor "Facem un studiu analitic al cunoștințelor sociale empirice disponibile pentru a stabili legalitatea cunoștințelor științifice sociale, o metodă generală de bază care are o valoare independentă, în general necesară Dar aceasta trebuie făcută nu prin comparație aleatorie, comparație, generalizare, ci în sensul că în cunoașterea socio-empirice se pot stabili acele elemente logice, bazându-se doar pe care este posibilă unirea pe o bază comună a tuturor cercetărilor sociale, i e înţelege legal viaţa socială" Cap !) R Stammler "Economie și drept", pp iz- din traducerea rusă Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV În toate acestea, formularea kantiană a întrebării este clară Pentru a afla regularitatea generală a vieții sociale, se propune să nu se studieze realitatea ca atare, ci să se studieze condițiile generale pentru cunoașterea ei, studiul conceptelor generale aplicabile acestei vieți În esență, cu deplin drept, pozitivismul obiectează asupra faptului că aceste concepte generale, condiții generale de cunoaștere, nu sunt altceva decât o formulare a faptelor generale ale vieții sociale Dar să nu fim pretențioși și să lăsăm epistemologiei lui Kant dreptul de a recurge la o astfel de metodă de exprimare, deși sub ea stă ilegal sensul că modul nostru de a cunoaște aceste fenomene și normele generale ale acestuia nu sunt de origine experimentală, nu sunt conditionate de natura fenomenelor in sine, dar sunt impuse lor de ele insele cunoasterea noastra Suportăm o asemenea noțiune, deși o

considerăm arbitrară și nu decurgând din epistemologie pur formală, ci o suportăm doar cu condiția ca în aceste "norme generale de cunoaștere socială" să găsim până la urmă o expresie adecvată a funcții sociale reale *) Putem deja prevedea cursul viitor al gândurilor lui Stammler Dacă reușește să demonstreze că "condiția cea mai generală și necesară pentru cunoașterea vieții sociale", cu alte cuvinte, faptul cel mai general și necesar al acestei vieți, făcând din ea tocmai obiectul cunoașterii sociale, de așa fel încât un i se poate aplica regularitatea teleologică, atunci el va prezenta ni se cere direct să studiem întreaga viață socială sub specie a acestei regularități, cel puțin alături de studierea ei în funcție de regularitatea cauzală Prin urmare, prima noastră sarcină va fi să urmărim măsura în care această dorită "condiție generală și necesară a cunoașterii sociale" corespunde cu adevărat la Stammler cu conținutul principal al funcțiilor reale ale sociale) Stammler însuși spune: "Ar fi inconsecvent pentru epistemologie dacă acest tipar general, norma cognitivă generală a întregii vieți sociale, ar rămâne în afara realității, dacă ar fi o lege cognitivă goală care nu îmbrățișează realitatea în sine ("Economie și Drept ", p ıó) Dacă da, atunci funcțiile reale ale realității trebuie să reflecte cu acuratețe prezența acestei norme Absența ei acolo, din punctul de vedere al epistemologiei, este imposibilă, dar din punctul nostru de vedere, este imposibilă ar indica eroarea normei în sine Dacă funcțiile determină norma sau norma-funcții, în orice caz coincidența lor este obligatorie Biblioteca "Runivers" MECANICA IDALELOR SOCIALE viaţă Dacă, totuși, se dovedește că această condiție este adevărată și că este într-adevăr de natură teleologică, atunci rămâne de luat în considerare cât de mult ne dă puterea însăși epistemologia, mărturisită de Stammler, fără ajutorul vreunei metafizici, să luăm această teleologie socială dincolo de limitele simplei imaginabilități, o modalitate simplă de a lua în considerare faptele vieții noastre volitive și de a o înțelege ca un tip special de conexiune reală a acestor fapte, dându-ne dreptul la o metodă teleologică de a le studia În sfârșit, dacă s-ar dovedi și acest lucru, ar mai fi nevoie să aflăm ce garanții oferă aceeași epistemologie în favoarea faptului că acest curs teleologic al elementelor volitive ale vieții sociale nu va interfera cu cursul cauzal al întregii vieți sociale, astfel încât posibilitatea unei înțelegeri sintetice a ei În primul rând, observăm că Stammler neagă hotărât metafizica, din orice punct de vedere transcendent "Aș dori", spune el, "să las o dată pentru totdeauna următoarea neînțelegere Poate cineva va crede că vrem să dovedim existența unui principiu absolut, în afara vieții sociale istorice care îl precede în timp Nu se vorbește despre asta") "Filosofia socială caută un model general care să se dezvăluie în istoria vieții sociale Dar această regularitate există, desigur, nu în afara condițiilor sociale istorice, ci reprezintă un singur tip și general necesar de cunoaștere a acestora"*) Stammler definește proprietatea necesară generală dorită a vieții sociale, condiția generală care face posibilă cea mai mare cunoaștere socială, ca o reglementare externă a vieții umane comune "Viața socială este reglementată în exterior viața comună a oamenilor") Particularitatea sa constă în subordonarea sa față de normele externe, care sunt instituții umane "Norma externă face din conceptul de viață socială un obiect independent al experienței noastre") Conținutul material al acestei forme generale de viață socială *) Ib , p) Ib , p) Ib , p v) Ib , pp ıoo Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV recunoscută ca "o activitate umană comună care vizează satisfacerea nevoilor", cu alte

cuvinte, o economie socială Dar această economie, ca atare, nesupusă reglementării unor norme externe, nu constituie un adevărat obiect de aplicare a cunoştinţelor sociale "Obiectul economiei politice este manifestarea concretă a unei activități comune bine reglementate care vizează satisfacerea nevoilor umane" *) "Prevederile legii sunt definițiile materiei, care ne prezintă într-o anumită formă condiționată și variabilă doar socială regulament" *) Stammler demonstrează în continuare că, în ceea ce privește conținutul său material, economic, niciun principiu juridic nu poate fi a priori De aici, în conformitate cu direcția epistemologică generală, se ajunge la concluzia că, dacă ar trebui să existe un punct de vedere a priori unic și general aplicabil pentru toată viața socială, atunci ar trebui să se refere la forma vieții sociale, și nu la conținutul acesteia "Regularitatea vieţii sociale este regularitatea formei sale juridice") Dimpotrivă, regularitatea independentă a economiei sociale, ca conținut, nu există "Conceptul de economie în sens social, odată ce devine un posibil obiect al cunoașterii sociale, include normalizarea externă cu ajutorul regulilor stabilite de oameni" *) "Economia politică, ca studiu social, nu este altceva (și nu poate fi nimic altceva) ca studiul anumitor forme ale sistemului juridic din punctul de vedere al implementării lor concrete") În acest fel, în opoziție cu doctrina materialismului economic, care vede obiectul regularității sociale în fenomenele economice, Stammler își dezvoltă înțelegerea acestui obiect ca formă juridică, de reglementare a societății Regularitatea socială și regularitatea normelor juridice sunt una și aceeași Punând legea și economia în relație cu formă și materie, x) Ib , p) Ib , p o) Ib , p) Ib , p i o) Ib , p í $ Biblioteca "Runivers" MECANICA IDALELOR SOCIALE Stammler are ocazia să nege orice relație cauzală între aceste momente "Nu trebuie să credem că ordinea juridică precede în timp și creează o economie socială" *) "Regulile juridice reprezintă doar latura formală a unui singur obiect al cercetării sociale și științifice - viața socială - și sunt date spre cercetare concomitent cu materia reglementată de acestea") Interacțiunea dintre drept și economie este recunoscută din acest punct de vedere ca fiind imaginară În consecință, cursul dezvoltării vieții sociale pare să fie condiționat de schimbări nu în unul sau altul dintre aceste momente - o astfel de schimbare unilaterală este imposibilă, deoarece legăturile individuale ale acestui curs se afectează reciproc ca concrete întregi, reprezentând combinație a ambelor momente - conținut economic și definiție juridică Doar un fenomen social în întreaga sa formă determină un alt fenomen şi influenţează restructurarea generală a întregii vieţi sociale, care, la rândul său, provoacă din nou fenomene sociale noi în forma lor deplină, ca fapte economice determinate de norme juridice Într-un astfel de proces al vieții sociale, în acest lanț de fapte luate ca fiind sociale și în dezvoltarea dreptului însuși ca fapt social, se realizează în mod necesar o regularitate cauzală "Nevoia de schimbare a legii, considerată genetic, se manifestă în anumite idei, opinii, dorințe, aspirații, care decurg din fenomene sociale, prin studierea cărora nu pot găsi decât o explicație pentru apariția lor") "De aceea, cine dorește să urmărească istoria mișcărilor spirituale din partea cauzelor și efectelor lor nu se poate abstrage de relațiile sociale subiacente și nu poate ignora fenomenele sociale ale acelor epoci cărora aceste aspirații le datorează apariția și originea"*) "Înțelegerea corectă a procesului de apariție a vieții sociale este monistă, nerecunoscând nicio cauzalitate aparte și independentă pentru fenomenele sociale care

apar în ea) Ib , p) Ib , p) Ib , p) Ib , p Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV curente, plasându-le ei înșiși într-o dependență genetică de fenomenele sociale anterioare și străduindu-se să înțeleagă și să cunoască toate mișcările și schimbările existenței condiționate în unitatea necondiționată a experienței sociale "" La început suntem surprinși de acest rezultat al cercetării lui Stammler asupra naturii regularității sociale Toate fenomenele vieții sociale se dovedesc a fi subordonate cauzal Dreptul însuși (înțeles, desigur, nu ca formă pură, ci ca o anumită normalizare a conținutului) se dezvoltă cauzal din fenomene sociale, înțelegând prin acestea din urmă nu un simplu conținut economic, ci un astfel de conținut reglementat de o normă juridică Dar într-un fel sau altul, în orice caz, este recunoscută dominația completă a cauzalității Cu toate acestea, observăm curând că acest rezultat nu este definitiv În primul rând, ne conduc la această idee rezervele făcute de Stammler în prevederile tocmai citate Regularitatea cauzală este recunoscută ca fiind continuă doar atunci când se consideră genetic fenomenele sociale din partea cauzelor și efectelor lor Prin urmare, se sugerează un alt mod posibil de a le considera Și, într-adevăr, mai departe, Stammler pune următoarea întrebare: "Este suficient să observăm și să stabilim apariția cauzală a dorințelor și aspirațiilor sociale pentru a rezolva problema cunoașterii legale a societății umane și a dezvoltării acesteia"? În viitor, Stammler dezvoltă o teorie, presupus de natură epistemologică, conform căreia, alături de regularitatea cauzală, ar trebui trasată și o regularitate teleologică Și anume, el susține că nu putem aplica regularitatea cauzală a ceea ce nu există, ci doar "trebuie să fie produs de noi", doar acțiunilor posibile, în privința cărora mai avem libertatea de alegere Doar regularitatea scopului este aplicabilă aici, care este justificarea unei anumite direcții a voinței noastre în conformitate cu un obiectiv universal obligatoriu, obiectiv Obiectivele noastre private în legătură cu acesta sunt evaluate ca fiind corecte și greșite Sub acest punct de vedere superior, unificator, se află toate actele separate de stabilire a scopurilor Obligativitatea acestui scop obiectiv nu constă în ceea ce ne dorim de fapt în direcția lui, ci în faptul că ni se pare direct corect și legitim Astfel regularitatea noastră Biblioteca "Runivers" MECANICA IDALELOR SOCIALE • voinţa constă nu numai în general în definirea ei ţintă, ci şi în definirea sa printr-un scop obiectiv Determinarea dorințelor noastre prin condiții empirice nu împiedică acest lucru, căci determinarea voinței printr-un scop obiectiv nu este empirică, ci epistemologică Regularitatea ființei, de asemenea, nu este determinată empiric, ci ea însăși direcționează faptele, le unește în unitatea sa firească Deci regularitatea voinței stă deasupra manifestărilor sale empirice, care se desfășoară după o relație cauzală, dar rămân totuși justificate obiectiv prin această regularitate Mai mult, Stammler trece de la etică la sociologie Acum devine clar de ce a fost necesar ca el să stabilească mai devreme că adevărata regularitate socială este regularitatea formei, a dreptului Norma juridică în orice caz, cu anumite limitări, este o normă etică și, prin urmare, face posibilă aplicarea unei regularități teleologice, ceea ce este absolut negat de ceea ce Stammler numește problema vieții sociale Numai în această reglementare legală Stammler poate căuta supunerea acestui scop obiectiv care unește întreaga viață socială sub legea sa Un astfel de scop este un ideal juridic binecunoscut, o normă ideală de reglementare juridică Stammler definește acest ideal juridic ca "o societate de oameni liber-voință", adică ca atare reglementare care armonizează

scopurile corecte obiectiv ale tuturor, care în sine, prin urmare, trebuie să fie acceptate de toată lumea ca atare scop corect corect, căci liberul arbitru este tocmai voința care este în concordanță cu scopul obiectiv, liber de subiectiv element de dorit Astfel, toate acțiunile noastre care vizează schimbarea ordinii sociale, și toată activitatea politică a legiuitorului, trebuie să fie subordonate acestui scop obiectiv, trebuie să-și primească aprecierea și justificarea de la acesta, trebuie, așadar, să se ghideze după acesta Stabilirea acestui obiectiv obligatoriu, obiectiv este afacerea filosofiei sociale Evident, potrivit lui Stammler, această filozofie socială ar trebui să ne dezvăluie "adevărul" propriei noastre voințe sociale și, făcându-ne astfel din ce în ce mai "liber arbitri", să ne aducă mai aproape de realizarea idealului social Biblioteca Runiverse F SOFRONOVA Prima întrebare care se pune în legătură cu sistemul lui Stammler este cât de legitim identifică regularitatea socială cu regularitatea formei juridice O astfel de identificare ar fi perfect corectă dacă legea ar reprezenta o formă de viață socială în adevăratul sens al cuvântului Forma nu este altceva decât trăsăturile cele mai generale ale conținutului și, prin urmare, poartă inevitabil în sine regularitatea generală a acestui conținut Este evident că Stammler a fost dominat de ideea aristotelică a relației dintre formă și materie, realitate și posibilitate Economia este pentru el o posibilitate simplă: numai legea, modelând-o, îi dă realitate socială Dar trebuie amintit că însuși înțelegerea aristotelică a relației dintre formă și conținut suferea de dualitate, ceea ce permitea să se ajungă la concluzii false A fost forma care a fost înțeleasă fie ca ceva inerent obiectului însuși, inseparabil de conținut, constituind principiul general al acestui conținut, apoi ca principiu de formare, conținut într-un alt obiect și exprimat în impactul acestui obiect asupra primul: obiectul însuși este forma formatoare pentru altul Prima înțelegere este singura formală, a doua principiul formal este amestecat cu o simplă interacțiune între obiecte Dreptul este o formă de viață economică doar în acest al doilea sens, pentru că nu mănâncă principiul general al economiei în sine Este destul de separabil de el Putem vedea adevăratul principiu formal al economiei numai în acel element care este inerent tuturor fenomenelor economice fără excepție Un astfel de principiu va fi cheltuirea eforturilor pentru satisfacerea nevoilor Legea, dacă formează fenomene economice, atunci numai din exterior, ca obiect extern economiei, prin impact real În măsura în care economia primește formă de la el, aceasta din urmă aparține economiei însăși, ca un anumit tip privat de economie Legea însăși, după ce a impus această formă printr-un impact real, rămâne să existe ca obiect independent Este acest obiect ca fapt psihic cunoscut, ca normele mentale ale ordinii juridice, fixate în psihicul public, și curentele voliționale asociate acestora Aceste formațiuni mentale Biblioteca "Runivers" MECANICA IDALELOR SOCIALE nu suportă deloc economie într-o relație pură de formă, ci interacționează cu ea în relații reale Regularitatea teleologică în sensul lui Stammler, evident, poate fi atribuită doar acestor norme mentale și voliționale care există în psihic, și nu formei reale a economiei pe care aceasta din urmă o ia ca urmare a interacțiunii cu acest drept existent mental Această formă reală de economie nu este o ruptură directă de normele juridice mentale și nu se dezvoltă sub definiția lor exclusivă Este rezultatul interacțiunii unei anumite economii cu acestea și este determinată cel puțin la fel de mult de conținutul foarte real al economiei, de altfel, tehnologia, cât și de aceste norme Mai mult,

aceste norme în sine se formează în continuare sub influența inversă a acestor forme reale de economie Astfel, devine imposibil de identificat regularitatea socială generală cu regularitatea specială a normelor juridice mentale Aceasta este eroarea de bază a lui Stammler Dacă trecem acum la regularitatea specială a dreptului ca obiect psihic social, la justificarea lui teleologică din punctul de vedere al unui singur scop obiectiv, trebuie în primul rând să ne referim la tot ceea ce am spus în legătură cu epistemologia lui Kant Adevărata epistemologie, lipsită de justificare transcendentă, nu merge mai departe decât să stabilească că noi considerăm activitatea noastră volitivă ca o subspecie a regularității scopului, i e o considerăm nu ca provenind dintr-o anumită cauză, ci ca împlinirea unui scop ales liber de noi Două gânduri se îmbină aici În primul rând, că actele voinței sunt determinate de un scop; în al doilea rând, că sfârşitul îi determină prin meritul său Dar această demnitate poate avea pentru noi o semnificație complet subiectivă și nicio epistemologie, rămânând în propriile sale limite, nu va dovedi existența necesară a unui criteriu obiectiv În timp ce în domeniul cunoașterii o astfel de măsură își dezvăluie existența în unitatea normelor cognitive teoretice așa cum sunt date în experiență, aici, în domeniul practic, nu există o astfel de unitate și toate încercările de a o stabili sunt complet arbitrare "Norma obiectivă" socială recomandată de Stammler a fost, de asemenea, stabilită în mod arbitrar Biblioteca Runiverse F SOFRONOVA Acesta este același "ideal subiectiv" al domnului Mihailovski Nu putem dovedi a priori necesitatea ei pentru conștiința morală și socială și suntem forțați să vedem în ea doar un fapt empiric realizat într-un anumit stadiu al acestei conștiințe În măsura în care cererea de a pune alături de știința relațiilor cauzale și știința regularității sociale teleologice nu este justificată de nimic Un astfel de sistem este condamnat să rămână subiectiv și să exprime doar aspirațiile și dorințele creatorilor săi Dar dacă nu am fi refuzat să recunoaștem această așa-zisă "filozofie socială" drept adevăratul frate al științei, sinteza pe care o căutăm tot nu ar fi fost realizată După cum s-a arătat mai sus, chiar mai puțin decât o normă morală obiectivă rezultă din epistemologia pură necesitatea ca această normă să ne determine efectiv voința și acțiunile și, în cele din urmă, mai puțin de toate, determinarea ei a realității sociale Ambele științe ar merge una lângă alta, provocând o diviziune mai mare a spiritului nostru, cu atât mai multă obiectivitate și constrângere ar avea Nu ar mai fi necesară concilierea subiectivului cu obiectivul, ci a două feluri de obiectiv Întrucât orice astfel de sistem de teleologism social recunoaște, deși implicit, nevoia de a transpune norma morală în realitate, el depășește limitele epistemologiei în domeniul transcendenței De asemenea, Voltmann vă invită să reveniți la idealism în înțelegerea fenomenelor sociale Certându-se cu Marx, el spune: "Idealurile superioare se pot îndepărta atât de mult de interesul de clasă, în măsura în care întreaga lor esență, chiar și scopul lor, este de a depăși contrariile de clasă Aceste ideologii au devenit obiective autosuficiente De dragul schemelor istorice, violența este efectuată pe fapte spirituale istorice, iar istoria reală este falsificată dogmatic În istoria omenirii există, de asemenea, o luptă pentru adevăr și drept, trăgându-și forțele motrice din scopul autosuficient al adevăratului și al binelui Cum înțelege Woltmann dezvoltarea independentă a ideologiei *) Woltmann Materialismul istoric, Biblioteca "Runivers" MECANICA IDALELOR SOCIALE Gee, consideră el puterea lor cauzal sau teleologic? "Ar fi absurd", spune el, "să afirmăm că oamenii

de geniu au făcut toată istoria anterioară Dar istoria ideală a omenirii este opera unor oameni mari " Dar ce legătură are această istorie ideală cu realitatea? Găsim răspunsul în viziunea lui Woltmann asupra justificării socialismului "Socialismul este înainte de toate o necesitate etică" i)) Până acum, în aceste prevederi, putem vedea doar un teleologism psihologic, doar o exagerare a semnificației forțelor ideale mentale Dar Woltmann nu este în acest punct de vedere, el caută o justificare epistemologică pentru opiniile sale asupra forței idealului "Există", spune el, "două moduri în care gândirea conștientă a subiectului se raportează la faptele istoriei - științific și practic Știința care investighează cauzalitatea nu are nimic de-a face cu aprecierea valorii Dar această limită metodologică este și limita pentru o cunoaștere pur teoretică a istoriei Întrucât istoria este treaba oamenilor, studiul ei trebuie întotdeauna ghidat de judecată practică, astfel încât legătura istorică să poată fi înțeleasă în mod inteligent) Engels înțelege libertatea doar în sensul logic și tehnic, dar nu și în sensul transcendental și moral al cuvintelor Libertatea nu poate fi privită direct ca un produs al dezvoltării istorice Libertatea este mai degrabă cauza dezvoltării istorice și, așa cum a arătat Kant, fără această libertate nu există progres, nici îmbunătățire Activitatea de sine a voinței în libertatea transcendentală este cauza întregii dezvoltări istorice, de neînțeles pentru fizică Libertatea constă în faptul că noi, prin cunoștințele și voința noastră, subordonăm legile naturii legilor morale Libertatea nu este o chestiune de percepție științifică naturală, ci de conștiință morală Cunoaștem libertatea fără să o înțelegem și fără cunoașterea teoretică a ei în sensul științei naturii În același timp, Woltmann dorește să mențină această poziție epistemologică fără a recurge la metafizică Dar așa cum i) Ib , Ib) Ib Ib Întrebări de filosofie, carte o Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV Dacă îl urmează cu strictețe pe Kant, atunci în fundamentarea epistemologiei sale el este la fel de mult un metafizician ca și Kant Dar el insistă asupra sensului "regulativ" al unei astfel de metafizici "Profunzimea critică a lui Kant constă tocmai în faptul că el consideră ideile metafizicii drept funcții necesare științei, întrucât refuză complet să le folosească dogmatic, atribuindu-le, ca principii regulatoare, o funcție incontestabilă și necesară a unificării progresive a experienței "*) Dar, în același timp, Woltmann uită indicația lui Kant că principiul regulativ este doar un anumit punct de vedere care urmează înțelegerii cauzale a lucrurilor, și nu udijraan înaintea lui Prin urmare, nu poate dovedi necesitatea unui astfel de curs de evenimente, care ar coincide cu cerințele unei evaluări teleologice Această mișcare trebuie mai întâi dovedită empiric și abia apoi primește dreptul la aplicarea ei unificatoare Prin urmare, o afirmație de acest fel, că "libertatea este cauza dezvoltării istorice", este o sinteză complet arbitrară a idealului cu realitatea, cu excepția cazului în care acestea se bazează pe dovezi empirice sau pe o tranziție de la o înțelegere "regulativă" a ideii la unul transcendent Fără a sesiza caracterul metafizic al epistemologiei lui Kant, în măsura în care ea fundamentează sinteza dorită, Woltmann alege și principiul cel mai puțin obiectiv al acestei epistemologie pentru o asemenea justificare El consideră "capacitatea teleologică de judecată" a lui Kant momentul final al epistemologiei Ea determină unitatea viziunii asupra lumii, la care principiul de sinteză devine "un simț al frumosului, sublim și perfect, asociat cu discuția despre obiecte estetice și tehnice O înțelegere estetică a naturii presupune o autodeterminare morală Sentimentul sublimului în natură este respectul

pentru propriul nostru destin Înțelegerea estetică a naturii este condiționată de propria noastră activitate cu latura ei volițională și, mai departe, tehnică - iar calea către frumos duce deci prin rațiunea practică "Astfel, facultatea de judecată a lui Canton este calea de a trece de la tărâmul naturii în CH Ib , Biblioteca "Runivers" MECANICA IDALELOR SOCIALE tărâmul libertăţii este acel principiu epistemologic care, neexcluzând cercetarea mecanică cauzală, ne dezvăluie aspecte ale naturii care sunt metodologic inaccesibile fizicii" x) "Filosofia critică a lui Kant reprezintă fundamentarea viziunii estetice asupra lumii: iată adevărul, din păcate, puțin cunoscut" Dar Kant însuși nu recunoaște ca obiectiv principiul facultății de judecată Are doar o anumită universalitate și necesitate și, prin urmare, nu poate fi "principiul final al epistemologiei", întrucât nu conține norme obiective Acesta din urmă este recunoscut și de Woltmann însuși Cel mai important lucru este că și pentru acest principiu epistemologic subiectiv, fundamentul final este dat în sfera transcendentală a libertății revelate prin el Astfel, putem caracteriza sinteza propusă de Woltmann drept transcendent-estetică Sentimentul estetic, ontologic fiind o expresie a ființei etice transcendente, prin aceasta ne afirmă cognitiv Întrucât sentimentul estetic este subiectiv, această sinteză rămâne subiectiv transcendentală Și deși Woltmann renunță cu hotărâre la justificarea transcendentă, continuând să considere sinteza sa ca fiind cu adevărat epistemologică, aceasta este doar o neînțelegere bazată pe o analiză insuficientă a esenței epistemologiei în sine Cele mai recente știri din literatura socio-filozofică rusă este cartea domnului Berdyaev, "Subiectivism și individualism în filosofia socială" G Berdyaev este un reprezentant al aceleiași tendințe, căutând o "sinteză" sociologică pe baza epistemologiei Oare reușește și în ce fel? În articolul său despre Lang, publicat în Noue Zcit din , domnul Berdyaev a prezentat teza că filosofia nu ar trebui să fie doar științifică Există, de asemenea, o filozofie super-științifică care nu contrazice știința, ci o depășește Ea trebuie) b) b * Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV să fie sinteza tuturor cunoștințelor și să umple ipotetic golurile lăsate de cunoștințele pozitive*) În cartea sa, el spune: "Ne vom baza întotdeauna pe filozofia critică și vom încerca să arătăm că poate fi un mare aliat al concepției sociale pe care o profesăm" Prin acesta din urmă, autorul înseamnă materialism economic Fundamentarea filozofică pe care o dă acestei viziuni asupra lumii prin învățătura dialectică și pozitivism, o consideră insuportabilă "Numai pe baza filozofiei critice", spune el în continuare, "poate fi justificat acel obiectivism, de care suntem mândri pe bună dreptate, și singurul loc potrivit poate fi acordat subiectivismului nostru, de care nu ar trebui să fim mai puțin mândri și care nu poate fi abandonat decât prin neînțelegere") Se stabilește astfel sarcina reconcilierii obiectivismului și subiectivismului, sarcină pe care domnul Mihailovski o formulează astfel: "Nu cred că ar fi imposibil de găsit un asemenea punct de vedere din care să apară adevăr - adevăr și adevăr - dreptate mână în mână, completându-se unul pe altul" Domnul Berdyaev vrea să rezolve această problemă "pe baza comună a criticii filozofice a lui Kant și a monismului social al lui Marx" În primul rând, autorul polemizează cu acea înțelegere a teleologiei în viața publică, la care aderă domnul Mihailovski și care, potrivit autorului, este simplu subiectivism Și anume, potrivit domnului Mihailovski, așa cum am spus deja mai sus, "pe lângă faptul că este suficient de adevărată pentru un naturalist, opinia prejudecata a sociologului va reflecta ideile sale despre justiție și moralitate și, în funcție de înălțimea acestui

ideal, va mai sau mai puțin să se apropie de înțelegerea fenomenelor de sens ale vieții publice" Pe bună dreptate, domnul Berdyaev afirmă că este necesar să se găsească o bază obiectivă care să fie un etalon pentru determinarea acestei "înălțimi a idealului" Rămânând în sfera înțelegerii subiective, cum poate înălțimea idealului să-l apropie de înțelegerea sensului fenomenelor sociale? Pe această bază, domnul Berdyaev acceptă "conștiința transcendentală", care poartă în sine) Berdjajew fr alb Lange Xeue Zeit, - , - - *-) Berdiaev Subiectivism și individualism, ıó Biblioteca "Runivers" MECANICA IDALELOR SOCIALE norme de gândire obligatorie "Kant a descoperit bazele de nezdruncinat ale obligatoriului, adică obiectiv valoros, în apercepţia transcendentală") Autorul investighează mai întâi această conștiință transcendentală în raport cu obiectivitatea adevărului, apoi analizează obiectivitatea idealului într-un mod complet paralel Ce este adevărul obiectiv? Pe lângă conștiința mentală fluidă, schimbătoare, trebuie să acceptăm și transcendentalul, logicul, ca punct obiectiv de sprijin Teoria cunoașterii se ocupă de un astfel de transcendental uman universal, și nu de o conștiință psihologică subiectivă În aceasta autorul formulează cu precizie punctul de vedere al lui Kant Cunoaștem deja condițiile în care o astfel de ipostază a abstractizării poate fi legitimă - și să admitem această conștiință transcendentală ca un concept metodologic binecunoscut În cele ce urmează, nu ne vom opri asupra acelor erori generale împotriva formalismului pe care le-am subliniat mai sus în epistemologia lui Kant și a adepților săi - dar ne vom concentra în principal asupra sarcinii speciale pe care și-o propune domnul Berdyaev în acest domeniu - sarcina de a dovedi necesitatea realizării progresive a adevărului obiectiv şi a idealului obiectiv în dezvoltarea conştiinţei psihologice, în formele sale subiective G Berdyaev îl acuză pe domnul Mihailovski că a confundat conștiința psihologică cu transcendentalul și, din această cauză, ajunge nu numai la subiectivismul psihologic, legitim și necesar, ci și la logic și epistemologic, care transformă adevărul într-o iluzie subiectivă Subiectivismul psihologic este recunoscut de autor ca fiind legitim deoarece adevărul conștiinței transcendentale, logic obligatoriu pentru toată lumea, poate fi ascuns conștiinței psihologice, datorită prezenței în aceasta din urmă a unor elemente care nu sunt în general obligatorii, luate din situația ei aleatorie, empirică Prin urmare, subiectivismul psihologic este chiar inevitabil, deoarece conștiința transcendentală ne apare întotdeauna sub forma uneia psihologice, condiționată de această situație aleatorie Ib Biblioteca "Runivers" f sofronov, Cum, atunci, acest subiectivism psihologic inevitabil este de acord cu caracterul general obligatoriu al adevărului obiectiv dat conștiinței transcendentale? În caz contrar, această întrebare poate fi formulată după cum urmează: în ce mod se realizează cunoașterea obiectivă, adevărul conștiinței transcendentale, în conștiințe subiective psihologice, așa cum este dat în ele? Această întrebare a reconcilierii subiectivismului și obiectivismului în cunoaștere are un dublu sens, în funcție de modul în care privim originea cunoașterii adevărate Cel care vede în ea doar rezultatul unei experiențe care se extinde din ce în ce mai mult, are dreptul să răspundă la această întrebare indicând această expansiune istorică a experienței O astfel de extindere este un fapt și, prin urmare, trecerea de la cunoașterea aleatorie și subiectivă la cunoașterea sistematică și obiectivă este, de asemenea, un fapt De fapt, este și o necesitate, căci cunoașterea cauzală nu recunoaște nicio altă necesitate Astfel, reconcilierea subiectivismului și obiectivismului

este dovedită aici istoric, adevărul se dezvăluie în extinderea experienței, prin eliminarea treptată a elementelor subiective din aceasta Întrebarea are un cu totul alt sens pentru cei care stau din punctul de vedere al conștiinței transcendentale, care, prin normele sale generale, determină posibilitatea experienței în sine Aici derivarea adevărului obiectiv din adevărul subiectiv nu poate fi istorică, trebuie să fie transcendentală Iar concluzia transcendentala consta in a arata inerenta necesara a normelor obiective fata de orice cunoastere subiectiva El nu trebuie să se ocupe de dezvoltarea cunoștințelor psihologice, insistă însuși Kant asupra acestui lucru Normele generale ale cunoașterii sunt inerente oricărei conștiințe psihologice și ea cunoaște în funcție de ele cu necesitate naturală Expansiunea materialului la care se aplică aceste legi generale ale cunoașterii, expansiunea având loc în timp, nu este supusă inferenței transcendentale În acest domeniu el ar fi complet neputincios, pentru că conștiința transcendentală stă mai presus de orice dezvoltare psihologică În această dezvoltare, conform teoriei critice, nu se dezvoltă conștiința transcendentală, ci cea psihologică, ci chiar aceasta Biblioteca "Runivers" MECANICA IDALELOR SOCIALE Acesta din urmă nu se dezvoltă în așa fel încât să se împlinească acum în ea astfel de legi ale cunoașterii obiective, care nu erau îndeplinite în ea înainte, ci doar în așa fel încât îndeplinirea acestor legi, care au fost efectuate mai devreme, să înceapă să să fie recunoscute din ce în ce mai mult, iar în același timp materialul, în prelucrarea căruia se manifestă aceste legi este din ce în ce mai extins Astfel, se trage concluzia că epistemologia nu are absolut dreptate și nu este în măsură să ne explice adevărul în creștere istoric al cunoașterii, obiectivismul său din ce în ce mai mare, din temeiuri pur epistemologice Obiectivismul cunoașterii crește deloc pentru că normele sale generale sunt aplicate mai complet și mai corect (acest lucru ar fi contrar înțelegerii de bază a normelor epistemologice obiective), ci doar pentru că aria de aplicare a acestor norme se extinde *) În consecință, pentru empirismul pozitivist, problema originii cunoașterii obiective din cunoașterea subiectivă este clară și este decisă istoric Pentru transcendentalist, această întrebare este în afara controlului său și, dacă dorește să o clarifice, el va fi totuși forțat să apeleze la experiența istorică Cu atât mai puțin poate pretinde că dovedește necesitatea acestui proces, adică creșterea obiectivismului în cunoaștere, de la fundamentele sale epistemologice Tragem această concluzie, desigur, presupunând o utilizare adecvată a conceptului de conștiință transcendentală, întrucât în el nu sunt introduse elemente transcendentale G Berdyaev, în răspunsul său la întrebarea cum inevitabilul subiectivism psihologic este în concordanță cu caracterul general obligatoriu al adevărului obiectiv, nu se îndreaptă către o concluzie transcendentală, ci către una istorică În primul rând, el formulează poziția luată de materialismul economic în raport cu această întrebare Răspunsul dat de acesta din urmă este următorul: "Psihicul fiecărei clase sociale progresiste creează terenul cel mai favorabil pentru o atitudine obiectivă față de fenomene)) "O armonie deosebită a subiectivului) argumentez aici din punctul de vedere al susținătorilor conștiinței transcendentale*) Pozitivismul critic recunoaște că normele de cunoaștere se dezvoltă odată cu materialul cunoscut Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV și obiectiv, dezirabil și necesar, minimul utopismului - acestea sunt trăsăturile cele mai caracteristice ale clasei progresiste istoric Acest răspuns nu îl mulțumește pe deplin pe autor El constată că "latura filozofică a întrebării a rămas

neexplicată", că doar teoria conștiinței transcendentale oferă această justificare Încercând să stabilească acest din urmă, domnul Berdyaev spune: "În societatea modernă există o avangardă, plasată în cele mai favorabile condiții cunoașterii obiective; în ea observăm cea mai mare armonie a conștiinței transcendentale și psihologice Prin urmare, putem considera dezvoltarea mentală a omenirii ca o abordare treptată a adevărului obiectiv, absolut, prin eliminarea subiectivismului "Oare subiectivismul de clasă al înțelegerii materialiste a istoriei nu contrazice natura științifică obiectivă pe care această înțelegere o pretinde pe bună dreptate? Deloc Adevărul, într-adevăr, nu poate fi bazat pe clasă - logic se ridică întotdeauna deasupra claselor și este la fel de obligatoriu pentru toți, dar istoric, ca teorie binecunoscută, își asumă un caracter de clasă Materialismul istoric, în măsura în care considerăm este adevărat, este obligatoriu din punct de vedere logic pentru fiecare ființă rațională, dar disponibil din punct de vedere psihologic doar pentru o singură clasă") Ceea ce este transcendental în acest răspuns nu ne explică deloc "o abordare treptată a adevărului obiectiv prin eliminarea subiectivismului" Învățăm doar ceea ce știam înainte, și anume că adevărul obiectiv ne apare întotdeauna într-o formă psihologică, că el, ca adevăr logic, este obligatoriu pentru orice conștiință, deoarece elementele sale îi sunt date într-o formă pură Dar ne-a interesat problema creșterii istorice a obiectivismului, pusă chiar de autor Această întrebare, după cum se arată, nu are nicio legătură cu epistemologia transcendentală, iar autorul nu i-a putut răspunde din punct de vedere epistemologic El nu "depune deloc o justificare transcendentală" sub răspunsul materialismului economic, ci pur și simplu formulează acest lucru ') Ib ,) Ib , $I) Ib , Biblioteca "Runivers" MECANICA IDALELOR SOCIALE răspunsul este în termeni transcendentali Dovada acestui răspuns nu a fost sporită de o astfel de formulare și a rămas aceeași dovadă a empiriei, a experienței istorice Căci cum ne poate dovedi recunoașterea unei conștiințe transcendentale că obiectivitatea cunoașterii trebuie să crească într-o societate progresivă și că purtătorul celui mai mare obiectivism în cunoaștere trebuie să fie clasa cea mai progresistă? Acesta este doar un fapt cauzal și, în această măsură, necesar al vieții sociale și nu poate fi dovedit decât empiric Astfel, acordul istoric al concepțiilor subiective ale clasei progresiste cu adevărul obiectiv și creșterea din ce în ce mai mare a acestui acord, dacă poate fi dovedit, nu se dovedește în niciun caz din epistemologia transcendentală Acesta din urmă poate indica doar prezența în orice conștiință psihologică a elementelor universal obligatorii ale cunoașterii Dar în ce condiții conștiința psihologică se apropie cel mai mult de adevăr în sensul extinderii materialului experienței (și nu poate exista un alt fel de abordare a adevărului, deoarece normele generale de cunoaștere a acestui material sunt întotdeauna obligatorii pentru acesta), rezolvarea acestei întrebări este o chestiune de studiu cauzal realitatea empirică Doar pentru că autorul a amestecat într-unul singur cele două conținuturi diferite ale întrebării pe care și-a pus-o - despre relația transcendentală dintre subiectiv și obiectiv și despre relația lor istorică - i s-a părut că a rezolvat problema istorică prin intermediul epistemologiei sale transcendentale Să trecem acum de la tărâmul cunoașterii la tărâmul idealului Și aici autorul obiectează pe bună dreptate față de subiectivismul pur al domnului Mihailovski "Binele unei persoane este integritatea lui, armonia plecărilor sale, adică eterogenitatea indivizibilului și omogenitatea socială", aceasta este definiția idealului social de către domnul Mihailovski Dar unde

este dovada obiectivității și validității universale a acestui ideal? Împotriva ei, cu drepturi egale, pot fi puse multe altele, la fel de subiective Domnul Berdyaev caută din nou bazele unui ideal cu adevărat obiectiv în conștiința transcendentală "Moralitate obiectivă Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV este posibilă numai cu recunoașterea naturii a priori a legii morale, care distinge cu forța binele de rău" *) ♦ "Distincția formală între bine și rău, moral și imoral, precede orice experiență senzorială, categoria dreptății este dată conștiinței noastre transcendentale a priori, iar acest a priori etic face posibilă experiența morală și viața morală") În formularea legii morale obiective, autorul îl urmează pe Kant, dar acordă o importanță deosebită concepției sale despre om și umanitate ca "scop în sine" "Empiric, este la fel de puțin posibil să se ajungă la o normă etică obiectivă conform căreia o persoană este un scop în sine, cât și la aplicabilitatea generală a legii cauzalității " "Woltmann are profundă dreptate când bazează etica viitorului pe ideea kantiană a omului ca scop în sine") Lăsăm din nou fără obiecţii dorinţa autorului de a dovedi posibilitatea exclusiv epistemologică de fundamentare a idealului obiectiv De unde vine acest ideal, fie că este compus, după cum crede materialismul economic, din însăși condițiile realității sau, după cum crede autorul, este un dat gata făcut al conștiinței transcendentale, care determină însăși posibilitatea judecății morale - pentru noi este important doar ca acesta să nu conțină niciun element; care nu ar exista în idealurile empirice, că el trebuie să formuleze în mod adecvat legarea universală care este dată în aceste idealuri Dacă ar exista în el un element care este absent într-unul dintre idealurile empirice, acesta nu ar fi obligatoriu și obiectiv Dar diferența dintre viziunile transcendentale și cele empirice asupra idealului, care este complet analogă cu aceeași diferență de opinii asupra adevărului obiectiv, implică o diferență fundamentală în metodele de rezolvare a întrebării puse mai departe de autor Și anume, domnul Berdyaev confirmă din nou că idealul obiectiv trebuie neapărat să se manifeste sub forma unuia psihologic, subiectiv, că subiectivismul psihologic este deci complet d) Ib ,) Ib ,) Ib , Biblioteca "Runivers" MECANICA IDALELOR SOCIALE legale Dar atunci apare imediat problema înțelegerii modului în care idealul obiectiv este realizat în idealurile psihologice Și din nou trebuie să repetăm aici tot ce s-a spus mai sus despre reconcilierea adevărului subiectiv cu adevărul obiectiv Epistemologia transcendentala poate rezolva problema propusa numai in limitele unei concluzii transcendentale, i e nu poate decât să constate caracterul inerent necesar al normei ideale obiective în expresiile sale subiective, psihologice, cu alte cuvinte, caracterul obligatoriu al unei anumite evaluări a scopurilor în raport cu o anumită normă obiectivă, întrucât toate elementele pentru această evaluare sunt date în puritate și certitudine Dar în ce împrejurări istorice este cel mai îndeplinită această ultimă condiție, în care, prin urmare, idealul devine cel mai obiectiv, nu pentru că aceste norme generale de evaluare sunt implementate în ea cel mai deplin și corect, ci pentru că condițiile de aplicare a acestor normele sunt pe deplin clarificate , - epistemologia transcendentală nu ne poate arăta deloc acest lucru, deoarece este negat din datele empirice Dar, pe de altă parte, o astfel de soluție istorică a problemei acordului dintre idealurile subiective și obiective, a realizării celui din urmă în primul, este rezolvată prin empirism, care nu privește în sfera transcendentală și recunoaște idealul ca produs al realității și se rezolvă printr-un studiu pur cauzal al acestei acțiuni valoare În primul rând, domnul Berdyaev,

pentru a rezolva problema, apelează din nou la materialismul economic Acesta din urmă privește în mod evident conceptul de ideal obiectiv dintr-un punct de vedere complet empiric Obiectivitatea unui ideal nu este determinată de nimic altceva decât de corespondența sa cu cursul real al dezvoltării sociale, de regularitatea imanentă a procesului istoric Idealul obiectiv coincide, așadar, într-un aspect cu previziunea științifică și numai în această condiție nu devine o utopie Dar există și o altă latură Fiecare ideal trebuie să fie neapărat dezirabil subiectiv, altfel nu este un ideal Idealul crește atunci în obiectivitatea sa când această latură subiectivă corespunde din ce în ce mai mult direcției actuale a vieții sociale Dar în virtutea a ceea ce sunt uniți într-unul singur Biblioteca Runiverse F SOFRONOVA nom direcționează aceste două elemente ale idealului social în așa fel încât să poată exprima atât aspirația subiectivă, cât și mersul obiectiv al lucrurilor? Explicația aici este pur cauzală Pe de o parte, un studiu din ce în ce mai complet al realității presupune o idee corectă a cursului ei ulterior, în conformitate cu legile ei studiate; pe de altă parte, această realitate însăși, printr-un proces complex, cultivă în clasa progresistă, în purtătoarea viitorului, tocmai asemenea tendințe subiective care corespund acestei mișcări actuale Se poate contesta suficiența și satisfacția acestei explicații, dar nu există nicio îndoială că această explicație a naturii istoricului-empiric, cauzal și că ne dă dreptul de a concluziona (dacă recunoaștem temeiurile sale ca adevărate) că în istoria, pe măsură ce cunoașterea crește și adaptarea tendințelor subiective umane la cursul real al lucrurilor, obiectivitatea idealurilor trebuie să crească treptat G Berdyaev nu se mulțumește cu o astfel de explicație ca fiind empirică El constată că în conceptul de ideal obiectiv este necesară și introducerea unei justificari obiectiv-etice a acestuia * Vanitatea, care, după cum sa menționat deja, în opinia sa, constă în prezența normelor etice universal obligatorii în conștiința transcendentală "Trebuie să arătăm", spune el, "că idealul nostru social nu este doar necesar din punct de vedere obiectiv, nu doar dezirabil subiectiv, ci și drept obiectiv, obligatoriu pentru toți, are o valoare necondiționată de la sine înțeles" *) Ce este nou într-o astfel de fundamentare transcendentală a idealului obiectiv? Poate, așa cum pare domnul Berdyaev crede, într-adevăr, nu numai empiric, ci neapărat, printr-o metodă transcendentală, să ne explice realizarea idealului obiectiv? în subiectiv şi nevoia de progres social pentru o obiectivare tot mai mare a idealurilor? Rezolvarea problemei pe această bază transcendentală ia următoarea formă la domnul Berdyaev "Bazele formale ale moralității sunt de neclintit; există obiectiv - moral, bun, corect; dar continutul η Ib , Biblioteca "Runivers" MECANICA IDALELOR SOCIALE dorința de moralitate este foarte fluidă; este într-un proces constant de dezvoltare " "Omul ajunge la această idee eternă a binelui moral doar prin progresul social " "Numai în conștiința morală a unei clase sociale progresiste se remarcă armonia conștiinței psihologice și transcendentale, moralitatea subiectivă și obiectivă, deoarece psihologia unei clase progresiste este rezultatul adaptării la cerințele progresului social uman universal") "Adevărul moralității umane se dovedește a fi inaccesibil din punct de vedere psihologic claselor exploatatoare ale societății moderne, dar din punct de vedere etic este obligatoriu pentru toată lumea ca normă") "Fiecare epocă istorică creează în clasa sa progresivă un tip de moralitate mai înalt decât cele precedente") "Noi înșine introducem în procesul istoric ideile regulatoare ale unui scop universal obligatoriu și pe această

bază de nezdruncinat îl sancționăm ca progres" *) Lăsând deoparte tot ceea ce face ca ideea transcendentală a datoriei, fără de care am fi "orbi din punct de vedere moral", mai puțin acceptabilă decât ideea de adevăr obiectiv - în principal dificultatea de a înțelege modul în care este exercitată obligația sa etică în cazul ei inaccesibilitatea psihologică- Tn depinde de lipsa de elaborare a concluziei transcendentale aici Admitând că această concluzie este justificată, încă nu vedem că faptul obiectivității crescânde a idealului ne-a fost lămurit într-un mod transcendental și că s-a dovedit că cea mai progresistă clasă a societății este și trebuie să fie purtătoarea a idealului obiectiv Din nou, autorul nu subsumează o dovadă transcendentală (cum s-a arătat că aceasta nu se poate face) într-un fapt constatabil empiric, ci pur și simplu o exprimă pe aceasta din urmă în termeni transcendentali O astfel de expresie nu explică nimic, și trebuie să repetăm că doar din cauza unei neînțelegeri, amestecând concluzia epistemologică cu cea istorică, autorul) Ib , p) Ib , p) Ib , p) Ib , p o) Ib , p i F SOFRONOV crede că el a dat un fundament transcendental pentru sinteza istorică a subiectivului și obiectivului în ideal Această "justificare" transcendentală, care, în esență, nu fundamentează nimic, nici măcar nu se pretează ca simplu dispozitiv metodologic, deoarece îi impune autorului sarcini noi, în esență fără legătură cu întrebarea și, în plus, obligând autorul să depășească limitele utilizarea adecvată a acestei funcții Și anume, înțelegerea empirică a relației dintre idealul subiectiv și obiectivul și reconcilierea lor istorică rezolvă astfel problema relației idealului cu realitatea și a drepturilor sale de a se realiza în el Idealul obiectiv este elaborat din punct de vedere istoric de realitatea însăși, iar obiectivitatea sa constă tocmai în acord cu cursul ulterior al acestei realități Prin urmare, acest acord în sine este asigurat de cursul empiric al procesului social În formularea transcendentală a întrebării, această problemă a dreptului idealului de a fi realizat abia acum se dezvăluie Căci obiectivitatea idealului aici în sine nu stă în legătură cu realitatea, este justificată doar epistemologic și este necesar să se tragă o linie de legătură între această obiectivitate transcendentală și realizarea istorică a idealului obiectiv Este imposibil să tragem această linie din fundamente pur epistemologice și astfel se prăbușește orice posibilitate de sinteză epistemologică între ideal și realitate S-a arătat mai sus că acest punct al reconcilierii istorice a idealului cu realitatea s-a dovedit a fi pentru toți adepții sociologiei "idealiste" am examinat o alee plictisitoare, din care au ieșit doar printr-un salt / sau în transcendental sau în sfera pur subiectivă Unii în mod direct și simplu, fără nicio rezervă, "cred" în realizarea idealului nostru în realitate, transferând această credință cercetării științifice sub forma unei metode "subiective" speciale Alții fundamentează epistemologic idealul "obiectiv" ca primul pas spre realizarea lui în realitate, dar se dovedește că acest pas este separat de realizarea însăși printr-o linie de nepătruns, sau mai degrabă, nu a fost un pas către el, căci tărâmul este transcendent   Idealul real și tărâmul empirismului se află în planuri diferite, nicăieri nu se ating unul de celălalt Cum procedează domnul Berdyaev în acest caz? Trebuie să mărturisim că decizia sa este cea mai eroică în raport cu fundamentele teoriei critice pe care o susține Constă într-o înlocuire simplă, destul de arbitrară, a sensului regulator al ideilor rațiunii în lumea experienței cu unul constitutiv Adevărat, o astfel de înlocuire a fost deja făcută de Kant însuși, dar

numai în măsura în care întregul sistem a trecut de la transcendental-epistemologic în transcendental-metafizic Între timp, domnul Berdyaev ne asigură că tocmai apercepția transcendentală este cea care ne autorizează să facem o astfel de înlocuire, conștiința supraindividuală însăși, "care creează lumea nu numai condiționată cauzal, ci și îndreptându-se spre un scop" x) Iată o confuzie completă de concepte Ideea obiectivă a datoriei nu creează deloc lumea care se îndreaptă spre un scop, la fel cum norma obiectivă a cunoașterii o creează, după Kant, condiționată cauzal În Kant însuși, autorul va găsi o negare completă a semnificației constitutive a scopului în natură Această idee capătă un sens pozitiv numai în lumea inteligibilă, a cărei lumină pătrunde până la noi prin voința noastră Doar alegerea liberă prin această voință a scopurilor noastre este determinată de norma obiectivă a datoriei, și nu de cursul lumii empirice Acesta este ABC-ul epistemologiei lui Kant Este evident că domnul Berdyaev introduce în conținutul idealului transcendental ceva care este absolut absent în el, nu numai din punct de vedere empiric, ci și din punct de vedere epistemologic Dar să urmărim cursul gândurilor autorului El admite că toate considerațiile sale enunțate despre adevărul obiectiv și idealul obiectiv care există în conștiința transcendentală și despre implementarea lor în conștiința psihologică sunt încă insuficiente pentru sinteza dorită a idealului și realității Toată argumentația noastră, spune el, se bazează pe o singură presupunere, a cărei cădere inevitabil se prăbușește - presupunerea progresului universal Teoria progresului este o punte care leagă cele două jumătăți ale adevărului - ucmumj și justiția " "Dacă am recunoaște existența unui istoric) Ib , p Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV, proces, și nu progres, atunci adaptarea la cerințele acestui proces nu ar fi neapărat morală progres în sensul realizării unui ideal obiectiv Dar prin ce forțe se mișcă empiria în direcția acestui ideal? Autorul-epistemolog nu poate fi mulțumit de faptul că realizarea acestui ideal este dovedită empiric - pentru el, această realizare trebuie neapărat dedusă din acele norme care sunt date în conștiința transcendentală Autorul formulează trei puncte de vedere posibile asupra progresului Primul este subiectiv, în spiritul domnului Mihailovski, în care nu există garanții pentru implementarea acestui proces în realitate și progresul în sine este înțeles ca implementarea a ceea ce este dezirabil pentru umanitate, și nu obiectiv obiectiv Al doilea neagă progresul și recunoaște doar procesul, adică nu vede realizarea vreunui scop în dezvoltarea istorică Al treilea - obiectivul - sugerează existența unui scop universal obligatoriu atins în procesul istoric În formularea acestui al treilea scop, autorul este din nou de acord cu materialismul economic "Teoria lui Marx și Engels se rezumă în cele din urmă la următoarele: dezvoltarea forțelor productive ale societății stă la baza procesului istoric; tot ceea ce contribuie la aceasta dezvoltare este progresiv, tot ceea ce o impiedica este reactionar "Măsura progresului este victoria omului asupra naturii" "Progresul este din acest punct de vedere victoria conștientului asupra inconștientului Este un mare adevăr că progresul istoric este emanciparea omenirii") Deci, aici se află progresul real al omenirii Autorul crede că un astfel de curs al său coincide cu norma obiectivă, obligatorie a ceea ce se cuvine, că realizează tocmai acest scop absolut, că această creștere a forței umane și a conștiinței de sine este împlinirea acelui ideal conform căruia omul și umanitatea este un scop în sine Dar dacă acest progres real este chiar așa, atunci unde este dovada epistemologică că ar trebui să fie așa *) Ib , p o E Ib , p Biblioteca "Runivers" MECANICA

IDALELOR SOCIALE că această coincidență nu este întâmplătoare? Autorul se mulțumește doar cu o constatare empirică a acestui curs de progres, așa cum este dat de teoria materialismului economic, care îl determină cauzal El continuă spunând: "(Umanitatea este, în același timp, atât scopul procesului istoric, cât și factorul său - prin urmare, își va lua întotdeauna taxele Oportunitatea supraviețuiește întotdeauna în istorie " O justificare extrem de slabă și, în plus, a unei cauze cauzale natură Actualitatea supraviețuiește tocmai pe baza cauzalității În cele din urmă, silogismul însuși este construit incorect Umanitatea nu este singurul factor din istorie și, prin urmare, afirmația că "își va lua întotdeauna propriile sale: -" se dovedește a fi mai mult decât riscant dacă acest "propriu" este un scop independent de realitate Mai departe citim: "Era vremea când burghezia ținea sus steagul progresului uman Acum acest steag al progresului, al puterii omului, este aruncat de către nouă clasă socială, căci numai idealul ei este în concordanță cu dezvoltarea ulterioară a forțelor productive ale societății Acest ideal trebuie inevitabil să triumfe, pentru că numai în această condiție poate supraviețui omenirea pentru a-ți susține viața") Dar ultima dovadă este deja pur empirică Deci, chiar și în acest punct autorul nu justifică absolut nimic cu epistemologia sa transcendentală, ci doar formulează fapte empirice în termenii ei Necesitatea implementării efective a progresului conform idealului obiectiv nu a fost dovedită epistemologic de el Aparent, autorul este conștient de acest lucru și iată câteva rânduri semnificative menționate mai sus, care pun de fapt "fundamentul transcendental" sub faptul empiric Tocmai, această punere a fundamentului se realizează cu prețul transformării derivate a normei regulative în una constitutivă, cu prețul unei interpretări eronate a epistemologiei kantiene a idealului)) Ib , p -) Ib , p) Întrebarea rămâne deschisă, în ce raport se află filosofia "super-științifică" a domnului Berdiaev cu filosofia sa socială, altfel "obiectivismul" teoriei și idealurilor sociale? limitele acestuia Întrebări de filosofie, carte o Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV Rezultatele pe care acum suntem îndreptățiți să le extragem din încercările de fundamentare epistemologică a sintezei idealului și realității, încercări de a construi o sociologie idealistă pe baze epistemologice, sunt foarte nefavorabile Întrucât autorii au observat cadrul adevăratei epistemologie, interpretarea epistemologică a sintezei aflate în desfășurare istoric s-a dovedit a fi inutilă și chiar înțeleasă într-un sens metodologic simplu a introdus doar dificultăți inutile în întrebare Întrucât autorii au realizat de fapt o sinteză, au căzut fie în subiectivismul credinței simple, fie în metafizica transcendentă Sper că am dovedit nu simplul accident al acestor eșecuri, ci necesitatea lor, care decurge din faptul că idealul transcendental nu are puncte de contact cu empirismul El poate fi adus în contact cu ea și în paralelism doar printr-o presiune exterioară, presiunea ființei transcendente Domnul Struve a înțeles acest adevăr și, prin urmare, face cu hotărâre o întoarcere către metafizică El acceptă, de asemenea, adevărul obiectiv și datoria obiectivă ca norme obligatorii de gândire și voință În prefața sa la cartea domnului Berdyaev, el spune: "Așa cum punctul de vedere al clasei nu este un criteriu al adevărului, așa și interesele unei clase nu sunt criterii ale ceea ce se cuvine" (p XXII) "Conștiința mea intelectuală și conștiința mea etică își dau legi care sunt absolut autonome" (XXIII) "Adevărul și idealul nu își împrumută demnitatea din punctul de vedere al clasei, ci îi conferă această demnitate - acesta este punctul de vedere al idealismului filozofic" (XXIV) Dar idealismul domnului Struve

este diferit de idealismul domnului Berdyaev În primul rând, domnul Struve nu este de acord cu majoritatea criticilor că normele obiective ale gândirii și normele obiective ale moralității sunt de aceeași natură, că normele gândirii sunt aceleași norme ale propriului, care gândire poate sau s-ar putea să nu urmeze, la fel ca normele morale Autorul crede, dimpotrivă, că legile obiective ale cunoașterii sunt legile naturale ale gândirii, care se realizează inevitabil în ea Potrivit domnului Struve, este tocmai această împrejurare, aceasta însumând normele de cunoaștere a realității și normele de moralitate într-un singur concept general al normelor datoriei, această epistemologie normativă, așa cum o numește tocmai domnul Struve Biblioteca "Runivers" MECANICA IDALELOR SOCIALE face posibilă, printr-o analogie arbitrară, netezirea opoziției dintre ființă și datorie și, astfel, eliminarea fictivă a contradicției dintre libertate și necesitate De fapt, obligatorietatea sau obiectivitatea generală a datoriei are un cu totul alt sens decât obiectivitatea ființei Această diferență profundă și de bază între conținuturile conștiinței este stinsă, în opinia domnului Struve, prin formalism sterp "Este imposibil să păstrezi un "fapt" în minte fără a recunoaște acest fapt Dar se poate păstra în conștiința cuiva o poruncă și un întreg sistem de porunci negându-le" *) (XXXVII) "Așa cum categoria de necesitate corespunde ființei, așa trebuie și categoria libertății" (XL) "Pentru teoria cunoașterii nu există o opoziție mai ascuțită decât ființa și datoria, adevărat și cuvenit" (XLVIII) "Existul este obiectiv, pentru că este necondiționat compulsiv pentru fiecare conștiință Tocmai în lipsa acestei constrângeri, ceea ce se datorează diferă de ceea ce este " (L) Domnul Struve găsește imposibil să elimine contradicția dintre libertate și necesitate care decurge din aceasta pe baza unei epistemologii pure, descriptive - așa cum ar trebui să fie - care doar afirmă această contradicție ca legitimă în sfera răspunsului În învăţătura lui Kant despre autonomii, el nu vede o latură slabă a epistemologiei lui Kant, ci o "mare descoperire", o "dobândire eternă" a teoriei cunoaşterii (XXXII) Categoria libertății, potrivit domnului Struve, nu poate fi înțeleasă decât în legătură cu categoria de substanță "Substanța spirituală, spiritualizată este purtătoarea libertății" (XXXII) "Oricât de mare ar fi semnificația istorică și științifico-empirică a criticii îndreptate împotriva conceptului de substanță mentală, încă nu se poate recunoaște în spatele acestei critici valoarea metafizică finală" (XXXIII) "Prin raportare la caracterul psihologic, nu se pot elimina categoriile de substanță din inventarul conținuturilor generale ale cunoștințelor noastre, nu se poate lua de la acesta semnificația epistemologică" (XXXIII-IV) "Chiar dacă admitem că substanța, ca ceva creator, poate fi concepută de noi doar ca principiu spiritual, atunci !) Aici domnul Struve confundă evident obligația de evaluare cu obligația de a stabili obiective efectiv Dacă o normă obiectivă este recunoscută, atunci din aceasta decurge neapărat obligația unei anumite evaluări Dar urmărirea acesteia în formularea cazului nu este într-adevăr necesară, deoarece aceasta din urmă poate fi determinată empiric în ciuda acesteia * Biblioteca "Runivers" Φ C O Φ P despre H aproximativ în, care indicație nu încalcă câtuși de puțin semnificația epistemologică a acestei categorii, ci constituie doar unul dintre argumentele în favoarea metafizicii spiritualiste Așa este, de fapt, convingerea mea Substanța lumii este spiritul și spiritul lumii este substanța" (XXXIV) Dacă categoriile de substanță și libertate "sunt inevitabil prezente în conștiința noastră" și în același timp "sunt în contradicție ireconciliabilă cu legea

cauzalității", atunci rezultă că "în domeniul experienței, contradicțiile dintre conținuturile cele mai generale iar principiile cunoașterii sunt ireconciliabile Prin experiență este imposibil să construiești o doctrină a realității care să satisfacă întreaga ființă umană Pentru această doctrină este necesară metafizica, care este, fără îndoială, doctrina transcendentului, adică despre ceea ce nu este dat în lumea experienței și nu poate fi dezvăluit prin ea" (XXXV) "Metafizica este mult mai bogată decât experiența și mult mai aproape de realitate, adică până la plinătatea experiențelor umane" (XXXVI) Domnul Struve vede că teoria cunoașterii, care a încercat să dea o sinteză a ființei și a datoriei din propriile baze, s-a transformat inevitabil în metafizică El o spune astfel: "Greșeala oricărei teorii normative a cunoașterii este că schimbă metafizica fără patente" (LI) "Numai epistemologia pozitivă, separând brusc datoria de ființă, nu permite acea extindere a obiectivului, datorită căreia problemele metafizice capătă o presupusă semnificație epistemologică" (LII) " Fundamentarea legii morale este în esență o sarcină metafizică" (LIII) În esență, domnul Struve nu face altceva, așa cum repetă Kant, cu o diferență, desigur, în detalii Prin urmare, opoziția dlui Struve a propriei sale opinii față de "formalismul normativ" al lui Knight este o nedreptate flagrantă Kant este într-adevăr vinovat de formalism, de o interpretare formal analogă a normelor etice și cognitive*) Dar să-și reprezinte întreaga metafizică etică ca un produs al teoriei normative a cunoașterii, să nege că în eticul propriu-zis el a fost primul care a văzut conținutul absolut special al conștiinței noastre, să creadă că a găsit-o posibil să aibă o reconciliere epistemologică pură a normelor Acest lucru a fost subliniat mai sus și în acest articol, Biblioteca "Runivers" MECANICA IDALELOR SOCIALE norme adevărate și proprii *), înseamnă a nega cu hotărâre lui Kant simpla dreptate Metafizica lui etică are o origine complet independentă tocmai în acest conținut particular al conștiinței noastre descoperit de el În ea, în această liberă determinare a voinței noastre, el a văzut posibilitatea unei tranziții într-o lume inteligibilă și a recunoscut realizarea acestei libertăți doar în această lume Din punct de vedere cognitiv, metafizica sa a urmat din fundamente epistemologice și etice; ea însăși a fundamentat cunoașterea și etica Ce spune, deci, domnul Struve când cere "o fundamentare metafizică a legii morale?" În orice caz, domnul Struve recunoaște - și îi alăturăm - imposibilitatea epistemologiei, care este doar o știință descriptivă (în opinia noastră, formală), de a-și rezolva singură problema unirii idealului cu realitatea, a libertății cu necesitatea Această sarcină depășește puterile sale formale Dar pentru asta, crede domnul Struve, această epistemologie ne arată modul în care această sarcină poate fi rezolvată Această cale este doar metafizică, pentru că conceptele de substanță și libertate, care sunt inevitabil inerente conștiinței noastre, sunt esența non-experiențialului Este absolut imposibil să fim de acord cu aceasta, pornind de la aceeași definiție a epistemologiei ca știință descriptivă a domnului Struve Prezența în gândirea noastră a conceptelor de libertate și substanță, descoperite de epistemologia descriptivă, nu spune încă absolut nimic despre modul de apariție a acestora în țara noastră și despre relația lor cu lumea realității Dacă li se aplică un punct de vedere experimentat sau transcendent nu mai este o chestiune de epistemologie, deoarece ambele puncte de vedere sunt posibile și aplicabile Gnoseologia ne explică doar condițiile acestei aplicații Și anume, ea spune că pentru cunoașterea empirică aceste concepte sunt doar abstracții din funcții reale și, întrucât le gândim în mod adecvat

acestor din urmă, ele nu au nevoie deloc de asumarea unei ființe transcendente Ne spune în continuare că o astfel de înțelegere adecvată experienței este minimul obligatoriu și deci obiectiv pentru noi al conținutului pe care îl putem pune în aceste concepte; dar că în același timp avem posibilitatea, dar nu și necesitatea prezent-) O astfel de înțelegere nu este nicăieri formulată direct de domnul Struve, ci decurge din întregul curs al gândurilor sale Biblioteca "Runivers" F SOFRONOV răsuciți-le pentru sine și ca fapte transcendentale Deoarece aceasta este doar o posibilitate, o astfel de reprezentare este subiectivă În același timp, desigur, nu poate încălca conținutul obiectiv al acestor concepte, ci poate doar interpreta sensul lor, în măsura în care poate fi dat în exces față de conținut Aceasta este ceea ce spune epistemologia descriptivă despre relația dintre înțelegerea transcendentală și cea experiențială a conceptelor Din aceasta se poate observa că înțelegerea transcendentală, deși rămâne subiectivă, nu poate niciodată să desființeze sau să înlocuiască experiențialul Prin urmare, sinteza libertăţii şi necesităţii trebuie rezolvată şi în limite experimentale, în concordanţă cu conţinutul care este dat în funcţiile reale care sunt supuse acestor concepte Înțelegerea transcendentală poate interpreta atunci această sinteză empirică în orice mod subiectiv Dacă se va dovedi că această sinteză nu este realizabilă prin experiență, aceasta ar însemna că nu este deloc realizabilă în mod obiectiv, ci este supusă doar unor idei pur subiective) "Noua tendință" pe care tocmai am examinat-o are o anumită legătură cu acea doctrină social-filozofică care este cunoscută sub numele de materialism economic sau marxism Ei intră în rândurile reprezentanților acestei tendințe ca marxiști, care caută o bază filosofică generală pentru doctrina lor și sunt nemulțumiți de tema, care este dată de dialectică G Berdyaev, în articolul său "Lupta pentru idealism" ("Lumea lui Dumnezeu", cartea ,), continuă să susțină o întoarcere la idealismul filozofic Dar toate aceste apeluri sunt doar un panegiric retoric la viziunea idealistă asupra lumii și mai degrabă nu argumente în favoarea posibilității unei sinteze organice a acestei viziuni asupra lumii cu cea științifică Idealismul din afara științei, așa cum subliniază însuși domnul Berdyaev, nu este deloc într-o penitență încât să necesite o ruptură atât de intensă a copiilor pentru sine În orice caz, clasa socială căreia îi aparține viitorul a reușit să demonstreze prezența în sufletul ei a unei doze considerabile de idealism subiectiv sănătos și nu are nevoie să fie umplută cu predici idealiste și cu atât mai puțin că știința îi este prezentată într-o formă falsificată de tendinţele idealiste Îngrijorarea emoționantă că clasa muncitoare nu ar trebui să fie "întărită" în lupta sa de clasă, arătată de unele personalități publice engleze cu un fald predicator și care, din păcate, și-au găsit ecou în Germania și chiar aici, în Rusia, sunt cel puțin ѣ ridicole în aceste eforturi de a introduce un mare flux social în propriul său canal îngust Biblioteca "Runivers" MECANICA IDALELOR SOCIALE învăţătura şi materialismul filozofic, la fel sunt şi kantienii, care sunt înclinaţi spre filosofia socială şi care văd în marxism un sistem care reprezintă cele mai bune condiţii pentru întruchiparea în el a principiilor şi metodelor filosofiei critice Unii dintre ei merg până acolo încât exagerează apropierea celor două doctrine pe care îl consideră aproape pe Marx un kantian deschis *), alții subliniază doar puncte generale, alții încă insistă asupra necesității convergenței Dar, în orice caz, toți văd lipsa materialismului economic în lipsa lui de fundament filosofic și etic, înțelegerea eticii în sens teleologic și cerând marxismului să devină o

înțelegere sintetică a vieții sociale pe baza idealismului filozofic, epistemologice sau metafizice Sper că cele de mai sus au arătat suficient lipsa de temei a unei astfel de cereri Dacă marxismul este un sistem obiectiv-științific, atunci nicio justificare teleologică nu poate întări această semnificație obiectivă a acestuia, căci toate pot fi doar subiective Dacă marxismul însuși este subiectiv sau fals, teleologia nu îi va conferi obiectivitate Insistăm necondiționat asupra definiției lui Mach, conform căreia știința ar trebui să conțină doar elemente universal obligatorii și general acceptabile, astfel încât să rămână de neclintit în dezvoltarea sa ulterioară și care nu pot fi zdruncinate de nicio interpretare a sensului lor Aceasta formează acea curte obiectivă a clădirii științifice, care poate servi apoi ca punct de aplicare pentru orice concepții subiective și teleologice care decurg din sentimentele, dorințele și credințele noastre, fără a modifica câtuși de puțin conținutul său real Acest corpus se schimbă și se extinde doar prin extinderea cercetării cauzale, care dezvăluie fapte noi și noua lor legătură cauzală Nicio teleologie nu poate, la rândul ei, să introducă în ea un singur element de fapt, deoarece descoperirea faptelor, afirmarea lor ca universal obligatorie, sunt inaccesibile metodei teleologice Acesta din urmă provine întotdeauna numai din reprezentat și subiectiv, așa cum se arată în cel precedent, iar faptul real poate fi stabilit !) Mier Lejnev: Marx și Kant Biblioteca Runiverse F SOFRONOVA fie direct, fie prin legătură cu un alt fapt real Tot felul de construcții subiectiviste pot încununa acest corp de cunoștințe de bază cu orice sinteză, îl pot împodobi cu orice ornament, nu li se poate refuza acest drept legitim Este imposibil să reducem toată diversitatea vie a vieții și a psihicului la o singură formulă științifică Căutarea pasională a idealului, lupta sentimentelor și aspirațiilor, intereselor estetice, toate acestea sunt conținutul realității, care nu poate fi îndepărtată din ea și de aceea își lasă inevitabil amprenta asupra ideilor noastre științifice Dar să fie acesta sigiliul unui sens subiectiv, al unei interpretări și nu al unei schimbări în faptele în sine Sistemul științific are dreptul de a-și apăra cu toată puterea independența împotriva afluxului acestor tendințe subiective, iar metoda științifică este tocmai metoda acestei autoapărări Lasă cutare sau cutare tendință subiectivistă să cucerească lumea și să o conducă Știința, în baza ei faptică, trebuie să rămână inviolabilă, pentru că numai atunci ea nu va înceta să servească drept fir conducător etern în această confuzie mondială a stărilor de spirit și a curentelor în schimbare Ea își păstrează dreptul la acest ultim rol numai în măsura în care își îndeplinește cu adevărat scopul și dă numai ceea ce este general acceptabil și universal obligatoriu, întrucât ea însăși nu este impregnată de lupta pasiunilor și, păstrând stricta neutralitate, nu iese în apărare a uneia sau alteia tendinţe subiective Implinirea neconditionata a acestui ideal este imposibila, iar abordarea lui se realizeaza numai prin abateri continue de la el Știința, în special știința socială, este inevitabil pătrunsă de elemente subiective, dar ele nu aparțin corpului său principal Ele dispar în continuarea luptei, poate fiind înlocuite cu altele noi, dar în același timp corpul principal al științei crește și se extinde Se poate înțelege că aceste tendințe subiective caută să-l stăpânească și să se instaleze în ea, remodelând-o în felul lor; dar nu se poate ridica acest lucru la idealul științei, nu se poate crea metode subiective speciale pentru aceasta O astfel de metodă ar fi o metodă de distrugere a științei În lupta veșnică x) Căruia, din aceleași temeiuri, ar trebui să i se atribuie atât conceptele dialectice, cât și

cele materialiste, întrucât nu trebuie considerate dispozitive pur metodologice Biblioteca "Runivers" MECANICA IDALELOR PUBLICE Sarcina subiectivă a științei este de a izola elementele obiective și de a consolida ik-ul, aducându-l într-un singur sistem cu clădirea obiectivă ridicată anterior Tendințele și idealurile subiective nu sunt neghină, nu buruieni în întregime; dar printre ele sunt multe astfel de buruieni Procesul general al luptei lor mișcă viața și constituie conținutul ei, iar sarcina omului de știință este să dea știința sa, ca armă, celor care l-au capturat ca o personalitate întreagă Dar pentru ca * să fie o armă adevărată, trebuie să o dea în toată * puritatea științifică, trebuie să dea cunoștințe adevărate și nu falsificate Și pentru aceasta el trebuie să se opună în orice mod posibil intruziunii ilegale în știința metodei teleologice într-o formă sau alta Este timpul, așadar, să risipim această ceață semi-epistemologică, semi-mistică, care acum s-a ridicat din nou deasupra tărâmurilor cunoașterii pure, este timpul să oprim toate aceste chemări înapoi la tărâmul metafizicii și teleologiei Acea filozofie "super-științifică", care acum este predicată cu atâta râvnă, a existat și va exista întotdeauna în produsele creației sentimentului și a fanteziei, dar toate pretențiile sale de obiectivitate trebuie respinse Cunoașterea, singura sferă a obiectivului, trebuie să-și concentreze forțele, să se înțeleagă, cum un sistem exclusiv de fapte reale conectate cauzal și să se delimiteze de orice justificări etice, epistemologice, metafizice și de altă natură Nu pentru aceasta știința, cu prețul eforturilor grele și a nenumăratelor sacrificii, a aruncat lanțurile subiectivismului religios pentru a se preda acum puterii subiectivismului etic Apărătorii moderni ai "idealismului social" uită de adevărul istoric că "canonizarea" acelor sau altor credințe subiective, trecerea lor de la libera competiție a mișcărilor sociale spirituale la sistemele autoritare, obligatorii, a fost în cele din urmă întotdeauna un instrument de reacție socială, dezvoltând o {· atmosferă sufocantă de neter mila și că, dimpotrivă, numai știința pură a condus în orice moment omenirea către acea întindere spirituală în care forțele sale vii, progresive, pot respira liber Epocile cercetării fără prejudecăți au fost în același timp epocile celor mai strălucitori, nepătați de pătrunderile reacționale ale idealismului F Sofronov Biblioteca "Runivers" Necesitatea obiectivă a progresului) Până în prezent, am încercat să dovedim existența unui proces obiectiv de diferențiere treptată, din ce în ce mai mare, de complicare a mediului și, în paralel cu acesta, procesul de complicare și creștere a personalității umane în desfășurare Este clar că în sfera conștiinței această complicație a personalității se va exprima printr-o perspectivă mai mare, un volum mai mare de fenomene accesibile conștiinței umane Complicația organismului, al cărei scop este o corespondență mai strânsă între organism și mediu, se va reflecta în sfera conștiinței printr-o mai mare subtilitate și putere a aparatului de gândire Concepte mai complexe decât în prezent vor fi disponibile conștiinței; puterea imaginației va crește, ceea ce, după câteva caracteristici separate, va face posibilă construirea unor imagini adevărate ale realității Într-un cuvânt, întregul aparat nervos și mental al unei persoane va fi îmbunătățit într-o asemenea măsură încât o persoană va avea o idee mai precisă și mai clară despre mediu decât în prezent și va putea să-l influențeze mai rapid și mai activ În sfârșit, această complicație și creștere a personalității se vor reflecta și în sfera sentimentelor În măsura în care cercul de oameni legați prin interese comune crește, în măsura în care cutare sau cutare schimbare a destinului oamenilor se va

reflecta în societăți din ce în ce mai îndepărtate de ei, se va observa o creștere a interesului oamenilor pentru problemele sociale și un sentiment de fraternitate Cu cât mediul înconjurător este mai complex, cu atât aparatul mental al unei persoane va fi mai sensibil și mai puternic Dar nu am vorbit despre *) Vezi Nr Biblioteca "Runivers" NECESITATEA OBIECTIVĂ DE PROGRES Õ adică care va fi starea de spirit generală a unei persoane, colorându-i întreaga lume mentală Va fi persoana fericită? Cea mai simplă și mai clară definiție a fericirii este formulată de Spencer, este corespondența dintre organism și mediu După cum puteți vedea, această definiție este foarte apropiată de definiția vieții Fiecare organism se străduiește să obțină conformitatea, armonia cu mediul său Când se realizează această corespondență, armonie, atunci viața curge cu cea mai mică cheltuială de energie, ușor, fără perturbări ascuțite în cursul ei, iar acest lucru este exprimat subiectiv printr-un sentiment de fericire Din această definiție a fericirii se vede că ea poate fi realizată în atâtea feluri câte feluri de ființe vii există, sau chiar atâtea indivizi Oricât de mare ar fi diferența dintre volumul și intensitatea manifestărilor vieții, de fiecare dată când există armonie între o ființă vie și mediu, de fiecare dată fericirea se va realiza Într-adevăr, așa este Oricât de mare ar fi diferența dintre două ființe, una cu o viață mentală extrem de limitată, cealaltă cu o viață extraordinar de completă, atingând limitele a ceea ce ne putem imagina înalt pentru sufletul uman, dacă se realizează armonie între o ființă vie și mediul ei , fericirea se va împlini O ființă vie, scăzută pe treptele evoluției, este adaptată unei combinații relativ elementare de condiții externe Dimpotrivă, o ființă cu o organizare complexă este adaptată și la un sistem complex de relații Prin urmare, cu cât organismul este mai simplu, cu atât mai aleatorie, cu atât este mai puțin stabilă combinația de condiții în care poate exista Luați, de exemplu, o ființă vie simplă care trăiește numai sub o anumită combinație de temperatură, compoziție chimică și iluminare a apei De fiecare dată când se realizează această combinație, se dezvoltă și se înmulțește rapid și este în deplină armonie cu mediul înconjurător, dar de îndată ce una dintre aceste condiții elementare ale existenței sale este încălcată, această creatură moare și numai cu o nouă revenire a celei anterioare combinație de condiții este renașterea din exemplare supraviețuite accidental Același lucru îl vedem pe treptele elementare ale omului Biblioteca "Runivers" L Ya R O Ts K st viaţă Să ne imaginăm grupuri mici separate de oameni care trăiesc în izolare, obținând tot ce au nevoie prin munca propriilor mâini Ne putem imagina cu ușurință o armonie relativ completă între ei și mediul lor și, în consecință, fericire deplină Dar, desigur, această armonie și fericire vor fi, sau mai bine zis, sunt extrem de fragile Dacă ocupația principală a acestor grupuri de oameni este vânătoarea, atunci migrarea sau moartea fiarei, pe care trăiesc, poate rupe armonia; sau, dacă ocupația lor este agricultura arabilă, atunci o recoltă eșuată îi poate duce la înfometare În cele din urmă, astfel de grupuri izolate de oameni au mijloace extrem de mizerabile de apărare împotriva atacului inamicilor, iar un trib raliat îi poate distruge Din aceste exemple, ca concluzie secundară, a reieșit că, cu cât sunt mai simple condițiile elementare de viață, cu atât mai puțin puternică este armonia vieții care s-a adaptat acestora Dar cel mai esențial punct, asupra căruia aș dori să concentrez atenția cititorului, este că armonia dintre om și mediul său este o fericire posibilă în orice etapă, cea mai elementară, a vieții sociale De asemenea, este important să aflăm că oricât de imperfecte,

chiar revoltătoare ar fi formele în care se conturează viața oamenilor, dacă ele există suficient de mult pentru ca oamenii să se adapteze la ele, atunci fericirea este posibilă Să luăm, din punctul nostru de vedere, structura sumbră a vieții vechilor despoți asiatici, ordinea vieții bazată pe sclavie și oricât de îngust sau de jalnic ni s-ar părea cadrul în care s-a revărsat viața, ca atâta timp cât armonia dintre om și mediu nu este perturbată, fericirea este posibilă chiar și pentru un sclav Viața însăși poate fi amenințată la fiecare pas de pericol; Mediul ei poate fi slab, dar odată ce viața umană a avut timp să se adapteze la el, fericirea este și ea posibilă Armonia dintre o ființă vie și mediul ei se exprimă în lumea sa interioară, pentru sine, în starea de fericire Pentru cei din jur, obiectiv, va da impresia de frumos Frumusețea este o expresie obiectivă a fericirii Fiecare făptură care se armonizează cu mediul în care trăiește ni se pare frumoasă Asa de, NECESITATEA OBIECTIVĂ DE PROGRES pentru noi, un leu, si un tigru, si un cal, si un barbat pot fi frumosi, indiferent cat de departe ar fi lumea lor mentala de noi si conditiile existentei lor sunt negative din punctul nostru de vedere Din acest punct de vedere, mi se pare, impresia de frumusețe care ne este produsă de epoci istorice îndepărtate, de exemplu, Evul Mediu, este de înțeles De obicei acest lucru se explică prin punctul de vedere romantic, adică prin împrejurarea că, datorită distanței, totul urât, inarmonic dispare, se netezește și rămâne o impresie generală atractivă Mi se pare că acest lucru nu este în întregime corect, iar această impresie se obține din faptul că, deși avem în fața noastră un sistem care ne este îndepărtat și străin, este un sistem care s-a stabilit de ceva vreme, căruia oamenii au reusit sa se adapteze Să luăm, de exemplu, viața unui oraș medieval german, așa cum este descrisă de Goethe în prima parte a lui Faust Soldații, artizanii, studenții, țăranii și în cele din urmă Gretchen trec prin fața noastră Toată această lume este departe de noi, condițiile existenței ei din punctul nostru de vedere sunt negative; viața lor este plină de vicisitudinițe și dezastre; dar mi se pare că impresia estetică pe care o face această lume nu este impresia unei opere de artă Dimpotrivă, geniul unei mari opere constă în faptul că ea a dezvăluit frumusețea existentă în mod obiectiv a acestei lumi Sursa acestei frumuseți constă în armonia care s-a stabilit între fiecare față individuală a acestei imagini și mediul în care trăiește Acesta este acel sentiment bogat, ca o coardă muzicală, de frumusețe, care ia în stăpânire o persoană atunci când contemplă natura Sub un astfel de sistem, ca, de exemplu, cel medieval, ne imaginăm o societate împărțită în părți separate, parcă prin împărțiri Fiecare grup, izolat de toate celelalte, este o combinație specială de condiții de existență relativ necomplicate, în care, tocmai datorită simplității sale, individului îi este relativ ușor să se adapteze Dar această armonie se rupe foarte ușor, întrucât barierele cu care ea, un grup de oameni, caută să se protejeze de restul, sunt extrem de fragile: orașele, castelele, satele se răsfață la jaf și flăcări etc Dar pe lângă fragilitatea unui astfel de sistem, bazat în întregime l I p despre c la ï th privind împărțirea societății în grupuri înguste, unde indivizii trebuie să se adapteze la condiții de existență extrem de simple, unilaterale; În această natură elementară și unilaterală a condițiilor la care oamenii trebuie să se adapteze se află sursa durerii și a suferinței În opinia noastră, omul, deja ca rezultat al evoluției preistorice, a apărut ca o ființă neobișnuită și multitalentată De aceea, în sistemul despre care vorbim, fiecare individ trebuie să treacă prin procedura dureroasă de a se încadra în cadrul îngust în

care este sortit să trăiască O serie întreagă de aspecte ale personalității sale trebuie atrofiate, alungate și trebuie dezvoltate o serie întreagă de aspecte artificiale Să luăm un copil născut într-un mediu țărănesc; ce masă de trăsături ale caracterului său, abilități, proprietăți ale personalității sale trebuie șterse pentru ca el să crească într-un bun țăran adaptat condițiilor de existență! Am vorbit mai sus despre conotația negativă care este de obicei atașată termenului de "cazare" Aici este destul de potrivit, deoarece este adaptarea personalității la condițiile elementare de existență, însoțită de atrofia mai multor laturi, simplificarea ei Dar acest tip de adaptare este un caz special de adaptare în general; sistemul în care are loc acest tip de adaptare nu este stabil, iar atunci când compartimentele separate care despart o astfel de societate se prăbușesc, ia naștere un mediu complex, dând loc deja unei astfel de adaptări a personalității, care duce la creșterea acesteia Astfel, într-un mediu construit după schema societății medievale, i e împărțite în grupuri separate de oameni, cu un cerc restrâns de ocupații și interese, există o serie de surse de suferință Prima dintre ele este natura elementară a personalității, dezvoltată în astfel de condiții și, ca urmare a acestei naturi elementare, slăbiciunea în lupta vieții, fragilitatea existenței sale Al doilea rând este necesitatea personalității umane de a se adapta la aceste condiții de existență extrem de elementare și unilaterale specializate Dar, cu toate acestea, chiar și cu un astfel de sistem, a fost posibilă cel puțin o armonie temporară între personalitate și condițiile de existență și, din această cauză, sunt posibile și fericirea și frumusețea Biblioteca "Runivers" NECESITATEA OBIECTIVĂ DE PROGRES În cele din urmă, al treilea tip de cauze care provoacă o discrepanță între organism și mediu sunt schimbările din mediu Este de la sine înțeles cât de des trebuie să apară acest tip de inconsecvență Întrucât mediul este un sistem complex de relații între ființe vii, este suficient ca o schimbare în viața unei părți să se reflecte în întregul sistem de relații Cel mai esențial este că evoluția ulterioară, progresul, are loc tocmai ca urmare a unei schimbări a mediului, a complicației sale, iar aceasta implică inevitabil, cel puțin o discrepanță temporară între personalitatea umană și mediul în care trăiește, și în consecinţă-suferinţă Impactul asupra corpului al unei schimbări în mediul său este un fenomen biologic general, dar joacă un rol uriaș în viața socială și, poate, mai ales în timpul nostru O serie întreagă de întrebări din viața socială nu au fost suficient de elucidate și nu sunt clare, tocmai pentru că acest punct de vedere, care trebuie aplicat pentru a înțelege fenomenele care au loc, nu le-a fost aplicat Discrepanța dintre personalitate și mediu poate apărea în două moduri: fie pentru că o persoană abandonează mediul în care a crescut, în deplină concordanță cu care este și îl schimbă într-unul complet nou pentru sine, fie mediul se schimbă în jurul l Dacă ne imaginăm un mic grup omogen de oameni, atunci o singură creștere a numărului său va schimba toate relațiile din el și va forța membrii săi să se adapteze la condiții complet noi de existență Întrucât singura modalitate de a face progres este complicarea mediului, această discrepanță a apărut întotdeauna pe calea istoriei omenirii Dar poate că nu joacă niciodată un rol atât de puternic în viața publică ca în timpul nostru Dacă luăm secolul al XIX-lea pentru Europa, vom vedea că în acest timp s-au schimbat bazele existenței: s-a dezvoltat capitalismul pe scară largă, s-au schimbat formele de viață politică, formele și modalitățile prin care oamenii comunică Oricât de benefică ar fi influența unuia sau

altuia dintre acești factori, schimbarea lor rapidă nu putea decât să afecteze fragila personalitate umană A I P O C KI Y Timpul de nişă se caracterizează nu numai prin schimbarea în întregul sistem de viaţă, ci şi prin mobilitatea excepţională a populaţiei Nu vorbim de emigrarea în alte ţări, în care migranţii trebuie adesea să se stabilească în aceleaşi forme de existenţă ca şi acasă, adică nu schimba drastic nici modul de viaţă, nici ocupaţia În prezent, pe lângă o astfel de emigrare, există o creştere puternică a oraşelor, ca urmare a unui aflux crescut de populaţie dinspre sate Oraşele mari moderne sunt două treimi compuse din locuitori care nu s-au născut în ele şi s-au mutat aici din sate Această parte a populaţiei, schimbându-şi locul de reşedinţă, a schimbat drastic toate condiţiile de existenţă, care nu puteau decât să se reflecte în personalitatea lor fragilă Din timpuri imemoriale, oraşele au fost surse de cultură, iar acest rol a rămas până în zilele noastre Dar totuşi, procesul de creştere şi reînnoire a populaţiei lor nu a putut decât să se reflecte într-o direcţie negativă asupra vieţii lor sociale Când un nou aflux de nou-veniţi intră în oraş, nou-veniţii nu numai că le este greu în noile condiţii, dar şi orăşenii nativi trebuie să facă faţă unei concurenţe mai dure cu noii veniţi, iar condiţiile de viaţă devin mai dificile pentru ei Cât de profundă şi dureroasă această defalcare a întregii fiinţe pe care o experimentează o persoană când trece de la o situaţie obişnuită la una nouă, străină pentru el şi mai complexă, se poate observa din următoarea scurtă comparaţie În sfera abilităţilor cognitive, o persoană îşi pierde capacitatea de a se orienta, de a înţelege ce se întâmplă în jurul său, deoarece totul este nou şi neobişnuit pentru el Mai mult, mintea lui, adaptată la fenomene mai simple, este complet incapabilă să facă faţă unora mai complexe În domeniul moralităţii, un cod elaborat într-un cadru diferit este în mare măsură nepotrivit noului mediu Şi în plus, puterea pe care o au asupra noastră anumite principii ale moralităţii este determinată în mare măsură de constanţa mediului în care ne aflăm Într-un mediu complet nou, străin pentru noi, o parte semnificativă a regulilor moralei îşi pierde forţa obligatorie pentru noi În cele din urmă, în sfera senzaţiilor şi stărilor de spirit, nu numai că devine mai dificil să trăieşti într-un mediu nou, dar o persoană, după ce şi-a pierdut gama obişnuită de impresii, îşi pierde veselia odată cu acestea NECESITATEA OBIECTIVĂ DE PROGRES, SI ness Este clar că această defalcare este cu atât mai puternică, cu atât mai accentuată este diferenţa dintre mediul elementar pe care o persoană l-a lăsat şi complexitatea noului pentru ea, adică cu cât personalitatea este mai simplă, cu atât este mai dificil să suporti această schimbare şi poate mor, şi invers, personalitatea, după ce a crescut într-un mediu dificil, este relativ uşor să suporti o schimbare bruscă a mediului Este important să ne amintim că chiar şi schimbările neîndoielnice în bine pot avea un efect dăunător şi chiar dezastruos asupra unei personalităţi elementare Deci G I Uspensky spune că până şi recolta are un efect dăunător asupra modului de viaţă a satului Personalitatea este atât de adaptată la condiţiile simple ale existenţei şi, din această cauză, este atât de slabă încât o schimbare nesemnificativă, şi chiar în bine, o dezechilibrează şi uneori o distruge Au trecut patruzeci de ani de la eliberarea ţăranilor şi în acest timp nu numai că nu este nimic nou şi bun, dar în fiecare an pierdem câte ceva din ceea ce ne-a lăsat epoca marilor reforme Şi asta, poate, vine din faptul că odată cu desfiinţarea iobăgiei s-au prăbuşit două culturi neviabile: moşierul şi ţăranul, iar în locul lor se construieşte una nouă pe rând) Toate

acestea sunt importante de reținut pentru evaluarea ultimei jumătate a secolului al XIX-lea Cu toții facem greșeala de a judeca abilitățile și punctele forte ale unei persoane după mediul înconjurător Între timp, acest lucru este atât de nedrept în raport cu timpul nostru Acum o masă atât de uriașă de forțe este cheltuită de omenire pentru a se adapta la noile condiții de existență, încât aparenta impotență, a cărei impresie o lasă timpul nostru, este de înțeles Schimbările în mediul omului vor fi constante; nu ne putem imagina un moment în care complicația și diferențierea mediului social ar înceta Deci un factor care este sursa suferinței va fi mereu acolo Dar, pe de altă parte, personalitatea umană, în creșterea sa ulterioară, va simți din ce în ce mai ușor schimbările din mediu și se va adapta la acestea fără o cădere profundă Se va stabili în continuare *) Problema influenței asupra personalității elementare a unei schimbări a mediului a fost deja dezvoltată de mine în două articole, de aceea mă consider îndreptățit să o abordez aici doar pe scurt Întrebări de filosofie, carte Mai mult Biblioteca "Runivers" A I P O C KI Y cea mai mare creștere a personalității umane, pe măsură ce mediul social devine mai complex Într-adevăr, ce se înțelege prin creșterea personalității umane? știri? În primul rând, creșterea intelectului, care va oferi unei persoane o oportunitate mai mare de a înțelege mediul și capacitatea de a! este mai oportun să-l influenţezi În al doilea rând, diversitatea intereselor și, ca urmare, bogăția și complexitatea vieții Cu cât mediul este mai simplu și unilateral, cu atât interesele sunt mai unilaterale După cum se știe, chiar și o sursă atât de bogată de observație conștientă precum natura a fost descoperită relativ recent pentru partea culturală a omenirii Iar cei neculturi încă aderă la o viziune pur utilitarista asupra naturii Pe măsură ce se dezvoltă procesul de diferențiere a societății pe care l-am descris mai sus, pe măsură ce crește numărul de cercuri sociale în care individul participă, crește numărul de aspecte ale vieții care devin interesante și importante pentru persoană Ei pot obiecta la aceasta: "da, viața va deveni mai dificilă, numărul de întrebări și aspecte ale acesteia va crește, ceea ce va afecta curiozitatea, atenția unei persoane Diversitatea intereselor va crește, dar acea bucurie directă, simplă, vie a vieții, care caracterizează omul primitiv și care a dispărut în mare măsură la noi, va dispărea în cele din urmă odată cu diferențierea ulterioară a societății Din punctul meu de vedere, orice nemulțumire față de viață, împovărarea ei, lipsa de interes, flascul umanității civilizate moderne se explică prin dificultatea procesului de destramă internă pe care trebuie să o îndure Este dificil să te adaptezi la condiții noi, mai complexe de existență, iar această dificultate este exprimată printr-o imagine diversă atât a suferinței, cât și pur și simplu a nemulțumirii față de viață În ce măsură este ușor de imaginat tranziția de la trecutul patriarhal recent la sistemul modern de viață în Occident, comparând Anglia, așa cum este descrisă de Dickens în Clubul Pickwicks cu alegerile ei din acea vreme în Parlament cu Anglia modernă; sau Berlinul anilor douăzeci, asemănător Kolomnei noastre, cu Berlinul modern, trimițând deputați social-democrați la Reichstag Cu o schimbare atât de rapidă a mediului social, Biblioteca "Runivers" NECESITATEA OBIECTIVĂ DE PROGRES pe de o parte, individul nu a avut timp să se adapteze la noile condiții, să dezvolte în sine proprietățile și forțele cerute de viață, pe de altă parte, formele în care se revarsă mișcarea socială nu au avut timp să se stabilească Toate acestea explică suficient fenomenele dureroase ale vremurilor noastre - nemulțumirea față de viață, pesimismul, creșterea bolilor

mintale etc aduce cu adevărat adevărate binecuvântări, iar fenomenele luminoase le acoperă parțial pe cele întunecate Acest lucru este cu atât mai de înțeles cu cât posibilitatea unei influențe dezastruoase asupra oamenilor de către noi fenomene pozitive ale vieții este posibilă numai cu personalități extrem de elementare, care în Europa de Vest s-au retras deja în domeniul istoriei Astfel, creșterea personalității se exprimă într-o mare lățime și intensitate a vieții intelectuale, combinată cu o mai mare strălucire și varietate de interese Ambele vor alcătui o asemenea bogăție de conținut, combinată cu integritatea individului, încât să fie atins acel ideal de independență față de mediul imediat, la care se străduiesc toate viețuitoarele, începând de la cele mai simple creaturi La urma urmei, idealul constă într-o asemenea bogăție de conținut, încât totul în jurul tău rezonează cu sufletul tău și într-o astfel de independență încât nimic nu ar putea perturba claritatea viziunii asupra lumii, interesul cu mai multe părți pentru viață și dorința și capacitatea de a influența activ ceea ce este în afara ta În general, se crede că individul în dezvoltarea sa ulterioară duce la antisocial Mi se pare că aceasta este o neînțelegere, în funcție de faptul că de obicei nu se ține cont de principiul corespondenței dintre individ și mediul social Individul nu poate crește în afara formei vieții sociale Nu se poate lupta pentru cunoaștere și în același timp să lucreze și să se dezvolte în afara formelor științei Nu se poate dori să influențezi oamenii și să nu folosești arta sau vreo formă de activitate socială Este posibil să rămâi egoist numai cu condiția de a poseda, într-o anumită măsură, cerințe moderate asupra vieții Ce se înțelege de obicei prin nietzscheism, Biblioteca "Runivers " A İ P O C KI şi există individualism, dar acesta este un caz special de individualism în general Este nedrept să credem că dezvoltarea personalității înseamnă, în final, concentrarea tuturor intereselor asupra propriei personalități Dimpotrivă, va fi individualism, incapabil de dezvoltare ulterioară, sărac în conținut Cu greu poate compromite individualismul în general, mai mult decât diferitele teorii ale autodistrugerii pot submina valoarea altruismului și a altor aspirații sociale Față de posibilitatea creșterii cantității de fericire pe pământ, se face următoarea obiecție: de exemplu, ei spun că vor scădea fenomenele obiective care provoacă durere, dar oamenii vor deveni mai impresionați; o zgârietură ne face o astfel de impresie pe care nu o făceau rănile adânci pe vremuri O mică ofensă ne lasă o impresie mai profundă decât cea mai grosolană oprimare a unei persoane făcută în vremuri trecute Dacă o astfel de sensibilitate sporită este un fapt real, atunci în măsura în care opresează o persoană, o privează de bucuria vieții, îi scade capacitatea de a lupta activ pentru fericirea sa, este rezultatul unei discrepanțe temporare între individ și mediu; o inadecvare care, după cum am spus mai sus, se face simțită mai ales în prezent Nu numai pentru un ideal îndepărtat al viitorului, ci și pentru vremea noastră, rănile noastre și rănile prietenilor ar trebui să fie o sursă de putere, nu de slăbiciune Așa ne imaginăm lipsa de temei a acestei obiecții Într-un mediu elementar, apariția fiecărui factor nou implică o schimbare grosolană a tuturor relațiilor care existau înainte Într-un mediu complex, tocmai datorită sistemului complex de relații existente, orice impact este distribuit pe un număr mare de modificări minore În același timp, o ființă care trăiește în acest mediu, tocmai datorită complexității și a marii sale independențe față de mediu, va avea, așa cum am arătat mai sus, mult mai multe mijloace de a se proteja de influențele nocive Când se compară un om

cultivat de la sfârșitul secolului al XIX-lea, A reacționând dureros la fiecare fenomen negativ, cu un fiu direct al naturii, suportând cu bucurie durerea și durerea, x) ei greșesc, comparând incomparabilul pre- !) Comparați "Trei morți " de Lev Tolstoi Biblioteca "Runivers" NECESITATEA OBIECTIVĂ DE PROGRES promotorii umanității necivilizate sunt ultimele verigi dintr-un lung lanț de adaptare a omului la anumite condiții Ele reprezintă ceva armonios, stabil Dar umanitatea culturală, care este considerată pe bună dreptate un reprezentant al viitorului viitor, este un tip neterminat, unul în construcție, unul im Werden și, prin urmare, nu este armonios Prin urmare, durerea reacției sale la mediu este atât de înțeles Astfel, credem că complicarea și diferențierea constantă a societății este fatal însoțită de creșterea și complexitatea personalității umane și atrage după sine o mai mare stabilitate a acesteia Aceasta este necesitatea obiectivă a progresului, adică fezabilitatea obiectivă a acelui ideal subiectiv de fericire în care credem O persoană care a crescut într-un mediu social larg va fi atât de bogată în conținut și forță interioară încât fiecare schimbare în viața din afara lui va evoca doar o reacție oportună din partea sa Am terminat expunerea opiniilor noastre și ne rămâne doar să comparăm această schemă a istoriei omenirii, ca evoluție a personalității, cu alte teorii ale procesului istoric Desigur, nici dimensiunea, nici planul articolului nostru nu ne oferă posibilitatea de a prezenta și discuta în detaliu acele probleme filozofice complexe care stau la baza cutare sau cutare înțelegere a istoriei Sarcina la care trebuie să ne limităm aici este să comparăm punctul nostru de vedere cu câteva idei generalizatoare de bază despre esența procesului istoric Una dintre ele, pe care o vom descrie mai întâi, vede întreaga esență în activitatea conștientă, planificată a individului Personalitatea însăși este determinată atât de originea ei, cât și de ordinea vieții în care a crescut și, la rândul ei, este singura sursă a oricărui progres în viitor După aspirațiile, gusturile și idealurile ei, ea construiește prezentul și viitorul Un anumit sistem politic și economic este întruchiparea în viață a unui anumit nivel de nevoi și idealuri în personalitatea umană Progrese din acest punct de vedere există, Biblioteca "Runivers" A I P O C K I I și se exprimă într-o idee din ce în ce mai clară a acelor moduri, a acelei ordini de viață, în care este posibilă o dezvoltare și o fericire mai deplină a personalității umane Și odată ce s-a clarificat ce este necesar pentru realizarea idealului fericirii și dezvoltării integrale, întrebarea realizării acestui ideal în sine decurge din seria de eforturi pe care omul uman le va depune, având în fața ochilor atingerea idealul Pentru a ilustra, iată un extras dintr-un articol vechi: "··/" Progresul este creșterea conștiinței sociale, în măsura în care duce la întărirea și extinderea solidarității sociale; este întărirea și extinderea solidarității sociale, în măsura în care se bazează pe creșterea conștiinței în societate Organul progresului este o personalitate în curs de dezvoltare, în afara activității căreia progresul este imposibil, care, în dezvoltarea gândirii sale, descoperă legile solidarității sociale, legile sociologiei, le aplică acestea legi la modernitatea care o înconjoară, iar în dezvoltarea energiei sale găsește modalități de activitate practică, și anume, restructurarea modernității care o înconjoară, după idealurile convingerii și datele cunoașterii!) Poate că acest punct de vedere nu acoperă întreaga complexitate a fenomenelor vieții reale, dar nu trebuie să uităm că se distinge cu siguranță prin corectitudine logică și armonie și că se bazează parțial pe faptele reale ale vieții Deci, se bazează pe una

dintre ideile principale ale conștiinței noastre, conform căreia ne simțim într-o anumită măsură independenți de mediu și suntem conștienți de puterea și capacitatea de a influența activ mediul înconjurător, în conformitate cu aspirațiile și idealurile noastre Această conștiință nu contrazice determinismul, deoarece idealurile în sine nu sunt ceva întâmplător, ci sunt strict condiționate de întregul lanț precedent de fenomene În același timp, un anumit grad de independență a personalității umane față de fenomenele înconjurătoare ale unui moment dat este, de asemenea, un fapt real și, în acest sens, personalitatea umană are doar într-o mai mare măsură acea capacitate de a se proteja și de a se proteja de influente ale mediului *) P Şciukin (Lavrov) Teoria şi practica progresului p aSlovo Biblioteca "Runivers" NECESITATEA OBIECTIVĂ DE PROGRES mediu de viață, abilitatea care caracterizează toate viețuitoarele și care crește odată cu evoluția Alături de această teorie a personalității conștiente, ca unică sursă de progres, se poate pune teoria conform căreia progresul a fost și se realizează în mod inconștient, de exemplu, prin supraviețuirea celui mai apt; dar odată cu dezvoltarea conștiinței umane, odată cu apariția științei, odată cu dezvoltarea formelor de viață socială, acest progres natural orb, nemilos lent / cedează, se retrage în fundal înainte de progresul conștient pe care persoana umană începe să-l realizeze cu dezvoltarea științei și a vieții sociale Astfel acest punct de vedere coincide în mare măsură în practică cu cel anterior În cele din urmă, punctul de vedere al lui N K Mikhailovsky nu numai că neagă acest progres inconștient, natural, dar afirmă că cursul lucrurilor în sine, așa cum se desfășoară în general și cum s-a realizat în viața Europei de Vest, duce la o regresie evoluția personalității umane, iar progresul este posibil doar în măsura în care omul își dă seama spre ce abis duc fenomenele vieții din jurul său și în măsura în care își pune idealurile și voința împotriva lor Această teorie nu rezistă criticilor din punct de vedere logic și nu corespunde fenomenelor reale ale vieții, întrucât se bazează pe teoria organică a societății, recunoașterea dorinței fiecărui grup social de a absorbi individualitatea membrilor săi și să-i conducă către o dezvoltare unilaterală Totuși, ne-am oprit la nefondarea unui astfel de punct de vedere atunci când am analizat teoria organică a societății și când am încercat în detaliu să aflăm că diferențierea socială nu duce la regresie, ci, dimpotrivă, la general dezvoltarea personalitatii umane Latura pozitivă a întregii teorii a lui Mihailovski este din nou redusă la primul punct de vedere, adică la teoria progresului creat în mod conștient și a unei personalități "cu gândire critică" Apropo, mi se pare important să remarc că într-o situație atât de necultă ca în Rusia, unde nivelul de dezvoltare a personalității este atât de scăzut, unde se găsesc atât de rar oameni care sunt capabili să ducă viața cu fermitate, nu cedează Biblioteca "Runivers" A I P C KI I împărtășirea și nu ruperea, idealurile lor, teoria unei personalități cu gândire critică și teoria lui N K Mikhailovsky ar fi trebuit să conducă pesimismul Acest lucru ar trebui să se aplice în special teoriei lui Mihailovski Fără participarea muncii conștiente, planificate, procesul istoric, conform venerabilului publicist sociolog, este ceva puternic și nemilos, conducând oamenii într-un mod fatal spre regres, urâțenie și suferință Europa de Vest a căzut deja complet sub această forță elementară Ce forță titanică a trebuit să simtă intelectualul rus în sine pentru a crede că cu propriile sale mâini poate opri și întoarce marșul victorios al acestui car Juggernaut care zdrobește oamenii O astfel de ascensiune a spiritului poate avea loc în câteva momente, dar

este inevitabil urmată de o încetinire, de o reacție Este foarte important ca această dezamăgire a inteligenței în forțele proprii și declinul spiritului său să se manifeste cu atât mai puternic, cu atât mai puternică în general într-o țară atât de necultă va fi trezirea ei la viață Inteligentsia reprezintă primele rânduri avansate ale poporului, în care s-a manifestat o atitudine conștientă față de viață Cu cât această trezire la viața conștientă se răspândește, cu atât mai mult va cuprinde cercurile mai largi ale populației, până acum complet pasive în întrebările publice O astfel de trezire a noilor cercuri ale populației se va exprima, desigur, într-o formă particulară, departe de a coincide cu idealurile intelectualității Dar oricât de îngust și limitat ar părea acest ciclu de idei în comparație cu idealurile consacrate ale intelectualității, trebuie amintit că această formă brută este un fenomen trecător și că însuși faptul trezirii este viata constienta este ceva extrem de luminos; Între timp, acest lucru poate produce o impresie asupra intelectualității, de parcă rândurile dușmanilor săi cresc din ce în ce mai mult forte // Comparând cele trei puncte de vedere evidențiate mai sus, am văzut că toate se reduc la prima teorie - progresul "conștient", ca urmare a activității creatoare a spiritului uman Oricât de armonioasă și frumoasă ar fi această teorie, oricum ar face inima să bată cu simpatie, nu putem să nu recunoaștem realitatea ei îngustă și necuprinzătoare co- Biblioteca "Runivers" NECESITATEA OBIECTIVĂ DE PROGRES plasarea activității creatoare conștientă a omului cu activitatea creatoare inconștientă a vieții; Cel mai important lucru de reținut este că creativitatea umană este ceva extrem de săracă și slabă Totalitatea fenomenelor mentale dintr-o persoană, care este desemnată prin numele comun al conștiinței, indiferent cât de puternic diferă în bogăția sa în comparație cu lumea mentală a altor ființe vii, nu este altceva decât instrumentul cel mai dezvoltat și puternic, a cărui sarcină este de a forma și menține corespondența între organism și mediu Și chiar și prima parte a acestei sarcini - să înțelegem și să descoperim ce se întâmplă în acest mediu și ce este el - este îndeplinită de conștiința noastră extrem de imperfect Mediul este infinit de complex, iar conștiința umană, după metoda de lucru, merge înainte, schematizând, surprinzând doar cele mai aspre relații dintre fenomenele lumii înconjurătoare, astfel încât o imagine extrem de incompletă, unilaterală a mediului înconjurător se obţine, care nu poate servi drept bază solidă pentru intervenţia activă Aceasta se referă la prima parte a sarcinii, cunoașterea mediului; în ceea ce privește a doua parte, puterea creatoare a minții umane, poate fi chiar mai slabă decât facultatea de cunoaștere Dar viața, inclusiv viața socială, politică și economică, este construită în același inconștient, ca să spunem așa, în care viața în general s-a dezvoltat de la nivelurile sale cele mai de jos În acest proces de dezvoltare a formelor sociale, ele participă, constituie elementele principale ale întregii structuri a unei personalități conștiente individuale Dar participarea lor nu constă în realizarea în mod conștient a planului pe care l-au predeterminat, ci în faptul că luptă pentru fericirea și personalitatea lor, oricât de largă ar fi ideea pe care o punem în acest concept Cea mai simplă ființă vie luptă pentru fericirea și viața ei: dacă ne întoarcem la om și luăm cele mai înalte niveluri ale dezvoltării sale, atunci și aici formele de viață se vor forma în același mod prin lupta indivizilor pentru fericirea lor și pentru ocazia de a se manifesta cât mai deplin și viu Diferența, în comparație cu etapele inferioare ale evoluției, va consta doar în faptul că aici fiecare individ este infinit de complex Biblioteca "Runivers" A I P O C

KI Y nu si mai puternic Esența procesului rămâne aceeași - lupta unităților individuale pentru realizarea cât mai completă a vieții Și dacă această esență s-ar schimba la cele mai înalte niveluri ale vieții sociale, iar dezvoltarea ulterioară s-ar derula în funcție de tipul de implementare practică, teoretic, conștient planificat în avans, acesta nu numai că nu ar fi un pas înainte, ci, dimpotrivă , ar fi o regresie, deoarece viața este infinit mai bogată și mai complexă decât reflectarea ei în conștiință, iar activitatea creatoare conștientă a omului este infinit mai slabă decât forța creatoare inconștientă a vieții Prezentând această afirmație, eu, desigur, nu stau în punctul de vedere al lui Spencer, care neagă beneficiul intervenției active a statului în cutare sau cutare fenomen al vieții publice Aceasta nu presupune, de exemplu, respingerea unei școli publice gratuite, sau cutare sau cutare intervenție a statului în viața economică Dar o astfel de intervenție a statului nu va fi implementarea practică a unui plan construit teoretic, ci pur și simplu îndeplinirea dorințelor unei colecții de indivizi prin agenția autorităților statului Odată cu creșterea în continuare a personalității umane, conștiința elementară va juca un rol din ce în ce mai mare în evoluția socială, dar din nou aceasta nu va fi implementarea conștientă a unui anumit plan, ci pur și simplu o personalitate foarte dezvoltată va fi legată mai conștient faţă de mediu şi să-şi apere mai ferm interesele Astfel, teoria progresului conștient pare a fi un punct de vedere extrem de îngust, care aduce în prim-plan un factor care joacă un rol foarte nesemnificativ - crearea conștientă a formelor sociale de către om - și lasă în umbră puternica forță creatoare inerentă viața însăși În ceea ce privește întrebarea cum are loc această creativitate inconștientă, puternică a vieții, una dintre posibilele formulări a fost dată mai sus când am vorbit despre creșterea personalității pe măsură ce mediul devine mai complex Mi se pare că trecerea în revistă a relației dintre punctul de vedere expus în acest articol și alte teorii ale progresului nu ar fi completă dacă nu aș atinge măcar pe scurt problema materialismului istoric Biblioteca "Runivers" NECESITATEA OBIECTIVĂ DE PROGRES În forma sa cea mai simplă, studiem relația dintre două serii de fenomene din științele matematice Deci, dacă schimbăm presiunea sub care se află un anumit gaz, atunci și volumul gazului se modifică în consecință: fie se dilată, fie se contractă, în funcție de scăderea sau creșterea presiunii Modificarea relativă a presiunii și volumului are loc într-un anumit mod regulat În matematică, dependența acestor două serii de fenomene este exprimată în așa fel încât se spune că o serie de schimbări este o funcție a celeilalte Este la fel de ușor de stabilit relația dintre timp și accelerația cu care cade un corp etc Fiecărei modificări a volumului unui gaz îi corespunde o anumită modificare a presiunii Modificările într-o cantitate vor fi în funcție de a doua și invers, putem considera modificările din a doua ca o funcție de prima; putem exprima modificările primului în formula corespunzătoare și le putem calcula din modificările celui de-al doilea și invers Când în natură constatăm modificările simultane a două mărimi, nu poate exista niciun temei obiectiv pentru a considera modificările uneia ca fiind de bază, iar celeilalte ca secundare Este o chestiune a alegerii noastre arbitrare pe care să o considerăm în funcție de cealaltă Este important doar ca modificările din una să fie fatal legate de schimbările din cealaltă, iar din modificările din una este posibil să se calculeze modificările din celălalt *) Exact aceeași dependență există între lumea mentală și structura fenomenelor economice O serie de modificări este o funcție a altei serii și este un

arbitrar complet, pe care dintre ele le vom considera primar și pe care secundar Din acest punct de vedere, pare la fel de greșit să derivăm o schimbare în sistemul economic din creșterea vieții mentale, din invenții, îmbunătățiri ale legislației, creșterea personalității umane și invers, este greșit să se ia în considerare și întreaga lume mentală ca ceva secundar, un derivat al lumii fenomenelor economice, ca o suprastructură, așa cum se exprimă adesea O serie de fenomene este doar o funcție a altei serii, adică schimbarea unui rând este fatală) Vezi Nernst und Schõnílies Einführung in die mat] iernați sche Behandlung der Naturwissenschaften Leipzig, , p - Biblioteca "Runivers" A I P O C K I I conectat într-un fel cu modificările din altă serie Oponenții materialismului economic vor deduce din aceasta negarea acestuia; dar să nu uite că este la fel de greșit să deducem din activitatea conștientă a omului, din creșterea științei și a legislației, ca o consecință, schimbări în viața economică Conceptele de cauză și efect sunt ceva introdus subiectiv de noi în investigație și nu au un sens esențial; importantă este doar dependența obiectivă, regulată, dintre cele două serii de fenomene Teoria materialismului economic este, în primul rând, de mare importanță, ca ipoteză științifică extraordinar de fructuoasă, ca instrument extraordinar de oportun al investigației științifice Prin sistematizarea faptelor, este deopotrivă posibil să luăm drept serie primară fenomenele vieții mintale și fenomenele vieții economice Primul punct de vedere este folosit de mult timp; poate că noutatea celui de-al doilea îl face neobișnuit de rodnic în prezent pentru cercetarea științifică (de exemplu, schema lui Bucher și istoria lumii antice), totuși, poate că adecvarea sa pentru sistematizarea faptelor vieții sociale îi este inerentă O altă semnificație importantă a materialismului economic constă în faptul că a fost prima teorie expusă sistematic care stabilește un obiectiv, dezvoltând, indiferent de dorințele și aspirațiile oamenilor, progresul Să luăm schema clasică a lui Marx Capitalismului, în dezvoltarea afacerii sale, nu-i pasă de bunăstarea umană; muncitorul caută, de asemenea, numai cele mai mari salarii; dar creșterea fatală a întreprinderii, adunând muncitorii într-un singur loc și unindu-i într-un singur întreg, duce în cele din urmă la biruința personalității umane Dacă un astfel de progres, care se dezvoltă independent de aspirațiile și dorințele oamenilor, este ceva real, atunci este posibilă o serie întreagă de construcții teoretice pentru formularea lui; dar nu trebuie să uităm de semnificaţia enormă a primului materialism economic În ceea ce privește relația dintre construcția progresului pe care am prezentat-o în acest articol și materialismul economic, esența punctului nostru de vedere constă în recunoașterea creșterii personalității umane, adică în principal în recunoașterea dezvoltării viata sa psihica, in functie de conditii Biblioteca "Runivers" NECESITATEA OBIECTIVĂ DE PROGRES e negarea și diferențierea mediului său, care, ca unul dintre elementele de bază importante, include un element al vieții economice Dezvoltarea personalității și complicarea și diferențierea mediului sunt două serii de fenomene care sunt reciproc dependente; un rând este o funcție a altui rând Astfel, dacă dezvoltarea capitalismului într-o țară cu o economie anterior pur de subzistență presupune creșterea personalității, atunci, pe de altă parte, așa cum subliniază pe bună dreptate Schulze-Gevernitz în eseurile sale despre economia socială a Rusiei, dezvoltarea industriei este posibil doar cu un nivel adecvat de personalitate ridicat Așa că spune: "Studiul istoriei vieții economice ne arată că dezvoltarea industrială a Europei de Vest ar fi fost imposibilă fără dezvoltarea paralelă a psihologiei populare Ea a

constat în faptul că individul a fost eliberat de dependența de grup în care trăise înainte, și chiar în păturile inferioare ale societății, în rândul muncitorilor Am văzut că aceste schimbări psihologice au loc și în Rusia Dacă statul aspiră la dezvoltarea industriei, atunci trebuie să lupte și pentru această dezvoltare, deoarece modul de gândire și obiceiurile europene pentru utilizarea cu succes a mașinii nu este mai puțin necesar decât aburul, cărbunele și tehnologia; dar acest lucru nu poate fi realizat prin îndatoriri de protecție, nici retras din străinătate; este mai degrabă un capital economic național, care crește doar treptat și care, mai mult decât orice altceva, stă la baza superiorității moderne a Europei asupra lumii întregi Acum se încearcă deseori prezentarea întregii mișcări de gândire socială a unei părți semnificative a societății ruse din ultima vreme ca un fel de șovăială inutilă Se spune că înainte rolul individului era negat, acum este din nou recunoscut; factorii economici au fost propuși ca singura bază a vieții, dar acum rolul lor este limitat La baza unei astfel de atitudini negative stă în mare măsură o neînțelegere și, poate, o lipsă de dorință de a înțelege Rezumând progresul gândirii rusești în ultimii șase F Schulze-Gevernitz Eseuri despre economia publică și politica economică a Rusiei Spo , IC'I, p ^ și Biblioteca "Runivers" A I P O C la I I ani, putem observa un important pas înainte în conștiința publică a cercurilor largi ale intelectualității În acest timp, inteligența rusă a aflat convingerea existenței unui progres obiectiv, fatal în curs de dezvoltare, despre care am vorbit mai sus Această convingere a pătruns și s-a revărsat sub forma materialismului economic Pare important în acest caz că în acest fel conștiința de sine a cercurilor largi s-a ridicat la un nivel nou, mai înalt, deoarece materialismul economic a subliniat și clarificat acea latură a lumii obiective, care a rămas în umbră până când singurul factor de progres a fost considerat a fi conștient și planificat impactul unei persoane cu gândire critică asupra mediului Forma în care se revarsă o anumită concepție despre lume depinde de structura mentală, sau poate chiar de structura organică a celor care percep această contemplare a lumii Prin urmare, dacă există un anumit număr de indivizi cu minte elementară în mijloc, atunci inevitabil o nouă viziune asupra lumii va lua asupra ei uneori o formă brută Dar nu este important; ceea ce este esențial este că această formă brută reflectă stadiul cel mai înalt al contemplației lumii și chiar și această formă brută în care se revarsă, reprezintă în unele cazuri un mare pas înainte în comparație cu construcțiile detaliate și fin lucrate ale fostei structuri a gânduri Acest lucru ne face să tratăm cu profundă simpatie și respect pentru întreaga mișcare literară, care a început strălucitor odată cu apariția Notelor critice asupra chestiunii dezvoltării economice a Rusiei, deși gândurile individuale ale lucrătorilor din această mișcare literară ar părea uneori prea exclusiviste Și printre alte mișcări literare, mai ales această mișcare ne oferă suficiente motive pentru a vedea în opera literară a acestuia din urmă doar o străduință pasionată pentru adevăr, culminând cu creșterea și dezvoltarea conștiinței de sine socială Cu toate acestea, o analiză a tendințelor literare din ultima vreme ne-a distras de la sarcina noastră principală La începutul acestui articol, ne-am pus întrebarea: poate fi fundamentată pe datele obiective ale cunoaşterii moderne credinţa subiectivă în progres, ca proces de creştere a personalităţii umane? Am decis această întrebare pentru noi înșine, în mod afirmativ Permanent Biblioteca "Runivers" NECESITATEA OBIECTIVĂ DE PROGRES complicația mediului care înconjoară o persoană implică creșterea și dezvoltarea integrală a personalității umane; iar

aceasta din urmă presupune o mai mare plinătate, strălucire și stabilitate a vieții, adică fericire Acele suferințe cu care timpul nostru poate fi deosebit de bogat depind nu numai de îngustimea și caracterul elementar al mediului în care trăiește majoritatea omenirii, ci, poate, mai ales de viteza cu care acestea până nu demult cadre extrem de înguste și elementare Bogăția forțelor inerente unei ființe vii s-a manifestat de atâtea ori încât putem aștepta fără teamă momentul în care această perioadă critică trecătoare se încheie și o persoană realizează idealurile de frumusețe și perfecțiune pe pământ Un Yarotsky Biblioteca "Runivers" CRITICA SI BIBLIOGRAFIE Cărți și broșuri noi primite de la editori B V Ber Poezii SPb , Pg X - Ed II C i r k Lucrări complete ale lui V G Belinsky Ed și cu ad-sword S A Vengerova TV Spb , Str VS+ C și r k L Vovenarg Aforisme (Trad P Pervov) Biblioteca ieftină, ed Suvorin SPb , Pg X+ C k ; într-un dosar k , într-un liant k L Kazarinov Despre gândirea umană Moscova, pp C i R D N Kornatovsniy Cocoș de munte în pene de păun (Un basm din lumea artelor) Moscova, pp C yu k Al lui Eroina (viața reală) O poveste din viața siberiană Moscova, pp P+ C $ k Vera Kudasheva Răspuns lui N A Lukhmanova de la o rusoaică Referitor la cartea " Cauza eternei conflicte dintre un bărbat și o femeie" Moscova, pp C k Prof B I Linitsky Întrebări de bază ale filosofiei Experiențe de expunere sistematică a filosofiei Kiev, P C i r da k Theodor Lipps Psihologie, știință și viață Discurs rostit la o ședință publică a Academiei Regale de Științe Bavareze din München, cu ocazia sărbătoririi a de ani de la înființarea acesteia, la martie Transl cu el A Boden Moscova, pp C k John Makai Tendințele sociale în Occident la sfârșitul secolului al XIX-lea Condamnați în Chicago (Din franceză, prezentată de O Oblomievskaya și S Steinberg) SPb , Pp C k Biblioteca "Runivers" CĂRȚI ȘI BROȘURI NOI, dramă mondială Crearea, căderea, răscumpărarea, învierea conform Scripturii divine Filosofia religioasă a Sfântului Zar Radovanovitch, un sârb Shumadi - un elev al Rusiei, un panteist Cu desene Lvov, P XXXII+ A I Pokrovskaya Probleme de educație SPb , Pg C deci k XXIV Biblioteca pentru autoeducatie M Foster şi L Shor Fiziologie pentru începători Traducere de D D Bekaryukov Vezi figura in text Moscova, pp XIX+ C și r k Societatea Harkov pentru diseminarea alfabetizării în rândul oamenilor Catalogul Bibliotecii la Comitetul de Referință și Pedagogic Harkov, P VI+ C k Serghei Şarapov Arunca Emisiune (vol IV) Moscova, pp C k Al lui Îngheţ Emisiune (vol V) Moscova, pp o C k Serile de șah Almanahul "Revista de șah" pentru Moscova, pp C p Dicţionar enciclopedic Volumul XXXIIIa Tombigby - Catedrala Trulsky Publicat de F A Brockhaus (Leipzig), I A Efron St Petersburg) SPb , Revizuirea revistelor Rivista filosofica martie-iunie F Bonatelli Mişcare în favoarea pragmatismului Cu cuvântul "pragmatism" filosofii englezi moderni desemnează acea direcție a filosofiei, la care s-au alăturat în ultima vreme oamenii de știință din cele mai diverse naționalități și care recomandă, în evaluarea cutare sau cutare doctrină metafizică, să se ghideze după acele concluzii practice care decurg logic din aceasta În ceea ce privește articolul CaicichvieIgya din Mipsg, autorul reamintește cititorilor că prin trăsăturile ei esențiale această doctrină a pragmatismului nu diferă de opinia exprimată de el în urmă cu douăzeci de ani în revista Filosofia delle scuole Italiane Bonatelli scria atunci despre legătura dintre convingerile morale și adevărurile metafizice și că principiile teoretice și activitățile practice ale oamenilor, fiind separate unele de altele, își pierd toată valoarea Autorul nu a fost de acord cu gândirea lui Kant, care Întrebări de filosofie, carte Mai mult

Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE, consideră că recunoașterea postulatelor rațiunii practice nu constituie o datorie morală; după Bonatelli, dimpotrivă, există datoria morală de a recunoaște ca adevăr tot ceea ce se dovedește a fi adevărat și de a acționa în conformitate cu acestea recunoscute ca adevăruri - A Franzoni Vincenzo Gioberti în istoria pedagogiei Cu ocazia sărbătoririi centenarului filozofului și profesorului italian Gioberti, în reviste italiene au fost publicate numeroase articole care îi caracterizează din toate părțile personalitatea Franzoni se opreste asupra teoriilor pedagogice ale lui Gioberti, care a susținut caracterul național al școlii și nevoia de a-i lua conducerea de la iezuiți și de a o preda guvernului: asta e și ar trebui să aibă grijă de pregătirea adevăraților cetățeni ai patriei, folosind tradițiile învățământului clasic, dar reelaborând-o în raport cu spiritul națiunii italiene și al limbii sale F Enriques Despre dezvoltarea psihologică a postulatelor geometriei , Articolul expune concluziile la care autorul a condus studiul postulatelor geometrice în forma în care le regăsim în sufletul nostru Aceste postulate geometrice sunt de natură intuitivă, ele preced experiența și există în sufletul nostru independent de concepțiile noastre senzuale despre spațiu Aceste intuiții, pe de altă parte, sunt atât de precise încât însoțesc mereu sunt așteptate de un sentiment de necesitate subiectivă (il sentimento di necessità subiettiva), indiferent de corespondența lor cu spațiul real Din aceasta rezultă clar că originea postulatelor geometrice nu poate fi supusă numai legilor empirice, că aceste postulate au un caracter subiectiv Este sarcina autorului să arate dependența lor de legile psihologice și influența construcției logice a gândirii asupra lor Dintre aceste legi psihologice, primul loc este ocupat de legea asocierii Se dovedește că funcționarea acestei legi poate fi observată în formarea reprezentărilor noastre geometrice - reprezentări ale unui punct, unei drepte, unei suprafețe^ De exemplu, reprezentarea unei drepte Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE poate fi construită în două moduri: modul "genetic", care definește linia ca o serie de puncte care se succed unul după altul, și modul "actual", conform căruia reprezentarea dreptei se formează din combinarea reprezentărilor simultane din toate punctele sale constitutive O astfel de combinare de reprezentari, succesive sau simultane, nu poate avea loc altfel decat potrivit legii asociatiei O prezență similară a unui element subiectiv se remarcă și în postulatele geometriei metrice privind mișcarea corpurilor și condițiile egalității lor Dacă admitem că postulatele care exprimă condițiile egalității (eguaglianza o congruenza geometrica) au doar valoare empirică, atunci cum putem explica sentimentul de necesitate subiectivă care este legat în sufletul nostru de aceste postulate? Evident, ea poate fi explicată doar prin asociere, care, combinând două idei (de exemplu, idei despre două distanțe diferite, dar egale) într-una singură, ne face să identificăm aceste două distanțe, să le recunoaștem ca fiind aceleași: doar cu ajutorul asocierii oare postulatele egalităţii trec în principiile identităţii Trecând de la asocierea reprezentărilor de aceeași ordine (vizual cu vizual, tactil cu tactil) la combinarea reprezentărilor de diferite feluri, este necesar să recunoaștem o astfel de conexiune cât mai posibilă O vedem, de exemplu, în definirea dreptelor paralele, ca două drepte în același plan, care nu se întâlnesc nicăieri (reprezentare vizuală) și care în toate punctele lor mențin aceeași distanță unele de altele (reprezentare tactilă) Posibilitatea asocierii reprezentărilor tactil-vizuale conduce autorul la ideea de a combina geometria metrică și proiectivă într-un singur sistem metric-proiectiv, în care ambele

tipuri de reprezentări ar fi combinate Atribuind asociației o pondere semnificativă a participării la originea postulatelor geometrice, autorul le conferă astfel un caracter psihologic: deși aceste postulate constituie o condiție necesară pentru formarea reprezentărilor geometrice, dar numai printr-un anumit fel de asocieri; pe de altă parte, simțul necesității care însoțește formarea reprezentărilor geometrice își are sursa în aplicarea legilor logicii asupra acestora Biblioteca "Runivers RECENZIE DE CARTE G Buonamici Antic și modern în filosofia secolului XX Sistemele filozofice ale diferitelor vremuri și popoare sunt adesea foarte asemănătoare ca conținut și aproape toate ideile filozofiei moderne pot fi găsite în filosofia indiană sau greacă Această comunalitate de conținut este explicată, "în cea mai mare parte, prin aceleași condiții pentru dezvoltarea diferitelor naționalități; dar, în ciuda acestui fapt, în fiecare sistem filozofic, ideile deja cunoscute de noi primesc o nouă iluminare, în funcție de natura oamenilor și epoca Aceasta este o reflectare a epocii și ne atrage spre studiul filosofiei în întregime, și nu doar noile idei pe care le conține N Fornelli Experiența stă la baza psihologiei lui Herbart (despre cartea Credaro: La pedagogia di GF Herbart) La studierea eseului Credaro, atenția autorului articolului a fost atrasă în principal de întrebarea semnificației experienței în sistemul Herbart Fără îndoială, experiența stă la baza oricărei educații raționale, dar atitudinea față de experiență, interpretarea acelorași fapte, poate fi diferită Deci, în primul rând, propriile reflecții ale lui Herbart au precedat experiența, iar întregul său sistem pedagogic a ieșit din filosofia sa, și nu invers Studiile sale de filozofie practică au început foarte devreme - pe când era încă la gimnaziul din Oldenburg, a citit două discursuri despre dezvoltarea moralității și despre binele suprem Mai târziu, la Universitatea din Jena, s-a trezit într-un cerc de oameni de știință străluciți, dintre care Fichte, Schiller și Herder au avut cea mai puternică influență asupra lui Și dacă în filosofia sa, sub influența criticii lui Kant, a obiectat ulterior idealismului lui Fichte, atunci în pedagogie a rămas un adept fidel al ideilor sale Această fundamentare idealistă a pedagogiei, derivarea ei din principii filozofice, s-a reflectat și în faptul că primele cursuri universitare pe care Herbart le-a predat la Göttingen au vizat tocmai pedagogia și etica, și nu metafizica În ceea ce privește experiența, ea avea un caracter pur subiectiv, iar toate ideile lui Herbart au fost derivate din autoobservare: gândindu-se la subiectele pe care le-a ales, Herbart a avut toate ocaziile să urmărească dezvoltarea ideilor în sufletul său și pe această experiență cea mai importantă a lui si-a bazat predarea despre dezvoltarea conceptelor si despre formale Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE paşi în dezvoltarea vieţii spirituale Dimpotrivă, aproape niciodată nu găsim aplicarea sistemului în practică la Herbart, pentru că singura lui practică a fost șederea de trei ani în casa lui Steiger ca educator Este adevărat că studiile lui Steiger cu copiii au contribuit la confirmarea și dezvoltarea teoriei lui Herbart; dar totuși au urmat sistemul deja elaborat și nu l-au precedat Și Herbart însuși a simțit această lipsă de experiență în activitățile sale, încât a apelat la alți profesori practicanți, în special la Niemeyer, și de la aceștia a găsit fundamentarea practică a teoriilor sale Toate acestea îl conduc pe autorul articolului la ideea că experiența nu numai că nu a stat la baza pedagogiei Herbartian, dar a jucat un rol foarte modest în dezvoltarea ei Iar dorința științei moderne de a sublinia caracterul experimental al acestui sistem nu se datorează altceva decât

respectului pentru experiență, care a devenit extrem de sporit în ultima vreme: se consideră necesară confirmarea prin experiență a oricărei teorii, chiar dacă numai în detrimentul faptelor reale Negând fundamentarea experimentală pedagogiei lui Herbart, totuși, ar trebui să-i atribuim un altul și un merit mult mai important: spre deosebire de Spencer, care spune că cunoașterea nu are niciun efect asupra dezvoltării sentimentelor, care este unul dintre scopurile educației, Herbart nu numai că a remarcat capacitatea cognitivă de a conduce la mișcarea sentimentelor noastre, dar a indicat și calea pe care merge această influență, iar această cale este interesul nu numai al elevilor, ci și al elevului pentru materia studiată Doar această confluență a intereselor profesorului și elevilor face fructuoasă dobândirea cunoștințelor elevilor, deoarece numai în această condiție cunoștințele dobândite acționează pe latura morală a elevilor G Allievo Conceptul general al istoriei pedagogiei Autorul consideră că este necesar să se distingă istoria educației de istoria pedagogiei: prima vorbește despre modul în care educația s-a desfășurat între diferite popoare în momente diferite, iar a doua descrie "dezvoltarea progresivă a științei pedagogice, așa cum a fost reflectată în încercările diverșilor gânditori de a determina idealul educației umane " Din această definiție, pe care autorul aparent o consideră nouă, deduce Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE sensul și sarcinile istoriei pedagogiei, sarcinile pe care le vede: i) în culegerea materialelor,) în prezentarea sistematică a acestora, h) în studierea condițiilor de dezvoltare a fiecărui sistem și) în analiza lor critică G Vila Psihologie și istorie Interesul recent intensificat pentru psihologie îl face pe autor să se gândească la locul pe care ar trebui să-l ocupe printre alte științe Windelband, iar după el alți oameni de știință, împart toate științele în două grupe: i) științe ale naturii, care aduc faptele pe care le cercetează sub concepte generale și) alte științe, care nu caută legi generale, ci se mulțumesc cu stabilirea continuitatea istorică a faptelor Psihologia trebuie inclusă în primul grup, așa cum cred toți psihologii cu minte materialist, începând cu materialiștii puri ai secolului trecut și terminând cu psihofizicienii și școala de psihologie experimentală Acești oameni de știință referă istoria la al doilea grup, încercând să o separe complet de psihologie Autorul critică această împărțire, considerând-o artificială În primul rând, absența principiilor în care sunt subsumate faptele este, după părerea sa, o etapă pregătitoare în care toate științele s-au aflat înainte de a-și atinge scopul principal, derivarea legilor generale Mai departe, referindu-se psihologia la grupul științelor naturii, ei uită că fenomenele mentale nu pot fi supuse acelorași legi ca și cele fizice: oricât de exact ar fi studiate toate influențele externe, rămân întotdeauna proprietățile interne ale unui act mental, proprietăți atât de precise ciudat că ele dau caracter de individualitate chiar și celor mai simple fenomene spirituale Pe de altă parte, fenomenele studiate de istorie au același caracter individual și, de asemenea, nu se pretează la clasificare și nu se supun legilor generale Înseamnă că nu este necesar doar să recunoaștem legătura dintre aceste două științe, care ambele au ca subiect pe om, ci este posibil să le studiem doar în această legătură, deoarece este imposibil de stabilit unde influența societății asupra omul se termină și începe influența omului asupra societății , evidențiind psihologia din grupul științelor naturii, deoarece procesele observate de aceasta diferă semnificativ de pro- Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE Procesele studiate de științele naturii, însă, nu pot fi negate nici pentru psihologie, nici pentru

istoria titlului de știință doar pe motiv că ambele se străduiesc în continuare să prezinte o imagine a dezvoltării vieții mentale a omului și societatea, dar sunt încă departe de scopul aspirațiilor lor și sunt angajați doar în fapte de cercetare Secţiunea Rassegna bibliografica este dedicată analizei următoarelor lucrări: W Wundt Eine Untersuchung der Entwickelungsgesetze von Sprache, Mythus und Sitte; L Stein An der Wende des Jahrhunderts Versuch einer Kulturpliilosophie; E Zoccoli I Gruppi anarchici degli Stati Uniti e l'opera di Max Stirner; P orano Il problema del Cristianesimo; E Marcus Die exakte Aufdeckung des Fundaments der Sittlichkeit und Religion; J Scbult~ Psychologie der Axiome; Eourdeau Le problemème de la vie; Tb Ribol Essai sur l'imagination créatrice și multe altele alții H K Waldenberg Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ Eu, Răspuns domnului Eichenwald În ultima carte "Întrebări de filosofie și psihologie" (nr) există o recenzie a domnului Yu Aikhenvald asupra eseului meu "Psihologia experimentală modernă în relația sa cu problemele educației școlare" (Sankt Petersburg,) Această recenzie ridică atât de multe întrebări fundamentale și, în același timp, conține atât de multe neînțelegeri, încât nu am dreptul să o las fără răspuns Stimul meu critic, chiar la începutul articolului său, declară sincer că a fost oarecum dezamăgit să afle din prefața mea că cartea mea nu trebuie privită ca un eseu în care s-a încercat să rezolve toate problemele didactice, ci în principal ca un plan pentru lucrări noi "Planurile și estimările științifice, desigur, sunt mai puțin interesante decât implementarea gata făcută a unui plan binecunoscut", remarcă domnul Aikhenwald - Foarte corect, - îi voi răspunde, - călătoria este mult mai interesantă decât a face doar planuri și estimări de călătorie; a obține un apartament pregătit și confortabil este, de asemenea, mult mai interesant decât elaborarea unui plan pentru construcția acestuia Dar ce să faci! Noi, din păcate, nu putem începe să mergem imediat de la a doua etapă, iar multe studii științifice trebuie totuși precedate de "planuri și estimări" solide din punct de vedere științific În special, pentru a experimenta în mod conștient în domeniul psihologiei pedagogice, trebuie în primul rând să simțim semnificația experimentelor psihologice individuale pentru rezolvarea acestor sau a altor probleme pedagogice La urma urmei, nu orice observație a unui copil sau student Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ se referă la "pedagogie" Este necesar ca aceste observații să depindă de un plan cu caracter pur pedagogic Am încercat să construiesc un astfel de plan pe baza unui studiu atent al literaturii psihologice pedagogice și experimentale G Eichenwald numeşte munca mea în această privinţă ^prematur^ şi pripită Trebuie să mărturisesc că nu prea înțeleg ce a vrut să spună domnul Eichenwald în acest caz La început am crezut că respectul meu critic considera prematur orice experiment psihologic cu scop pedagogic Atunci ar fi destul de clar și atitudinea lui negativă față de încercarea mea de a discuta un posibil plan pentru o astfel de muncă "prematură" Dar se dovedește că nu este cazul "Suntem departe de a ne gândi", spune criticul meu pe ultima pagină a articolului său, "să negam semnificația unui experiment rezonabil stabilit și larg înțeles în psihologie și, în consecință, în pedagogie" Dar dacă dl martori); cercetarea pedagogică experimentală, atunci de ce consideră că este "intempestiv" și "grabă" să discute sarcinile și metodele pe care se poate baza o astfel de cercetare? Este într-adevăr posibil să "înființezi în mod rezonabil" și să "înțelegi în linii mari" un experiment pedagogic fără a lua în considerare planul său în prealabil? Așadar, mi se pare că domnul Eichenwald, deși își exprimă foarte clar

lipsa de simpatie față de sarcina principală a muncii mele, nu a motivat deloc clar această lipsă de simpatie Să vedem acum în ce măsură, potrivit domnului Eichenwald, mi-am îndeplinit sarcina pe care mi-am pus-o "Scopul meu a fost în principal să permit persoanelor care doresc să lucreze în domeniul psihologiei educaționale experimentale să intre mai ușor în cercul principalelor probleme ale acestei tinere științe Am vrut să folosesc eseul meu pentru a încuraja noii cercetători ruși să lucreze la cel mai precis studiu al fundamentelor psihologice ale afacerilor școlare și să arăt că o astfel de muncă nu va fi inutilă Prin urmare, atunci când îmi evaluăm cartea, ar trebui să o considerăm nu ca pe o lucrare în care autorul dorește să rezolve toate întrebările didactice, ci în principal Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ ca un plan bazat științific pentru noi lucrări pe acest subiect Aceste cuvinte definesc scopul cărții mele în prefața ei Scopul muncii mele este un apel la muncă, la observații precise ale vieții mentale, cu scopul de a rezolva probleme pedagogice Dar un astfel de apel nu este "grabă"? Poate că este încă prea devreme pentru a lucra și este "la timp" să așteptăm? Avem mijloace pentru un studiu experimental al acelor fenomene mentale, a căror cunoaștere este necesară pentru rezolvarea problemelor pedagogice de bază? La urma urmei, diferitele teorii pedagogice se bazează pe observații vechi de secole și diverse Poate un experiment să înlocuiască această experiență veche de secole? Este posibil, de exemplu, pe baza datelor experimentale, să construim principalele prevederi ale didacticii? Aceste întrebări ar trebui să vină în mod firesc în mintea oricărei persoane care se angajează în studiul pedagogiei experimentale Într-adevăr, înainte de a lucra, trebuie să testați instrumentele, să aflați puterea lor, să vedeți dacă sunt potrivite pentru un anumit scop? De aceea, eu, făcând apel la un studiu experimental al problemelor pedagogice, am vrut în primul rând să arăt că psihologia modernă dispune de multe tehnici cu care se poate experimenta în domeniul unor astfel de fenomene, a căror cunoaștere este esențială pentru rezolvarea problemelor didactice Am încercat să arăt în cartea mea că acum avem deja ocazia, pe baza unor date psihologice experimentale, să construim multe dintre principalele prevederi ale didacticii Am reușit să duc la bun sfârșit această sarcină? Domnul Aikhenwald constată că această "funcție a experimentului", adică o confirmare strălucitoare a ceea ce mulți profesori au convenit de mult timp, este într-adevăr arătată de domnul Nechaev la perfecțiune" (p) Deci, prin recunoașterea criticului meu, am reușit să "arăt perfect" că există multe metode de investigare experimentală a fenomenelor mentale, a căror cunoaștere este necesară pentru construirea principiilor de bază ale didacticii Cu alte cuvinte, se arată posibilitatea aplicării unui experiment psihologic la clarificarea problemelor didactice Dar domnul Eichenwald consideră că acest rezultat al muncii mele este nesemnificativ El crede că nu merită Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ "gard de grădină experimental" (p) "Este clar dinainte", spune el, "că dacă o astfel de propoziție generală, care ea însăși este rezultatul experienței umane generale sau constituie o axiomă logică, este supusă verificării experimentale, atunci va fi confirmată strălucit Singura întrebare este dacă o astfel de experimentare nu este o pierdere de timp" (p) Într-adevăr, nu este o pierdere de timp să lucrezi în scopul găsirii unor metode potrivite pentru studiul experimental al fenomenelor cunoscute? De ce să încercăm să stabilim într-un mod nou asemenea poziții la care s-a ajuns până acum? Cred că astfel de întrebări au venit în mintea oamenilor în număr mare de fiecare dată când, sub ochii lor, o știință a început să se

întoarcă de la "rezultatele experienței umane generale" la formele cercetării experimentale Lucrarea inițială în orice nouă știință experimentală este în mod firesc îndreptată către verificarea acelor prevederi care au fost considerate fundamentale și universal recunoscute În același timp, de foarte multe ori rezultatele experimentului coincid cu rezultatele binecunoscute ale "experienței umane generale" Experimentatorii nu numai că nu sunt stânjeniți, ci chiar mulțumiți: slavă Domnului, metodele noastre științifice s-au îmbunătățit atât de mult încât acum putem stabili experimental ceea ce a fost stabilit până acum doar pe baza "experienței umane generale"; putem spera că, pe măsură ce lucrăm mai departe, vom avea o înțelegere mult mai precisă și mai profundă a lumii din jurul nostru Dar oamenii care sunt înclinați să acorde atenție în primul rând la rezultatele finale, mai degrabă decât la metodele de cercetare, desigur, exclamă adesea în același timp: "De ce a fost necesară o serie de studii experimentale pentru un adevăr atât de vechi?! complex! Tocmai cu asemenea exclamații dl Eichenwald salută opera mea (p , și) Ce înseamnă aceste exclamații? Este domnul Eichenwald într-adevăr înclinat să acorde întotdeauna atenție doar rezultatului final al cercetării și nu acordă nicio importanță metodei sale? Chiar consideră că este o pierdere de timp să lucrezi arătând posibilitatea de a stabili experimental ce Biblioteca "Runivers" II O L E M I K A a fost stabilit până acum doar pe baza "experienței umane universale"? În special, domnul Eichenwald consideră că nu este de dorit să plaseze studiul întrebărilor didactice pe o bază experimentală? Deși domnul Eichenwald (după cum am indicat mai sus) își declară refuzul de a nega semnificația experimentului psihologic în pedagogie, cu toate acestea, articolul său conține o propoziție care arată că autorul, dacă simpatizează cu lucrarea de psihologie educațională, este complet, ca să spunem așa, în mod platonic, adică exprimarea simpatiei sale în acest caz este mult mai mult ca o frază decât un ecou al unei convingeri considerate "Dacă psihologia în general", spune el, "este o știință foarte instabilă și în unele părți departe de a fi dezvoltată, atunci ramurile ei, psihologia experimentală, face primii pași și, cu atât mai puțin decât metropola ei, este bogată în concluzii solide și integritatea construcțiilor Stările mentale sunt un lucru atât de delicat și sensibil, încât natura lor este semnificativ distorsionată și estompată de cea mai mică atingere neglijentă a mediului artificial al experimentului" (pp și) Stimul meu critic aici repetă una dintre cele mai frecvente obiecții ridicate împotriva oricărei psihologii experimentale Această obiecție a fost evaluată de multe ori, este familiară tuturor psihologilor experimentali și, în ciuda acestui fapt, ei continuă să funcționeze În speță, nu vreau să demonstrez domnului Eichenwald că raționamentul pe care l-a invocat nu este esențial Nu îi voi enumera acele iluzii, evidente pentru noi, care au fost prezentate cândva ca rezultat al "experienței umane comune" Vreau doar să observ că suntem alături de el din puncte de vedere diferite, că dezacordul nostru este fundamental Apreciez foarte mult semnificația experimentului în psihologie, domnul Eichenwald îl privește cu neîncredere Consider ca un pas înainte orice lucrare care arată posibilitatea de a stabili experimental ceea ce până acum părea doar o generalizare empirică mai mult sau mai puțin probabilă; Domnul Aikhenwald consideră că o astfel de muncă este o ocupație goală și "prematură" În același timp, trebuie remarcat că domnul Aikhenwald, aparent, nu își amintește suficient de clar care este esența tuturor Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ ce fel de studiu experimental Altfel, cu

greu s-ar fi putut aventura să ridice o obiecție față de psihologia pedagogică experimentală subliniind că "toate experimentele sunt efectuate involuntar în așa fel încât fenomenele observate să iasă în evidență din legătura generală a vieții mentale" (p) Într-adevăr, această "evaluare" a fenomenului observat din mediul celor cu care este conectat accidental este valoarea oricărui experiment! Dar, poate, domnul Eichenwald va obiecta că, vorbind despre nesiguranța experimentelor psihologice, el nu se referă la întreaga psihologie experimentală, ci doar la ceea ce este prezentat în cartea mea El poate spune că, fără a nega sensul "experimentului rezonabil pus la punct și înțeles larg", vorbește doar împotriva acelor experimente "înguste" și "superficiale" la care mă refer Într-adevăr, domnul Eichenwald declară că "pedagogia experimentală, așa cum este prezentată de Nechaev, încă investighează și verifică în principal teze incontestabile și le îmbracă doar în cifre și tabele dubioase" (p) În alt loc, citând observația mea că, cu ajutorul metodelor psihologiei experimentale, se va putea face lumină asupra unor astfel de întrebări pedagogice, în răspuns la care pedagogia încă nu dă altceva decât fraze generale, el întreabă: "wouldn Nu ar fi mai bine Nechaev să-și scrie cartea într-un moment în care speranța pe care și-o exprimă nu numai că "a apărut", ci și "ar fi realizată"? Cât de mai bune sunt numărul lui șubrede din acele fraze generale la care râde arogant și pe care, însă, el însuși nu se ferește? "Frazele generale" ale teoreticienilor și profesorilor au avut un efect benefic asupra dezvoltării didacticii; în ele au fost investite gânduri profunde și sentimente calde, iar "frazele" lui Amos Kamensky, Locke, Rousseau, Herbart, Ushinsky sunt mai semnificative decât curbele și liniile drepte ale experimentatorilor superficiali" (p) În primul rând, permiteți-mi să-mi întreb stimatul critic: unde, în ce loc anume din cartea mea a deschis "râsul arogant" la prevederile generale ale teoreticienilor pedagogilor, precum Comenius, Locke, Rousseau, Herbart și Ushinsky? Afirm direct că astfel de locuri nu există în cartea mea și cred că în general nu există un mediu mai bun Biblioteca "Runivers" CÂMPUL MIKKA să-și revină din aroganță, ca munca în domeniul științei experimentale Și s-ar putea "râsete arogant" să se potrivească tonului general al cărții, al cărei capitol se termină, în cuvintele domnului Aikhenvald, cu "obișnuitul refren" al autorului că întreaga sa opera este doar "o încercare timidă de a deschide o cale în o pădure deasă"? Acum să vedem care sunt exact considerentele care îl fac pe domnul Eichenwald să recunoască concluziile mele drept "tremurate" și tabelele ca "dubioase" , În primul capitol (despre vârsta școlară), criticul meu a fost frapat de afirmația că în perioada imediat premergătoare pubertății se remarcă o anumită întârziere în dezvoltarea proceselor mentale la copii Domnul Aikhenwald nu vrea să creadă asta "Fără a nega fiabilitatea și acuratețea observațiilor" făcute pe acest subiect și descrise în cartea mea, el întreabă totuși: "este stabilit și este un fapt"? I se pare că în acest caz "experimentul este contrar credințelor general acceptate" și chiar numește recunoașterea retardului mintal în perioada indicată "o schimbare grăbită a opiniilor" Oare domnul Eichenwald nu ia prea mult asupra sa, considerând opiniile sale personale ca fiind "convingeri general acceptate"? Concluzia lui, în acest caz, nu este puțin pripită? La urma urmei, practicieni cu experiență - profesorii știu de mult cât de dificil este să faci față elevilor de "vârsta de tranziție" Statisticile școlare arată că în acest moment (adică, în perioada imediat anterioară pubertății) progresul elevilor scade semnificativ Acest fapt, de altfel, a fost demonstrat cu brio la expoziția Nijni

Novgorod a Muzeului Pedagogic din Sankt Petersburg, care a prezentat o serie de diagrame care arată schimbările în succesul studenților, în măsura în care acestea au fost exprimate în scorurile anuale de elevi ai corpului de cadeți, primiți de aceștia în perioada de la - până la - ani inclusiv *) Aceste diagrame par cu atât mai interesante și convingătoare cu cât corespund unei întregi serii de date statistice) Vezi "Tabelele de succes ale sesiunilor de pregătire pentru cadeți" Colecția Pedagogică din Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ nyh, care caracterizează dezvoltarea fizică a elevilor acelorași instituții de învățământ în care a fost colectat materialul pentru a clarifica problema succesului la diferite vârste *) O comparație a tuturor acestor observații arată clar că progresul elevilor se încadrează tocmai în perioada imediat premergătoare pubertății sau, așa cum spune dr Starkov, în timpul experienței elevului în prima etapă a dezvoltării sexuale (de la la ani) Și deci, ce constă de fapt în acea "schimbare grăbită de păreri" pentru care îmi reproșează domnul Eichenwald? Chiar vrea stimatul meu critic să se îndoiască de însuși faptul existenței retardului mintal în adolescență? De altfel, constat că în zadar este ca domnul Eichenwald, apărându-și părerea "general recunoscută", să se refere la Ribot și Goethe Ambele sunt complet irelevante în acest caz În opera lui Ribot, la care se referă criticul meu, nu este deloc ceea ce crede domnul Eichenwald, nu despre perioada imediat premergătoare pubertății (- ani), ci despre o perioadă ulterioară Faptul că la o vârstă mai târzie viața spirituală atinge o mare ascensiune, nici eu, nici alți experimentatori nu am negat vreodată Într-un raport pe care l-am publicat recent pentru Societatea Rusă de Psihologie Experimentală, prezint o serie întreagă de observații noi care arată atât o întârziere în dezvoltarea mentală a elevilor la vârsta de - ani, cât și o creștere crescută a acestei dezvoltări la - ani ani *) De asemenea, nu am nicio îndoială că Goethe, experimentând "gradul" corespunzător de dezvoltare (caracterizat printr-o serie întreagă de semne bine cunoscute medicilor), a cunoscut o ascensiune a puterii spirituale Întreaga neînțelegere pare să fi avut loc în acest caz • *) Vezi "Dezvoltarea fizică a elevilor instituţiilor militare de învăţământ Un raport premiat la Expoziția All-Russian din cu o diplomă de categoria I În numele Muzeului Pedagogic al Instituțiilor Militare de Învățământ, I Starkov, doctor în medicină, l-a întocmit Spo ,) "Observații asupra dezvoltării intereselor și memoriei la vârsta școlară, făcute de studenții cursurilor pedagogice ale secției de învățământ militar sub îndrumarea Privatdozent St Petersburg Universitatea A P Nechaev SPb , Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ pentru că domnul Eichenwald nu s-a gândit suficient la întrebarea despre ce vârstă reală se vorbește în cartea mea A greșit stimatul meu critic împotriva instinctului de autoconservare când, la pagina a articolului său, le-a reproșat experimentatorilor o atitudine superficială față de această problemă? Recunoscând indicația retardării mintale în adolescență ca o "schimbare precoce a vederilor", domnul Eichenwald nu vrea să accepte propunerea că "odată cu vârsta, volumul și puterea memoriei cresc treptat" Îndoiala în puterea specială a memoriei copiilor criticul meu numește "o concluzie, într-adevăr, foarte neașteptată" "La urma urmei, la vârsta adultă", spune el, "nu memoria pură este întărită, ci întregul psihic uman devine mai complicat, apare o lume întreagă de noi interese și noi asociații, însuși conținutul sufletului devine mai bogat, iar ca urmare a acesteia si in legatura cu aceasta, volumul memoriei devine din ce in ce mai larg Această creștere psihică generală nu a fost luată în considerare de către

experimentatori Această obiecție este interesantă, în primul rând, deoarece constă în recunoașterea dispoziției în litigiu Nedorind să admită că odată cu vârsta "volumul și puterea memoriei cresc treptat", domnul Eichenwald admite că odată cu vârsta "volumul memoriei devine din ce în ce mai larg" Adevărat, în același timp le reproșează experimentatorilor că nu țin cont de influența asociațiilor asupra memoriei Dar acest reproș nu are niciun temei Influența asociațiilor în acest caz a fost remarcată de mine foarte clar: "Pe măsură ce stocul de idei se acumulează, se dezvoltă diverse tipuri de imaginație și se dezvoltă noi moduri de memorare, memoria cuvintelor care denotă aceste sau alte imagini se schimbă Astfel, cu acestea Experimentele au investigat simultan nu numai memoria vizuală și auditivă a elevilor, ci și capacitatea lor de a asocia cutare sau cutare cuvânt cu o impresie reală cunoscută" (pp -) Este tipărit în cartea mea Dar am încercat să clarific aceeași idee în detaliu în lucrarea mea ulterioară "Observații asupra dezvoltării intereselor și a memoriei la vârsta școlară" (Sankt Petersburg,) , unde am încercat să determin: ') Publicat inițial în Ped Colecție ", f iulie Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ să arunce puterea influenţei asociaţiilor predominante asupra dezvoltării memoriei cuvintelor Deci, în ce anume nu este de acord domnul Aikhenwald cu mine? Într-adevăr, recunoaște, ca și mine, că capacitatea memoriei devine din ce în ce mai largă odată cu vârsta La rândul meu, am remarcat (cu mult înainte de revizuirea sa) influența asocierilor asupra rezultatelor memorării în experimentele mele Care este problema? De ce, atunci, criticul meu consideră afirmația mea că "într-o dispută științifică este greu să ne referim la puterea specială a memoriei copilăriei ca la ceva care nu necesită dovezi" ca fiind o "concluzie cu adevărat neașteptată"? G Eichenwald, aparent, este înclinat să creadă că ar trebui să se distingă două feluri de memorie: i) memoria "pură" și) memoria "impură", în funcție de procesele asociative și, în opinia sa, se pare că ar trebui recunoscut că în copilărie, în comparație cu vârsta mai târzie, memoria "pură" este mai puternică, iar la vârsta mai târzie, în comparație cu copilăria, memoria "impura" este mai puternică Din păcate, după ce și-a exprimat (ne deosebit de clar) o astfel de poziție, criticul meu nu o dovedește deloc În apărarea poziției sale, el citează doar următorul considerent: "Până acum, experiența școlară și familială, confirmată de gânditori și teoreticieni ai pedagogiei, spune că în copilărie memoria este elastică și proaspătă, că datorită acesteia, copilul învață un străin limbajul mai ușor decât un adult, acela sădit în capul copilului se păstrează pentru totdeauna și lasă urme de neșters pentru întreaga viață viitoare a unei persoane" (p) Ce dovedește această frază și ce a avut de dovedit cu adevărat domnul Eichenwald? G Aikhenwald a trebuit să demonstreze că memoria "pură" (adică nu este legată de procesele asociative) este deosebit de puternică în copilărie Ca dovadă a acestui lucru, el citează doar o mostră de memorie "impură", pentru că, desigur, nimeni nu va argumenta că asociațiile nu joacă niciun rol în studiul limbilor Mai mult, domnul Eichenwald a trebuit să demonstreze că copilăria se distinge printr-o memorie "pură" deosebit de puternică, adică că copiii, în comparație cu adulții, în afară de orice participare la procese asociative, își pot aminti, în aceleași condiții, impresiile date mai rapid și mai ferm Nu există fapte de acest fel Întrebări de filosofie, carte o θ Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ criticul meu conduce El doar afirmă neîntemeiat că subiecții "experienței școlare și familiale" din copilărie "memoria este elastică și proaspătă" Cât despre aforismul actual (citat de domnul Eichenwald) că "ceea ce este plantat în capul unui copil se

păstrează pentru totdeauna și lasă urme de neșters pentru întreaga viață a unei persoane", atunci, în primul rând, există multă exagerare în acest aforism , întrucât există, fără îndoială, unele impresii ale copilăriei atât de bine uitate încât nu se mai poate găsi nicio urmă din ele; amintire" a copilăriei, și nu prin influența unei serii întregi de asociații care au întărit această impresie Nici domnul Eichenwald, nici reprezentanții "experienței de familie" nu au dovedit acest lucru Prin urmare, repet din nou și din nou că problema puterii speciale a memoriei copiilor este departe de a fi atât de simplă și clară pe cât pare multor profesori și încă mai cred că "acum, într-o dispută științifică, cu greu se poate face referire la puterea deosebită a memoriei copiilor, în ceea ce privește ceva care nu necesită dovezi" și o discuție detaliată Analizând al doilea capitol al lucrării mele ("Ziua școlii"), domnul Aikhenvald recunoaște drept corecte toate cele teze cu care se încheie, dar nu vede o legătură certă între ele și materialul psihologic experimental pe care îl citez în sprijinul lor: "La urma urmei", spune el, criticul meu este gândurile corecte ale domnului Nechaev însuși despre metoda de predare, despre intensitatea muncii elevilor, despre efectul a doi factori - oboseala și exercițiul fizic, care toate încercările de a stabili un fel de "programul normal" general pentru orele școlare săptămânale nu au succes, deoarece aceste gânduri interesante nu sunt susținute de diagrame și tabele" (p) Dacă lucrurile ar fi așa cum i s-au părut respectatului meu critic, atunci aș fi primul care să fie de acord cu el că, având în vedere un final atât de deplorabil, chiar nu a meritat "grădina experimentală" Dar nu este așa G Aikhenwald pur și simplu nu a citit conținutul suficient de atent Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ nu capitolul și, prin urmare, a trecut cu vederea legătura logică dintre începutul și sfârșitul său Voi încerca să o arăt În primul rând, voi nota datele psihologice experimentale care confirmă în cartea mea acele prevederi despre care domnul Aikhenwald le spune ca "gânduri interesante neconfirmate prin diagrame și tabele":) Vorbind despre intensitatea muncii elevilor în funcție de metodele de predare, punctez lucrările lui Ern (p , pl LXI) și Wagner (p), și pentru a clarifica întrebarea, în ce măsură mai mare sau mai mică intensitatea muncii psihice se poate reflecta în declinul capacității mentale generale de muncă a unei persoane într-o perioadă dată, dau observații despre mine și despre Benton (pp - , pl XLVI-LX)) În elucidarea influenței exercițiului și oboselii asupra muncii mentale, indică studiile de laborator efectuate de Kraepelin și studenții săi (p), și mă refer, de asemenea, la lucrările lui Binet-Henri și Guinev, în care există mult material experimental pe această problemă În plus, citez experimentele școlare ale lui Chemzis, care dau, într-o anumită măsură, posibilitatea de a judeca diferența individuală în raport cu exercițiul și oboseala din timpul muncii școlare (p) Pentru a ilustra interacțiunea exercițiului cu oboseala pe perioade lungi de timp (săptămâni și luni), dau o serie de observații despre mine însumi (Plăcile XLII-XLV) și observațiile lui Benton (p)) Concluzia mea despre imposibilitatea stabilirii oricărui "program normal" general se bazează pe o serie de argumente despre condițiile care afectează intensitatea mai mare sau mai mică a muncii, i e este confirmată de aceleași date, "diagrame și tabele", pe care le-am indicat acum în paragrafele i și Deci, cred că domnul Eichenwald, după ce a recunoscut drept corecte toate tezele finale ale celui de-al doilea capitol al lucrării mele, nu a avut suficiente motive să spună că "gândurile corecte" exprimate în ele despre metoda de predare, despre intensitatea a muncii elevilor, despre

acțiunea a doi factori - oboseala și exercițiile, care toate încearcă să stabilească un "program normal" general al orelor de școală săptămânale * Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ nereușite, nu sunt susținute de referințe la material psihologic experimental Dar pe lângă aceste remarci generale asupra întregului capitol , domnul Eichenwald face o serie de obiecții la observațiile mele despre sine Dacă eliminăm acele observații despre care am avut deja de vorbit mai sus, atunci toate obiecțiile sale pot fi reduse la următoarele puncte:) "Experiența făcută pe o persoană adultă și conștientă lucrătoare dă foarte puțin pentru a caracteriza ocupațiile foarte speciale ale școlarului" (p)) "Însasi munca de observare sistematizata a sinelui aproape a influentat natura calitativa si cantitativa a studiilor autorului si concluziile si generalizarile trase de acolo" (p)) Atribuirea lecturii de ficțiune și ziare muncii mentale este o "mare ciudățenie": în primul rând, pentru că, captând atenția involuntară, nu necesită nicio tensiune și efort din partea unui adult; în al doilea rând, pentru că conținutul pestriț al unei foi de ziar sau al romanului citit are un anumit efect, în cea mai mare parte distructiv, asupra lucrărilor ulterioare în sensul real al cuvântului și face dificilă concentrarea asupra acestuia) Cu observații asemănătoare cu cele descrise în cartea analizată, este imposibil să se înregistreze unele circumstanțe, mai ales subtile, care afectează la un moment sau altul starea performanței mentale ("cum să prinzi, cum să conduci în diagramă pe acele subtile mișcările și emoțiile sufletului, care afectează atât întregul fluxul gândurilor și stărilor noastre de spirit și, prin urmare, asupra performanței noastre")) La descrierea observațiilor, a fost necesar să se indice mai detaliat ce anume (adică care carte) a servit ca subiect de studii în acea sau în ziua respectivă x) Voi raspunde la acest punct cu punct: i) Recunosc cu ușurință că nu fiecare experiență produsă *) Nu citez aici o altă obiecție a domnului Eichenwald ("despre citirea ziarelor și romanelor după o noapte nedorită"), deoarece se bazează pe o neînțelegere evidentă, care, sper, va fi înțeleasă imediat de respectatul meu critic dacă citește în cartea mea, fraza care urmează celei pe care o dă chiar la sfârșitul paginii Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ peste adulți, poate fi potrivit pentru a caracteriza viața psihică a unui școlar Dar, pe de altă parte, nu se poate privi, desigur, un școlar ca pe o ființă cu o cu totul altă organizare psiho-fizică decât adulții Prin urmare, observațiile psihologice făcute asupra adulților pot arunca adesea o lumină puternică asupra vieții mentale a unui școlar De exemplu, să luăm întrebarea noastră despre norma muncii mentale Câte ore de muncă mentală intensă pot fi cerute unui școlar într-o zi? Mai mult sau mai puțin decât de la o persoană adultă și care lucrează în mod conștient? Cred că toată lumea va spune: nu mai mult Și în câte ore poate fi exprimată norma muncii grele zilnice a unui adult? Această întrebare mi se pare destul de firească, iar analiza ei ne poate clarifica într-o anumită măsură soluția problemei noastre principale - despre norma de activitatea școlară) Pentru a face observatii (ca a mea) asupra cantitatii si calitatii muncii psihice efectuate in timpul zilei, este necesar doar sa ne uitam la ceas la inceputul si la sfarsitul fiecarei perioade de timp in care munca a fost mai mult sau mai puțin uniformă Iau o carte, mă uit la ceas, notez ce arată mâna ei, apoi încep să lucrez în liniște până când simt dorința de a mă odihni Apoi mă uit din nou la ceas și aflu că studiile mele au durat, de exemplu, două ore și patruzeci de minute Scriu acest lucru, observând că munca mea a constat în a citi și a gândi la o carte științifică, adică, a fost "încordat"

Cum, atunci, privitul la ceas înainte și la sfârșitul muncii mentale poate schimba semnificativ cantitatea și calitatea acestuia? Adevărat, pentru a ține un jurnal precis, este necesar să se dezvolte obiceiul de a înregistra în mod constant diverse tipuri de muncă Dar, așa cum se spune în cartea mea, am început să țin cont de datele înregistrărilor mele abia din momentul în care eram convins că am dobândit obiceiul de a mă înregistra) Refuzând să recunoască lectura de ficțiune și ziare ca "muncă mentală", domnul Eichenwald subliniază două motive pentru aceasta: i) lectura de acest fel nu este o muncă mentală obositoare și) această ocupație poate fi Biblioteca "Runivers" DISCUŢIE, cere o anumită influență (adesea distructivă) asupra muncii mentale ulterioare "în adevăratul sens al cuvântului" Invocând aceste motive, stimatul meu critic a greșit puțin împotriva logicii Nu înțeleg de ce, în afară de a considera o anumită ocupație ca o muncă obositoare, nu o pot recunoaște nici măcar ca o muncă ușoară Ce legi logice mă obligă să fac asta? Exact în același mod, de ce, recunoscând influența lecturii ușoare anterioare asupra următoarei lucrări științifice, să nu aplic primei dintre aceste ocupații denumirile de "muncă mintală" (chiar dacă doar "ușoară")? munca grea, mentală, nu are niciodată un "efect distructiv" asupra studiilor ulterioare? Nu implică niciodată o scădere temporară (și uneori cronică) a performanței mentale într-un fel sau altul?) Sunt complet de acord cu criticul meu că, cu observații ca a mea, este imposibil să înregistrez unele circumstanțe, mai ales subtile, care afectează la un moment dat starea performanței mentale Prin urmare, nu mi-am propus să "prind și să conduc într-o diagramă" aceste "mișcări și agitații subtile ale sufletului", ci, dimpotrivă, am aplicat o astfel de metodă de prelucrare a datelor observației mele, în care toate influențele acestor "mișcări subtile" ar putea fi reduse la nimic Dar, înțelegând astfel limitele sarcinii sale,) Bineînțeles, am fost scutită de obligația, atunci când descriu observațiile mele, de a indica în detaliu ce anume (adică care anume carte) a servit ca subiect de studiu în ziua respectivă sau în acea zi În observațiile sale asupra întregii părți principale a cărții mele ("Arta de a explica lecția", "Învățarea", "Exerciții școlare"), domnul Eichenwald nu face decât să repete, în moduri diferite, întrebarea sa preferată: de ce este necesar să confirma prin cercetări experimentale adevăruri cunoscute de mult? Am vorbit deja destul despre această întrebare și, prin urmare, îmi rămâne acum doar să-i mulțumesc criticului meu pentru faptul că, expunând pe paginile "Probleme ale filosofiei" impresiile sale despre "Psihologia mea experimentală", a dat am ocazia să-mi amintesc încă o dată punctul de vedere după care trebuie judecată cartea mea - diechaev Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ II Câteva cuvinte despre articolul domnului Nechaev În primul rând, aș vrea să îndepărtez de la mine nemeritatul laude pentru sinceritate: nu mă refeream la mine personal când scriam: "această prefață dezamăgește oarecum cititorul dar, pe de altă parte, rolul modest pe care dl Nechaev însuși atribuie lucrării sale determină imediat acele cerințe care se pot face din acesta din urmă, iar lipsa rezultatelor sale nu este neașteptată pentru cititor Am numit opera domnului Nechaev prematură și pripită, nu pentru că respectatul autor o consideră un plan Am folosit aceste expresii ca o corecție la cuvintele autentice și semnificative ale însuși domnul Nechaev: "Prin publicarea cărții mele, știu că mă hotărăsc să fac un pas îndrăzneț" (p IX) În recenzia mea, am tot vorbit despre prematuritatea nici a planului, nici a experimentelor individuale; faptele ei slabe și de a da pe baza lor un sistem de didactică G Nechaev, de fapt, nu s-a limitat deloc la plan și nu a rămas doar pe

teren metodologic, a tras concluzii din observațiile și experimentele sale, a dat sfaturi și instrucțiuni asupra meritelor și a ridicat construcții întregi; la pagina a lucrării sale, apreciază foarte mult faptul că ar putea da cărții sale forma "didacticii psihologice experimentale" Între timp, conform recunoașterii proprii și repetate a autorului, problemele ridicate în cartea sa necesită o dezvoltare ulterioară - multe nu au fost încă stabilite, lămurite și mai sunt multe "cărări în pădurea deasă" de făcut De aceea eu, spre deosebire de domnul Nechaev, nevăzând "îndrăzneală" în cercetările sale, l-am recunoscut totuși ca prematur în respectul indicat Și, deși autorul vede "întregul sens" al operei sale în "chemarea la muncă", nu am îndrăznit să abordez munca științifică cu o asemenea etapă lirică - și nu aveam dreptul să o fac, deoarece cartea domnului Nechaev conține mult mai esenţial şi mai necesar Știu bine că nu numai rezultatul final al Biblioteca "Runivers" DISCUŢIE urmărirea, dar și metoda acesteia Știu cât de utilă este verificarea experimentală a anumitor propoziții Cu toate acestea, trebuie să se oprească undeva în cererea cuiva pentru o astfel de verificare și să elibereze de ea cel puțin acele afirmații elementare, a căror corectitudine este garantată de logica sau experiența neîntreruptă a întregii omeniri Așadar, mi se pare că nu atât un experiment, cât și pedanterie ar trebui să fie numite acele lucrări citate în cartea domnului Nechaev, care testează adevăruri evident neîndoielnice, precum următoarele: o anumită măsură de somn și mișcare ar trebui să corespundă muncii mentale normale (p o); nu se poate angaja simultan în două lucruri care necesită atenție (p); memoria slăbeşte cu timpul (p i) La urma urmei, dacă domnul Nechaev ar fi vrut să fie consecvent și să nu creadă nimic pe cuvânt, nu ar avea dreptul, fără permisiunea unui experiment special, să sublinieze că elevii nu ar trebui să moară de foame în timpul orelor și că orele ar trebui fi difuzat Puțin din consecvența strictă a metodei l-ar determina pe respectatul autor să se îndoiască dacă înseși conceptele de "vârstă școlară" și "zi de școală" sunt legitime, dacă se poate baza pe ele și dacă nu ar trebui să se supună verificării experimentale poziția general acceptată că trebuie să înveți din copilărie și să mergi la cursuri de dimineață Poate că experimentul ar confirma "genial" această părere predominantă; dar poate că ar duce și la înlocuirea unei zile de școală cu o noapte de școală Este nedrept să vedem în cuvintele mele o frază simplă care să nu nege semnificația unui experiment rezonabil stabilit și larg înțeles în psihologie și, prin urmare, în pedagogie Un experiment care investighează necunoscutul sau îndoielnic (mai degrabă decât evidentul) și efectuat cu atâta grijă iar corecțiile care împiedică stările de spirit să nu le distorsioneze natura reală, nu sunt respinse de mine Am subliniat doar în recenzia mea că în studiul faptelor psihice este necesar să ne bazăm nu numai pe experiment, ci pe totalitatea cunoștințelor filozofice și antropologice Acele definiții ale psihologiei experimentale, care aparțin lui Wundt, Martius și Munsterberg și pe care domnul Nechaev însuși le dă pe pagina a -a a lucrării sale, vorbesc tocmai împotriva experimentelor brute, nu sunt interpretate Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ nyh în lumina autoobservării profunde și a analizei filozofice Și că psihologia experimentală face primii pași și este săracă în concluzii ferme, nici domnul Nechaev nu va nega asta, deși mă cam condamnă pentru o astfel de afirmație eretică Expresia mea "râs arogant" chiar trebuie să o iau înapoi Cu toate acestea, domnul Nechaev mi-a dat un motiv pentru acest lapsus: este adevărat că nu râde de teoreticienii pedagogiei, dar el reproșează literaturii pedagogice moderne "vorbire inactivă" (p) și

subliniază că nu există întrebări despre alte întrebări didactice până acum nu există decât "fraze generale" (p); și la urma urmei, multe dintre aceste fraze repetă doar ceea ce a spus Amos Comenius, Herbart, Ushinsky și alții Cu privire la problema retardului mintal la copii în perioada imediat anterioară pubertății, trebuie să spun următoarele Degeaba îmi reproșează domnul Nechaev, de parcă nu m-aș fi gândit suficient la vârsta reală la care se referă cartea sa Am scris în recenzia mea: "Nu negăm fiabilitatea și acuratețea observațiilor personale ale domnului Nechaev și ale camarazilor săi din știință, mai ales că ele înseamnă perioade diferite de dezvoltare sexuală" Dar, am continuat, dacă o perioadă de dezvoltare sexuală nu este similară în caracteristicile sale psihologice cu alta, dacă declinul forței mentale este înlocuit cu creșterea lor, atunci cercetătorii ar fi trebuit să se ocupe de chestiunea cauzelor unei astfel de schimbări "(p) Mi s-a părut, și pare dincolo de orice îndoială, că o astfel de sarcină se afla în fața experimentatorilor Dacă un băiat, care a împlinit vârsta de ani, conform observațiilor domnului Nechaev, devine prost, iar la vârsta de - ani experimentează o mare creștere a forței mentale, atunci această presupusă linie întreruptă ar trebui urmărită și verificată deloc punctele sale Dar încă consider că însăși existența unei astfel de linii nu este dovedită și la întrebarea unui autor respectat dacă mă îndoiesc de însuși faptul retardării mintale în adolescență, răspund afirmativ Nici figurile domnului Nechaev, nici cele ale doctorului Starkov nu mă convinge, pentru că amândoi au studiat școlari, nu copii Și trebuie să citez din nou recenzia mea: "Bineînțeles, toți experimentatorii și-au făcut experimentele pe copii între pereții școlii, iar copiii s-au simțit ca niște școlari Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ porecle Poate că tocmai această împrejurare, acest fapt că experimentatorul s-a confruntat întotdeauna nu cu o persoană întreagă în general, ci doar cu un student - poate că acesta este ceea ce i-a determinat pe observatori la o asemenea concluzie despre perioada pubertății" (p)) Obiectul didacticii este școlarul - dar nu rezultă de aici că are dreptul să lase copilul nesupravegheat Dimpotrivă, numai dintr-o cunoaștere generală a întregii naturi copilărești își poate trage concluziile Dacă într-o clasă reacția mentală a elevilor aproape de maturitate încetinește, dacă obosesc în curând și își slăbesc memoria, atunci asta, poate, se datorează deturnării intereselor lor în altă direcție; în orice caz, avem o problemă complexă aici și nu avem niciun motiv să o rezolvăm atât de simplu și să concluzionam de la fenomene școlare specifice la o caracteristică mentală generală a unui băiat sau a unei fete Între timp, domnul Nechaev și alți experimentatori, înarmați cu puncte, trag o astfel de concluzie - de aceea experimentele lor mi se par înguste și șubrede Acum despre problema puterii memoriei copiilor Ca un dispozitiv polemic, cuvintele domnului Nechaev că în obiecția mea recunosc teza pe care am contestat-o - aceste cuvinte, desigur, sunt bune; dar numai că nu corespund adevărului: oricine va citi locul indicat în recenzia mea se va convinge de asta Vorbesc exclusiv despre dimensiunea memoriei unui adult, și nu despre puterea ei; Mă refer la creșterea fără îndoială a cantității de memorie, și nu la creșterea contestată a intensității memoriei Nu am citit lucrarea de mai târziu a domnului Nechaev - în aceeași carte căreia i-a fost consacrat recenzia mea și despre care doar eu am putut scrie, el menționează influența asociațiilor după ce și-a exprimat presupunerea că copiii au o memorie mai slabă decât adulții ; observând el însuși că procesul de memorare este dependent de o serie întreagă de condiții, despre care vor fi discutate mai târziu

(p), a considerat posibil să argumenteze împotriva "poziției îndrăgite de mulți profesori, că în copilărie memoria este deosebit de puternică" Paginile - din cartea domnului Nechaev preced paginile și , din care face extrase în răspunsul său către mine Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ Deși îmi atribuie cu inteligență afirmația, pe care nu am exprimat-o, că există o amintire pură și una impură, și considerând pe bună dreptate o astfel de afirmație "nu deosebit de clară", domnul Nechaev admite în același timp că este o neînțelegere asupra partea mea, pe care o remarc în recenzia mea ca un defect în a evidenția fenomenele observate din legătura generală a vieții mentale Dar dacă, în protestul meu împotriva separării momentelor interconectate organic, merg atât de departe încât, în cuvintele domnului Nechaev, chiar uit de esența oricărei cercetări experimentale, atunci, până la urmă, acest lucru îndepărtează complet din mine nefondat suspiciunile că disting două tipuri de memorie și una dintre ele îl eliberez de orice influență a asociațiilor Acest reproș este îndreptat către o adresă greșită Nu a trebuit să demonstrez deloc că este o memorie "pură" care este deosebit de puternică în copilărie Am vorbit despre memoria copiilor în general, iar cuvintele mele: "la urma urmei, la vârsta adultă, nu memoria pură este întărită, dar întregul psihic uman devine mai complicat" sunt cauzate de faptul că nu eu, ci domnul Nechaev, pe a indicat paginile cărții sale, comparând memoria copiilor cu memoria În ceea ce privește afirmația: "ceea ce este plantat în capul unui copil se păstrează pentru totdeauna", acesta, așa cum îl numește domnul Nechaev, "un aforism ambulant" sau, așa cum l-am numit eu , "truism", în orice generalizare profundă decât opinia domnului Nechaev, bazată pe astfel de experimente, despre care el însuși spune: "oricât de puțin am recunoaște valoarea probatorie generală din spatele rezultatelor tuturor experimentelor menționate, ei conduc la o serie întreagă de considerații de natură pedagogică" (p i) Revenind la reproșul domnului Nechaev că am uitat de esența oricărei cercetări experimentale și nu am înțeles că "selectarea unui fenomen observat din mediul celor cu care se leagă accidental) și constituie valoarea oricărui experiment, " Trebuie să exprim surpriza extremă de modul în care ideea mea principală a scăpat venerabilului autor Dacă aș crede că fenomenele psihice sunt legate între) Păcat că, citând această frază a mea, domnul Nechaev a pus propriile lui cursive, și nu ale mele (toate), și nu a stipulat acest lucru; in acest caz este important) cursivele mele Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ întâmplător, atunci chiar nu puteam avea nimic împotriva separării și izolării lor Dar tocmai acest accident îl contest împotriva domnului Nechaev; Tocmai pentru că, pentru mine, fenomenele psihice sunt legate organic între ele, am afirmat în recenzia mea că izolarea lor, făcută fără voie de către experimentator, lasă asupra faptelor studiate o amprentă deosebită anormală, ceea ce nu permite să se tragă din ele la natura reală a stărilor mentale "De exemplu (în cartea domnului Nechaev), puterea memorării într-un caz este studiată numai în măsura în care este determinată numai de numărul de repetări, indiferent de orice alți factori ; dar mai trebuie să dovedim că o astfel de independență este posibilă, că există, că psihologia ne dă dreptul de a rupe țesătura vie a fenomenelor mentale" (recenzia mea, p) Din punctul meu de vedere, este încă necesar să se demonstreze că experimentul psihologic este identic cu orice experiment și de aceea am subliniat necesitatea unor corecții la experimentarea psihologică G Nechaev crede că dacă m-am dovedit a avea dreptate și tezele corecte ale celui de-al doilea capitol al lucrării sale nu ar fi cu adevărat confirmate de diagrame și tabele, atunci un astfel de final

ar fi deplorabil Dar continui să afirm că, în orice caz, tezele domnului Nechaev sunt mai mult rezultatul gândirii și speculațiilor pedagogice decât al muncii experimentale Majoritatea referințelor la care indică autorul sunt făcute în nota de subsol și este foarte caracteristic modul în care le face Despre opera lui Wagner, citată în nota de subsol, el spune că va fi "menționată în mod corespunzător" (p); Experimentele lui Kemzies, citate în nota de subsol, el le numește "nu sunt o ilustrare proastă" (p) În plus, cercetările lui Wagner nu au nicio legătură directă cu problema relației dintre intensitatea muncii și metodele de predare Wagner examinează, în cuvintele domnului însuși Nechaev, "oboseala studenților, în ce măsură este cauzată de diverse materii *) ale educației" Subiectul și metoda nu sunt același lucru În același mod, Ern, cu tabelul său, explică "relația reciprocă dintre exercițiu și oboseală în diferite) cursivele mele Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ persoane diferite în diferite feluri de muncă mentală,'"', între timp, domnul Nechaev se referă la acestea pentru a-și ilustra ideea că "diferența dintre metodele aceleiași lucrări poate avea un impact asupra gradului de oboseală a acesteia pentru diferite persoane" (pag) Diferite tipuri de muncă mentală și metode diferite ale aceleiași lucrări sunt departe de a fi același lucru Deosebit de independent de experimentare este cel de-al treilea capitol al cărții domnului Nechaev, unde sunt expuse cele mai importante cerințe ale didacticii - obiectivitatea și gradualitatea La întrebarea despre experimentele domnului Nechaev asupra lui însuși, voi răspunde în primul rând la ceea ce subliniază respectul autor în nota de subsol Nu pot înțelege care este "neînțelegerea mea evidentă" G Nechaev spune: "Examinând numai zile individuale, se poate ajunge chiar la concluzia că cantitatea de somn din noaptea precedentă nu are absolut niciun efect asupra cantității de muncă mentală din ziua următoare " Am pus întrebarea: "ce fel de muncă mentală - dificilă, în terminologia autorului, sau ușoară? Este încă posibil să citești ziare și romane după o noapte nedorită, dar să te complați în activități științifice active - te poți îndoi de acest lucru" (p a rezecției mele) G Nechaev susține acum că la întrebarea mea se răspunde următoarea frază din cartea sa: "Deci, de exemplu, conform observațiilor mele, cantitatea și calitatea (deja calitate? La urma urmei, tocmai acum era vorba despre o cantitate Yu A) munca mentală uneori nu s-a schimbat deloc în ciuda fluctuațiilor de trei ore ale cantității de somn din noaptea precedentă" (p) Care este răspunsul la întrebarea mea aici și care este "neînțelegerea mea evidentă"? Interesant este că la aceeași pagină , autorul spune: "fluctuațiile cantității de somn, care afectează calitatea muncii mentale, pot uneori să nu se reflecte deloc în cantitatea sa totală" Toată această incertitudine la autor, mi se pare, apare tocmai pentru că auto-observarea lui nu spune absolut nimic despre calitatea muncii sale mentale Urmărirea după ceas cât timp citesc o carte și notarea mecanică de ce fel este, nu înseamnă deloc să determin calitatea internă a muncii mele ; dar asta e tot ce este Autorul are dreptate că "privind la ceas" nu poate afecta în mod semnificativ cantitatea și calitatea muncii - dar ar Biblioteca "Runivers " POLEMICĂ a fost necesar să adăugăm că nici măcar nu poate determina pe acesta din urmă Cronometria este neputincioasă și inutilă aici Dacă cineva recunoaște citirea ziarelor și romanelor nu ca pe o plăcere, ci ca pe o slujbă, atunci este inconsecvent din partea domnului Nechaev că nu și-a inclus conversațiile și conversațiile cu oamenii din jurul său G Nechaev are dreptate că munca mentală intensă are uneori și un efect devastator asupra studiilor ulterioare - dar

auto-observarea sa și-a stabilit scopul de a determina norma de muncă mentală precis intensă (pentru un școlar); de aceea ar fi trebuit să ţină seama de ceea ce o împrăştie, şi nu de ceea ce TÒ o împrăştie Ar fi necesar fie să nu se țină cont deloc de ocupația de ficțiune, întrucât domnul Nechaev nu a luat în considerare alte manifestări ale vieții sale mentale în timpul zilei, fie, luând în considerare ficțiunea și ziarele, să noteze, pentru fiecare zi, cel puțin în termeni generali, nu doar caracterul cantitativ, ci și calitativ al acestei "opere" Dacă, totuși, domnul Nechaev admite că agitațiile subtile ale vieții spirituale, care ne influențează atât de puternic performanța, nu sunt luate în mod deliberat de el; dacă constată că atunci când se studiază cantitatea și calitatea muncii, se pot pune la același nivel studiile științifice și lectura ziarelor și romanelor, deosebindu-le doar prin epitetele "dificil" și "ușor" și reducând diverse emoții și impresii la "niciuna" ", atunci acest lucru convinge în sfârșit Ideea mea este că adevărata imagine a sufletului uman nu s-a reflectat în autoobservarea domnului Nechaev și, prin urmare, nu se pot trage concluzii din figurile sale Ar fi posibil să ne bazăm pe ele doar dacă psihicul nostru ar semăna cu un automat Y Aikhenwald PS Apropo, voi menționa două greșeli de scriere care s-au strecurat în recenzia mea Pe țări , în linia a -a sn tipărit: p ; urmează: p /g Pe țări , in linia sn tipărit: activ productiv^ urmat de: activ Biblioteca "Runivers" Societatea Psihologică din Moscova CLXLIII Proces-verbal al următoarei ședințe din mai Ședința a fost deschisă în Sala de Consiliu a Universității, la orele - seara, sub președinția lui L M Lopatin, cu asistentul secretarului N D Vinogradov, în prezența domnilor membri actuali: Yu , membru - concurent A A Andreeva și outsideri În cadrul întâlnirii, de altfel, s-au întâmplat următoarele:) Citiți și aprobă procesul-verbal al ședinței precedente) Un vizitator terță parte, F V Sofronov, a citit un rezumat sub titlul: "Psihicul și mecanica idealurilor sociale") După o pauză de zece minute, a avut loc o dezbatere despre rezumatul citit, la care au participat L M Lopatin și A A Tokarsky) La sfârşitul dezbaterii, referentul, F V Sofronov, a fost propus spre alegere a membrilor cu drepturi depline ai Societăţii (L M Lopatin, A A Tokarsky, D V Viktorov, Yu I Aikhenvald, N D Vinogradov) Ședința a fost suspendată la ora / pm CLXLIV Proces-verbal al următoarei ședințe din mai Ședința a fost deschisă în Sala de Consiliu a Universității, la ora */seara, sub președinția L M Lopatin, cu asistentul secretarului N D membri activi: Yu I Aikhenvald, Ts P Baltalon, A P Basistov, Z S Gorskoy, N V Davydov, G A Rachinsky, P V Tikhomirov și străini Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ În cadrul întâlnirii, de altfel, s-au întâmplat următoarele: i) L M Lopatin a rostit câteva cuvinte din inimă dedicate memoriei defunctului membru de onoare al Societății A A Kozlov La propunerea președintelui, adunarea a onorat memoria defunctului ridicându-se în picioare) Citiți și aprobă procesul-verbal al ședinței precedente) Membru titular al Societății II V Tikhomirov a citit rezumatul sub titlul: "Teoria cunoașterii lui A Riel") La finalul lecturii, a avut loc un buletin de vot propus în ultima ședință pentru membrii titulari ai Societății F V Sofronov Candidatul a fost ales (cu șapte voturi la unu)) După o pauză de zece minute, a avut loc o dezbatere despre rezumatul citit, la care au participat G A Rachinsky și L M Lopatin) În partea închisă a ședinței, G A Rachinsky a fost ales redactor al Proceedings of the Psychological Society pentru a-l înlocui pe N A Ivantsov Întâlnirea a fost închisă la ora vech CLXLV Procesul-verbal al ședinței publice comune a Societății Neurologilor și Psihiatrilor și a Societății de

Psihologie în memoria lui S S Korsakov din octombrie Întâlnirea a fost deschisă la ora în sala Muzeului de Istorie sub președinția lui V K Roth și L M Lopatin, cu secretarul S A Sukhanov, în prezența membrilor ambelor Societăți și a unui public larg În ședința, împărțită în două părți printr-o pauză de minute, s-au citit următoarele opt discursuri dedicate memoriei lui S S Korsakov:) B K Rotom S S Korsakov ca bărbat și persoană publică) V P Serbsky Despre semnificația științifică a lui S S Korsakov) A A Kornilov S S Korsakov ca neuropatolog) N P Postovsky S S Korsakov, ca clinician-profesor) L M Lopatin Personalitatea și viziunea asupra lumii a lui S S Korsakov Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ) L N Bernstein Vederi psihologice și filozofice ale lui S S Korsakov) N N Bazhenov Activități extrauniversitare și semnificația lui S S Korsakov) G I Rossolimo În memoria lui S S Korsakov Şedinţa a fost suspendată la ora / noapte CLXLVI Proces-verbal al următoarei ședințe din octombrie Ședința a fost deschisă în holul Consiliului de Administrație al Universității, la ora seri, sub preşedinţia lui L M Lopatin, cu secretarul A S Belkin, în prezenţa domnilor membri titulari: Yu I Aikhenvald, Ts A Savei-Mogilevich, V P Serbskago, П P Streltsov si cei din afara Înainte de începerea ședinței, profesorul de teologie, protopopul N A Eleonsky, a slujit o slujbă de pomenire pentru defuncții la iulie , candidat tovarăș președinte A A Tokarsky În cadrul întâlnirii, printre altele, s-au întâmplat următoarele:) L M Lopatin a rostit un discurs sincer dedicat memoriei lui A A Tokharsky și membru de onoare al Societății K T Soldatenkov, care a murit la mai La propunerea președintelui, cei prezenți au onorat memoria defunctului în picioare sus) Membrul titular G A Rachinsky a rostit un discurs dedicat memoriei lui A A Tokarsky) Un vizitator terță parte, V F Savodnik, a citit un rezumat sub titlul: "Nietzscheanul anilor patruzeci" (Max Stirner) Din cauza timpului târziu, dezbaterea asupra rezumatului citit nu a avut loc) L M Lopatin a raportat că în prezent a fost găsită o persoană care era gata să preia publicarea lucrărilor lui N Ya Grot și a cerut membrilor Societății, care și-au exprimat acordul pentru editarea acestei publicații, să continue cu munca întreprinsă Şedinţa s-a încheiat la ora noapte Întrebări de filosofie, Cartea lui Bo Biblioteca "Runivers" Materiale pentru statistica jurnalului În (până la decembrie inclusiv) exemplare ale revistei "Probleme de Filosofie și Psihologie" au fost distribuite după locul abonamentului în felul următor: ! Nu În provincii Ex Herson' : Kievskaya | Harkivska i Kazanskaya Tavricheskaya i Ekaterinoslavskaya : Liflyandskaya ¡ Varșovia Moscova Tiflisskaya ' I Permskaya Regiunea Cazacilor Don Tulskaia' ! Voronej ' ! Saratovskaia Tambovskaya și Vilenskaya Volynska Poltava Nijni Novgorod : Kurskaya | Orlovskaia ! I Cernigovskaia Bessarabskaya Samarskaya : ' Smolenskaya Vladimirskaya ; Viatskaya Simbirskaya Vitebskaya ! Kovno O L Kostroma : Kuban Minsk : Penza QQ Sankt Petersburg ■ Pe Amurskaya' ! ZU Bakuskaya , Yenisiskaya : Zabaikalskaya ' Podolskaya ; Biblioteca "Runivers " MATERIALE PENTRU STATISTICA REVISTA ¡ niyah Ex №№ Въ г у ep și Tobolskaya ; Yaroslavskaya " ! Irkutskaya și Orenburgskaya 'Tverskaya ; Terskaya Lublinskaya O Novgorodskaya O Akmola ■ 'Astrahanskaya : !Grodnenskaya ! Elizavetpolskaya Kurlyandskaya ' Olonetskaya Petrokovskaya , Pskovskaya ! Stavropolskaya și Syr-Daryinskaya Ufimskaya Vologda : Zakaspiyskaya ■ >Kaluzhskaya ! ! Kutaisskaya ¡ ! Mogilevskaia , Ryazanskaya : Estonă , : Arhangelskaya : 'Vyborgskaya i ; Kaliszka :Primorskaya Semirychenskaya ! ¡Suwalki * O I 'Sedletskaya♦ ' ^ Erivanskaya / Yakutskaya Daghestan : : Kwantung ; i , ''Plocka Samarkand Semipalatinsk Total pe provincii G~ Moscova i : π ,

Sankt Petersburg : w În străinătate ** · * 'i¡Ll IV Total ": (Inclusiv gratuit: și schimb) |! Biblioteca "Runivers " Biblioteca "Runivers " ANUNTURI Abonament pentru MUZEUL APICULUI, revistă ilustrată despre apicultura, apărută la Stavropol-Caucaz, editată de G V Paradiev de cel puțin ori pe an cărți în valoare de până la % din tipărire, foaie, cu ilustrații și aplicații PROGRAM JURNAL: La istoria naturală a albinei - Plante melifere - Dușmani și boli ale albinelor - Stupi, pavilioane, omshaniki - Ustensile Pasechnaya - Miere și ceară - Eseuri biografice - Apicultură exemplară - Feuilleton - Dicționar de apicultura - Bibliografie -Știri diverse -Anunțuri ABONAMENT C-BNA PENTRU UN AN DOUA RUBLE CU LIVRARE SI LIVRARE Abonamentul ar trebui să fie adresat: "Stavropol-Kavkazekiy, Georgy Vasilievich Paradievuts Pentru revizuire, unul dintre numerele publicate ale revistei este trimis gratuit la cerere Editor-editor G V Paradiev Anunț despre continuarea publicării revistei LUCRĂRILE ACADEMIEI SPIRITUALE NIEVS în (Anul apariției patruzeci și treilea) Revista Grudoma a Academiei Teologice din Kiev "va fi publicată în Conform programelor anterioare Este publicată în ea în toate sectoarele de științe predate în spirit Academia, în subiectele sunt în general comune majorității cititorilor, precum și traduceri ale făpturii făpturii Ieronim și Fericitul Augustin, care în tipărituri separate va servi drept continuare a publicației sub titlul general "Biblioteca Lucrărilor Sfinților Părinți și Învățători ai Bisericii de Apus" Până în ianuarie , a -a parte a lucrării de creație fericită Ieronim Decretul Sfântului Sinod din / feb Clerului se recomandă abonamentul din la "Proceedings" şi "Bi-blit tvor Sf Părinţi şi învăţători ai Bisericii de Apus" seminarii, mănăstiri obișnuite, catedrale și mai multe biserici parohiale suficiente Revista este publicată lunar - în cărți de la - file Prețul pentru o publicație anuală este de ruble, iar în străinătate ruble Cu cerințe privind testul revistei, redacția solicită să o contacteze direct la următoarea adresă: redacția revistei "Proceedings of the Kiev Theological Academy" din tor Kiev (Ilyinskaya, d Nr) Editor prof V t Pvnitsviy Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE ABONAMENTUL ESTE DESCHIS PENTRU (ediția a II-a) Revista populară "AUTO AJUTOR" pentru familie igienic, agricol, tehnic și pedagogic Nr al revistei în anul și în anexa bibliotecii "AUTO AJUTOR" Prețul abonamentului cu toate atașamentele ruble intr-un an Adresa: Sankt Petersburg, Nikolaevskaya, nr "Ajută-te pe tine însuți!" este motto-ul timpului nostru și ideea de auto-ajutor intră tot mai mult în mintea oamenilor Revista "Self Help" este dedicată acestei idei Aceasta este prima revistă populară rusă cu un program atât de larg care poate satisface pe toată lumea Inteligentia provincială , oameni de muncă, gândire și muncă practică, funcționari, proprietari de terenuri, militari, preoți, profesori, artizani, fermieri și, în sfârșit, părinți și educatori, vor găsi în revista Self Help și numeroasele sale anexe, într-un mod clar și formă accesibilă, multe instrucțiuni utile, sfaturi și instrucțiuni, în domeniul medicinei și igienei, agriculturii și gospodăriei, tehnologiei și meșteșugurilor, educației și formării etc În , abonații vor primi următoarele suplimente: Medicina si igiena) Anemia) Igiena bătrâneții) Somn și insomnie) Catar al stomacului) Nervozitatea timpului nostru) Obezitatea sau obezitatea) Igiena sânilor slabi) Cosmetice de casă) Tratamentul subțirii) Igiena părului) Hemoroizi și constipație obișnuită) Farmacie la domiciliu Tehnologie și meșteșuguri) Mașini de scris) Mașini) Îngrijirea bicicletei) Lanterna magică) Tâmplar amator) Iluminare cu acetilenă) Motoare de forță mică) Electricitate în casă) Rețete din fotografie) Gramofoane) Rețete tehnice la

domiciliu) Producție minoră Agricultura și economia casnică) Sisteme de culturi de câmp) Îngrijirea unei livezi) Zmeura și cultivarea lui) Note despre apicultură) Agricultura de lapte) Îngrășăminte artificiale) Plantarea copacilor) Amenajarea grădinilor de flori) Utilaje agricole) Clădiri din sat) Lucrarea solului) Îngrijirea pajiștilor Educație și pedagogie) Surmenajul copiilor) Educația familiei) Mese și bănci de studiu) Obiceiuri proaste ale copiilor) Jocuri pentru copii) Mama si copilul) Oraș și sat pentru copii) Recompense și pedepse în educație) Copii capricioși) Igiena școlară) Influența eredității) Pepiniera normala PREMIU PENTRU Abonați Abonații care s-au abonat înainte de ianuarie vor primi gratuit revista "Self Help" cu toate suplimentele în perioada octombrie, noiembrie și decembrie a anului în curs, iar în total vor primi numere și de suplimente Abonații, dacă doresc, se pot abona prin ramburs, așa cum au precizat redactorii într-o scrisoare simplă, chiar deschisă Primul număr al revistei este trimis imediat, cu o plată de ruble k (k poștă), iar restul, la primirea banilor, se trimit în modul obișnuit Numărul jurnalului pentru revizuire este trimis cu cereri regulate pentru de copeici bani sau timbre Program detaliat gratuit Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Abonamentul pentru este deschis este un ziar săptămânal de non-ficțiune, social și literar ecouri (anul " -ϋ), preț pentru un an cu livrare și expediere ruble, ŞI REVISTA LUNARĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ LITERAR REVIZUIRE (anul publicării: θ-ϋ), preț pentru un an cu livrare și expediere ruble Adresa editorială a ambelor ediții: St Petersburg, th Rozhdestvenskaya, Persoanele care se abonează la ambele publicații plătesc timp de un an cu livrare și expediere ruble B, timp de luni - ruble, timp de luni - ruble, timp de luni - ruble: Programul ziarului "Otgoloski" include toate departamentele obișnuite ale ziarelor politice, sociale și literare, și anume articole de conducere de tot felul, feuilleton, romane, povestiri și eseuri, recenzii de opinii și recenzii de presă, recenzii interne și străine, o cronică a vieții rusești și străine, trecere în revistă a descoperirilor și invențiilor, teatru și muzică, informații de referință: comerț, schimb etc Răspunsuri editoriale Revista literară conține o privire de ansamblu asupra tuturor noutăților remarcabile și mai interesante ale literaturii ruse în domeniul ficțiunii și științei, cele mai importante articole de jurnal și cele mai bune dintre cărțile nou publicate Sarcina publicației este de a ajuta publicul cititor să înțeleagă masa de material tipărit care apare pe piața cărții și Pentru acei cititori care nu au timp sau posibilitatea de a urmări reviste și cărți noi, o prezentare detaliată a conținutului noilor opere de literatură, citând cele mai caracteristice pasaje din acestea, poate înlocui într-o anumită măsură cunoașterea directă cu ele că numărul de ediții ar trebui să ofere cel mai interesant material pentru lectură Revista conține, de asemenea, lucrări de ficțiune rusă și străină, romane, povestiri, eseuri etc , întrebări puse în limba rusă literatură Cărțile trimise editorilor sunt revizuite în secțiunea "Bibliografie" Editor-editor I V Skvortsov, Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Al treizecilea an de publicare ABONAMENTUL ESTE DESCHIS PENTRU a -a ed la reviste ilustrate ed LRIRODAiOKHOTA" g si "ziarul oiotaichy" Revistele "Priroda și Okhota" și "Ziarul de vânătoare" au fost recomandate trupelor de către Statul Major al Ministerului Militar Comitetul științific al Ministerului Educației Publice a aprobat revista pentru biblioteci fundamentale Abonații primesc cărți de "Natura și vânătoarea" (publicate lunar) și de numere din "Ziarul de vânătoare" Ambele reviste sunt ilustrate cu desene ale artiștilor ruși

și străini Premiu "Fiarele Rusiei - o amplă lucrare în mai multe volume, cu multe ilustrații în textul profesorului de pictură animală A S Stepanov și al artistului Vysotsky și cu "Albumul animalelor din Rusia și vânătoarea lor" , va fi publicată cu cărțile jurnalul "Priroda și Okhota" până la sfârșitul întregii lucrări PREMIUL : Calendarul de vânătoare a lui L P Sabanev Carte completă de referință pentru vânătorii de arme și câini Ediția a IV-a completată și corectată cu de cifre în text, până la de pagini de format mare Cu o anexă la cartea doctorului câinilor, descrieri ale tuturor raselor de câini, dresaj, dresaj etc și legi privind vânătoarea Jurnalele publică: Povești, nuvele, eseuri din viața vânătorului Călătoriile zoologilor și vânătorilor , rase de câini - ogari, câini, polițiști, creșterea, dresajul, dresajul și tratamentul lor - Rapoarte despre cuști pentru agilitate și răutate, pe concursuri la tir - Rapoarte despre activitățile societăților de vânătoare - Articole care descriu o trecere în revistă a vieții și a localizării stelelor zhrey, păsări și pești, modalități de reproducere și conservare a celor folositoare, exterminarea celor dăunătoare - Corespondență din toate zonele Imperiului -Secția veterinară -Secția juridică -Știri despre viața actuală de vânătoare aici și în străinătate -Întrebări vânători și răspunsuri Preț abonament: pentru un an cu Perez, și transport ruble, timp de șase luni - ruble de copeici, în străinătate de ruble Rata prin acord cu editorii Adresa: Moscova, Prechistenka, satul Stanitskoy Editor-editor N V Turkin Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Abonament pentru acceptat pentru știință lunară, ilustrată, literară și populară "JURNAL PENTRU TOȚI" Prețul abonamentului rublă pe an cu livrare și expediere În numărul revistei pentru , printre altele, au fost plasate povești: Leonad Andreev, "Kusaka *," Case * K Barantsevici, "Intrigă* IV Bunin, "Minereu * V Veresaeva, "Către spѣhu * Maxim Gorkago, "Cântecul orbului" *, V I Dmitrieva, "Fără Dumnezeul viu* Ivanovici, "Nu mi-a plăcut * Serafimovici, "Sub pantă* Tana, "În mers* N Timkovokago, "Două familii*", Hărțuire*, "Rugina* Evg Chirikov, "Predare* Poezii: K Balmont, A Boane, Bogolyubova, Iv Bunin, P Gaideburov, Galina, A M Fedorov, K Fofanov și alții; articole de profesori: N A Kablukova, "Cum au început relațiile comerciale * Al Kizewwutter, "Secolul XIX în istoria Rusiei* B Klyuchevsky, "Petru cel Mare printre colaboratorii săi"* V M Shim-kvich, "Din domeniul biologiei* D Khvolson, "Conversații despre probleme de fizică* Articolul Gr Ξ Potanin, "Comunitate - regiune* Cronică politică, Vilde Revizuire internă, Vl K-pa Imagini de la picturi, portrete, hărți, desene până la text În , printre altele, vor fi plasate povești: L N Andreeva, "Bătrânul elev * V Veresaeva, "Alarma*", Caz* I Guseva-Orenburgkago, "Soțul Consiliului * H N Zlatovratokago, "Orfani de verste* D N Mamina, "Părinte timpuriu* P V Nakrokhina, "Contrastele* Aceasta Nazhivin, "Fără pâine * M V Rklitskago, "Greșeală* A Serafimovici, "Oameni de stepă* N D Teleshova, "Extra Mouth* N I Tnmkovokago, "Stele * A P Cehov, "Episcop* E N Chirikova "Părinţi* Articole: S An-ocago, "Mișcarea culturală pe baza educației în afara școlii în Franța* Prof N I Ivanova, A N Ostrovsky A A Kizevetter, "Opiniile vechii și noii Rusiei asupra statutului social al femeilor A t Koni, S I Zarudny S I Kotlyarevsky, "Noua Italia* Prof M A Menzbira, "Ce este darwinismul și cum a fost pregătit* Prof Ts N Milyukova, "Un colț medieval în Europa modernă* - A Nerydkago, "De ce florile plantelor vin în culori diferite θ A Shcherbina, "Kirghiz" și alții Birou și redacție - Sankt Petersburg, Spasskaya, Editura V S Mirolyubov Editor P V Goliahovsky an ip Abonamentul pentru este deschis la revista

științifică-specială și gospodărească VESTNIK DE MEDICINA HOMEOPATICĂ, publicat la Harkov sub redacția dr E Dyukov Revista are sarcina, în primul rând, de a dezvolta probleme legate de teoria și practica tratamentului homeopatic și latura socială a homeopatiei în Rusia și în străinătate; în al doilea rând, eliminarea prejudecăților și clarificarea neînțelegerilor care există în ceea ce privește homeopatia și împărțirea medicilor în două tabere ostile - alopați și homeopati Revista este publicată lunar, în cărți din tipărituri foaie Preț TREI rub cu redirecționare, pe i / z ° Da R § k Rata este permisă prin acord Abonamentul este acceptat la redacția: Harkov, Ekaterinoslavskaya, Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Este deschis abonamentul pentru la revista lunară ilustrată de artă "VÂNATOARE" Prețul abonamentului pentru un an este de ruble cu redirecționare Revista este publicată lunar, în două file de format mare Ilustrațiile de lux plasate în revistă prezintă cele mai bune opere de artă ale artiștilor ruși și străini, câini de o frumusețe remarcabilă ca aspect și așa mai departe În perioada redacției s-a constituit o comisie de testare a armelor de vânătoare pentru tragerea cu arme, testarea pulberilor, tapetelor, împușcăturilor, gloanțelor etc Rezultatele filmărilor, testărilor și cercetării științifice sunt publicate în jurnal Abonații folosesc sfaturile Comisiei cu privire la armele de vânătoare O alegere liberă a armelor se face de către abonați și de către unul dintre membrii comisiei de testare Abonamentul este acceptat la Moscova (Prechistenka, satul Stanitskaya), în redacția "Afacerii de vânătoare" Prețul abonamentului pentru un an cu o suprataxă și ruble Abonament pentru la revista "DYATEL" EDIȚIA ANUL ȘASELEA Programul jurnalului este următorul:) Ordine guvernamentale) Articole cu conținut literar, economic, igienic, pedagogic și medical) Povești, povestiri, poezii și alte articole cu conținut cotidian, moral și istoric) Scrisori din provincii) Informații utile în viață) Din viata si presa) Informații despre activitățile instituțiilor caritabile) Lupta împotriva beției în Rusia și în alte țări) Informații despre activitățile Societăților de Sobrietate din Rusia și din străinătate) Protocoale Kazansk Tot sobrietate) Critică și bibliografie) Anunturi Prețul abonamentului numai pentru un an întreg", ruble Jurnalul pentru a fost aprobat de Comitetul științific al Min Nar Proev, în biblioteci publice și săli de lectură gratuite Cei care prescriu pentru , , , plătesc ruble Editor-editor A Solovyov Abonament deschis pentru IA ZILNIC "Comerțul și industria Caspică ziar" Taxa de abonare: în Astrakhan: timp de un an ruble, timp de șase luni ruble k , timp de luni p k , timp de lună k ; la alte orase si sate: timp de un an ruble de ruble, pentru o jumătate de an ruble, pentru luni ruble, pentru lună de copeici Abonații anuali primesc ziarul în noiembrie și decembrie GRATUIT Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Despre apariția de la ianuarie a unui nou cotidian GOLOS RUS, politic, social, științific, literar și economic, cu program amplu și fără cenzură prealabilă Vocea Rusă*, editată de K V Trubnikov, va apărea la Sankt Petersburg concomitent în două ediții*) în volum mare (ruble) cu adaosuri speciale de seară, fig în text și gratuit ilustr ap și) într-un volum mic (ruble), vezi fig în text și cu ediții ilustrate de duminică Programul ziarului "Russkiy Golos": I Articole orientative pe diverse probleme II Telegrame de la corespondenți proprii din Rusia și din străinătate, precum și de la diverse agenții de telegrafie III Articole și știri despre probleme de politică internă și internațională, precum și articole științifice și practice despre diverse industrii IV Revizuirea mișcării legislației ruse și străine și

a administrației publice V Departamentul bisericesc, literatura spirituală VI Eseuri istorice, casnice și etnografice Biografii ale unor figuri remarcabile VII Articole și știri despre diferite ramuri ale activității financiare și economice din Rusia și din străinătate VSH Trecerea în revistă a evenimentelor vieții de stat și publice Cronica si stiri necrologurile IX Recenzii regionale și corespondență din Rusia și alte state Rapoarte despre întâlnirile diferitelor societăți ruse și străine X Recenzie a jurnalismului actual și a fenomenelor remarcabile ale literaturii ruse și străine Articole critice despre cărți și eseuri nou apărute în Rusia și în străinătate XI Articole și știri pe probleme de artă; știri despre teatru și muzică XII Literatură fină - povestiri, romane, povestiri, scene, poezii, memorii și călătorii xsh Cronică judiciară rusă și străină; hotărârile judecătorești și discutarea acestora XIV Articole și știri despre mișcarea în toată Rusia și în străinătate a industriei, agriculturii, comerțului, mineritului și navelor comerciale XV Articole și știri despre acțiunile societăților pe acțiuni rusești și străine și diferite tipuri de parteneriate XVI Schimb de știri despre târguri interne și externe; culturi HP Desene istorice și casnice corespunzătoare conținutului articolelor Portrete de figuri remarcabile XVШ Sport XIX Departamentul de referință XX Anunțuri guvernamentale și private Condiții de abonament pentru la ziarul RUSSIAN GOLOS* A semnat prețul primei ediții (mare) a ziarului "Vocea Rusă" cu completări de seară și anexe ilustrate: Timp de un an m m m m M R k r k ·r k r k r k P к Fara livrare - - - - Cu livrare prin oraș, poștă - - - - - Cu redirecționare către alte orașe - Peste graniță - - - - La m m m m m M R k r k P k P k P k P к Fara livrare - - Cu livrare prin oraș, poștă - Cu redirecționare către alte orașe - - - - În străinătate , - - - - - - Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Plata în rate a prețului anual de abonament al primei (mare) ediții este permisă pentru salariații pe terți, prin trezorieri acestora, iar pentru alte persoane, prin acord cu biroul Se fac contribuții în rate: abonați din alte orașe: la abonamentul de ruble, la sfârșitul lunii martie ruble și la începutul lunii august ruble; urban: cu abonament ruble k , la sfârşitul zilei de martie p k și la sfârșitul lunii iunie ruble; fără livrare - cu un abonament de ruble, la sfârșitul lunii martie ruble iar la începutul lunii iulie ruble Prețul abonamentului pentru a doua ediție (mică) a ziarului "Russkiy Golos" cu ediții ilustrate de duminică, cu livrare la domiciliu sau expediere către nerezidenți: timp de un an ruble, pentru o perioadă lungă de ruble, timp de luni ruble În străinătate: pentru un an ruble, pentru jumătate de an ruble, pentru luni ruble Se acceptă abonamente: în Sankt Petersburg, la sediul principal al ziarului "Russkiy Golos", Fontanka, , precum și în librăriile din Sankt Petersburg: N P Karbasnikova, Liteiny, , Mellier and Co , Nevsky Prospekt, , Parteneriate M O Volf, Nevsky, Gostiny Dvor, M V Popova, Nevsky Prospekt, , precum și la Moscova în librării: H P Karbasnikova, Mokhovaya, d Bazhenov și Parteneriatele M O Wolf, Kuznetsky majoritatea, , din cărți H P Karbasnikov în Varșovia, Lumea Nouă, și în Vilna, str Bolshaya, satul Gordon Editor și redactor al ziarului "Russian Voice" Konstantin Vasilievici TRUBNIKOV VESTNIK DE FIZICĂ EXPERIMENTALĂ și MATEMATICĂ ELEMENTARĂ Publicat de de ori pe an în numere separate, de nu mai puțin de de pagini fiecare, editat de profesorul V A Zimmerman și Privatdozent V F Kogan Programul jurnalului: Articole originale și traduse din domeniul fizicii și matematicii elementare Articole dedicate problemelor predării matematicii și fizicii Cronica stiintifica Stiri diverse Trivia la

matematică Probleme de rezolvat Rezolvari ale sarcinilor propuse cu numele celor care le-au rezolvat Exerciții pentru elevi Sarcini propuse pe teste de maturitate Departamentul bibliografic: recenzie a revistelor străine; note și recenzii ale cărților noi Anunturi TERMENI DE ABONAREA: Prețul abonamentului cu expediere pentru un an ruble, pentru jumătate de an ruble Profesorii și profesorii din școlile inferioare și toți elevii aflați în relații directe cu redacția plătesc ruble pe an, ruble pe șase luni Este permisă instalarea taxei de abonament prin acord cu redacția Librării % reducere Probleme separate ale semestrului curent, k , semestre anterioare, k Jurnalul ultimilor ani, p k , iar pentru studenți și librari dar p pe semestru Semestrele XVI și XXIII sunt epuizate Un număr de probă este trimis la cerere Adresă de corespondență: Odesa Către Colegiul de redacţie al Buletinului de fizică experimentală Adresa orașului: Nzhinskaya, Editor V A Zimmerman Editura V A Gernet Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Abonamentul este acceptat la jãõãZ "JOURNAL Nirshshosh Isishttsi numit după S S Korsakov*; publicat de Societatea Neurologilor și Psihiatrilor de la Universitatea din Moscova Revista va fi publicată în cărți din - coli tipărite la fiecare luni și, pe lângă articolele originale despre Neuropatologie, Psihiatrie, Psihologie, Antropologie, Probleme Medico-Pedagogice și Medicină Legală, va include recenzii sistematice și rezumate, asupra cărora editori Voi acorda o atenție deosebită cu scopul de a oferi cititorului o imagine completă a stării actuale a neuropatologiei, psihiatriei și științelor conexe În plus, revista va conține un amplu index bibliografic al literaturii ruse și străine Prețul anual cu poștă și livrare este de zece ruble În străinătate ruble Se acceptă abonamente la redacția: Moscova, Câmpul Fecioarei, Clinica de Boli Nervose Abonamentul la noul ziar "Vdshnpi ISKUSSTVB" și LITERATURA este deschis Viața spirituală și intelectuală a popoarelor cultivate se reflectă cel mai clar și progresiv în literatură și arte Ezhednevnik-ul își pune sarcina directă de a urmări zi de zi, cu atenție și convingere, toate manifestările remarcabile ale literaturii, ficțiunii, științei, teatrului, muzicii, picturii, sculpturii, arhitecturii și altor arte, atât în Rusia, cât și în străinătate - scriitori, critici și artiști cunoscuți sunt invitați să participe la ziarul, a cărui listă va fi anunțată în timp util -) și tipografia "Balashov și (Fontanka,), precum și în toate librăriile R Cei care se abonează pentru vor primi hârtia gratuit anul acesta Editor-editor N Borman Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE prospect TIFLIS (al douăzeci și cincilea an de publicare), Cotidianul, de anul viitor, va fi publicat în format mărit (de dimensiunea "Rusop Ved ") conform următorului program aprobat de guvern:) Ordine privind administrațiile militare și civile din Caucaz și Transcaucazie) Articole pe probleme interne și regionale) Trecerea în revistă a vieții politice străine) Secția științifică și literară) Cronica generală: internă și străină, b) Bibliografie) Departamentul local: teatru, muzică și corespondență) Departamentul de referință și anunțuri ♦ Se va ilustra textul ziarului ♦ Telegramele vor fi trimise abonaților în zilele de luni și după sărbători Prețul abonamentului rămâne neschimbat, și anume: nerezident: timp de un an - ruble, timp de luni - ruble, timp de luni - ruble k , timp de lună p ♦ Abonamentele se acceptă exclusiv la sediul publicației: Tiflis, Golovinsky, Nr Abonamentul pentru este acceptat pentru SUD AGRICOLE RUSIE ZIARUL, I publicația săptămânală a Societății Harkov de Agricultură și Industrie Agricolă Programul ziarului:) Ordine guvernamentale) Cronica) Departamentul Zemsky) Știri interne) Știri din străinătate) Articole

științifice) Feuilleton) Printre ziare și reviste) Bibliografie) Știri diverse ♦ Procesul nr este trimis pentru o notă de șapte copecii ♦ Preț abonament cu acc și peres : pentru un an - ruble, pentru / ani - ruble, luni - rub , lună - k ♦ În vânzarea cu amănuntul un Nr - k ori - %, de ori - %, de ori - %; mai departe prin acord Articolele trimise spre publicare, dacă este necesar, sunt supuse reducerii Pv acceptate sunt returnate dacă sunt atașate ștampile Articolele fără notare de condiții sunt considerate gratuite Adresa editorială: Harkov, Petrovsky per , N Editor A Benin a -a ** ed Abonamentul este deschis pentru a -a ed la cotidianul științific-literar, politic și economic "PRIDNEPROVSKIY KRAI", publicat în orașul Ekaterinoslav de M S Kopylov, editat de M K Lemke cu o nouă componență a angajaților ♦ Noua ediție își stabilește ca sarcină o dezvoltare detaliată și o acoperire cât mai deplină posibilă a problemelor, nevoilor și intereselor regiunii locale, cu o atenție largă, în același timp, vieții sociale și statale moderne din Rusia și străinătate Prețul abonamentului este redus și acum pentru un an pentru abonații din orașul Ekaterinoslav ruble, pentru nerezidenți ruble Detalii m m m m m m m m m m m mai jos, urmatorul: Cu livrare la gL k' r* k' r* k r* k* r* κ ρ κ r k* r k r k* r* k* ρ κ r-k * EkatwrshvSMVI - - - - - Cu redirecționare nerezidenti - - - In strainatate - - - - - - - - Biblioteca "Runivers" ANUNTURI unsprezece ABONAMENTUL ESTE DESCHIS LA REVISTA LUNARĂ REVIZIA ȘAHULUI dedicat jocurilor de șah și dame, Din Danemarca pentru al cincilea an Angajații din departamentul de șah (care vor ocupa cel puțin / din fiecare număr): S Alanin, I I Aleksandrov, O S Bershtein, K K Botting, θ I Brede, A M Burmeyster, Ya Butkovsky, A K Gavrilov, A Galagay, dr A V Galitsky, G A Gelbak, L V Genika, A Gomolitsy, A F Goncharov, L Sh Gottesman, B P Grigoriev, A Gruzinsky, O F Evetsky, G , N A Izvolsky, N D Kashkin, M I N Klemp, D I K E Lasker, A A Levin, A P Lukin, N I Maksimov, Z S Montvid, V I Nenarokov, K V Rosenkranz, V E Serdobinskiy, A P Smitten, A V Solovtsov, A M Sushkov, E F Sproge, I Hardin, S E S Shiffers, A I Shoshin, D M Yanovsky și alții Angajații din departamentul de schițe (care vor ocupa aproximativ */ B Ordynka, satul Bazhanova (piața protopop Okorbyashch Ts) Redactori: protopopi {f; Preotul Jad s s În anii precedenți, revista "KORMCHIY" se vinde cu TREI RUBLE pe primul Există copii legate pentru , , , , , , , La emiterea unui jurnal pentru toți cei opt ani, prețul este de de ruble cu poștă ABONAMENTUL ESTE DESCHIS pentru CĂTRE ZIARUL ZIULUI "REGIUNEA PERM" Ziarul este publicat la munte Perm și concediu zilnic, cu excepția zilelor post vacanță; în aceste ultime zile, telegramele "Rossijsk Telegramă Agenții" Există corespondenți proprii în toate orașele și multe sate și fabrici din provinciile Perm și Vyatka, precum și în Sankt Petersburg, Moscova și orașele de provincie Prețul abonamentului cu transport și manipulare: Timp de un an ruble, luni - ruble k , luni - ruble, luni - ruble k luni - ruble, luni - p k , luni - ruble, luni - ruble k luni - p , luni - p k , luni - p k , lună - k Rata este permisa in conditii preferentiale Vă puteți abona pentru toate condițiile, dar nu altfel decât din prima zi a fiecărei luni Profesorilor școlilor publice și parohiilor bisericești, școlilor și profesorilor acestor școli cu abonament anual la ziar li se oferă o reducere de %, cu plata în rate a sumei abonamentului în termen de luni Plata pentru anunțuri și publicații: înainte de text - copeici pe rând, după text - copeici pe linie Pentru anunțuri anuale, semestriale și multiple, o reducere semnificativă prin acord Redacția și biroul ziarului: Perm, Permskaya ud , nr Editor-editor S A Basov Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOOFIE ȘI PSIHOLOGIE Abonamentul pentru este deschis CĂTRE ZIARUL

ZIULUI viața socială, politică, literatură și comerț ORLOV VESTNIK Termenii abonamentului: ci livrare la domiciliu în Orel și expediere în alte orașe: timp de un an ruble, hes - ruble de copeici, luni - ruble, luni - ruble de copeici, luni- ruble, luni- ruble k , luni - ruble, luni - ruble k , luni - ruble, luni - ruble k , luni - p de copeici, lună- de copeici, luni- de copeici Abonamentul cu transfer la anul următor nu este acceptat Pentru comoditatea abonaților, abonamentul este acceptat și pe un plan de rate, cu o plată de cel puțin rublă pe lună până la plata întregii sume, este obligatoriu să faceți înscrieri în scrisoare la prima tranșă - în rate, in caz contrar ziarul va fi expediat numai pana la data pentru care banii au fost platiti Pentru cunoștințe Nr ale ziarului sunt trimise gratuit Abonamentele sunt acceptate doar de la și ale fiecărei luni Taxa sa ad ^ pentru fiecare rând a unei petite în de litere, într-o coloană, sau la locul ocupat de rând, în spatele textului, prima dată se plătește k iar pentru următoarele ori k pe rând Pe prima pagină, înaintea textului, taxa este de două ori mai scumpă Pentru reclamele tipărite de de ori, se face o concesiune de la %, de de ori - %, de de ori - %, de de ori - %, de de ori - %, de la - de ori - %, nu mai puțin de - ori concesiune °/ Pentru adrese, în rânduri, pe prima pagină a ziarului - ruble într-un an - de de ori, p - de de ori, p - de de ori și p - de ori Pentru trimiterea prin poștă a reclamelor, cataloagelor, anunțurilor de preț și așa mai departe către ziar p s de exemplare, sau kop pentru de exemplare Pentru schimbarea adresei, nerezidenții plătesc de copeici și este necesar să raportați adresa anterioară Kopek-urile pot fi trimise în timbre Primirea abonamentelor, reclamelor și vânzarea cu amănuntul a ziarului se efectuează: În Orel - în biroul Buletinului Orlovsky *, strada Zinovievskaya, nr , iar în filiala sa - strada Moskovskaya, farmacii, magazin Polyak ÎN FILIALELE BIROULUI: În Elts - pe strada Catedralei, satul Malichkina, fostul Panteleevs, lângă Biserica Schimbarea la Față, V D Lukashov În strada Bryansk-Avilovskaya, casa lui Surnin, A K Fedorov - Doar vânzarea cu amănuntul a ziarului: La Moscova, Petrovsk dyn , carte afacere Anisimova; în Elts, la ziarul M I Davydov; în Bryansk, în biblie, g ' M I Yudin și domnul Fedorov; în Karachev, în magazinul lui A N Khadizva; în Livnakh, biblioteca Kraft; în Volhov, Novo-Moskovsk apt R G Volpert; la Roslavl, magazin de scris și hârtie D V Rafailova; în Lipetsk, librărie A I Polyansky Editor-editor A I Aristov, Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Abonamentul pentru este deschis rxx-g ANUL PUBLICĂRII) la ziarul cotidian politic, economic și literar RUSIA DE SUD" (fostul Yuzhanin) Fiind purtător de cuvânt al intereselor periferiei de sud a Rusiei, ziarul acordă atenția principală dezvoltării cuprinzătoare a problemelor economice, culturale și sociale prezentate de viața regiunii alese Având în vedere condițiile excepționale în care se află agricultura în sudul Rusiei, ziarul acordă un loc special articolelor care acoperă diverse detalii ale acestei ramuri a industriei autohtone Redacția ziarului își direcționează toate resursele către comunicarea în timp util și eventual completă către cititorii de știri despre evenimente care opresc în acest moment atenția întregii lumi civilizate Formatul ziarului este oarecum mărit Abonament neconditionat pentru livrare si expediere Timp de un an r - La " luni " " p al -lea " al -lea TÌ " · · " " " în in " · " în " al VI-lea cc secolul al IV-lea η " în in , i - in η " " " " al -lea la in " " ziarul "Rusia de Sud": Cu livrare la domiciliu in oras si expediere catre nerezidenti Timp de un an , r -to " luni la " " ♦• i - " " * · ·• în al -lea " · · · B " " " " " lì " " • în η " " • " -η " " · · ·• " η " " în η " " ■ la -η " " · · din " În străinătate, la taxa de abonament

nerezident se adaugă de copeici intr-o luna Abonamentul este acceptat numai de la și ale lunii și nu poate fi transferat până în ianuarie Pentru abonații anuali este permisă plata în rate prin abonament, dacă acest lucru este menționat la momentul abonamentului, în următoarele condiții: în două termene: cu livrare: până la ianuarie - p k iar la mai - p k , fără livrare: la ianuarie - ruble iar la mai - r ; în trei termene cu livrare: până la ianuarie - ruble, până la aprilie - ruble și până la iunie - ora ; fără livrare: până la ianuarie - ruble, până la aprilie - ruble iar la iulie - ora Abonamentul este acceptat: în orașul Nikolaev (provincia Khere) în biroul "Rusia de Sud Catedrală și Spasskaya și în biroul anunțurilor lui L A Kamener, lângă orașele Spasskaya și Rozhdestvenskaya, satul Ziegler; în orașul Kremenchug lângă A M Mi-khilevich, Bolshaya Meshchanskaya, satul Petrunkina, nr (împotriva băilor comerciale Sandomierz); la Sankt Petersburg și Moscova în birourile de publicitate ale casei comerciale L și E Metzl and Co Editor-editor S P Yuritsyn, Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Abonamentul pentru este deschis pentru revista ilustrată pentru copii g"" JUCĂRIE LJ: Revista Igrushechka "a fost aprobată de Comitetul științific de la Sfântul Sinod, de Comitetul științific al Ministerului Învățământului Public și de Comitetul Cancelariei proprii E I V pentru instituții a împărătesei MARIA pentru achiziție în bibliotecă "Toy" din oferă abonaților săi sub forma unei aplicații gratuite șase volume ilustrate, sub denumirea generală "Toy Library" Revista conține povești în franceză și germană cu traducere în rusă Șase volume din "Jucărie de bibliotecă" din vor fi dedicate patriei Sub revista "Jucărie" există DOUĂ departamente speciale:) Anul hmm pentru M A L Yu T K b i° al; *)"(tm) Articolele acestui departament sunt tipărite cu caractere mari, cu multe desene Nu există un abonament special la secțiunea "Pentru bebeluși" Abonații "Jucării" cu secțiune "Pentru bebeluși", pe lângă șase cărți, vor primi și un bonus separat, adaptat acestei vârste) O publicație pedagogică dedicată creșterii copiilor și auto- educatia mamelor: PENTRU A AJUTA MAMILE (Anul publicării IX) (Iese de ori pe an) Pret separat p Intrând în al -lea an de apariție, redacția "Ajutor pentru mame" se va bucura de cooperarea acelorași persoane care, timp de opt ani, ajutând redacția cu participarea lor, au contribuit la succesul acestei publicații Sarcina principală este pentru a ajuta o femeie mamă, mai ales una neexperimentată, să înțeleagă acele întrebări fundamentale pe care viața i le prezintă zilnic În , vor fi publicate o serie de articole despre dreptul familiei Pret abonament anual: de la dost şi pers în Rusia: "Jucărie" cu șase volume "Jucărie de bibliotecă" în Rusia ruble, "Jucărie" cu o secțiune "Pentru bebeluși" și două prime ruble, "Jucărie" cu publicația pedagogică "Pentru a ajuta mamele" ruble, "Jucărie" cu un departament "Pentru bebeluși", premii și o publicație pedagogică "Pentru a ajuta mamele" ruble, "Pentru a ajuta mamele" separat ruble În străinătate, fiecare ediție pentru ruble scump Adresa: Sankt Petersburg, Goncharnaya, d K) Pentru editorul-editor A N L'shnova-Tolievova, Biblioteca "Runivers" ANUNTURI SE DESCHISĂ ABONAMENTUL PENTRU UN ZIAR LEGAL cu o aplicație gratuită a Colecției de reprintări Angle și Civ Cassatz Dep și Comune Asamblate Dreapta Sen și Adunarea Legilor și răspândit Guvernele Publicat de două ori pe săptămână *): duminica și joia, FĂRĂ CENZURĂ PREALABILĂ Prețul abonamentului anual cu acc si peres p Plata în rate este permisă: la abonare - ruble iar la aprilie - restul de p Instituțiile guvernamentale și publice, precum și funcționarii acestor instituții, au dreptul de a subscrie pe credit, dar cu condiția ca: a) cerințele să

fie menționate pe formularul de prezență, cu indicarea datei, lunii, anul și numărului; b) la cerere, au fost trimise două ruble și c) în formularul de cerere a fost stabilit termenul până la care restul sumelor de abonament (ruble) pentru ziar să fie predați la redacție, iar instituția își asumă responsabilitatea pentru trimiterea la timp a restului de bani ({}), după expirarea anului pentru care se face abonamentul (Adresa: St -Petersburg, Nevsky Ave , d nr) Program: Editoriale -Revizuire a Decretelor de Legislație Internă și Ultimele Cele mai importante Decrete de Legislație străină -Articole și Note cu conținut juridic special - Desene și ilustrații la textul articolelor pe baza atomului - Știri și zvonuri - Corresondenzdi - Feuilleton - Hotărâri ale Senatului de guvernare -Rapoarte despre ședințe de judecată și "irocesiss -Rapoarte ale societăților învățate juridice și litigii Senatul de guvernare - Listele persoanelor aflate sub tutelă, declarate insolvabile, readuse la capacitate juridică, precum și anunțuri a puterilor distruse (anunţurile Senatului) - Revizuirea revistelor juridice - Cărți noi și recenzii despre acestea (bibliografie) - Anunțuri Totodată, abonații care au achitat integral taxa anuală pentru ziar pot solicita la biroul Ziarului Juridic informații atât în materie judiciară, cât și administrative, precum și pentru soluționarea problemelor juridice în chestiunile legate de proprietatea sau interesele lor personale presupune sub rezerva următoarelor condiții: § Comunicarea în "Monitorul Juridic" în secțiunea "Cutia poștală", referințe și hotărâri ale Direcțiilor de Casație ale Senatului de Guvernare, dar nu mai mult de ori în cursul anului de înscriere, se face gratuit Persoanele care doresc să primească certificate prin poștă în cazurile Departamentelor de Casație ale Senatului, atașează câte două ruble pentru fiecare certificat pe fiecare caz în parte, iar cei care doresc să o primească prin telegraf trimit, în plus față de două ruble, și costul retur telegrama § Observarea mersului cauzei, ca fiind obiectul unei misiuni speciale de durata mai mare sau mai mica, se realizeaza in conditiile unui preacord special cu redactia § Adeverințe și ordine pentru direcțiile judiciare și administrative ale Senatului de Guvernare, precum și pentru toate, în general, cu excepția Departamentelor de Casație ale Senatului (vezi § mai sus), instituțiilor administrative și judiciare centrale și locale (guvernamentale) şi public) trebuie produs în condiţiile unui preacord special cu redacţia *) În zilele Nașterii Domnului Hristos, în egală măsură pe brânză, pasionați în săptămâna Paștelui, precum și în două luni de vară (din iunie până pe august), gamta iese câte un raau pe săptămână Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE § Rezolvarea problemelor juridice în cauzele legate de proprietate și interese personale, comunicarea consilierii etc și se face în scris prin poștă, în condițiile unui preacord special cu redacția § Persoanele şi instituţiile care solicită informaţii sunt obligate să raporteze: a) pachetul pentru care primesc "Monitorul juridic"; b) când și de către cine a fost depusă petiția sau plângerea; c) cu privire la decizia carei birou sau funcționar și d) când și de ce birou și funcționar a fost trimisă petiția sau plângerea Senatului sau altei agenții guvernamentale § Dacă nu se achită taxa de abonament anuală integrală și dacă nu sunt îndeplinite condițiile specificate mai sus în §§ - din prezentul program, toate cererile, cererile și instrucțiunile sunt lăsate fără mișcare, întrucât instrucțiunile prevăzute la § sunt obligatorii pentru birou dacă abonatul îndeplinește cerințele specificate la §§ și , iar instrucțiunile prevăzute la §§ - , pot fi considerate obligatorii pentru birou numai atunci când acesta din urmă

își exprimă consimțământul de a accepta executarea misiunea care i-a fost atribuită § Biroul redacției "Yuridicheskaya Gazeta" acceptă și indicarea adreselor avocaților pentru desfășurarea afacerilor ABONAMENTUL ESTE DESCHIS PE LUNAR jurnal artistic si pedagogic Leah Teachers Rish" Programul revistei:) Ordine guvernamentale pe partea pedagogică, artistică şi artistică şi industrială) Cronica artistică și pedagogică) Recenzii și rapoarte despre expoziții pedagogice, artistice și industriale rusești și străine, muzee, școli, cursuri etc) Revizuire a ziarelor și revistelor pedagogice și artistice rusești și străine; mesaje și feedback cu privire la programe, manuale, manuale și diverse îmbunătățiri în predarea desenului, desenului și caligrafiei) Feuilleton Articole pe probleme de actualitate pedagogică și artistică, b) Mesaje și rapoarte despre concursuri și activități ale instituțiilor artistice și pedagogice, societăților, comisiilor, congreselor etc) Informații succinte) Necrologie) Anunturi Pe lângă figurile din text, aplicațiile vor fi plasate pe foi separate sub formă de figuri, desene, tabele, lucrări în limba rusă și traduse în cadrul programului camere pe an Data lansării este a -a zi a fiecărei luni Prețul abonamentului pentru un an cu livrare și expediere ruble Anul de abonament începe pe septembrie Se acceptă abonament: de la abonații orașului din Petersburg, în redacția revistei și în librăria "New Time", Nevsky, în Mookay - în Magazinul de artă din Berlin al lui Yu F Brockman, Neglinny Proezd, Tretyakov's Casa Nerezidenții sunt rugați să aplice exclusiv la numele editorului-producătorului A N Smirnova Sankt Petersburg, Ozernoy per , d N , ap Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Abonamentul pentru este deschis DESPRE CEA MAI MARE ȘI VECHE revistă săptămânală ilustrată de artă-literatură-societate-politică-familie nr gratuit Valori e>TS- Y AN, zveedzhvsihk: Revista lunară, politică, științifică, literară și ilustrată "·■ NOU ÎN KY Jurnalul și-a stabilit scopul de a fi un apărător înfocat al iluminării, moralității și milei Se luptă neclintit cu acele laturi întunecate ale vieții, care, ca o moștenire tristă, au rămas din secolul al XIX-lea Toate ramurile cunoașterii pot fi folosite pe deplin de umanitate numai atunci când aceasta din urmă, în paralel, va dezvolta și îmbunătăți forțele spirituale și, prin urmare, viitorul secol XX ar trebui să fie triumful tocmai acelor trei principii, care sunt stabilite de editori ca motto Succesul deplin al primilor doi ani, care s-a exprimat clar în necesitatea publicării unor numere în a doua ediție, arată că societatea a fost foarte simpatică cu sarcinile revistei În anul actual , având în vedere evenimentele deja petrecute, la rubrica "Știri străine*", cu deplină veridicitate, situația politică care se petrece în prezent în relațiile cu Europa și cu statele de frontieră ale Orientul Îndepărtat va fi clarificat O atenție deosebită este acordată unei cunoștințe cuprinzătoare cu pământurile slave, cu scopul de a clarifica cu adevărat situația lor politică actuală și speranțele pentru viitor Informațiile despre noile progrese în știință, cunoașterea umană și viața economică a statelor au un loc semnificativ în jurnal Secția literară include cele mai bune lucrări originale și traduse sub formă de romane, povestiri, poezii etc Aceeași departament va include informații din antichitatea autohtonă trecută Desenele furnizate cu fiecare carte, fiind exponenți ai operelor de artă contemporană, completează și explică întotdeauna textul în măsura potrivită În , cărțile revistei "NOVIY VPEKЪTS", ca și în anul precedent, vor fi publicate începând cu data de ianuarie a fiecărei luni, în dimensiunea de - exemplare listă Cărțile includ următoarele departamente; I Știri interne Cronică IL Știri externe Poștă străină

Articole despre agricultură, tehnologie, fyansaeg, artă, sport, afaceri militare etc IV Literatură: romane, nuvele, povestiri, poezii, epigrame etc V Din trecut: memorii, memorii, note despre antichitate etc VI Bibliografie VII Scrisori și corespondență - interne și din state străine VSH; Caritate și milă IX Timp de o lună (feuilleton) X Sigiliul nostru XI Nimicuri din viață XII Fluier XIII Cutie poștală, întrebări și răspunsuri XIV Anunturi Toți abonații anuali pentru anul vor primi gratuit o colecție literară bogat ilustrată pe modelul acelorași publicații străine, alcătuită exclusiv din lucrările autorilor autohtoni, " belledrister și poeți Colecția va fi furnizată cu ilustrații realizate de cele mai bune puteri artistice ale noastre și portrete ale acelor autori, ale căror lucrări vor fi incluse în colecție, care este una dintre cele mai bune decorațiuni pentru fiecare sufragerie Într-un an, numărând prima, cu livrare și expediere doar ruble, * / ani - ruble Rata este permisa (p) Separați nr copeici fiecare Pentru schimbarea adresei - copeici primiți al șaselea, gratuit Primul Jê poate fi trimis ramburs la livrare (taxă k), iar restul JOê ca de obicei, dar vor fi trimise doar la achitarea plății Copii anuale pentru și (ed II și II) sunt trimise pentru ruble Anunturi: pentru pagina ruble, pentru Vg STR · θ P · și pentru % din pagina Yur Se acceptă abonament: în biroul redacției (Sankt Petersburg, Canalul Ekaterininsky,), în librării și depozite, în birourile pentru anunțuri etc Pentru editorul-editor S G Nikolaev Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Natura și Oamenii Min Oameni etc permis să fie eliberat bibliotecilor și sălilor de lectură gratuite Abonamentul pentru este deschis (Anul XIII de publicare) Anul abonamentului este stabilit de la noiembrie În cursul anului toți abonații vor primi: E θ ilustr Nr , în care vor fi plasate evenimente marcante ale lumii întregi, eseuri și povestiri din istoria științei, călătorii și invenții, romane și nuvele, descrieri pitorești de miracole și fenomene mari ale naturii, trucuri, distracție și distracție Despre cărți cu desene, cu un volum de peste de pagini, în care - -Xi vor fi plasate lucrările unor scriitori celebri, constând în romane destinate lecturii distractive, dar instructive, sub titlul general: BIBLIOTECA ROMANOV (Aventuri pe uscat și pe mare) Și pe lângă ZETOTΊΓ ȚT D PRT ^ fără nicio suprataxă de ^ pentru recomandarea JDJtikíA JL V AxTL aIVz, un link poate fi primit, dacă se dorește, la alegere:) Kiizh zhivotny $rema editat de doctorul în zoologie A M Nikolsky Ediție de lux cu o mulțime de desene și cromolitografii Volume coli tipărite fig și o hartă Pret k "Biblioteca Populară A Manotskova" pentru tineri și autodidact, prima serie: Nr K Peters "Mineralogie populară* figura Pret k nr prof I Nusbaum "Fundamentele biologiei* cifra Pret k Nr , Goering "Fundamentele economiei politice* (Economie, conversații) Pret k Nr Dr Sterling "Știința sănătății* (Fundamentele igienei) figura Pret cop Nr L Gerard Day and Tome "Botanica generală* de desene Pret p nr F Piotrovsky "Știința vremii" (Fundamentele meteorologiei) fig ♦Preț k nr prof Noll "Antropologie* Vezi figura Pret k Nr Natanson "Fizica populară* Cu de desene Pret cop Cei care comandă întreaga serie din depozitul principal îl primesc cu ruble cu redirecționare Cu cerințe, aplicați la Moscova, magazinul Book Business * (departamentul de editare de carte și depozitul principal al publicațiilor lui A Yu Manotskova), precum și la alte depozite Sunt acceptate abonamente pentru seria a -a și a -a a Bibliotecii Științifice Populare a lui A Yu Manotskova pentru tineret SERIA A DOUA ' Nu I Fraas "Geologie*, vol Smochin nr Gunther "Geografia fizică*, vol *Smochin Nr Bernstein Pagina "Chimie populară" și politip Nr Heilpern "Astronomie*, co myog Smochin

nr Elsengansu "Psihologie și logică populară ' Nu Brefeld "Popularitate, bacteriologie*, cu fig Nr E D "Istoria universului *, cu desen " ' • Nr T Filta "Istoria generală* Biblioteca "Runivers " ANUNTURI Din motive editoriale și de cenzură, unii dintre autorii enumerați pot fi înlocuiți cu alții Prețul de abonament pentru fiecare serie separat este de ruble, pentru ambele serii împreună ruble -· Prețul va crește semnificativ la ieșirea din tipar Ambele serii vor fi publicate în perioada - ani și vor conține până la de coli fiecare, adică - coli în fiecare carte Rata este permisă: a) la abonamentul la o serie de ruble iar la primirea nr - restul de ruble (plata la livrare); b) atunci când vă abonați la ambele serii ruble și la primirea celui de-al -lea număr - restul de ruble (ramburs la livrare · · Pentru zemstvos, diverse instituții de stat și publice, sunt permise condiții de abonament mai preferențiale, și anume: " - % "- O"/o , - /) Cu iod, pentru sau mai multe exemplare fiecare serie se face gura mergeți mai departe, prețuri- %)) Solicitările și abonamentele trebuie adresate depozitului principal și biroului editurii A Yu Manotskova: Moscova, magazin ^ BOOK BUSINESS *, Mokhovaya, Prospectele sunt trimise gratuit la prima solicitare IÏ VD) vdsh Un abonament este deschis pentru la actualul ziar general (cu excepția sărbătorilor de litó) "VIAȚA SIBERIANĂ", publicat la Tomsk ABONAMENT C-BNA: An luni luni Nume Cu livrare la Tomsk p p Zok p k k Cu transfer spre alte orase " " - " " - " " Cu expediere in strainatate " " - p "'-" Ir Se percepe o taxă pentru tipărirea reclamelor în Sibirskaya Zhizn: de copeici în fața textului pe rând mic, copeici în spatele textului Se acceptă abonamente și anunțuri: în librării și "tlpo-litografii" de Ts I Makushin în Tomsk și Irkutsk Cerințele din afara orașului se adresează: în orașul Tomsk, biroului redacției ziarului Sibirskaya Zhizn* Editura L Maku shin Editori: L Macui&Jing Ah, Manushin Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Abonamentul pentru este deschis (ANUL DOUAȘEI și TREI) pentru publicaţia lunară literară şi politică "GÂNDIREA RUSĂ" Cartea decembrie (a douăsprezecea) a fost publicată CUPRINS: I) Povești despre trecut Din autobiografia prietenului meu S Ya Elpatievskaya Sfârşit -II) Răutăţile vieţii Gustav Vida Pe sdansk A şi P Ganzen Sfârşit III) Puterea Poveste IV Mitropolit - IV) Unul dintre multe Poveste K V Raisa Pe din cehi M P Petrovsky -V) În nordul îndepărtat Eseu etnografic despre viața la granița ruso-americană Tana -VI) Nuvele finlandeze Pfir L Gorbunova -VII) Poezie V L -VIII) Calea spre glorie Poveste I N Potapenko Sfârșit -IX) Date noi despre Cabinetul de miniștri al împărătesei Anna Ioannovna A N Filippova Sfârşit - X) Fără gazdă M Friedman -XI) Municipalizarea serviciilor publice în Statele Unite B Totomian -XII) Redistribuiri inter-aşezări între ţăranii de apa VV - XIII) Liga Fraternă a Copiilor Franței θ I Suhanova - XIV) Poezia armeană a secolului al XIX-lea și originea ei Iuri Veselovsky - XV) Lupta publică împotriva tuberculozei, ca la o boală populară F M Blumenthal - XVI) La caracteristicile teatrului modern (Lucrări complete ale cărții A I Sumbatov) V A Goltsev -XVII) Răspuns la P D Boborykin P S Kogan - XVIII) Din cronica provincială Evgenia Chirikova - XIX) Fructul naţionalist S N Syromyatnikov (Sigma): Experiențele gândirii rusești Book One, St Petersburg, M Pr -XX) Internal Review - XXI) Foreign Review V A G -XXII) Scrisori despre literatură M A Protopopova - XXIII) Secţia bibliografică XXIV) Anunturi Prețul abonamentului cu livrare și expediere în toate locurile din Rusia: In strainatate: m Em m p Er b ρ p r k p µ µ r r r k ρ k Rata este permisa: la abonament, pe aprilie, iulie, octombrie pentru ruble la contactul direct cu biroul sau filiala acestuia Pretul unei camere separate cu

transfer p cop Librăriile primesc o concesiune în valoare de de copeici dintr-o copie anuală integrală Abonamentele în rate de la librarii nu sunt acceptate Se acceptă abonamente: la Moscova: în biroul revistei, strada Vagankovsky, casa Aplaksina; în S -Pb : în carte mag H P Karbasnikov; la Kiev: în carte mag N Ya Ogloblina; la Varşovia: în carte mag H P Karbasnikov; la Vilna: în carte mag N P Karbasnikov La birou există un depozit de publicații ale revistei "Gândirea Rusă" Abonament pentru , după ce am cheltuit ceva revista merov, întreruptă Editor-editor V II Lavrov Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Abonament deschis pentru (ed a -a) la jurnalul pedagogic general pentru școală și familie ȘCOALA RUSĂ Pe parcursul anului , printre altele, au fost tipărite următoarele articole:) Din amintirile mele oficiale S Bobrovsky;) Evoluția creșterii și educației în rândul diferitelor popoare M Asigurari;) Din viața unei școli primare franceze A ei;) Problema reformei liceului din Franta P Mizhueva;) Pe problema formării cadrelor didactice din gimnaziu instituții (Germania) A Gotlib;) Formarea profesorilor de noi limbi în Germania, Austria, Franța și Elveția contele A Musin-Pușkin;) Caracteristicile jocurilor și exercițiilor corporale în Germania modernă Dr A Virenius;) Primul congres internaţional al profesorilor presa la Paris E Kovalevsky;) Departamentul de Învățământ Primar Rus la Expoziția Mondială de la Paris Ò Ignatenkov;) Într-un gimnaziu american Ì Rubinova;) Activitățile Departamentului Caucazian uch raioane în ultimii de ani N Popova;) Igiena școlară (după Kotelman) M Breitman;) O privire asupra profesorului în societatea modernă M pskovski;) Școala și educația O Înfierbântat;) Sarcini şi mijloace de educaţie estetică în liceu A Mironova;) Pe problema notării cunoştinţelor elevilor Ya Gurevici;) Divertisment de vacanță pentru elevii de gimnaziu, cont stabilimente P Akimova;) La întrebarea universitară Prof E Buddha;) Comisia de transformare a școlii gimnaziale și rezultatele studiilor acesteia Ya Gurevici;) La reforma viitoare a liceului nostru Prof A Arhangelski;) Școală vie M Karaulova;) Despre seminariile profesorilor A Tarnovsky;) La problema reformei liceului teologic A Kremlevski;) Rezultatele congresului personalităților ruse despre educația comercială E Garshina;) Note privind problemele agricole educaţie I Meshchersky;) Revizuirea activităților zemstvos în învățământul public pentru anii și I Belokonsky;) Pe problema extinderii cursului școlii elementare M Novikova;) La problema reformei şcolilor orăşeneşti I Serdiukov;) Despre problema reformei şcolilor orăşeneşti K Tikhomirova;) Metodele noastre de predare și parazitismul mental V Vakhterov;) Gramatica limbii literare ruse ca subiect de studiu la universitate și în liceu Prof E Buddha;) Referitor la aşezarea ştiinţelor naturii în viitorul liceu Prof V Simkevici;) Ziua Patriei în liceu Ya Rudneva;) Câteva cuvinte despre manualul de istorie antică Prof N Kareva;) Primele lecții de istorie K Ivanova;) În apărarea metodei naturale de predare a limbilor noi L Lesha;) Învățarea de a citi în mod conștient, corect și expresiv M Trostnikova;) Note despre organizarea predării caligrafiei (pe baza exponatelor expoziției de la Paris din) I Evsiev și mulți alții alte articole În fiecare carte a "Școlii Ruse", cu excepția departamentului de critică și bibliografie, o cronică a educației publice din Europa de Vest de E R , o cronică a educației publice din Rusia și o cronică a bibliotecilor publice de Ya V Abramov, o cronică a școlilor duminicale editată de X D Alchevskaya și M N Saltykova, cronica de educație profesională a lui V V Biryukovich etc Școala Rusă este publicată lunar în cărți, nu mai puțin de cincisprezece coli tipărite fiecare Prețul abonamentului în Sankt

Petersburg fără livrare ruble; cu livrare p k ; pentru nerezidenți cu expediere ruble; în străinătate p intr-un an Profesorii din mediul rural care se abonează la un jurnal pe cheltuiala lor pot primi un jurnal pentru ruble pe an cu o plată în rate în doi termeni Orașele și zemstvos care emit cel puțin exemplare beneficiază de o concesiune de °/ Se acceptă abonamente la redacție (str Ligovskaya,) Editor-editor Ya G GUVEVIGCHII Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Abonament deschis pentru la o revistă săptămânală, cu sursă deschisă, ilustrată de familie -'SATELITUL DE SĂNĂTATE sub redacția și cu cea mai apropiată participare a domnilor profesori şi doctori în specialităţile lor R Despre problemele revistei oferă cititorilor săi o mulțime de articole utile și informații despre gU, prezentate într-un limbaj complet accesibil și ușor de înțeles, cu privire la toate problemele de medicină populară, igienă și salubritate, luminând toate întrebările care ar putea interesa cititorul în păstrându-i sănătatea aplicatii * care contin informatii utile si necesare jt despre economie casnica, gospodarie, falsificare de produse, agricultura, medicina veterinara, etc , deoarece afecteaza intrebari despre om sănătate și sunt destul de aplicabile în orice situație familială În plus, în cursul anului , abonații vor învăța aplicații P foarte utile - θ e a și l: a t și o - II g și fără nicio taxă suplimentară pentru trimiterea NYKh către fiecare FAMILIE: cărți publice biblioteca "DOCTORUL ACASĂ" Primul ajutor, prof Esmarch, cu desene -, Nervi sănătoși și bolnavi, prof Kraft-Ebing -Arta prelungirii vieţii, prof Ebstein - Carte de bucate Dietetică pentru stomac bolnav, prof Bidert - Masajul și aplicarea acestuia Dr Berna, cu desene -Tratamentul apei (Acasă cu tine) Dr Duval, op acordat, premii de la Paris Academie - Igiena vieții de zi cu zi, prof Gravits -Kan pentru a păstra sănătatea copiilor, prof Fshpl -Igiena pielii, părului și unghiilor, prof Balle - Igiena dintilor si a gurii, prof Berten - Ochi și grijă pentru el, prof Fika - Gimnastica acasă, Dr Angerstein și GHID PUBLIC pentru ' PREVENIREA BOLILOR ŞI PĂSTRAREA SĂNĂTĂŢII B volume Editat de prof G V Khlopina - Introducere prof F F Erisman Semnat pentru și plătit o taxă anuală de până la ' s decembrie g primi №№ din jurnalul cu două anexe pentru noiembrie și decembrie UUVIIJIUIIm si in plus, la inceputul anului, in acelasi timp, toate cele volume ale "Ghidului de Prө- • prevenirea bolilor* · Cu > Pret cu *b expediere pentru un an p Întârzierea este permisă Abonamentul este acceptat la sediul principal al revistei "Health Sputnik*", Sankt Petersburg, str Kolomenskaya, propriu casa " ·· *■ - Editor manager A " Dukat Biblioteca "Runivers" ANUNTURI ABONAMENTUL ESTE DESCHIS PENTRU (al patrulea an de publicare) la ziarul săptămânal ieșind fără cenzură prealabilă sub redacția priv -dop V M Gessen și PP I Lazarevsky, cu participarea strânsă a lui I V Gessen, O O Gruzenborg, pr -dots A I Kaminka, V D Nabokova, prof L I Peter-lichid conform programului anterior Abonații anuali vor primi ca atașamente: Culegere de hotărâri ale secțiilor de casație și adunării generale a secțiilor de casație I și ale secțiilor de casație ale Senatului de Guvernare și Buletinul Legislativ*, care va conține toate publicate în , legalizări generale urmând să fie incluse în Codul Legilor și acele decrete ale lui Iravitel Senatul și ordinele administrative, care sunt esențiale pentru clarificarea sensului legilor Redacția oferă abonaților anuali "Drepturi" răspunsuri gratuite (în număr de cel mult) la întrebările juridice Semnătură qigna: timp de un an cu livrare și expediere - ruble, timp de șase luni - ruble Rata este permisa: la abonament r și până la mai, p În străinătate timp de un an - ruble Camerele individuale se vând cu kr Sediul central: Sankt

Petersburg, Dmitrovsky per , nr ABONAMENTUL ESTE DESCHIS PENTRU pe literatură, politică, societăți și comerciale ziar VOLZHSKII VESTNIK publicat în Kazan în fiecare zi, cu excepția zilelor de după vacanță AL DOUZECELEA AN DE EDITARE Sarcina principală a ziarului este studiul complet al regiunii locale Kama-Volga și reprezentarea cuprinzătoare a nevoilor și intereselor acesteia Într-un oraș fără acces In orasul cu dost La luni p k Timp de luni p k Timp de luni p -La Timp de luni p - La " și " " " " " " h " " " " β , " " " " " " " " " "θ Π" li V θ "" " θ " i i , " " " " " " " " " " " " " v " " " , , , Tik u " " " , " " " " " " " i θθ " η η " " " " i " Nerezident cu expediere: la m P , la - p K pentru - ρ , INOGORODNIMI Si PvrvSilKOI Mα M iJ ρ , fluí J - r n la iv despre p , la - p k , pentru - p k , pentru - p k , pentru - p , pentru - p k , pentru - p k , pentru - p k , pentru - ruble, pentru - k Pentru abonații anuali sunt permise rate; pentru nerezidenți la abonament ruble, aprilie ruble, iulie ruble, pentru rezidenții orașului - ruble, martie ruble, ,, k iunie, p și august, p Toți noii abonați anuali care se abonează pentru anul fără o rată din taxa anuală de abonament vor primi ziarul gratuit de la data abonamentului până la ianuarie Biblioteca "Runivers" treizeci ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Abonamentul pentru este deschis la jurnalul spiritual STRANNIK, cu o anexă a Bibliotecii Publice Teologice - o nouă serie de schakta fior-Slovo-Ashlogetic Jurnalul spiritual "Rătăcitorul" va fi publicat în , conform programului amplu anterior, cuprinzând întreaga gamă de mișcări ale gândirii teologice și filozofice și ale vieții bisericești și publice, ale căror interese le slujește neîncetat de mai bine de patruzeci de ani În plus, pentru a satisface cea mai urgentă nevoie a timpului nostru, redacția, din , a început o întreprindere literară de anvergură, și anume, publicarea Bibliotecii Teologice Accesibilă Public, care are scopul de a face cele mai bune și mai importante opere de literatură rusă și străină complet accesibile cititorilor literatura teologică Revista va continua să fie publicată lunar în cărți de - sau mai multe coli tipărite (până la de pagini într-o carte) PREȚ: a) în Rusia pentru revista "Strannik" * cu aplicarea a două volume ale "Bibliotecii teologice accesibile publicului" și a unui număr "Tratate teologice și apologetice opt ( ) ruble cu transport si livrare, b) în străinătate ruble din banda Note: a) Pentru o vânzare separată pentru neabonați, prețul este "General Biblioteca Teologică* rub copeici, iar cu transferul Żr b) Cei care doresc să aibă ediții ale Bibliotecii* într-o legătură elegantă în engleză au amabilitatea de a atașa de copeici pe număr c) Noii abonați care doresc să primească cele opt numere deja publicate ale Bibliotecii* (patru volume din Sobesedovag ortodox Teologie*, două volume din Istoria lui Hristos Biserica* și două volume ale Enciclopediei teologice ortodoxe*) anexează toate dintre ele cu frecare pe volum și la descărcare la alegere - p k d) Având în vedere cheltuielile mari asociate cu publicarea suplimentelor, editorii sunt nevoiți să le tipărească într-un număr limitat de exemplare și de aceea abonații în condiții preferențiale vor emite doar exemplar Pentru al doilea și următorul copii ^abonatii platesc p cop per exemplar fără probleme și ruble în rusă, în engleză leagă ruble cop cu redirecționare Adresa: la redacția revistei "Wanderer" Sankt Petersburg, Nevsky Prospekt, d Nr Urban St Petersburg abonații sunt amabili să contacteze redacția - strada Telezhnaya, d nr Pentru editorul editor prof A P Lopukhin Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Abonamentul pentru este deschis Al -lea an de publicare KAZAN MEDICAL JOURNAL, organ al Societății Medicilor de la Universitatea Imperială Kazan, publicată sub redacția Președintelui Societății prof L-O

Darkpievici Revista este dedicată lucrărilor rusești din toate ramurile medicinei teoretice și practice PROGRAM JURNAL: I Articole originale II Rezumate ale literaturii actuale III Recenzii anuale ale literaturii de specialitate IV Rapoarte despre reuniuni ale societăților științifice, congrese și dezbateri doctorale la Universitatea din Kazan V Rapoartele spitalelor VI Corespondenţă VII Recenzii VSH Bibliografie IX Scrisori către editor X Necrolog XI Cronica și mici știri Data lansării: lunar, excluzând iunie și iulie (cărți duble în mai și august) Prețul abonamentului pentru non-membri ai Societății este de ruble VY AN Abonamentul este acceptat în biblioteca Societății (Kazan, Universitatea) și în librăria br Bashmakovyh (Kazan, Pasaj) Anunțurile sunt acceptate în librăria fraților Bashmakov Manuscrisele pentru plasare în "Jurnal*" se trimit la adresa: Kazan, Universitatea, Societatea Medicilor, la redacţia "Jurnalului Medical Kazan* ABONAMENTUL ESTE DESCHIS PENTRU la ziarul politico-social şi literar IEȘI în Krasnoyarsk DE TREI ORI pe săptămână Pret abonament: cu livrare si peres pentru un an p , pentru o jumătate de an p , pentru un trimestru al anului p k ? timp de o lună și r Abonații orașului, cu excepția zilelor de duminică și sărbătorilor legale, vor primi gratuit telegrame de la Agenția Telegrafică din Moscova Se acceptă abonamente: în Krasnoyarsk - în biroul redacției ziarului din Tomsk - în departament birouri, la Moscova - în biroul central al anunțurilor Casei de comerț I și E Metzl și Co , Myasnitskaya St , satul Sytova, și în biroul de anunțuri al lui I K Golukhva-Pokrovka, biserica lui Ioan Baptist, în Petersburg - în departamentul biroului lui T d L și E Metzl și Co , B -Morskaya No Plata pentru anunțuri înainte de text k pe pagină; în spatele textului k pe pagină petit Anunțurile din toate locurile și țările sunt acceptate direct în biroul ziarului, în Krasnoyarsk, precum și în biroul Torg Casele lui L și E Metzl și K (Moscova-Myasnitskaya, satele Sytova și Petersburg-B Morskaya,), în biroul redacției I K (Tomsk), în biroul anunțurilor lui A Remizov (Moscova, B Dmitrovka, satul Jivago) și în toate birourile în general pentru primirea anunțurilor și abonamentelor Editura JE Kudryavtsev Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Abonamentul pentru este deschis XIII EDUCAȚIA VSTNIN Scopul revistei este de a disemina opinii corecte despre educație și educație în societatea rusă Din , pe lângă articolele pedagogice, revista a publicat articole de știință populară despre științe naturale, psihologie, filozofie, filologie, științe sociale, istorie, istoria literaturii și, de asemenea, despre artă Programul jurnalului: I) Articole originale și traduse P) Critică și bibliografie III) Rezumate și mesaje mici IV) Cronica V) Aplicatii: eseuri literare si pedagogice, povestiri, memorii etc VI) Anunturi Cu această redacție, jurnalul a fost prezenți de: Doctor în Filosofie V Henri (Victor Henri), N F Arepiev, Yu Ya A Botkin /; Yu A Bunin, I A Bunin, I P Belokonsky, N M Bychkov, PrivatAssoc V A Vagner, prof A V Vasiliev, V P Vakhterov, K N Wentzel, Yu A Veselovsky, R Yu A V Gorbunov, A E Gruzinsky, femeie medic E S Dreyateln, V E Ermilov, D N Zhbankov, N V Zak, S V Zenchenko, E A Zvyagintsev, H N Zlatovratsky, PrivatAssoc A A Ivanovskij, Privatdozent V N Ivanovskij, Pr -Conf univ N A Ivantsov, V E Ignatiev, N A Kablukov, |V V Kallash, I M Krasnoperov, E Lovich, E I Lozinsky, prof I I Mechnikov, prof I V Miklashevsky, Nemirovich, θ G Mișcenko, N F Mihailov, L P Nikiforov, E S Nekrasova, M K Nikolaeva, Φ F [Oldenburg, V P Ostrogorsky, V V Petrov, N Ye Pozdnyakov,¡G Rokov, N A Russkikh, L M Rozzyafeld, N D Saturin, D D Semenov, A S Simonovich, A M Skabichevsky, N V Speransky, K M Staniukovici* PrivatAssoc E D Sinitsky, L D Sinitsky, V S Serova, I

Tevs, N I Tezyakov, V A Falbork A N Filippov, prof A t Fortunatov, A S Khahanov, P V Hoprov, V I Charnolussky, Prinț D I Shakhovskoy, A A Shteven, F A Ern, prof F F Erisman, V E Vaushkin, E N Yanzhul, acad I I Yanzhul și mulți alții] Revista este aprobată de Comitetul științific al Min Nar Proev, pentru bibliotecile fundamentale, instituțiile de învățământ secundar, atât pentru bărbați, cât și pentru femei, și pentru sălile publice de lectură gratuite Din , revista apare de ori pe an (în lunile de vară, revista nu apare); în fiecare carte jurnal nu mai puțin de de coli tipărite ABONAMENT TSIA: timp de un an fără livrare ruble cu livrare și expediere β r , válodvda , r k , pentru studenți, și ^ persoane insuficiente, prețul se reduce cu rub SE ACCEPTĂ ABONAMENT: în redacție (Moscova, Arbat, Staro-Konyushenny per , satul Mikhailova) și în toate librăriile mari din ambele capitale gg Nerezidenții sunt rugați să contacteze direct editorul Editor-editor Dr H F Mihailov Biblioteca "Runivers"